Prof. Dr. MIHAI ŞELARU

PSIHOPATOLOGIA SCHIZOFRENIEI

VOL. VI

Edit DAN

Prof. Dr. MIHAI ŞELARU

Clinica de Psihiatrie
Universitatea de Medicină şi Farmacie „Gr.T. Popa" Iaşi

PSIHOPATOLOGIA SCHIZOFRENIEI

VOL. VI

Edit DAN

Iaşi, 2004

Scanned with OKEN Scanner

Tehnoredactare: Doina Buciuleac

© **Mihai Şelaru**
Toate drepturile asupra tuturor volumelor rezervate autorului

Edit DAN

ISBN: 973-8365-08-2

Scanned with OKEN Scanner

De acelaşi autor:

1. Şelaru M., *Consideraţii cu privire la etiopatologia aterosclerozei.* Teză de absolvire, conducător Ş. Brătianu, Iaşi, 1961, 80 p.
2. Şelaru M., *Contribuţii la studiul clinic al epilepsiei cu implicaţii medico-legale.* Teză de doctorat, coordonator Prof.dr. M. Kernbach, Iaşi, 1974, 760 p.
3. P. Brânzei, M. Şelaru (sub red.), *Studiul influenţei factorilor biopsihosociali şi implicaţiile acestora în activitatea salariaţilor de la I.I.S. „Ţesătura"(Studii de psihiatrie socială)*, vol. I, Iaşi, 1973, 370 p. – dactilo
4. P. Brânzei, M. Şelaru (sub red.), *Studiul influenţei factorilor biopsihosociali şi implicaţiile acestora în activitatea salariaţilor de la I.I.S. „Ţesătura"(Studii de psihiatrie socială)*, vol. II, Iaşi, 1973, 420 p. – dactilo
5. Şelaru M., *Conceptul bio-psiho-social în interpretarea determinismului ecologo-epidemiologic* – în: P. Brânzei (sub red.) *Adolescenţă şi Adaptare* – Centrul de Studii şi Cercetări pentru problemele tineretului, Iaşi, 1974
6. Şelaru M. (sub red.), *Problematica relaţiilor dintre generaţii*, Centrul de Studii şi Cercetări pentru problemele tineretului, Iaşi, 1976, 200 p. – dactilo
7. P. Brânzei (sub red.), coordonator M. Şelaru – *Psihoterapia integratoare*, Iaşi, 1976
8. P. Brânzei, M. Cotrău (sub red.), *Alcoolismul, implicaţii bio-psiho-sociale*, M. Şelaru – coautor, Iaşi, 1976
9. *** *Coordonate actuale ale psihoterapiei* – M. Şelaru – coautor, Tg. Mureş, 1977.
10. Şelaru M., *Fişă de explorare psihiatrică bio-psiho-socială*, Ed. Dosoftei, Iaşi, 1977, 30 p.
11. Şelaru M., *Note privind unele mecanisme ale memoriei*, 1977, 100 p. – dactilo
12. Şelaru M., *Însemnări despre om*, 1982, 100 p. – dactilo
13. Şelaru M., *Studii clinice de psihiatrie – Epilepsia*, vol. I, Iaşi, 1983, 636 p. – dactilo
14. Şelaru M., *Studii clinice de psihiatrie – Epilepsia*, vol. II, Iaşi, 1983, 380 p. – dactilo
15. Şelaru M., *Familia bolnavului de schizofrenie*: - în T. Pyrozynski (sub red.), *Ecosistemul relaţiilor familiale în asistenţa psihiatrică*, Iaşi, 1986
16. Şelaru M., *Cu privire la disoluţia noţiunilor în schizofrenie*: - în T. Pyrozynski (sub red.), *Psihiatria azi*, Iaşi, 1987
17. Şelaru M., coautor: - în *35 de ani de asistenţă psihiatrică în Botoşani* (sub red.) N. Vlad, vol. I, Ed. Quadrat, Botoşani , 1997
18. Şelaru M., coautor: - în *35 de ani de asistenţă psihiatrică în Botoşani* (sub red.) N. Vlad, vol. II, Ed. Quadrat, Botoşani , 1997
19. Şelaru M. – *Comportamentul sexual aberant*, 336 p., Ed. Moldova, Iaşi, 1993
20. Şelaru M. – *Halucinaţiile*, 435 p., Ed. Glasul Bucovinei, 1993
21. Şelaru M.– *Idei delirante şi deliruri*, 325p., Ed. Glasul Bucovinei, 1993
22. Şelaru M.– *Isteria sau Nevroza de conversiune şi nevroza disociativă*, 375 p., Ed. Glasul Bucovinei, 1993
23. Şelaru M.– *Drama discordanţei psihice*, 262 p., Ed. Moldova, Iaşi, 1993
24. Şelaru M. – *Crizele epileptice*, 422 p., Ed. Dosoftei, Iaşi, 1994
25. Şelaru M. – *Hipnoza*, Vol. I, 251 p., *Istoric şi concepţii*, Ed. Moldova, Iaşi, 1996
26. Şelaru M. – *Hipnoza*, Vol.II, 348 p., Metode şi tehnici, Ed. Moldova Iaşi, 1996
27. Şelaru M. – *Polivalenţa condiţiei umane – Temperamentele*, 258 p., Ed. Dosoftei, Iaşi, 1996
28. Şelaru M., Donciu Dorina, Boişteanu P. – *Studii de Psihiatrie, Schizofrenia*, Vol. I, 160 p., Ed. Dosoftei, Iaşi, 1996
29. Şelaru M., Donciu Dorina, Boişteanu P. – *Studii de Psihiatrie, Schizofrenia*, Vol. II, 228 p., Ed. Dosoftei, Iaşi, 1996
30. Şelaru M., Donciu Dorina – *Personalităţi patologice*, Vol.I, 280 p., Ed.Dosoftei, Iaşi, 1997
31. Şelaru M., Donciu Dorina – *Personalităţi patologice*, Vol.II, 208 p., Ed. Dosoftei, Iaşi, 1997
32. Şelaru M., Burlui V. – *Psihopatologie şi literatură – Paradoxurile normalităţii psihice* (I), 80 p., Ed. Apollonia, Iaşi 1997

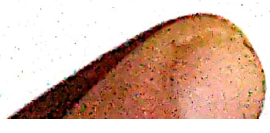

Scanned with OKEN Scanner

33. Şelaru M. – *Nevroza fobică*, 180 p., Ed. Dosoftei, Iaşi, 1997
34. Şelaru M. – *Nevroza obsesiv-compulsivă*, 180 p., Ed. Dosoftei, Iaşi, 1997
35. Şelaru M. – *Tulburările mintale psihotice alcoolice*, 200p., Ed. Dosoftei, Iaşi, 1997
36. Brânzei P., Boişteanu P., Chiriţă V., Gottlieb H., Şelaru M., Teodorescu Fl. – *Viitorul psihiatriei*, Iaşi, 863 p., 1980
37. Şelaru M., Brânzei P., – *Asistenţa bio-psiho-socială a copiilor şi adolescenţilor cu tulburări neuropsihice*, 620 p., Iaşi, 1982
38. Brânzei P., Şelaru M. – *Asistenţa medico-psiho-pedagogică a copilului şi adolescentului*, 600 p., Iaşi, 1982
39. Boişteanu P., Chiriţă V., Şelaru M., Cotrău M., Astărăstoae V., Scripcaru Gh. – *Psihiatria şi condiţia umană*, Vol. III, 374 p., Ed. PsihOmnia, Iaşi, 1995
40. Boişteanu P., Chiriţă V., Gottlieb H., Şelaru M., Pirozynski T., Astărăstoae V., Scripcaru Gh. – *Psychiatry and Human Condition (Abstract)*, International Symposium, 170 p., Iaşi 1995
41. Şelaru M., Boişteanu P., Chiriţă V., – *In memorian P.Brânzei*, 272 p., Ed. Psihomnia, Iaşi, 1996
42. Boişteanu P., Andrei Radu, Şelaru M., Petcu I. – *Perspective în asistenţa psihiatrică*, Ed.Omnia, Iaşi, 1998
43. Şelaru M., Donciu Dorina – *Drogurile*, 500 p., Ed. Semne, Bucureşti, 1998
44. Şelaru M. – *Cuvinte scrise, nescrise şi altfel spuse*, 124 p., Vol.I, Ed. Speranţa, Iaşi, 1999
45. Şelaru M. – *Cuvinte scrise, nescrise şi altfel spuse*, 124 p., Vol.II, Ed. Speranţa, Iaşi, 1999
46. Şelaru M. – *Cuvinte scrise, nescrise şi altfel spuse*, 124 p., Vol.III, Ed. Speranţa, Iaşi, 1999
47. Şelaru M. – *Omul, necunoscutul de lângă tine*, Vol. I, 96 p., Ed. Speranţa, Iaşi, 2000
48. Şelaru M. – *Omul, necunoscutul de lângă tine*, Vol. II, 99 p., Ed. Speranţa, Iaşi, 2000
49. Şelaru M. – *Omul, necunoscutul de lângă tine*, Vol. III, 102 p., Ed. Speranţa, Iaşi, 2000
50. Naum Elisabeta, Şelaru M., Donciu Dorina, Roşca T. – *Tulburări ale energeticii celulare în alcoolism*, 176 p., Iaşi, Ed. Alfa, 2000
51. Roşca T., Şelaru M., Boişteanu P., Donciu Dorina, Naum Elisabeta – *Actualităţi în patologia metabolică alcool-indusă*, 140 p., Ed. Alter Ego Cristian, Galaţi, 2000
52. Şelaru M., Boişteanu P., Avram Claudia Nely, Cosmovici N., Donciu Dorina, Donciu Leon, Roşca T. – *Relaxarea*, 237 p., Ed. PsihOmnia, Iaşi, 2000
53. Şelaru M. – *Dicţionar de psihopatologie clinică* (1800 pagini dactilografiate cuprinzând un număr de 4000 termeni)
54. Şelaru M. – *Neurofiziopatologia emisferelor cerebrale* – curs multiplicat prin dactilografiere, 300 p.
55. Chiriţă V., Covrig Carmen, Turcu I., Cornuţiu G., Şelaru M., Boişteanu P. (sub redacţia) – *Coordonate actuale ale reintegrării bolnavului psihic*, vol. I, 440 p., Edit. Babel, Bacău, 2001
56. Şelaru M. – *Paradoxurile memoriei*, ediţia I, Edit.Dan, Iaşi, 2002, 96 p.
57. Şelaru M., Boişteanu P. în colaborare cu: Avram Claudia Nely, Donciu Dorina, Donciu Leon, Virginia Fortună, Roşca T. – *Trainingul autogen sau relaxarea* – Edit. Phoenix, Braşov, 2002, 259 p.
58. Şelaru M. – *Paradoxurile memoriei*, ediţia II, Edit.Dan, Iaşi, 2003, 155 p.
59. Şelaru M. – *Psihopatologia schizofreniei*, vol. I, 200 p., EditDan, Iaşi, 2003.
60. Şelaru M. – *Psihopatologia schizofreniei*, vol. II A, 260 p., EditDan, Iaşi, 2003
61. Şelaru M. – *Psihopatologia schizofreniei*, vol. II B, 290 p., EditDan, Iaşi, 2003
62. Şelaru M. – *Psihopatologia schizofreniei*, vol. III, 200 p., EditDan, Iaşi, 2003
63. Şelaru M. – *Psihopatologia schizofreniei*, vol. IV, 200 p., EditDan, Iaşi, 2003
64. Şelaru M. – *Psihopatologia schizofreniei*, vol. V, 194 p., EditDan, Iaşi, 2004
65. Şelaru M. – *Psihopatologia schizofreniei*, vol. VI, 186 p., EditDan, Iaşi, 2004

Scanned with OKEN Scanner

Halucinațiile / 7

Halucinațiile algice / 7
Halucinațiile antropomorfe / 10
Halucinațiile aperceptive exogene / 11
Halucinațiile auditive / 12
Halucinațiile auditive intrapsihice / 20
Halucinațiile auditive comune / 31
Halucinațiile auditive unilaterale / 32
Halucinațiile auditive elementare / 34
Halucinațiile autoscopice / 34
Heautoscopie după stres traumatic / 38
Alte tipuri de autoscopie / 40
Halucinațiile cenestezice sau corporale / 44
Halucinațiile cenestopatice / 46
Halucinațiile genezice / 50
Halucinațiile hedonice / 50
Halucinațiile imperative / 52
Halucinațiile psihice (Baillarger),
halucinațiile motrice verbale (Ribot) / 52
Halucinațiile psihosenzoriale / 59
Halucinațiile vizuale / 61
Halucinații vizuale guliverice sau macropsice / 67

Scanned with OKEN Scanner

Pseudohalucinațiile / 71

Pseudohalucinațiile auditive / 71

Pseudohalucinațiile complexe / 71

Furtul gândirii / 106

Sindromul de acțiune exterioară / 119

Halucinațiile extracampine / 145

Pseudohalucinațiile vizuale / 164

Pseudohalucinațiile kinestezice / 172

Pseudohalucinațiile olfactive, gustative, haptice, cenestezice / 173

Sindromul Kandinski-Clérambault / 174

Scanned with OKEN Scanner

Halucinațiile algice

Doctorița Manuela fusese studenta profesorului de psihiatrie în ultimul ei an de studii. Era o studentă excepțională, retrasă, bizară, nu comunica decât rar cu colegii săi. După câțiva ani, solicită o consultație în cursul căreia ne relatează următoarele:

Am mai avut stări de auzire a gândurilor încă din decembrie anul trecut, când mi se părea că mama şi tata se certau în gând, îşi aduceau acuzații reciproce şi voiau să divorțeze.

De fapt, totul a început mai devreme, prin septembrie 1992, când, mergând pe stradă, la plimbare sau la un film, mi se părea că atunci când trec pe lângă cineva mi se şoptesc, în gând, de către persoanele ce treceau pe lângă mine, cuvinte urâte ca de exemplu, curvo!, vacă sau chiar propoziții scurte de trei sau patru cuvinte coerente cu conținut pornografic şi propuneri ruşinoase şi care, de asemenea, mă enervau. Mersul pe stradă devenise aproape un coşmar. Mai auzeam în gând şi alte cuvinte mai urâte. Aveam convingerea că sunt apostrofată atunci când trec pe lângă cineva şi dacă nu-mi spune vorbe porcoase, în schimb mă împinge sau mă loveşte, nu neapărat o lovire sau o izbire cu adevărat. **Simțeam această lovire ca un curent de aer, puternic şi ostil ce venea dușmănește dinspre trecător spre mine**. Mă enerva deseori pe stradă faptul că o persoană tuşea tocmai atunci când ajungea în dreptul meu. În fond, de ce tuşea când trecea pe lângă mine? Aceasta mi s-a întâmplat de nenumărate ori. Totdeauna mă scoteau din sărite gesturile şi strâmbăturile ce se făceau în jurul meu.

Scanned with OKEN Scanner

Acasă, discutam în gând cu bărbatul din casetofon. Acest bărbat mă chema la masa unde se afla pus casetofonul. Mă chema pentru o discuție ca între un bărbat şi o femeie sau pentru orice altceva. Acest fapt nu mă înfuria. Puteam continua într-un fel discuția. De obicei discuțiile, dragostea îmi făceau plăcere. El, bărbatul, în genere era plăcut. Alte discuții mă enervau cumplit şi plecam. El mă chema, dar eu nu voiam să mă duc.

Dimineața, imediat după sculare, eu fiind ca de obicei în sufragerie, iar mama în bucătărie, auzeam cum ea plescăie limba în gură foarte urât şi îmi spunea cuvinte ca vaco!, viţico!, vacă încălțată! etc. Era ca şi cum aceste vorbe nesuferite mi se lipeau, plescăind, ca nişte picături de apă ce cădeau în zgomote asurzitoare pe tabla de pe sufletul meu. Aş zice că se lipeau undeva, în regiunea sternală, şi le auzeam exact în mijlocul pieptului, într-un ecou infernal. Această plescăire cascadorică mă enerva foarte tare. Sunt şi foarte sensibilă la orice. Mă enervează orice zgomot prin casă. Mă enervez când cineva, stând lângă mine, mănâncă un fruct sau orice alt fel de mâncare. Mă enervez până la paroxism. Mi se tulbură mintea. Aud un iad de voci.

Tot aşa, când făceam duş, de câteva ori mi se părea că o aud pe mama mea spunându-mi aceleaşi cuvinte urâte de mai sus. De furie, începeam să vorbesc singură, să țip cu voce tare, să urlu, să lovesc cu picioarele în cadă.

Tot aşa mi se părea că, **odată ce mă culcam, vorbesc cu o fostă colegă de liceu şi de facultate. Ea părea a fi localizată în casa unui vecin al nostru şi gândurile ei se auzeau prin pereți. Ne certam amândouă. Eu răspundeam la ceea ce îmi spunea ea şi în final, ajungeam să mă enervez tare, să schimbăm replici dure, grosolane, vorbe murdare, insulte şi tot felul de porcării.**

Într-o seară am simțit că mă bate foarte tare aceeaşi colegă, dându-mi, efectiv fizic, palme usturătoare peste față, pe care le suportam foarte greu. Ea era furioasă ca un animal de pradă şi se răzbuna pe mine. Era o bătaie dureroasă, cumplit de greu de suportat...

Aşa bătaie greu de suportat fizic mi se părea că primesc de la nişte vecini care locuiau în blocul de peste drum. Bătaia începea la un oarecare interval de timp după ce mă culcam pentru somnul de seară. Era ceva extrem de dureros, parcă aveau nişte rângi de fier cu care mă

Scanned with OKEN Scanner

loveau peste obraz şi în acelaşi timp, îmi spuneau propoziţii relativ logice şi discutam în jurul unui subiect pe care nu-l înţelegeam. Mă întrebau ceva şi după fiecare întrebare mă loveau cu ranga de fier. Tot atunci mi se părea că venea naşa, care m-a botezat, să mă ajute intervenind în discuţie, tot în gând, spunându-mi, şoptindu-mi în gând, ce replică să dau exact celor care mă loveau nemilos, alinându-mi oarecum astfel durerea. Aproape în fiecare dimineaţă, când mă sculam, aveam convingerea că, dacă mă apropii de casetofon, pot auzi gândurile unui bărbat care vorbeşte şi care, la prima oră a dimineţii, imediat ce mă scol, îmi face semn să mă duc spre dulap, să mă îmbrac cu haine mai bune de oraş şi apoi, să vin la el , lângă casetofon şi să vorbim împreună (halucinaţii imaginative). Aveam convingerea că discut cu un bărbat care-mi spunea diferite lucruri, tot în gând şi totul logic. Îmi făcea inclusiv declaraţii de dragoste şi, în fine... şi alte propuneri... În discuţie intervenea însă, iarăşi, din când în când, aceeaşi fostă colegă de liceu şi de facultate. Uneori mă enervam, mi se părea că nu aveam nevoie neapărat şi de prezenţa ei la discuţie, alteori ea mai dădea un impuls discuţiei sau discutau doar ei doi şi eu ascultam. Eram geloasă pe colega mea. N-o pot suporta. Bărbatul acela îmi pusese numele Sallonne şi nu am înţeles prea bine dacă de fapt, Sallonne eram eu sau era amanta sau prietena lui. Discuţia era o discuţie referitoare la dragoste, ca şi cum eu aş fi urmat să mă căsătoresc cu el, mai devreme sau mai târziu. Îmi spunea multe lucruri interesante. Da!... Interesante!... Aşa cred... interesante... Cred că erau interesante... Nu ştiu dacă erau interesante...!

Spre sfârşitul lunii august am început să aud din nou gândurile, mi se părea că vorbesc cu o fostă colegă de liceu şi de facultate. Îmi spunea lucruri enervante. Apărea mai ales seara, după ce mă culcam, şi vorbea în gând cu mine, aproape continuu. Nu puteam să adorm decât după miezul nopţii. Incontinuu îi auzeam gândurile şi la fel, noaptea. Alături de gândurile ei, mi se părea că aud şi gândurile altui vecin de-al nostru şi ale fetei lui, care îmi stăteau pe cap şi îmi vorbeau, şi a multor altora. Era o adevărată încâlcitură de gânduri. Se învârteau gândurile în cap până nu mai înţelegeam nimic. Căutam un cuvânt, o idee, un sens în această puzderie de idei, de cuvinte fără idei şi nu găseam. Era mintea plină cu această puzderie şi totuşi, era goală.

Scanned with OKEN Scanner

Rămâneam rătăcită în mijlocul sufletului meu. Coborâsem în mine şi nu mai găseam calea de a ieşi la lumină. Eram singură, dar fără mine însămi.

Halucinaţiile antropomorfe sunt constituite din tulburări psihice care coreferă fenomenelor şi obiectelor lumii înconjurătoare calităţi umane, aşa cum reiese şi din fragmentul literar ce urmează:

„După ce se însera mă plimbam plin de seninătate sub razele lunii, şi, ridicând ochii spre arbori, mi se părea că frunzele se răsucesc capricios în aşa fel încât să formeze imagini de cavaleri şi doamne, purtaţi de cai în valtrapuri. Pentru mine acestea erau chipurile triumfătoare ale strămoşilor. Acest gând mă duse către un altul, şi anume că exista o vastă conspiraţie a tuturor fiinţelor însufleţite ce urmărea a restabili armonia primară a lumii, şi că, în acest scop, comunicaţiile se făceau prin magnetismul astrelor, că un lanţ neîntrerupt lega în jurul pământului toate inteligenţele devotate acestei comunicări generale şi că dansurile, cântecele, privirile, magnetizate încetul cu încetul, traduceau aceeaşi aspiraţie. Luna era pentru mine refugiul sufletelor fraterne care, eliberate de corpul lor muritor, munceau mai libere pentru regenerarea universului.

Pentru mine, timpul fiecărei zile părea că a şi început să fie mai mare cu două ore; astfel că sculându-mă la orele fixate de orologiile din sanatoriu, nu făceam decât să mă plimb prin imperiul umbrelor. Ceilalţi internaţi din jurul meu mi se părea că dorm şi că sunt asemenea spectrelor din Tartar până la ora când pentru mine răsărea soarele. Atunci salutam acest astru printr-o rugăciune şi viaţa mea reală începea.

Din moment ce mă convinsesem într-o asemenea măsură că eram supus la încercările iniţierii sacre, în spiritul meu pătrunse o forţă invincibilă. Mă socoteam un erou ce trăia sub privirile zeilor; întreaga natură lua înfăţişare nouă şi voci secrete ieşeau din plante, din cele mai umile gâze, ca să mă îndrume şi să mă încurajeze. Limbajul celorlalţi internaţi aveau formulări misterioase al căror sens îl înţelegeam, obiectele fără formă şi fără viaţă se încorporau ele însele în calculele mele; – din combinaţii de pietre de figuri unghiulare, de crăpături sau deschizături, de frunze, culori, mirosuri şi de sunete vedeam iscându-se armonii necunoscute până atunci. Cum am putut să exist atâta vreme, îmi spuneam, în afara naturii şi fără să mă identific cu ea? Totul trăieşte, totul se mişcă,

Scanned with OKEN Scanner

toate se leagă între ele; razele magnetice emanate de mine sau de alții traversează nestingherite lanțul infinit al lucrurilor create, într-o rețea transparentă care învăluie lumea şi ale cărei fire subțiri se întind treptat până în planete şi în stele. Captiv în această clipă pe pământ, stau de vorbă cu corul astrelor, care iau parte la bucuriile şi durerile mele!

M-am cutremurat în aceeaşi clipă, gândindu-mă că acest mister ar putea fi descoperit. – Dacă electricitatea, îmi spuneam, care este magnetismul corpurilor fizice, poate lua o direcție ce-i este impusă de legi, cu atât mai mult spiritele ostile şi tiranice pot aservi mințile luminate şi se pot folosi de divizarea forței lor în scopul de a domina. Aşa s-a făcut că zeii antici au fost învinşi şi aserviți de zei noi; tot aşa, mi-am spus, făcând apel la amintirile mele despre lumea antică, necromanții au dominat popoare întregi, ale căror generații se succedau captive sub sceptrul lor etern. Ce nenorocire! nici măcar Moartea nu le poate elibera! căci noi renaştem în fiii noştri aşa cum am trăit în părinții noştri, şi ştiința necruțătoare a duşmanilor noştri poate să ne recunoască peste tot. Ora în care ne naştem, punctul de pe pământ unde apărem, primul gest, numele, odaia şi toate consacrările, toate ritualurile care ni se impun, toate acestea stabilesc o serie fericită sau fatală de care depinde întregul viitor. Dar dacă toate acestea sunt înspăimântătoare chiar şi numai după calculele omeneşti, vă dați seama cum trebuie ele să fie când sunt legate de formulele misterioase care stabilesc ordinea lumilor. S-a spus pe bună dreptate: în univers nimic nu este indiferent, nimic nu este fără putere; un atom poate distruge totul, poate salva totul!" (G. de Nerval – *Aurelia sau Visul şi Viața* în: *Proză fantastică franceză*, Ed. Minerva, Bucureşti, 1982, p. 96-97, vol. II).

Halucinațiile aperceptive exogene (G. Petit). Acest tip de halucinații care face parte din halucinațiile psihice Baillarger şi a fost descris de G. Petit în teza sa din 1913, remarcându-le caracterul apariției lor automatice, instinctive cu care acestea apar în câmpul conştiinței, impunându-se bolnavului ca fenomene subiective imediate ceea ce-l determină să le considere ca având origine exogenă. „*Aceste reprezentări* – scrie G. Petit – *sunt lipsite de unul din atributele percepțiilor externe, senzația. Aceste reprezentări sunt percepute imediat în conştiința sa de către subiect. Pentru aceasta ele sunt numite reprezentări „aperceptive"*, cărora subiectul le atribuie o origine independentă de personalitatea sa, reprezentările

Scanned with OKEN Scanner

aperceptive fiind, cel mai adesea, acompaniate de sentimentul sau convingerea unor idei de influență exterioară. Petit enumera în teza sa că halucinațiile aperceptive exogene apar automatic, sunt conștiente, pacientul considerându-le ca venind din exterior, deşi sunt în fondul lor real lipsite de senzorialitate Acest tip de halucinații, remarcă autorul au ca motivație bazală de apariție autoreprezentarea aperceptivă (lipsită de percepție) şi în calitatea lor de reprezentări mentale automatice elementare, nu sunt exprimate verbal intrapsihic şi în care deci, este absent elementul motor verbal. Pe de altă parte, autorul distinge a doua categorie de reprezentări mentale, veritabile, manifestate sub forma halucinațiilor motrice verbale sau ca idei obsedante impulsive şi într-un caz şi în altul, sentimentul de influență exterioară se leagă indisociabil de halucinațiile autoreprezentative aperceptive exogene, după opinia lui G. Petit. Pentru cele de mai sus autorul denumeşte acest tip de halucinații psihice (pseudohalucinații) cu vocabula de *autoreprezentări aperceptive* apropiate de halucinațiile psihosenzoriale şi la limită cu ele, adică reprezentări mentale cu caracter automatic intrasubiectiv, deci fără participarea totuşi a vreunui element senzorial, vizual, auditiv, gustativ, olfactiv – motor (chinestezic), cenestezic (interoceptiv) dar apropiate de cele exogene. Reprezentările mentale aperceptive descrise de G. Petit au două particularități distincte: prima constă în aceea că reprezentările mentale care sunt formulate verbal intrapsihic nu se însoțesc de elementul motor, iar a doua particularitate constă în aceia că alte reprezentări mentale tot aperceptive şi care constituie după opinia sa reprezentările mentale tipice, sunt constituite din idei impulsive şi halucinații motrice verbale. De halucinațiile autoreprezentative se leagă fenomenele de influență exterioară. Vezi: *Halucinațiile psihice Baillarger, Halucinațiile auditive, Halucinațiile psihomotorii verbale J, Séglas, Halucinațiile aperceptive Kahlbaum, Halucinațiiile Kandinski, Halucinațiile memoriei (pseudohalucinațiile) Hagen.*

Halucinațiile auditive: constituite din ansamblul complex al tulburărilor de percepție fără obiect de perceput centrate pe domeniul şi modelul perceptiv al analizatorului acustic. Halucinațiile auditive sau halucinațiile de alte tipuri putem să le aflăm de la bolnav numai dacă acesta are încredere în medic şi de cele mai multe ori, după lungi şi îndelungate discuții clinice aceştia relatează halucinațiile şi aceasta o fac cu caracter

Scanned with OKEN Scanner

confidențial. În alte cazuri, bolnavul devine și rămine deosebit de reticent și refuză orice relatare deși comportamentul său atestă că halucinează (poziția de ascultare, își pune vată în urechi etc.). J. Séglas nota referindu-se la halucinații că: „Adesea nu se conchide asupra halucinațiilor auditive decât prin atitudinea bolnavului. Aceasta este perfect, dar cu condiția de a nu exagera. În fond, halucinațiile nu sunt un fenomen actual: unii bolnavi care au atitudinea auditivă au putut să le aibă altă dată, dar nu mai au halucinații" (J. Seglas – *Prefață,* H. Ey – *Hallucinations et délire* – Ed. F. Alcan, Paris, 1934).

Noi am cunoscut un bolnav de parafrenie cu halucinații auditive și cu delir halucinator mistic care, timp de peste douăzeci de ani, n-a comunicat verbal cu nimeni deși înțelegea și auzea totul. La întrebările care-i erau puse răspundea în scris pe un petec de hârtie, scriind cu un creion care-l avea asupra sa permanent. Întrebat fiind de ce nu vorbește, arăta cu degetul arătător spre cer, fără a relata vreodată de ce nu vorbește despre conținutul său halucinator.

Halucinațiile auditive, strâns legate de limbajul interior, sunt cele mai frecvente, dar și cele mai importante în ce privește conținutul și semnificația lor pentru conștiința bolnavului, cu un rol deosebit de important în alienarea și disoluția personalității, îndeosebi în sensul apariției și alimentării delirurilor halucinatorii nesistematizate (*schizofreniile*) sau sistematizate paralogic (*parafrenia* și, mai rar, *paranoia*). Halucinațiile auditive pot, de asemenea, influența cel mai mult activitatea bolnavului și au corelații strânse cu procesele cognitive și conative ale personalității. Tulburările de reprezentare auditive se pot manifesta diferențiat de la bătăi, ciocănituri, zgomote cu caracter elementar entotic, sub formă de acufene, foneme nediferențiate sau semidiferențiate (*halucinații auditive elementare*) până la halucinații auditive complexe elaborate sub formă de voci constituiind *halucinațiile complexe acustico-verbale*. Bolnavul poate da prin transfer o semnificație patologică zgomotelor entotice, cu punct de plecare în contracțiile musculare (peristafilin intern sau extern, mușchiul scăriței sau ciocanului din urechea internă) sau, în cazul perceperii zgomotelor vasculare pe care le aude sincron, pulsatil și monoton, la schimbările de poziție ale capului sau ale trunchiurilor arteriale. Aceste zgomote cu punct de plecare muscular sau vascular și cu transmitere pe cale osoasă sau aeriană la nivelul organului auditiv, pot genera, în condițiile

Scanned with OKEN Scanner

perturbării discernământului asupra propriei persoane şi interrelaţiilor sociale, *halucinaţii reflexe* ce se pot constitui ca punct de plecare a unei structurări delirante ulterioare secundare. Zgomotele entotice trebuiesc deosabite de iluziile auditive care survin în cazul suferinţelor organului senzorial, ca de exemplu, în otita medie cronică – halucinaţii auditive (*halucinaţiile otopaţilor*), la fel cum este cazul şi în suferinţele oftalmice – în caz de cataractă sau glaucom – cu apariţia halucinaţiilor vizuale (*halucinaţiile oftalmopaţilor*). În cazul halucinaţiilor otopatice sau oftalmopatice lipsesc, în mod obişnuit, tulburările neuro-psihice şi, ca atare, nu se înregistrează prezenţa delirului, tulburarea de constiinţă etc., pacientul fiind capabil să aprecieze de obicei în mod oarecum critic, fenomenul halucinator. Considerăm că halucinaţiile de acest tip se încadrează mai curând în grupa halucinozelor dacă nu se asociază o tulburare psihică de intensitate psihotică sau de tip demenţial involutiv senil, ori de tipul unor alte psihosindroame organice. Printre halucinaţiile auditive elementare, în afara zgomotelor entotice, enumerăm sunetele brute şi nedefinite: pocnituri, suflu de vânt, zgomote de maşini, de tramvai, de tren, de furtună, bătăi de clopote etc. Toate acestea sunt denumite *acufene* şi, deci, nu iau niciodată forma unei voci, dar poartă totuşi pentru bolnav o semnificaţie paranormală cu conţinut psihopatologic sau cărora bolnavul nu le conferă totdeauna o semnificaţie aparte paranormală, paralogică. În asemenea cazuri, examenul psihic este necesar să se asocieze atent cu examenul neurologic şi O.R.L. deoarece acufenele pot apare în cazul afecţiunilor labirintice, în neurinomul de nerv acustiv, în tumorile de unghi pontocerebelos care exercită presiune asupra nervului cohlear), în leziunile trunchiului cerebral sau ale lobului temporal. Halucinaţiile auditive pot apare sub forma unor zgomote diferenţiate care se raportează la obiecte determinate. În această grupă intră *halucinaţiile muzicale* care sunt rare şi care, de obicei, constau din repetarea aceleiaşi melodii sau fraze ori a unor fragmente muzicale. Halucinaţiile care se repetă întotdeauna sub aceeaşi configuraţie acustică, la fel ca şi în cazul halucinaţiilor vizuale, se numesc *halucinaţii iterative* sau *stereotipe* constituind uneori simptomul semnal al unei aure epileptice temporale. Penfield şi Erickson raportează că după excitarea electrică, în cursul intervenţiilor neurochirurgicale, a lobului temporal, la nivelul ariilor 41 şi 42 din prima circumvoluţiune temporală se determină halucinaţii verbale. De altfel, încă Morel a subliniat că sediul halucinaţiilor auditive este acelaşi

Scanned with OKEN Scanner

cu centrul care pune în joc agnozia auditivă – zona auditivă corticală – şi, aşa cum se observă aproape întotdeauna, se constată asocierea halucinaţiilor auditive cu halucinaţiile verbale, consecinţă firească a rapoartelor morfo-funcţionale dintre funcţia auditivă şi cea verbală. Halucinaţiile acustico-vizuale organice apar îndeosebi atunci când este o suferinţă a răspântiei temporo-occipitale. Fenomenele care pun în joc funcţiile limbajului (perceperea de cuvinte, fraze, discursuri) stau la baza halucinaţiilor auditive complexe. Fenomenele verbale sunt percepute de bolnav ca fiind în afara câmpului existenţial constituit de spaţiul propriului corp, iar pacientul nu are îndoieli asupra localizării exterioare a acestora. Cu alte cuvinte, aceste halucinaţii au caracter senzorial, estezic, de obiectivitate şi de spaţialitate exterioară ca proveniență şi proiectare halucinatorie. Fiind situate în exterior, bolnavul acordă halucinaţiilor auditive o anumită semnificaţie în sistemul personalităţii sale, având în vedere că halucinaţiile ocupă spaţiul natural şi social care îl înconjoară şi în care este plasat subiectul. De aceea, credem că este necesar să precizăm că Séglas a fost acela care, pentru prima dată, a făcut distincţia dintre halucinaţiile auditive verbale psihosenzoriale cu caracterele de mai sus – expresii ale perturbării funcţionale şi/sau morfologice a centrului auditiv – şi halucinaţiile verbale psihomotorii – expresie a perturbării funcţiei limbajului interior. Este cunoscut că limbajul expresiv, ca şi cel interior, are mecanisme funcţionale proprii din care fac parte integrantă procesele psihice de memorie, *reprezentare*, gândire etc. inclusiv mişcările articulo-fonatorii şi grafice.

Se discută şi s-a discutat mult dacă halucinaţia este o percepţie fără obiect de perceput sau un proces patologic de reprezentare. După opinia noastră, chiar în cazul că ar fi considerată ca proces patologic de percepţie fără obiect, se reduce în fond sfera procesului halucinator doar la calităţile senzoriale ale obiectului perceput dar absent. *Considerând halucinaţia ca o tulburare patologică de reprezentare, aceasta nu mai apare ca o imagine perceptivă ci include însuşiri intuitive, figurative dar şi procesele şi operaţiile intelectuale, ceea ce face ca reprezentarea să fie un proces psihic mai complex, de construcţii şi reconstrucţii mintale şi în relaţie strânsă cu limbajul interior şi expresiv cu care se află în interrelaţie funcţională. Aşa cum observă Paul Popescu-Neveanu: „O condiţie cu caracter de lege în formarea reprezentărilor este funcţia reglatorie a cuvintului manifestată astfel: 1) cuvintul evocă reprezentarea deja formată şi cerută de sarcini*

Scanned with OKEN Scanner

cognitive şi practice; 2) dirijează construirea unor imagini mai bogate sau mai schematice, mai fidele obiectului reprezentat sau mai îndepărtate; 3) asigură înlănţuirea şi organizarea unor serii întregi de imagini; 4) este instrument de organizare şi transformare a imaginilor; 5) prin cuvint, reprezentările sunt integrate proceselor de gândire şi imaginaţie.

„Prin urmare, dacă reprezentările se aseamănă sub raportul conţinutului cu percepţiile, din punctul de vedere al procesului de producere ele se apropie de gândire. În procesul reprezentării se împletesc analiza şi sinteza senzorială care urmează coordonatele acţiunii directe cu obiectul, cu operaţiile intelectuale şi cu funcţia reglatoare a cuvântului. Reprezentarea are o dublă natură: una intuitiv-figurativă şi alta operaţional-intelectivă şi de aceea face trecerea la procesele cognitive superioare" (P. Popescu-Neveanu, M. Zlate şi T. Creţu – *Psihologie*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1993, p.46). Reprezentarea este o imagine *„panoramică"*, *figurativă* evocând *„însuşirile intuitive caracteristice* pentru un obiect şi grup de obiecte" cu generalizarea intuitivă, reflectând trecutul ca trecut şi fiind „un simbol generalizat, reprezentarea pregăteşte generalizarea conceptuală şi se află în mai strânsă relaţie funcţională cu limbajul, ceea ce pregăteşte în mod deosebit trecerea spre noţiune de care se leagă însăşi procesul halucinator. Reprezentarea în mod normal cât şi în tulburările psihice *„constituie un punct de plecare şi suport intuitiv pentru desfăşurarea şirului de raţionamente..."* pentru procesele imaginative reproductive şi creatoare, necesare activităţii mentale (P. Popescu-Neveanu, *op.cit.*, p.46-48). Menţionăm că reprezentările sunt vizuale, auditive, chinestezice etc.; după gradul de generalizare sunt individuale cu semnificaţie particulară pentru subiect sau generale ce se raportează la o clasă de obiecte, *reproductive* (*statice* sau *dinamice*) şi *anticipative* (se referă la mişcări încă nepercepute). Se mai descriu *reprezentări literale reprezentări ale memoriei, reprezentări ale imaginaţiei* sau *reprezentări voluntare şi involuntare*, toate de o importanţă particulară pentru procesul halucinator. Ca atare, exista o strânsă relaţie între tulburarea de reprezentare care este haucinaţia, ca şi o legătură morfo-funcţională intrinsecă între *halucinaţiile verbale* şi *halucinaţiile verbo-motorii*, ceea ce l-a determinat pe J. Séglas să lege aceste două variaţii halucinatorii de funcţia limbajului şi adăugăm noi, o tulburare în relaţie cu procesele operaţionale ale gândirii sau, mai corect, ale preconceptului. J. Séglas subliniază că: „ceea ce

Scanned with OKEN Scanner

caracterizează în fond halucinația auditivă este că ea afectează în mod obișnuit ***forma verbală, manifestându-se ca voci care articulează cuvinte... Odată recunoscut caracterul său verbal, halucinația, în loc de a fi exclusiv un capitol al percepției, devine astfel și mai ales, un capitol al patologiei limbajului interior***" **și de aceea** ***„nu mai este posibil a o considera ca o simplă tulburare psihosenzorială; ca un delir al senzațiilor după termenul folosit altădată. Ea devine acum un veritabil «delir» dând acestei expresii deplina și întreaga sa semnificație***". Este surprinzător cum, recunoscân– du-se relația dintre halucinație și limbaj, se neagă, în virtutea automatismului, procesele de gândire ce se află în strânsă și indisociabilă relație cu limbajul, iar toate acestea explică în final delirul și semnificațiile aberante pe care le implică. Pe de altă parte, conexându-se tulburarea de percepție cu cea a limbajului interior și făcând să intervină automatismul mintal, sunt excluse din cadrul delirului, așa cum o face H. Ey, mecanismele și nivelele de elaborare a acestuia: halucinatorii, interpretative, imaginative etc. Cu aceasta nu înseamnă că subapreciem importanța epocală a contribuțiilor lui J. Séglas și H. Ey la studiul halucinațiilor din capitolul nediferențiat al halucinațiilor psihice ale lui Baillarger, care reflecta concepția instaurată de aforismul intangibil al lui Esquirol, preluat ulterior de Ball, ca și de alți psihiatri clasici, după care halucinația este „*o percepție fără obiect*"; s-a ajuns, pe baza studiului neurologic al afaziei, la clasificarea halucinațiilor verbale în două categorii, în raport cu mecanismele de recepție și cele de transmisie ale limbajului: *halucinații auditive verbale* care țin de auz, *halucinațiile psihosenzoriale auditive* și *halucinații verbale psihomotorii* deoarece, așa cum scrie J. Séglas, ***„... în locul percepțiilor senzoriale auditive, ele se însoțesc de mișcări de articulare automatice, mai mult sau mai puțin evidente pentru observator și mai mult sau mai puțin conștiente pentru bolnav..."*** Aici intervin în fond, imaginile sau reprezentările anticipative a unor mișcări sau schimbări nepercepute încă, fenomene consecutive intervenției automatice, inconștiente și involuntare, a proceselor operaționale ale gândirii preconceptuale, memoriei și imaginației. Tot în acest mod se realizează *reprezentările chinestezice mentale*, *procese ideo-motorii* ale imaginării unor micromișcări musculare cu desfășurare viitoare și care stau la baza fenomenelor de automatism verbal în cadrul halucinațiilor psihomotorii verbale care au la bază reprezentarea ideo-verbală conștientă sau nu a

Scanned with OKEN Scanner

mişcărilor articulatorii verbale. Ulterior, în blocul halucinațiilor o altă grupă, *„...cea a pseudohalucinațiilor verbale în care latura psihomotorie nu mai este reprezentată de mişcări, ci de manifestări de automatism verbal în raport cu un sentiment profund de automatism, care se manifestă nu ca o percepție exterioară ci ca o alienare a limbajului"* şi care *„... se traduce în-tr-un simbolism delirant cu o fizionomie foarte specială* – scrie Séglas – *exprimând întotdeauna tendința într-o constrângere, o dominare, o influență asupra eu-lui şi care merge de la delirul de posesiune cel mai accentuat la un simplu delir de influență*". Această particularitate prezintă o importanță clinică cu totul deosebită, permițând distincția dintre delirurile psihomotorii sau pseudohalucinatorii, care exprimă o perturbare importantă a eu-lui, de alte forme halucinatorii psihosenzoriale cu delir de persecuție, realizat deci ca urmare a halucinațiilor psihosenzoriale auditive sau a halucinațiilor adevărate, estezice şi obiective, şi care implică în mod direct şi predominant relațiile eu-lui, cu lumea obiectivă, conchide J. Séglas. Realizarea „simbolismului delirant", „a influenței asupra eului", a fenomenului pseudobsesiv de „constrângere", ca şi apariția delirului de posesiune sau a delirului de influență, nu se acordă cu conceperea halucinației ca o percepție fără obiect de perceput, ci ca o tulburare de reprezentare în relație cu sistemul operațional al gândirii şi al semnificațiilor verbale, reprezentarea fiind ea însăşi un simbol generalizat, cu atât mai mult în halucinațiile endofazice (pseudohalucinații şi halucinațiile psihomotorii verbale).

Însuşi J. Séglas, referindu-se la halucinațiile psihice (pseudohalucinații), preciza că acestea se raportează, ca fenomene pur intelectuale, la persoane sau obiecte şi se exprimă prin zgomote, viziuni, gesturi, ca şi prin halucinații cu caracter verbal, ce se confundă în fond cu pseudohalucinațiile descrise de Kandinski şi că acestea nu amintesc prin nimic de o percepție exterioară. *„Totul este interior sau mai bine zis, subiectiv"*. Pseudohalucințiile verbale ar fi mai curând reprezentări mentale verbale, ar consta mai ales din reprezentări mentale auditive sau motrice şi care se asociază sau nu cu voci interioare şi din care ar deriva fenomenul de *endofazie*.

Cum însă limbajul interior poate fi, în mod automat, declanşat şi pus în mişcare la fel ca şi o idee obsedantă, exprimând gândurile noastre sub o formă verbală spontană, ca o *hiperendofazie*, pe care bolnavul de cele mai multe ori o recunoaşte ca fiindu-i străină, ca un corp străin (la fel ca în

Scanned with OKEN Scanner

obsesie) şi care nu-i aparţine, pe care o consideră ca venind din exterior, în condiţiile unei parabiotizări profunde şi paradoxale sau ultraparadoxale cu disoluţia nivelului conştiinţei critice, atunci apare ideea de influenţă exterioară, de posesiune, deşi bolnavul obiectivează această hiperendofazie ca fiind interioară, lipsită de exterioritate spaţială fapt care diferenţiază în mod evident pseudohalucinaţiile de halucinaţiile adevărate sau psihosenzoriale. În fond, conceperea halucinaţiilor ca tulburări de reprezentare este considerată, inclusiv de G. Petit care denumeşte pseudohalucinaţiile cu termenul de *autoreprezentări aperceptive*, adică *reprezentări automatice intelectuale, pur subiective*, fără intervenţia unui element exterior, exogen, de tip senzorial, cenestezic sau chinestezic.

Relaţiile dintre reprezentare cu procesele operaţionale ale gândirii, şi limbajului fac mai inteligibilă clasificarea lui J. Séglas a halucinaţiilor psihomotrice verbale cu componentele lor auditive, vizuale şi motrice şi respectiv cu expresivitatea lor verbală. În fond, pseudohalucinaţiile se deosebesc de aşa-zisele halucinaţii psihosenzoriale, după opinia noastră, nu atât şi nu numai prin caracterul lor de exterioritate, de estezie, de senzorialitate, cât mai ales prin nivelul atins de disoluţia instanţelor psihice superioare. În cazul halucinaţiilor psihosenzoriale sau adevărate, tulburarea de reprezentare este aceeaşi numai că se realizează fenomenul proiectivităţii imaginii „perceptive" la nivel cortical şi este atribuită din plan psihologic, mai corect psihopatologic, delirant, unui obiect exterior pe baza chinesteziei oculare şi a integrării în bloc cu informaţia vizuală relaţională, bogată şi complexă în prezenţa sau absenţa unui obiect semnificativ.

Aici considerăm că se află diferenţa dintre structurarea delirului de persecuţie pe baza halucinaţiiior psihosenzoriale, în timp ce delirul de posesiune şi delirul de influenţă este structurat îndeosebi pe baze pseudohalucinatorii.

În delirul de persecuţie se explorează spaţiul în ceea ce priveşte forma, mărimea, relieful, tridimensionalitatea, poziţia, perceperea distanţelor toate atribute ale halucinaţiilor psihosenzoriale în corelaţie cu desfăşurarea temporo-spaţială exterioară. În baza tuturor acestor caracteristici se trece de la formele ample, superficiale la cele cu orientare spre scop, cu intervenţia fenomenelor conştiinţei delirante ce se orientează voluntar şi sistematic în câmpul perceptiv, căutând să descopere semnificaţiile ascunse prin concentrarea pe elementele de observaţie în care

Scanned with OKEN Scanner

conectarea cu limbajul orientează strategia exploratorie, caută ceea ce este mai slab perceput în mediu dar cu semnificație delirantă, integrează experiențe nesemnificative trecute, cărora le conferă un sens și o semnificație hiperbolizată, iar simbolurile verbale pe care le vehiculează sau pe care le preia din mediu duc la elaborarea unor scheme paralogice delirante. În delirul de persecuție actul perceptiv orientat de perturbarea de percepție nu urcă spre un simbolism emergentiv ideomotor, ci merge imergentiv ideo-senzorial-senzitiv, îmbinând ceea ce aude prin limbaj cu ceea ce vede, simte, miroase, palpează real sau nu.

Caracteristic delirurile elaborate pe baza halucinațiilor psihosenzoriale este această dezvoltare a spiritului de observație, a căutării febrile prin explorarea în spațiul perceptiv a ceea ce este nerelevant, slab, ascuns, neevident, imprecis dar cu semnificație particulară pentru paternurile delirante persecutorii. În fond, halucinațiile psihosenzoriale au o strânsă legătură în sensul analogiei cu fenomenele percepției delirante a spațiului existențial în care se proiectează debuturile neliniștite a delirurilor de persecuție. *Aici credem că se află rădăcinile definiției halucinației, în fond a pseudohalucinației, ca percepție fără obiect de perceput.*

Halucinațiile auditive intrapsihice sunt consecința unor procese de hiperendofazie – consideră Séglas – și se prezintă ca un monolog sau ca un dialog, structurate ori nestructurate, exprimate coerent sau dimpotrivă, incoerent, ca o salată de cuvinte care atestă nu numai disociația limbajului interior, ci și a psihismului și a unității personalității, pseudohalucinațiile alcătuind blocul masiv, respectiv cea mai mare parte a tuturor halucinațiilor, dotate cu cel mai mare potențial delirogen totodată. Participarea aparatului articulo-fonator în cursul halucinațiilor verbale este relevată de mișcările limbii, ale gurii, ale gâtului, ca și de senzațiile dureroase pe care le resimt unii bolnavi la nivelul acestor formațiuni. W. Penfield, excitând operculul rolandic, obține senzații parestezice linguale.

La începutul lor, halucinațiile auditive, cel mai frecvent nu au un caracter verbal, ci sunt simple pocnituri, scârțituri, zgomote, sunete, fluierături etc. După aceea apar în spațiul psihic, intrasubiectiv, vocile la început nedesluşite, sub formă de şuşoteli, murmure, vorbire în şoaptă, cu voce joasă din care bolnavul nu înțelege ce „spun ei". După aceea, tonalitatea vocii este mai înaltă sau mai gravă, însă cuvintele rostite pe care le aude

Scanned with OKEN Scanner

nu sunt legate într-o structură gramaticală spre a le face inteligibile, alteori sunt rostite cuvinte dintr-o limbă străină sau *neologisme*, de fapt *neofazii*, sau sunt pur şi simplu percepute doar silabele dintr-o limbă complet necunoscută de bolnav. În momentul în care eretismul parabiotizant al structurii cerebrale şi respectiv, al zonelor auditive, atinge pragul paradoxal al hiperendofaziei, atunci apar halucinaţiile auditive pe care bolnavul le percepe sub forma lor verbală. În această fază, pot apare halucinaţiile funcţionale în sensul că halucinaţia verbală este provocată, întreţinută şi ritmată continuu de zgomotele exterioare: apa care curge sau picură de la un robinet, zgomotul unui motor, zgomotul unui tramvai, tic-tactul unui ceasornic etc., bolnavul percepând vocile ritmate sau scandate de zgomotele respective („Ai-drep-ta-te... por-cu-le", aşa cum spunea un bolnav al lui V. Magnan).

Magnan şi Sérieux, referindu-se la halucinaţiile auditive din delirul cronic, notau că vocile pot fi provocate fără nici un fel de excitare reflexă senzorială, *„bolnavul ascultându-le în liniştea cea mai profundă ca şi în mediul zgomotos; ele se manifestă constant, noaptea şi ziua; ... Văzul nu se face deloc complice tulburărilor senzoriale auditive, bolnavii ascultă pe duşmanii lor, dar nu-i văd decât foarte rar; se înţelege astfel, expresia de care se folosesc atât de adesea deliranţii cronici pentru a desemna vocile lor:* ***invizibilii mei****. Uneori, aceste voci nu se disting prin nici un caracter de vocile real auzite de bolnav; alteori, dimpotrivă, unii bolnavi diferenţiază „vocile naturale" de halucinaţii, de „vocile hipnotice"* (V. Magnan, P. Sérieux, *Le délire chronique,* Ed. Gauthier-Masson, Paris, p.49). Aceiaşi autori notează că de multe ori bolnavii diferenţiază „vocile naturale" de „vocile hipnotice".

În ce priveşte modalităţile de manifestare ale *halucinaţiilor auditive verbale*, acestea pot fi sub formă de silabe izolate, iterative sau nu, grupe de silabe sau cuvinte lipsite de sens cărora Pick le sublinia caracterul parafazic. De asemenea; halucinaţiile auditive verbale pot să fie sub forma unor cuvinte, propoziţii sau fraze, iar în alte cazuri, se desfăşoară ca adevărate dicursuri care orientează şi captează activitatea bolnavului. În cursul acestor halucinaţii, bolnavul este chemat după numele său, este interpelat, salutat sau înjurat, „i se spun" lucruri cunoscute, necunoscute reale sau absurde, ca şi noţiuni didactice pe care le-a uitat, asistând, în acest caz, la fenomenle hipermnezice de destocare informaţională, ocazionate de

Scanned with OKEN Scanner

procesul patologic. În alte cazuri, bolnavul percepe halucinațiile verbale ca pe un ecou al propriilor sale gânduri răspândite peste tot (*ecoul gândirii*), a ceea ce citeşte în momentul dat *(ecoul lecturii*), a ceea ce scrie (*ecoul scrisului*), a ceea ce gesticulează sau face (*ecoul gesturilor, ecoul actelor*). (V. *Pseudohalucinațiile*).

Unul dintre bolnavii noştri spunea că actul ideo-motor cel mai simplu era însoțit de manifestările halucinatorii auditive: „Iată-l, acum merge, ridică sprincenele, strânge pumnul, vrea să se dezbrace, se dezbracă, se uită în oglindă, îşi pune cravata, se duce la bucătărie etc., etc.". Orice făcea bolnavul, i se părea că se află sub supravegherea unei camere de televiziune şi că toată lumea cunoaşte în cele mai mici amănunte ceea ce face, ceea ce gândeşte, ceea ce are de gând să facă în viitor, iar această „supraveghere" permanentă se exercita oriunde s-ar fi aflat.

Halucinațiile pot avea un ritm lent, continuu sau normal, întrerupt, un anumit timbru, înălțime şi intensitate pe care bolnavul le poate urmări şi distinge, eventual chiar le poate verbaliza sau, dimpotrivă, ritmul este extrem de alert, ceea ce oboseşte pe halucinant. În raport de intensitate, halucinațiile pot fi abia perceptibile, liniştite, naturale, intense sau asurzitoare. În ce priveşte localizarea în spațiu, halucinațiile auditive propriu-zise pot fi localizate în spațiu de obicei precis, în timp ce halucinațiile auditive verbale au o dispersie spațială impresionantă, bolnavul caracterizându-le în general, după conținutul lor şi în raport de persoana căreia îi sunt atribuite şi nu după ritmul sonor. Halucinațiile sunt percepute din apropiere sau din depărtare, din față sau din spate, din sus sau din jos, ele vin din plafon sau din duşumea, din pereți, din sobă sau calorifer, de la apartul de radio sau televizor etc. În alte cazuri, halucinațiile sunt localizate în corpul propriu, gură, gât, piept, inimă, epigastru şi în care participarea muşchilor articulo-fonatori şi respiratori este în mod evident importantă. Vocea pe care o aude bolnavul poate fi aceeaşi sau diferită, reprezentată prin voci de copii, bărbați sau femei, tineri sau bătrâni, cunoscuți sau necunoscuți, iar în alte cazuri vocile au caracter impersonal.

Vocile halucinatorii pot fi *recunoscute* pacientul atribuindu-le, după timbru şi intonație, părinților, fraților, surorilor, rudelor apropiate, cunoscuților, prietenilor în viață sau defuncți. În alte cazuri, halucinațiile prin caracterul lor, sunt necunoscute, neidentificabile: demoni, Dumnezeu, Sfânta Fecioară, sfinți, extratereşti etc. *În cazurile de regresiune psihică de*

Scanned with OKEN Scanner

tip animist, însăşi animalele şi obiectele vorbesc cu bolnavii, materia se spiritualizează, animalele capătă însuşiri antrapomorfe, însuşi curenţii de aer sau razele luminii au în intimitatea lor suflete vii. Materia brută este animată de zumzete şi murmure neobşnuite, de pulsaţii surde, de bătăi ale unei inimi universale, binevoitoare sau malefice. Jean Paul, în una din povestirile sale, ilustra cele de mai sus:

„Figuri voalate treceau prin faţa mea, întrebându-mă de ce nu plâng, de ce nu pălesc. Veneau una câte una să-mi pună întrebarea asta. Tremuram ca nu cumva să se dezvăluie, monstruoase. Atunci coborâră din cer trei copii de ceară, frumoşi ca nişte sculpturi; mă priviră cu prietenie, mă salutară. „Daţi-mi mâinile voastre mici şi albe şi duceţi-mă cu voi la cer", spusei eu. Aşa făcură, dar le-am smsuls braţele din umeri şi căzură morţi" (apud A. Béguin – *Sufletul romantic şi visul* – Ed. Univers, Bucureşti, 1970, p. 250).

În alte cazuri, bolnavului i se dictează ceea ce trebuie să scrie:

„Adeseori noaptea, m-am jucat cu duhul în loc să dorm., scrie Bettina. Eu eram obosită, el mă trezea pentru dulci discuţii şi nu mă lăsa să dorm... Astăzi, demonul mi-a vorbit, a aşezat în fiinţa mea idei, ce aveau şi mai au şi acum, această ciudăţenie, că nu-mi par gândite de mine însumi, ci dictate..." (apud A. Béguin – *op.cit.*, p. 325).

E.A. Poe, în nuvela sa *Bon-Bon*: „birtaşul cu însuşiri deosebite", filozoful birtaş înclinat spre băutură, preocupându-se de natură, suflet şi spirit *a priori şi a posteriori*, considerind că, puterile spiritului sunt în strânsă legătură cu capacitatea stomacului" drept care între două pahare de vin se juca cu un silogism având totodată „un caracter mistic, intens şi straniu", şi *ca un om de geniu, era recunoscut şi de pisica ce se „ferea să dea din coadă în faţa omului de geniu*". După ce-şi dădu afară clienţii din cârciumă, din cauza comentariilor asupra ciudatului său năravi, „se cuibări întărâtat în fundul unui fotoliu de piele, lângă un foc de vreascuri ce ardeau cu flăcări mari".

„Era una din acele nopţi de spaimă, cum nu se pomenesc decât una sau două într-un veac întreg. Ningea cumplit şi casa se cutremura din temelii sub răbufnirile vântului care, năpustindu-se prin crăpăturile zidurilor şi revărsânu-se năpraznic prin horn, zgâlţâia îngrozitor draperia de la patul filozofului... Afară, emblema uriaşă se bălăngănea în bătaia furtunii, scârţia cobind a rău şi încheieturile de stejar tare scoteau un sunet jalnic".

Scanned with OKEN Scanner

„Tulburarea minții sale" motivată de neajunsurile pe care le determină acțiunile întreprinse şi „neastâmpărul nervos pe care o furtună dezlănțuită la vreme de noapte pare într-adins făcută să-i pricinuiască intensitatea maximă atunci când începuse „revizuirea unui voluminos manuscris pe care avea de gând să-l dea la tipar a doua zi".

Trecuseră câteva minute de când se apucase de treabă, când, deodată, în odaie, o voce plângăreață îi şopti:

– Nu sunt grăbit, monsieur Bon-Bon....

– Drace! strigă eroul nostru sărind în picioare, răsturnând măsuța şi privind cu uimire împrejur.

– Foarte adevărat! răspunse liniştit vocea.

– Foarte adevărat? Ce e foarte adevărat? *Cum de ai ajuns aici? răcni metafizicianul când dădu cu ochii de ceva care zăcea întins pe pat în toată lungimea lui.*

– Spuneam, zise nepoftitul, fără a lua în seamă întrebările, spuneam că nu sunt deloc grăbit, că afacerea pentru care mi-am îngăduit să vin la dumneata nu e de o grabnică însemnătate: pe scurt, pot foarte bine să aştept până ce-ți sfârşeşti comunicarea.

– Comunicarea mea! Ia te uită! De unde ştii? Cum de ai ajuns dumneata să afli că scriam o comunicare, dumnezeule sfânt?

– Sssttt! făcu arătarea, cu glas adânc şi pătrunzător, şi ridicându-se din pat la iuțeală, făcu un singur pas spre eroul nostru, în timp ce lampa de fier atîrnată în tavan se cutremura, apucată de friguri, la apropierea lui...

-Văd că mă cunoşti,Bon-Bon zise el. Ha! Ha! Ha! He! He! He! Hi! Hi! Hi! Ho! Ho! Ho! Hu! Hu! Hu! ...

– Prea bine, domnul meu, zise filozoful, prea bine, domnul meu... la drept vorbind, eu cred că sunteți... pe cuvântul meu!... adică, socot... închipui... am o slab..., o foarte slabă idee... despre deosebita cinste.

– Oh! ah! Mda! Prea bine! îl întrerupse măria-sa. Ajunge, nu mai spune, văd eu cum stau lucrurile...

– Ce crezi despre... Ce crezi despre... hâc! Epicur?

– Ce cred despre *cine-anume*? întrebă diavolul uimit. Nu cumva vrei să zici că-i găseşti ceva cusururi lui Epicur? ce cred eu despre Epicur? Vrei oare să vorbeşti despre mine, domnul meu? Eu sunt chiar Epicur. Sunt însuşi filozoful care a scris fiece tratat dintre cele trei sute pomenite de Diogene Laerte.

Scanned with OKEN Scanner

– E o minciună! zise metafizicianul, căruia i se cam urcase vinul la cap…

– Foarte bine. Foarte bine, domnul meu! Într-ade-văr, foarte bine! zise măria-sa, părând foarte măgulit.

– E o minciună! repetă sentențios birtașul. E o... hic!...o minciună!

– Bine, bine, spune-i cum vrei... zise diavolul împăciuitor...

– Mă rog, domnul meu, ce este sufletul?

– Sufletul... Hâc... răspunse metafizicianul, referindu-se la manuscrisul său, este, fără îndoială...

– Nu, domnule!

– Fără nici o îndoială...

– Nu, domnule!

– Negreşit...

– Nu, domnule!

– De bună seamă...

– Nu, domnule!

– Fără discuție...

– Nu, domnule!

– Hic!

– Nu, domnule

– Şi fără doar şi poate că e un...

– Nu, domnule, nu, sufletul nu e deloc aşa ceva...

– Atunci... hâc... rogut-te, domnule, ce.... ce este oare?

– Nu e nici una, nici alta, monsieur Bon-Bon, răspunse înndurat măria-sa. Am gustat, adică am cunoscut câteva suflete foarte rele, şi iarăşi câteva destul de bunicele... (şi enumeră sufletul călduț al lui Cratinus, amețitor al lui Aristofan, incintător al poetului Platon, fără gust al romanilor Naevius, Catul, Naso, Quintus Flaccus, în raport cu care „un grec durduliu face cât o duzină dintre ei" – nota ns. – M. Ş.). După care continuă servind un vin de Sauternes...

– Am găsit că Horațiu avea acelaşi gust ca Aristot. Ştii, mie îmi place schimbarea. Pe Terentiu nu l-aş fi putut deosebi de Menandru. Spre uimirea mea, Naso era un Nicandru deghizat. Vergiliu la acelaşi diapazon cu Teocrit. Marțial îmi amintea de Arhiloc, şi Titus Livius era chiar Polibiu şi nimeni altul.

Scanned with OKEN Scanner

– Dar dacă am şi eu o slăbiciune, monsieur BonBon, am o mare slăbiciune pentru câte un filozof... Lunganii nu sunt buni... Iar cei mai gustoşi, dacă nu sunt curăţaţi cu grijă, pot să prindă niţel mucegai din pricina fierii...

– Curăţaţi?

– Adică scoşi de pe oase.

– Ce părere ai... hâc... despre medici?

– Nu-mi vorbi de ei... ptiu! ptiu! ... N-am gustat decât unul, şarlatanul cela de Hipocrate... mirosea a essa foetida... ptiu! ptiu! Am răcit îngrozitor când l-am scăldat în Styx şi, după toate, m-am îmbolnăvit şi de holeră!

– Ticălosul... Hâc... strigă Bon-Bon. Lepădătura. Hâc! afurisită cutie cu hapuri şi filozoful lasă să-i pice o lacrimă.

(Povestindu-i că diavolii jinduiesc după mâncare şi că sufletele care li se dăruiesc puse la saramură nu sunt bune, pentru că putrezesc, atunci diavolul îi spune că; ,eu îmi cumpăr suflete, *vivente corpore*" pentru că „se păstrează foarte bine". Amintind că sufletul este o umbră, diavolul continuă discuţia: ...Sufletul este o umbră, într-adevăr. Sufletul, o umbră? Ha! Ha! Ha! He! He! He! Hu! Hu! Hu! Ia gândeşte-te la o umbră din care s-a gătit o tocană!

– Ia gândeşte-te numai... hâc... la o umbră din care s-a gătit o tocană, o tocană!... Dac-aş fi fost aşa un... hâc!... nătărău... Sufletul meu, domnule... hâc!

– Sufletul dumitale, *monsieur* Bon-Bon!

– Da, domnul meu... hâc! Sufletul meu este...

– Ce anume, domnul meu?

– Nu e o umbră, de!

– Vrei să zici...

– Da, domnule, sufletul meu este... hâc!... hâc!... da , domnule.

– Nu cumva ai de gând să suţii...

– Sufletul meu este... hâc... potrivit mai cu deosebire... hâc... pentru...

– Ce anume, domnule?

– Pentru rasol.

– Ha!

– Un sufleu...

Scanned with OKEN Scanner

– Hai?

– O tocană...

– Chiar aşa?

– Tocană şi friptură împănată, iată ce e, dragul meu. Ţi-l cedez... hâc!... ieftin de tot.

Aici filozoful îl bătu pe măria-sa pe spate.

– Nici prin gând nu-mi trece aşa ceva, zise liniştit acesta din urmă, ridicându-se în acelaşi timp de pe scaun. Metafizicianul holbă ochii.

– Deocamdată, am tot ce-mi trebuie, spuse măria-sa.

– Hâc! Hei? făcu filozoful.

– Nu am bani la îndemână.

– Cum?

– Apoi, e urât din partea mea...

– Domnule!

– Să profit de...

– Hâc! Hâc!

– Starea dumitale care în clipa de faţă e respingătoare şi nevrednică de un gentlemen (E.A. Poe – *Scrieri alese,* Ed. P.L.U., Bucureşti, 1968, p. 18-30), De cele mai multe ori, bolnavul înţlege ceea ce i se spune; sunt însă cazuri când vocile nu pot fi descifrate şi înţelese (*verbigeraţii halucinatorii*). Halucinaţiile auditive verbale se pot repeta sub aceeaşi intensitate şi continut în perioade mai mari sau mai mici ca durată în timp, *constituind halucinaţiile verbale iterative sau palilalice.* G. de Morsier subliniază că studiul palilaliei şi al halucinaţiilor palilalice demonstrează raporturile intime ce se stabilesc între tulburările de limbaj şi halucinaţiile verbale şi că există cazuri, citate în literatură, *în care s-au observat forme de trecere între palilalie afonă, ecolalie şi ecoul gândirii*, când bolnavul are sentimentul că toate gândurile îi sunt răspindite în toate direcţiile posibile ale spaţiului. Vocile pot avea un conţinut plăcut sau neplăcut, îl sfătuiesc sau îi dau porunci bolnavului (*halucinaţii imperative*) pentru a executa o acţiune, de multe ori periculoasă fie chiar pentru bolnav, fie pentru anturaj (să se sinucidă, să dea foc, să lovească, să omoare etc.). Halucinaţiile ameninţătoare, persiflante, injurioase, de laudă, de aprobare etc. pot comenta favorabil sau nefavorabil acţiunile bolnavului (*halucinaţii comentative*), iar altele care să contrazică aceste acţiuni sau să asiste la exprimarea unor păreri contradictorii – *halucinaţii antgoniste sau*

Scanned with OKEN Scanner

contrastante – (o voce îi spune să cânte iar alta să tacă, una îl înjură, alta îl laudă, una îl amenință, alta îl protejează etc.). Se întâmplă ca la o ureche să audă halucinații verbale care-l laudă, iar la cealaltă să-l certe, după cum, în clinică, se întâlnesc cazuri în care bolnavii aud vocile unilateral sau bilateral (*halucinații unilaterale sau bilaterale*). De multe ori, vocile pe care le aude bolnavul sunt atât de chinuitoare, spunându-i lucruri de care n-ar vrea să se știe, încât bolnavul și astupă urechile să nu mai audă injuriile, reproșurile, amenințările etc., sau își înfundă capul în perne etc., semne după care recunoaștem prezența halucinațiilor și uneori corelatul lor ideoafectiv și comportamental. În alte cazuri, bolnavii întreține discuții cu halucinațiile, ceea ce explică *monologul, dialogul, solilocviile halucinatorii* plăcute sau enervante. Uneori, bolnavii își ațintesc privirea, își apleacă corpul și înclină capul să audă, au ochii larg deschiși, privirea fixă. Surditatea nu împiedică obligatoriu halucinațiile auditive, ci pare să le favorizeze, așa cum se întâmplă în *delirul parafrenic al surzilor*. În cazul în care bolnavul se întâmplă să audă la o singură ureche vocile, atunci vorbim de *halucinații unilaterale*, de care s-au preocupat Calmeil, Moreau, Michéa. Când se aud vocile la ambele urechi, suntem în prezența *halucinațiilor bilaterale*. Magnan menționa că în cazul halucinațiilor bilaterale (duble), plăcute, groteşti, monstruoase, conținutul poate să fie injurios la o ureche (de obicei la stânga) și favorabil de altă parte (urechea dreaptă). Séglas denumea acest gen de halucinații cu termenul de *halucinații bilaterale antagoniste*. În cazul halucinațiilor bilaterale, acestea pot fi omogene, dar să difere de la o ureche la alta prin tonalitate. Acestea sunt *halucinațiile bitonale*.

Claritatea halucinațiilor determină pe bolnavi să le atribuie unor forțe străine, influențelor exercitate asupra lor prin curenți, telepatie, radio, televiziune, unde electromagnetice, lasser, hipnoză etc. Limbajul halucinațiilor poate fi constituit, în modul cel mai obișnuit, din elmentele vocabularului cunoscut sau dimpotrivă, este constituit din neologisme inventate sau cuvinte necunoscute ce aparțin unei alte limbi. La bolnavii poligloți, Esquirol și apoi Ball, au remarcat cazuri în care vocile vorbeau mai multe limbi și deveneau neinteligibile atunci când ele vorbeau în limba pe care bolnavul și-o însușise și o vorbea mai recent. S-au raportat, de asemenea, cazuri tot la poligloți (N. Lukianowicz), în care halucinațiile antagonice aveau un caracter favorabil exprimate în limba maternă și

Scanned with OKEN Scanner

contradictoriu, nefavorabil în limba străină. În cazul în care limbajul halucinațiilor este constituit din neologisme, care apoi trec în limbajul obişnuit al bolnavului, acesta constituie un semn de cronicitate sau de cronicizare a bolii. Halucinațiile auditive verbale, având în vedere conținutul lor, au atras atenția medicilor stimulând numeroase explicații psihopatologice, în relația lor cu delirul distingându-se astfel *halucinații delirogene* şi *halucinații nedelirogene* (*nedelirante*). Clérambault, raportându-se la conținutul halucinațiilor, arată că acesta este determinat în mod automatic, ca şi în cazul *halucinațiilor atematice* (ecouri, cuvinte fără sens etc.), şi că „*derivarea*" se face în sens descendent, adică spre elementele cele mai inferioare ale psihismului (vanitate, ostilitate, erotism), care sunt puse automat în joc. În aceste cazuri ar avea loc un fenomen de disoluție de tip jacksonian care merge de la formele superioare spre cele inferioare de manifestare ale proceselor psihice şi care se reflectă şi în domeniul vocabularului (coprolalie). Referindu-se la fenomenul de derivare, Clérambault remarca: **„...verbiajul în detrimentul ideilor, concretul în detrimentul abstractului, cuvintele parazitare în detrimentul termenilor de relație... În domeniul intelectual, derivația utilizează, de preferință, cadrele logice inferioare: analogie, simbol, valoarea logică a numelor şi numerelor, farmecul ritmului şi asonanței, toate resursele şi performanțele care erau gândirea superioară a primitivului şi care sunt actualmente, gândire inferioară"** (subl. ns. – M.Ş.). Halucinațiile auditive se asociază foarte rar cu halucinațiile vizuale. Sollier a remarcat că asociațiile dintre halucinațiile auditive şi cele vizuale nu se fac niciodată, considerând că dacă un bolnav cu delir persecutat-persecutor are şi halucinații vizuale, atunci nu mai poate fi considerat un persecutat, deoarece, în raport de caracteristicile delirului de persecuție, dușmanul este invizibil.

V. Magnan şi P. Sérieux notau: „Halucinațiile auditive nu lipsesc niciodată din delirul cronic; ele sunt unul din elementele simptomatice cele mai importante, fără a fi pe de altă parte exclusive altor tulburări senzoriale". (V. Magnan, P. Sérieux – *op.cit.*, p. 54). În ce privește opinia că în delirul cronic nu ar apare asociate halucinațiilor auditive şi cele vizuale, autorii consideră că prezența sau absența acestora din urmă, alături de cele dintâi, ține îndeosebi de rolul mai important şi respetctiv de preponderența reprezentărilor mentale corespondente.

Scanned with OKEN Scanner

Remarcăm că halucinațiile auditive se asociază cu iluziile auditive sau cu interpretările iluzionale delirante cu caracter imperativ şi care se încadrează în sistemul delirant al bolnavului. De obicei, halucinațiile auditive apar în condiții de vigilitate, pe fondul unei conştiințe clare, în timp ce halucinațiile vizuale sunt favorizate, în ce priveşte apariția lor, de o scădere a nivelului de conştiință, aşa cum se întâmplă în suferințele encefalice determinate de traumatisme, infecții, intoxicații etc. De aceea, apariția unor halucinații vizuale, alături de cele auditive, la un bolnav de schizofrenie, trebuie să ne orienteze în principiu spre investigarea unui factor exogen supraadăugat (traumatism cranio-cerebral, intoxicație cronică alcoolică etc.). Deseori halucinațiile auditive preced sau se asociază ulterior cu pseudohalucinațiile şi cu halucinațiile psihomotorii (vezi mai jos). La debutul bolilor psihice, halucinațiile auditive dispar în timpul conversației, fapt care s-ar explica prin labilitatea cvasioptimală a dominantei psihologice şi neurofiziologice, în timp ce în fazele cronice, focarul de dominantă patologică inertă determină persistența halucinațiilor ceea ce face ca bolnavul să fie împiedicat să vorbească, să răspundă sau să întrerupă în mod brusc conversația în vederea preocupărilor ideo-afective şi comportamentale expresive stagnante sau dominante, determinate de actul halucinator. Kleist a raportat cazul unui pacient care, după un ictus moderat, prezenta halucinații auditive muzicale şi verbale fără semn de afazie şi la care, din punct de vedere psihic, nu s-au constatat idei de persecuție. Din această relatare, ca şi din alte numeroase cazuri, se poate conchide că halucinația este, neîndoielnic, un fenomen morbid, însă ceea ce-i conferă pe plan psihic caracter funcțional sau cu încărcătură alienantă anormală pe care i-o acordă bolnavul în mod psihopatologic este interpretarea, sensul şi semnificația în ansamblul operațional al sistemului său psihic.

Remarcăm, de asemenea, că în raportul halucinație-delir nu se poate stabili o ordine cronologică certă, în sensul că inițial s-ar manifesta halucinația auditivă şi apoi prin inferență să se afirme delirul, deoarece se ştie că, pe un fond modificat de conştiință, se pare că halucținațiile apar secundar delirului în unele cazuri, ca în psihosindroamele organice îndeosebi, halucinațiile apar primitiv şi apoi, pe acest fond, se grefează şi se organizează ulterior structura delirantă. Aceste considerații se raportează şi la alte modalități halucinatorii. Examinarea halucinațiilor auditive nu este

Scanned with OKEN Scanner

simplă chiar pentru clinicieni deosebit de avertizaţi şi cu îndelungată experienţă practică deoarece, de multe ori, bolnavii neagă, disimulează sau prezintă reticenţă faţă de sindromul halucinator pe care-l trăiesc. Observaţia atentă, discuţiile purtate cu răbdare, încrederea bolnavului în examinator, pot „înfrânge" rezistenţa pacientului şi să determine evidenţierea halucinaţiilor, să permită determinarea locului şi semnificaţiei acestor fenomene halucinatorii în structura psihopatologică delirantă particulară pe care o determină, o agravează sau o întreţin.

Halucinaţiile auditive apar în cvasimajoritatea psihozelor şi a delirurilor cronice halucinatorii, fie că etiologia acestora este predominant endogenă sau predominant exogenă (traumatică, toxică, infecţioasă etc.) sau endo-exogenă. În psihoza maniaco-depresivă, în perioada de debut, ca şi în melancolie, se întâlnesc, deşi nu frecvent, halucinaţiile auditive. În melancolie, halucinaţiile auditive însoţesc congruent, atunci când apar, delirul de culpabilitate şi de autoacuzare, dar în acest caz bolnavul aude voci care-l acuză, îl condamnă, îi prezic un sfârşit dramatic, tragic, infernal (*halucinaţii escatologice*).

În psihozele alcoolice, deşi predomină halucinţaţiile vizuale, ca şi în psihozele toxice în general, totuşi fenomenele halucinatorii auditive au o valoare semiologică nu rnai puţin semnificativă în raport cu halucinaţiile vizuale.

În cazul psihozelor cronice sistematizate delirant-halucinatorii schizofrenice, procesualitatea halucinatorie auditivă are o mare valoare clinică şi în acelaşi timp, semnificativă în edificarea, întreţinerea şi modularea dinamică a delirului. Dacă delirul are conţinut de ex. de urmărire şi prezintă şi halucinaţii vizuale atunci delirul nu va avea conţinut persecutor, acest conţinut fiindu-i conferit de halucinaţiile auditive strâns legate de limbaj şi de semnificaţiile pe care i le ataşează conştiinţa morbidă.

Halucinaţiile auditive comune sunt tulburări de reprezentare auditivă în cursul cărora bolnavul aude sunete bine definite şi care pot fi raportate precis la un obiect sau la o fiinţă definită; sunetul unui clopot, tic-tacul ceasornicului, o bătaie în uşă, sunetul unei sonerii, claxonul unei maşini, lătratul unui câine, nechezatul unui cal, paşii unui om etc. În mod obişnuit, halucinaţiile auditive comune sau elementare nu au o semnificaţie delirogenă particulară, însă prezintă importanţă clinică neurologică,

Scanned with OKEN Scanner

evocând în raționamentul clinic un proces lezional situat la nivelul circumvoluțiunilor temporale posterioare, mai ales dacă aceste halucinații elementare sunt acompaniate de halucinatii verbale psihosenzoriale exprimate prin cuvinte izolate.

Sunt situații în care pacientul consideră, în sensul gândirii magice, că lucrurile au devenit însuflețite şi atunci, halucinațiile comune capătă semnificații delirogene. În alte cazuri, un câine este luat drept un demon deghizat care vorbeşte. În aceeaşi atmosferă magico-mitică vorbesc şi păsările.

Gerard de Nerval, în *Aurelia*, relatează că eroul principal, aflându-se la intersecția unei străzi, i se părea că o colină devine o scenă de luptă între două Spirite; sau că pe un orologiu rustic „...era o pasăre care începu să vorbească asemeni unui om şi mie îmi trecu prin minte că sufletul strămoşului meu sălăşluia în pasărea aceea... Pasărea îmi vorbea despre persoane din familia mea, în viață sau răposate, ca şi cum ele ar fi existat simultan" (G. de Nerval – *Aurelia sau Visul şi viața* – în *Proză fantastică franceză*, Ed. Minerva, Bucureşti, 1982, p. 54). V. *Halucinațiile verbale psihosenzoriale*.

Halucinațiile auditive unilaterale se manifestă fie la urechea dreaptă, fie la cea stângă. Cele mai freevente sunt la urechea dreaptă şi aceasta dacă se are în vdere încrucişarea căilor senzitive şi că în lobul temporal stâng este situat dominant centrul vorbirii. Grație acestei situații, în ultimele deeenii ale secolului al XIX-lea, când a început şi studiul afaziilor în mod corelativ, s-au dezvoltat fructuos şi cercetările privind studiul halucinațiilor psihosenzoriale verbale şi, aşa cum se cercetau din punct de vedere anatomic centrii vorbirii, tot aşa au fost efectuate studii şi s-au emis cele mai diferite ipoteze fiziopatologice, asupra acestui tip de halucinații. S-a susținut ipoteza iritației sau suferinței centrilor nervoşi auditivi în generarea acestui tip de halucinații. Alți autori au evidențiat originea lor periferică, incriminînd în producerea lor surditatea atunci când halucinațiile unilaterale auditive apăreau pe fondul unei surdități de natură periferică (otopatică). Sunt situații în care halucinațiile auditive sunt consecința unei leziuni centrale sau ale unei suferințe a organului auditiv. În aceste cazuri relația etiologică, cauzală, dintre fenomenul halucinator şi procesul patologic cerebral sau al aparatului acustic nu sunt, se pare,

Scanned with OKEN Scanner

indubitabile. Pe de altă parte, noi am constatat, ca şi alţi autori, că nu la toţi cei care prezintă surditate unilaterală se constată şi asocierea halucinaţiilor verbale motrice. Sunt situaţii când zgomotele entotice generează în conştiinţa bolnavului convingerea că de acolo pornesc gândurile sale alienante şi că printr-un fel de suflu gândurile ies şi sunt răspândite la exterior. Sunt alte situaţii în care halucinaţiile unilaterale nu sunt generate de o suferinţă cerebrală sau de o suferinţă periferică a aparatului acustic, ci dimpotrivă, bolnavul acuză că incitaţiile acustice, vocile pe care le aude vin din cavitatea bucală, din laringe, piept, epigastru, abdomen, din genunchi, picior sau din alte părţi ale corpului. S-a spus atunci că incitaţiile periferice ar veni şi s-ar suprapune unei sensibilităţi a organului auditiv sau a centrilor corebrali. S-au cercetat şi s-au constatat localizări unilaterale ale pseudohalucinaţiilor auditive care sunt asimilate sau fac parte din grupa halucinaţiilor psihice ale lui Baillarger. Cercetările au adus şi în acest caz dovezi care atestau o leziune periferică auditivă. Discutând aceste aspecte, J. Séglas atrăgea atenţia că halucinaţiile auditive unilaterale, ca orice alt fenomen halucinator veritabil, au relaţii strânse cu limbajul interior şi deci şi cu activitatea ideo-afectivă. În cazul unei leziuni periferice sau centrale a aparatului senzorial intervine activitatea psihică care orientează derivând sinteza psihică pe elementul dominant preexistent, excluzând astfel prin inhibiţie celălalt centru auditiv aşa cum se întâmplă şi în cazul halucinaţiilor unilaterale vizuale. În acest sens şi J. Séglas, ca şi Leczinski, au raportat cazuri de pacienţi cu delir sistematizat care iniţial nu prezentau o diferenţiere la dreapta sau la stânga a halucinaţiilor auditive, dar la care, evolutiv, halucinaţiile s-au situat la urechea dreaptă, în cazul lui J. Séglas, şi la urechea stângă în cazul lui Leczniski. Este, de asemenea, interesant să amintim un caz relatat de V. Magnan (*Leçons cliniques sur des maladies mentales*, p. 244), care prezenta halucinaţii psihice antagoniste bilaterale, însă cu un caracter diferit pentru fiecare, adică vocile aveau un caracter încurajator, binevoitor, favorabil pacientului la urechea dreaptă, în timp ce la urechea stângă aveau un conţinut nefavorabil, injurios. Acest exemplu constituie neîndoielnic un argument important asupra rolului pe care-l deţine elementul psihic în edificarea halucinaţiilor auditive unilaterale în particular şi a celor bilaterale, în general.

Pe de altă parte, tot în legătură cu halucinaţiile auditive unilaterale, noi am avut sub observaţie un caz la care halucinaţiile auditive unilaterale

Scanned with OKEN Scanner

aveau caracter stereotip: „Eşti o idioată! „„ apăreau paroxistic şi precedau, sub formă de aură, crizele epileptice tip grand-mal. În literatura consacrată epilepsiei temporale sunt descrise nu numai crizele afazice dar şi crizele epileptice palilalice, de asemenea, cu caracter paroxistic, una din bolnavele noastre repetând palilalia ca un ecou (echopalilalie) halucinator auditiv unilateral (V. J. Séglas, *Ann. med. Psychol.*, seria 8, t. XIII, p. 81 şi t. XVI, p, 390). V. *Pseudohalucinaţiile auditive.*

Halucinaţii auditive elementare apar sub formă de zgomote, sunete, pocnituri, foşnete, tronsituri, fluierături. fonemene vagi etc. sin: *Acoasme*, *Acufene.*

Halucinaţii autoscopice. Varietate a halucinaţiilor vizuale descrise de Féré cu numele de *halucinaţie speculară* sau *autoscopică*, în cursul cărora pacientul vede proiectată în spaţiul extracorporal, într-o atmosferă de stranietate, imaginea parţială, segmentară sau totală a propriei imagini corporale. Se realizează într-o durată de timp foarte scurtă, o imagine halucinatorie a dublului, a dublurii propriei persoane de aspect colorat, opac sau transparent care, obişnuit, nu se însoţeşte de fenomene halucinatorii verbale, cel mai frecvent această imagine vine spre pacient. Se descrie o *autoscopie internă*, când îşi vede corpul propriu în interior, cu transferul propriilor senzaţii cenestezice (*auto-endoheoscopie*), şi o *autoscopie externă*, când îşi vede corpul proiectat în spaţiul exterior. Sunt, de asemenea, descrise *autoscopii negative* sau ceea ce este acelaşi lucru *heautoscopii negative*, care se caracterizează prin non-perceperea propriului corp atunci când pacientul se află plasat în faţa unei oglinzi. Autoscopia internă, ca şi autoscopia negativă, se întâlnesc cu o mai mare frecvenţă în isterie, ca şi în schizofrenie, îndeosebi atunci când apare fenomenul de depersonalizare sau de derealizare.

De remarcat că heautoscopia sau *halucinaţia autoscopică* (*halucinaţia speculară*) apare în planul conştiinţei nu numai sub aspect fizic, ci şi spiritual, adică este implicată personalitatea în ansamblul său, între cele două imagini fiind concordanţă sau contradicţie ideo-afectivă, adică acord sau dezacord cu gândurile şi sentimentele persoanei adevărate în raport cu cele ale dublurii sale. În momentul apariţiei unei halucinaţii autoscopice, reactivitatea afectivă poate fi de surpriză, de anxietate, de indiferenţă sau de amuzament.

Scanned with OKEN Scanner

Nu ar fi exclus ca halucinația autoscopică să fie, după opinia lui Hacaen și de Ajuriaguera, o iluzie de transformare corporală.

L. Marchand și alți autori, studiind halucinațiile autoscopice la bolnavii suferind de epilepsie, exprimă opinia că acest tip de tulburare somatognozică ar fi generată de procese lezionale parieto-occipitale, în timp ce Conrad este de părere că nu este exclusă o leziune a calotei pedunculare. În cazul epilepsiei, durata mai mare în timp a halucinației speculare face din acest fenomen psihopatologic o *„fantomă specular㔠* sau în alți termeni, o *fanteidolie*.

Există halucinații autoscopice microscopice (*halucinații autoscopice liliputane*), când propriul corp este perceput de dimensiuni reduse, și *halucinații autoscopice macroscopice* (*halucinații autoscopice guliverice*), când dimensiunile dublului apar mărite de volum. De asemenea, sunt *halucinații autoscopice litiputane* ori *guliverice poliopsice*, când imaginea propriului corp proiectat în spațiul exterior apare mai mic sau mai mare, dar multiplicat ca număr.

Heautoscopia și halucinațiile autoscopice reprezintă iluzia sau tulburarea de reprezentare a prezenței unei alte persoane cu care se aseamănă ca doi gemeni univitelini, un dublu al propriei persoane sau a ființei care seamănă ca un frate, așa cum se exprima *A. de Musset, care a prezentat și el fenomenul de autoscopie*. Halucinațiile autoscopice survin mai ales la crepuscul, apar spontan, durează câteva secunde, poate să apară numai fața sau numai bustul și de obicei dublul este mai frumos, nu imită gesturi, mișcări sau expresii faciale. Se pot asocia halucinații sau iluzii chinestezice sau de reduplicare a unor părți din corp. Halucinația autoscopică poate apare o singură dată în viață sau poate fi permanentă (de exemplu, *Dublul* lui. F.M. Dostoievski).

Noi am întâlnit mai multe cazuri de halucinații autoscopice care au survenit o singură dată până în momentul în care s-a efectuat examenul clinic.

„Era o zi caldă de vară. În fața pavilionului de bărbați erau mai mulți bărbați adunați la un loc. Unii erau nemăsurat de veseli. de nu le ajungea lumea să-și împartă bucuria imensă pe care o trăiau, alții își fumau precipitat țigara, oftând și coborând tot mai adânc în lumea disperată a durerii morale și a nimicniciei ce le apăsa ca o povară imensă sufletul. Unii se plimbau indiferenți, zâmbind bizar la nu se știe ce.

Scanned with OKEN Scanner

Medicul, un tânăr blond cu părul ondulat, ochi albaştri, cu un trup zvelt de atlet, stătea în mijlocul grupului de bolnavi, fumând dimpreună cu ei, glumind cu unii, încurajând pe alţii, cercetând cu luare aminte asupra felului de a fi a fiecărui bolnav. Dintre toţi i-a atras privirile un tânăr voinic cât un munte. Când te uitai la el, şi mai ales, la mâinile sale, aveai senzaţia că uriaşul ăsta, dacă te-ar apuca şi te-ar strânge numai cu o singură mână, ţi-ar plesni oasele ca nişte beţe de chibrituri, iar restul trupului, l-ar frământa în câteva secunde şi l-ar transforma într-un bulgăre inform de carne.

Stătea nemişcat, în poziţie de drepţi şi nu vorbea cu nimeni. Nu răspundea la nici un cuvânt. Nu zâmbea. Nu i se mişca pe faţă nici un muşchi. Privirea îi era tulbure, rătăcită şi aruncată peste toţi, fără ca propriu-zis să privească pe cineva. venise de câteva zile în spital şi poate că acesta ar fi fost un motiv să se simtă încă străin printre ceilalţi bolnavi. Medicul l-a chemat lângă el. I-a oferit o ţigară. L-a invitat să se aşeze pe bancă. Surprins, s-a aşezat încet lângă medic. Acesta i-a luat bolnavului mâna stângă în mâna sa. Bolnavul acesta care inspiră teamă oricui, şi-a lăsat mâna aşa cum o jucărie o iei în braţe şi nu spune nimic. Prima dată, tânărul medic a crezut că-i trist şi l-a întrebat de ce este aşa de supărat. Bolnavul a zâmbit şi a spus ridicând din umeri şi zâmbind, că nu este supărat. Dacă supărat nu eşti şi nici vesel, de asemenea, nu se pare că eşti bolnav. De ce ai venit la spital? Bolnavul acesta voinic cât un urs, de meserie ţapinar, din nordul Moldovei, s-a uitat lung la doctor şi după un răstimp destul de îndelungat, îi răspunde: *Dumneavoastră ştiţi doar că m-am internat pentru că murisem! Ce, n-aţi aflat?! O faceţi pe niznaiul! ştiţi doar că eu am fost mort?! Cum adică ai fost mort?! întrebă curios doctorul, gândindu-se la o stare de pierdere a cunoştinţei ce se poate întâmpla din multiple cauze. După o pauză de tăcere, bolnavul, cu greutate, începu să povestească. Zâmbea şi povestea. Eu, în urmă cu trei luni, m-am liberat din armată. Am venit acasă. Fusesem sergent. Au vrut să mă oprească în armată, dar n-am vrut. Mama este văduvă. Mă are numai pe mine. Mă duc acasă, le-am zis şi am plecat acasă. Atunci când mi-au dat biletul de liberare am plecat. Mama s-a bucurat. M-a sărutat pe frunte când m-a văzut. Câteva zile nu-mi găseam locul. Îmi părea străină casa noastră. Hm! ce-a făcut mama de a schimbat casa? Râdeam. Nici eu nu ştiu de ce râdeam. Mă întreba mama de ce râd şi îi spuneam aşa, ca să nu tac: iaca, râd şi eu. De cele mai multe ori nu-i răspundeam. Stăteam mai mult în*

Scanned with OKEN Scanner

casă. rareori ieşeam în curte. Veneau pe la mine prieteni liberaţi din armată odată cu mine. Îmi ziceau să merg cu ei în sat. Nu mă duceam. Cât stăteau la mine, discutam puţin cu dânşii. Dacă vedeau că nu vorbesc cu ei, plecau repede. Se duceau la alţii. Unii mi-au zis că m-am făcut un molâu. Alţii au crezut că-s supărat, dar nu eram supărat. Nu mai aveam tragere de inimă pentru nimic. A venit duminica şi mama mi-a adus hainele de sărbătoare să mă duc la biserică. Nu m-am dus. I-am spus că voi merge duminica viitoare. A venit la mine o fată din vecini care îmi fusese ibovnică. A dat să mă strângă în braţe, ba chiar a vrut să mă sărute.. Eu am împins-o cu mâinile astea, ţinând-o la distanţă. fata a început să plângă şi a plecat. Nu mi-a părut rău. Poate că chiar mi-a părut bine, deşi cred că nu mi-a părut bine. Nu mi-a păsat că a venit, nu m-am întristat şi nici nu m-am bucurat că a plecat. Mama se uita la mine şi nici ea nu ştia ce să creadă. Şi-o fi închipuit multe dar la toate întrebările, nu răspundeam.

Într-o zi, eram în casă de unul singur. **Eram în camera de curat. În mijlocul ei aveam o masă lungă. Când am intrat, am văzut pe ea un sicriu. M-am speriat. Dar cred că nu m-am speriat, dar m-am oprit locului. Mă întrebam pentru ce a adus mama sicriul. Mă uit mai atent şi văd că în sicriu este un bărbat tânăr şi voinic, mort. Era îmbrăcat în haine negre. Avea pantofi negri în picioare. Ţinea mâinile încrucişate pe piept. La cap, era un sfeşnic cu lumânări aprinse. Mai era o iconiţă lângă mort. Un colac din ceară. Mama, la capul mortului, plângea de se scutura cămaşa de pe dânsa. Bocea de i se rupea inima. Îşi făcea cruce. Cuprindea cu mâinile corpul mortului şi îl săruta pe frunte. Îi mângâia părul. Eu îmi făceam cruce şi râdeam. M-am uitat mai atent la mortul pe care îl boceşte mama. Eram eu, în persoană. Da! Eram mort... Adică murisem... Şi am început să râd în hohote şi să strig aşa cum strigam noi, ţapinarii, în pădure: Am murit, măăă! Îmi făceam cruce. Râdeam în hohote. Mama a venit şi speriată până în măduva oaselor, m-a întrebat ce-i cu mine. I-am spus de ce mă întreabă, nu vezi sicriul, nu vezi că acolo sunt eu mort, şi apoi, tu nu plângeai şi stăteai lângă capul meu, lângă sfeşnicul cu lumânări aprinse? Mama şi-a făcut cruce. A rămas mută. Mi-am zis că-s mort. Mama a plecat. A venit cu fraţii mei. Ei n-au plâns că eu am murit. M-au înşfăcat aşa bine şi m-au adus aici. Dar eu sunt mort, domnule doctor. Sunt viu, dar sunt mort. Nu se poate, – îi răspunde doctorul. Se poate! Nu ştii nimic! Eşti un**

Scanned with OKEN Scanner

prost, doctore! Nu auzi cum îmi spune că-s mort? Vocea îmi spune că am murit!"

Heautoscopie după stres traumatic

„Mătuşa Saveta A. era la prăşitul de al doilea al porumbului. Ogorul său era aproape de pădure. La câteva sute de metri de pădure era ogorul. Trudea de zor să termine de prăşit.

Într-una din zile, prin jurul orei unsprezece dimineaţa, aşa cum prăşeam – povestea bătrâna – a venit un porc mistreţ pe la spatele meu şi cum lucram de zor nu l-am simţit că vine spre mine. Nici nu ştiu cum, dar deodată m-a trântit jos şi a început să rupă de pe mine hainele şi să muşte din carnea trupului meu. Am început să ţip ca în ghearele morţii strigând ajutor. De zece ori m-a muşcat. Au sărit oamenii, l-au alungat. Norocul meu a fost că era în apropiere o maşină. Cu mare grabă m-au dus cu maşina la spital. Acolo am fost operată şi am scăpat cu viaţă, cu voia lui Dumnezeu. Rinichiul drept mi-a fost zdrobit de mistreţ. Am mai avut rupte şi câteva coaste. De atunci toată noaptea visez porci sălbatici, aproape în fiecare noapte visez cum mă muşcă mistreţii. Ţip noaptea de spaimă prin somn. Uneori, visez mulţi porci, câte o turmă întreagă de mistreţi din care unul foarte mare, cât o namilă, vine spre mine să mă muşte. Ce să vă mai spun! Am văzut atunci moartea cu ochii mei. Şi apoi, una este să mori de moarte bună şi alta să mori mâncată de o sălbăticiune. În fine, a trecut o bună bucată de timp, cam peste doi ani, şi într-o zi, fiind acasă, gătisem de mâncare şi mai rămăsesem să mestec mămăliguţa. Începusem să mestec mămăliguţa şi mă aud strigată: Lisaveto! Lisaveto! Am ieşit afară. Era la poartă o femeie bătrână. Ea a deschis repede poarta şi fără s-o poftesc să intre în curte, a intrat. pe cât de bătrână era pe atâta era de iute la mers. M-am crucit şi m-am speriat când am văzut că mi-a adus un sicriu în pragul uşii. Era un sicriu cu lacăt şi cu belciuge. De culoare neagră era sicriul. Dar era o culoare neagră strălucitoare de-ţi lua privirea. Femeia era îmbrăcată şi ea în negru. Era tare bătrână femeia care venise cu sicriul. Avea pe cap un batic negru. Faţa îi era zbârcită ca o smochină. Toată era îmbrăcată în negru. Avea nişte priviri iuţi care mă săgetau. Ea mi-a zis, uitându-se cu şiretenie la mine: Saveto! Aşează-te în sicriu! Mă uit la babă, mă uit la sicriul care avea capacul ridicat. Era şi o pernă pusă în sicriu. Atunci i-am

Scanned with OKEN Scanner

zis cu vocea tremurată. Pune perna pe sicriu! Ea a pus perna deasupra sicriului şi m-a îndemnat să mă aşez în sicriu, dar perna era afară şi mi-am rezemat capul de marginea sicriului de aşa fel ca să nu mă poată încuia. Baba îşi freca mâinile, se învârtea în jurul sicriului, râdea, mă încuraja să mă aşez cum trebuie să stea un mort, într-un sicriu. De frică să nu tragă capacul, eu scoteam afară când o mână, când un picior să nu mă poată încuia. În tot timpul cât a durat cazna aceasta, îmi apăream aşa cum sunt eu. Să vezi şi să nu crezi! **Mă vedeam pe mine însumi în faţa mea ca şi cum m-aş fi uitat într-o oglindă. Eram speriată. Mă uitam cum stau în sicriu şi cum fac tot felul de mişcări pentru a înşela moartea. Baba aceea, moartea era. Da, mamă dragă, moartea în persoană. La un timp, i-am zis, pentru că ei nu-i plăcea cum stau, să se aşeze ea în sicriu să văd şi eu cum stă ea, ca după aceea să mă aşez eu, aşa cum mi-o arăta. Ea s-a aşezat în sicriu, şi-a pus mâinile pe piept, a închis ochii şi stătea nemişcată ca un mort adevărat. Atât am aşteptat şi m-am repezit şi am închis sicriul, m-am aşezat pe el şi l-am încuiat. Am chemat în grabă mare pe băieţii mei s-o ducă în curte. Auzindu-mă ţipând s-au adunat cu toţii în mare grabă. Fata mea mai mare, care stă la Bucureşti, venise în concediu şi era şi ea atunci acasă. Ea mi-a zis: Să legăm, mamă, sicriul cu sârmă şi să-l punem într-un sac, iar în sac să mai punem şi un pietroi şi s-o aruncăm în iaz, s-o înecăm. Au luat ei sicriul cu moartea în el. L-am pus pe cărucior şi l-am dus la iaz, la Bejeneasa. I-au dat drumul în apă tocmai în mijlocul iazului. După ce i-au dat drumul în apă, s-a auzit un huiet mare de tot iar apa bolborosea ca un cazan de smoală încins de flăcări. După ce au înecat-o, au venit cu toţii acasă bucuroşi şi cu sufletul uşurat. Iaca aşa am scăpat, domnule doctor de moarte**. Poate că dacă Dumnezeu nu mi-ar fi arătat cum stau în sicriu şi dacă nu aş fi văzut ce fac eu acolo şi ce făcea moartea, acum aş fi fost de mult timp oale şi ulcioare. Făcându-şi semnul crucii şi plecându-se cu faţa spre răsărit a mulţumit încă o dată lui Dumnezeu şi a plecat, urând medicului ziuă bună."

O altă observaţie priveşte pe o bolnavă cu diagnosticul de schizofrenie paranoidă care, înainte de a se reinterna în spital, a avut o asemenea halucinaţie autoscopică însă mai complexă şi de mai lungă durată decât prima. Relatând cu detaşarea afectivă particulară bolnavilor de

Scanned with OKEN Scanner

schizofrenie şi zîmbind permanent, pacienta ne-a detaliat cum a participat la propria procesiune de înmormântare. Se vedea aşezată, de asemenea, în sicriu, înconjurată de cei din familie conducând carul mortuar, auzea în acelaşi timp bocetele rudelor apropiate în mijlocul cărora se afla, toţi erau trişti, numai pacienta fiind cea care singură râdea paradoxal... de spectacolul la care asista.

H. Nouët relatează cazul excepţional al unui pacient care suferise un traumatism cranio-cerebral şi la care halucinaţia specular㠠(autoscopică) dura câteva zeci de secunde şi era însoţită de halucinaţii olfactive (miros de salicilat de metil), fenomenele autoscopice având caracterul unei aure care preceda crizele paroxistice epilptice, ca simptom semnal al acestora. Aura specular㠠apărea acasă, pe stradă, la birou, pacientul văzându-şi propria persoană aşa cum s-ar fi privit într-o oglindă.

Fenomene autoscopice autoprovocate pot apare în stările de autoconcentrare intensă, cu ochii închişi, în condiţiile autohipnozei, a unor exerciţii yoga etc., autoscopia având caracter fragmentar, în faţă apărând capul, bustul şi excepţional, întreg corpul. Halucinaţiile autoscopice pot apare în leziunile labirintice iritative (însoţite de vertij), epilepsie, migrene, infecţii, traumatisme, leziuni temporoparietale în psihozele cronice halucinatorii, schizofrenie.

Alte tipuri de autoscopii

Fenomene halucinozice autoscopice pot apare, de asemenea, la oamenii normali în stare de oboseală, surmenaj, stări stresante emoţionale, crize introspective. Cazurile unor personalităţi de excepţie care au prezentat fenomene heautoscopice, ca de exemplu D'Anunzio, Musset, Goethe, Shelley, Edgar Foe, Maupassant, au rămas celebre.

O astfel de heautoscopie este descrisă de J.W. Goethe în *Poezie şi adevăr*, după cum urmează: „În tinereţea sa, Goethe, părăsind Strassbourgul unde se îndrăgostise de Friederike, la despărţire a trăit „...ceasuri apăsătoare a căror amintire nu am păstrat-o...".

„Am pornit călare pe cărarea care ducea la Drusenheim şi atunci am trăit una din presimţirile cele mai ciudate. *M-am văzut pe mine însumi, nu cu ochii adevăraţi, ci cu acei ai spiritului*, (subl. ns. – M.Ş.), venind din

Scanned with OKEN Scanner

direcția opusă, pe același drum și tot călare, îmbrăcat într-o haină pe care n-o mai purtasem niciadată, sur-albăstruie, împodobită cu fir de aur. Când m-am scuturat din acest vis, apariția pierise. Este ciudat faptul că după opt ani de zile, ducându-mă s-o văd din nou pe Friederike, purtam tocmai haina pe care o văzusem în nălucire și pe care n-o alesesem cu voință, ci o îmbrăcasem din întâmplare. Orice s-ar putea crede despre astfel de lucruri, trebuie să spun că prea curioasa arătare mi-a adus o alinare în acele clipe alte despărțirii. Durerea de a părăsi pentru totdeauna minunata Alsacie și toate aceste lucruri de care îmi fusese dat să mă bucur acolo s-a potolit dintr-odată și, zmulgându-mă din amețeala bunului rămas, m-am regăsit apoi în pașnica și vesela călătorie. (Goethe J.W., *Poezie și adevăr,* EPL, București, 1967, vol. III, p. 66).

Este totuși aici o reprezentare foarte vie a dorinței autorului împletită cu durerea despărțirii. Nu suntem în prezenta unei halucinații, a unei pseudohalucinații, ci a unei *autoreprezentări halucinozice* la o persoană normală psihic însă dotată cu o puternică imaginație.

Autocaracterizându-se, Goethe arăta în aceeași lucrare că: „Natura mea ajutată de forțele îndestulătoare ale tinereții, oscila între veselie zburdalnică și indispoziție melancolică (Goethe J.W., *op. cit.*, p. 136), cunoscându-se totuși că marele scriitor a fost din punct de vedere al structurii temperamentale, un ciclotim.

Este, de asemenea, demn de remarcat că una din particularitățile psihice a lui Goethe este subliniată de genialul scriitor, după cum urmează:

„Format ca intelectual în tovărășia multor bărbați de seamă, învățasem, în urma convorbirilor și a discuțiilor contradictorii și aprinse, „că pentru o operă cele mai prețioase calități sunt conținutul și concizia tratării". (Goethe J.W., *ibid.*, p. 82), și fără a fi lămurit încă în acea perioadă unde se poate găsi „un astfel de conținut și cum poate ajunge la o astfel de tratare" la care s-a adăugat „situația mea deosebită, indiferența camarazilor, indiferența profesorilor... mă obligau să caut acestea în mine însumi" (Goethe, J.W., *ibid.*, p. 82).

„Astfel a luat naștere acea tendință de la care nu m-am mai abătut în tot decursul vieții mele și anume, de a transforma într-o imagine sau o poezie tot ce m-a bucurat, m-a făcut să sufăr sau m-a preocupat într-un fel oarecare, astfel încât să pot justifica ideile mele despre lucrurile exterioare și să aduc liniștea în sufletul meu.

Scanned with OKEN Scanner

Darul acestei transformări nu era nimănui mai necesar decât mie, aşa cum m-am simţit totdeauna, azvârlit mereu de natură dintr-o extremitate în alta. Tot ce am dat la iveală sunt deci, numai fragmente ale unei mari confesiuni pe care cartea de faţă îşi ia acum îndrăzneala s-o completeze" (Goethe J.W., *ibid.*, p. 82-83, subl. ns. – M.Ş.).

În aceaşi operă, J.W. Goethe nota următoarele: „Viaţa noastră, la fel cu întregul căruia îi aparţine, est compusă, într-un mod greu de înţeles, din libertate şi necesitate. Voinţa noastră este o prevestire a faptelor pe, care condiţiile în care ne aflăm ne vor obliga să le facem. Aceste condiţii ne subjugă într-un mod al lor propriu. Ce trebuie să facem este cuprins în noi, cum s-o facem atârnă rareori de voinţa noastră, pentru că nu ne este îngăduit să întrebăm şi de aceea suntem cu drept cuvânt trimişi la *quia*". (fiindcă – M.Ş.), (Goethe, J.W., *ibid.*, p. 40).

Este în toate afirmaţiile de mai sus, se pare, un anume mod de a explica fenomenul autoscopic pe care l-a relatat autorul în cele de mai sus.

Un alt exemplu de halucinaţie autoscopică este descris de Théophile Gauthier astfel în cele ce urmează: *„Spiritul care mă ameninţase – când am intrat în casa acelor familii pure care locuiau pe înălţimile Oraşului misterios – trecu pe dinaintea mea, nu în veşmântul alb purtat odinioară, asemănător cu al celor din rasa sa, ci îmbrăcat ca un prinţ din Orient. M-am avântat spre el, ameninţându-l, dar el se întoarse liniştit spre mine. O, ce groază! ce mânie! avea chipul meu, avea întru totul înfăţişarea mea idealizată şi mărită... Atunci mi-am amintit de cel care fusese arestat în aceeaşi noapte cu mine şi pe care, după cum socotisem eu, îl eliberaseră sub numele meu, de la corpul de gardă, când au venit cei doi prieteni să mă ia de acolo. Ţinea în mână o armă a cărei formă o distingeam cu greu, şi unul din cei care-l însoţeau spuse: «Cu asta l-a lovit».*

Nu ştiu cum să explic faptul că în gândurile mele evenimentele pământeşti puteau să coincidă cu cele din lumea supranaturală, pentru că acest lucru e mai uşor de simţit decât de enunţat cu claritate. Dar cine era prin urmare acest Spirit care era eu şi în afara mea. Să fi fost Dublura din legende, sau acel frate mistic pe care orientalii îl numesc Ferour? – Nu fusesem oare impresionat de povestea cavalerului acela care s-a luptat o noapte întreagă, într-o pădure cu un necunoscut care nu era altcineva decât el însuşi? Orice-ar fi, eu cred că imaginaţia omenească n-a inventat

Scanned with OKEN Scanner

nimic ce să nu fie adevărat, în această lume sau cealaltă, şi nu puteam să mă îndoiesc de ceea ce văzusem atât de clar.

Îmi veni o idee înspăimântătoare: omul e dublu, mi-am spus.

„Simt doi oameni în mine", a scris un părinte al bisericii. Uniunea dintre două sufltete a depus acest germen mixt într-un corp care el însuşi înfăţişează vederii două porţiuni similare reproduse în toate organele structurii sale. Există în orice om un spectator şi un actor, cel care vorbeşte şi cel care răspunde. Orientalii au văzut într-asta doi duşmani: geniul bun şi pe cel rău. Sunt eu cel bun? sunt cel rău? îmi spuneam. În orice caz, celălalt mi-este ostil... Cine ştie dacă nu există o anume circumstanţă sau o anume epocă în care cele două spirite se despart? Legate amândouă de acelaşi corp printr-o afinitate materială, poate că unul este sortit gloriei şi fericirii, celălalt pieirii sau suferinţei veşnice? – Un fulger fatal străbătu deodată această obscuritate... Aurelia nu mai era a mea!... Mi s-a părut că aud vorbindu-se despre o ceremonie ce se petrecea altundeva şi de pregătiri pentru o căsătorie mistică – a mea – dar de care, datorită erorii prietenilor mei şi a Aureliei însăşi, avea să profite celălalt. Persoanele cele mai dragi care veneau să mă vadă şi că mă consoleze mi se păreau în prada incertitudinii, adică cele două părţi ale sufletelor lor se separau şi faţă de mine una fiind iubitoare şi neşovăielnică, cealaltă parcă lovită de moarte în privinţa mea. În ce-mi spuneau aceste persoane există un sens: dublu, deşi ele nu-şi dădeau seama, pentru că nu erau în spirit asemenea mie. Mi s-a părut chiar, pentru o clipă, că această idee e comică, gândindu-mă la Amfitrion şi la Sosie. Dar dacă acest simbol grotesc era altceva, – dacă la fel ca şi în alte fabule ale antichităţii, acesta era adevărul fatal ascuns sub masca nebuniei? Ei bine, mi-am spus, atunci să luptăm împotriva spiritului fatal, să luptăm chiar împotriva zeului însuşi cu armele tradiţiei şi ale ştiinţei. Orice s-ar întâmpla în întuneric şi noapte, au existat şi am, pentru a-l învinge, tot timpul ce-mi mai este dat să trăiesc pe pământ". (Th. Gauthier, *Aurelia sau Visul şi viaţa* în: *Proză fantastică franceză*, Ed. Minerva, Bucureşti, 1982, vol. II, p. 70-72).

Iluzii heautoscopice sunt redate, de asemenea, de Iurii Bodnarev în romanul *Jocul* astfel: „Apoi, se vede cum, se aşezase pe trepte, aştepând să fie chemat, fumând ţigară de la ţigară, cum îşi freca gâtul uscat, neputând să priceapă de ce soarele se zbenguie vesel prin bălţile din curte; de ce strălucea proaspăt şi plin de culoare prin frunzişul îngreunat de apă, pe brusturi şi pe

Scanned with OKEN Scanner

iarba bine spălată; de ce picăturile grele cădeau sonor de pe acoperiş în găleata de tablă zincată, plină deja cu apă; de ce razele luminoase se ondulau şi săreau pe streaşina intrării, în vreme ce ea se afla acolo, la etajul doi, întinsă pe targă, în costum de baie, cu capul dat pe spate, cu părul blond ud, cu pleoapele nemişcate, întrodeschise, sub care se uscaseră urmele de rimel, într-o cameră de faianţă albă şi rece, unde nu mai exista nici o speranţă" (Bodnarev, I., *Jocul*, Ed. Univers, Bucureşti, 1989, p. 67).

Eugenie Sué, în povestirea *Adevărata viaţă a căpitanului Brulart*, un psihopat care practica pe mări şi pe oceane pirateria şi care era totodată un opioman, după ce-şi administrează doza de toxic, este descris admirabil sentimentul unei heautoscopii: „...gondolele începură dintr-odată să freamăte de bucurie, îşi agitară brusc marile lor aripi formând un semicerc, alunecară vioaie în întâmpinarea unei gingaşe bărci cu pânzele albe, mânuite de un singur om.

Acest om era Brulart... dar un Brulart frumos, tânăr şi gătit cu haine scumpe...

Dintr-un salt făcu să dispară mica sa barcă, sări într-una din gondole, se îndreptă spre palatul de marmură înconjurat de tinerele femei palide cu ochii negri, ce-şi continuau cântecele cu acorduri fermecătoare" (În: *Elixirul de viaţă lungă – Proză fantastică franceză*, Ed. Minerva, 1982, p. 250).

Halucinaţii cenestezice sau corporale. Constituie forma de halucinaţii, mai corect de pseudohalucinaţii, care interesează sensibilitatea internă, şi care oferă material pentru elaborările delirante de metamorfoză corporală şi de depersonalizare, de posesiune zoopatică, teomanică sau demoniacă (*demonomanie, demonopatie internă*). Impresiile halucinatorii cenestezice sunt dificile de descris de bolnavul însuşi, el resimţind aceste cenestopatii halucinatorii în diversele părţi ale corpului şi, îndeosebi, la nivelul organelor genitale, digestive sau toracice, halucinaţii pe care le consideră că sunt consecinţ unor acţiuni fizice sau de origine supranaturală exercitate asupra pacientului din exterior. Vezi *Halucinaţii cenestopatice*.

Halucinaţiile cenestezice sunt halucinaţii ale organelor interne sau ale sentimentului general pe care-l avem despre organism. Cenestezia înseamnă simţul existenţei proprii, sentimentul general pe care-l avem despre existenţa propriului nostru corp şi care rezultă ca urmare a sintezei subconştiente a sumei indefinite de senzaţii intero-, extero- şi

Scanned with OKEN Scanner

proprioceptive de intensitate subliminară nivelului de analiză şi integrare conştientă ideoafectivă. Aceste senzaţii, în sinteza lor funcţională, ne conferă sentimentul de bine fizic şi psihic, tonusul funcţional optimal pe care nu-l conştientizam într-un fel specific, ci difuz şi inconştient ca senzaţie generală de bine. Funcţiile vitale generale, fiecare în parte şi toate în sinteza lor, fiecare organ în parte şi în interrelaţiile sale generale funcţionale, îşi aduc contribuţia lor complexă şi nediferenţiată conştient la noţiunea atât de confuză subiectiv şi totuşi atât de personală, despre propriul nostru eu corporal. Acest sentiment general, difuz, complex şi indefinisabil nu are caracter reprezentativ, nu ne apare pe planul conştiinţei sub forma unei imagini diferenţiate. Perturbarea funcţiilor organice, perturbare care nu implică în mod necesar organicitate, rupe consensul armonios, optimal al stării de bine fizic şi psihic, adică al stării cenestezice normale, a sentimentului nostru vital realizat în profunzimile fiinţei noastre. În momentul în care a fost perturbată cenestezia, apare trăirea penibilă de indispoziţie mai mult sau mai puţin generală sau profundă. În baza acestei indispoziţii, a tonusului fizic şi psihic bazal perturbat, apar, pe planul conştiinţei, trăiri vagi resimţite ca stări afective difuze sau ca emoţii neplăcute, iritabilitate, labilitate afectivă, în genere exprimată printr-o indispoziţie psihică, prin căderea tonusului fizic sau psihic. De la aceste perturbări ale tonusului psihic, afectiv bazal, se pot genera perturbări ale sistemului psihic, de la nivelul structurilor şi funcţiilor sale elementare până la cele superioare. După opinia noastră, indiferent de etiologia tulburării psihice, de structura sa ulterioară, de profilul său sindromologic şi de încadrarea sa nozologică, primele manifestări ale tulburării psihice apar la nivelul cenesteziei şi care apoi se menţin în cursul evoluţiei în forme de expresie, în ce priveşte intensitatea, durata şi semnificaţia, de o diversitate impresionantă şi cu dominante funcţionale diferenţiate de la o boală psihică la alta şi de la un bolnav la altul.

Oricât de surprinzător ar putea fi însă, cenestopatiile generează, dacă nu decisiv, cel puţin în parte, construcţiile intelectuale şi în mod particular, perturbă logica afectivă a bolnavilor. Starea de euforie a maniacului cu ideile sale de grandoare, cea de apatie, autoacuzare şi de durere morală a melancolicului, cu abulia fizică şi psihică ce-l însoţeşte şi care-i invadează conştiinţa cu acel amestec de disestezie psihică ideo-afectivă şi cu componentele sale psiho-neuro-endocrino-umorale de

Scanned with OKEN Scanner

acompaniament, are la baza ei perturbarea cenesteziei. Scăderea pragului funcțional cerebral ajunge la cristalizarea acuzelor şi ideilor ipohondriace, dar şi ale fenomenelor halucinatorii cenestezice, amestec atât de complex de senzații vitale, de afectivitate bazală şi de idei atât de numenoase de tip eventual delirant. În fond, perturbarea de tip cenestezic a sentimentului vital fundamental, bazal, se află la baza inițială, primitivă a delirului fie că acesta este primitiv sau secundar elaborat. sin: *Halucinații corporale, Halucinații interoceptive, Halucinații somatice, Halucinații viscerale, Halucinații ale sensibilității generale, Halucinații genitale, Halucinații chinestezice, Halucinații ale sistemului muscular, Halucinații motrice.*

Halucinații cenestopatice. Halucinații ce apar sub forma unor senzații neobişnuite, în sensul convingerii asupra prezenței unor obiecte sau ființe imobile sau în mişcare, cantonate la nivelul organelor interne şi îndeosebi, abdominale. Halucinațiile cenestopatice sunt greu de deosebit clinic de cenestopatii. Ceea ce constituie ca trăsătură esențială a cenestopatiilor este caracterul lor de senzatii fără obiect, în timp ce halucinațiile cenestopatice sunt obiectivate sau resimțite în spațiul intern, într-o parte sau alta a organismului, sub forma unui corp străin sau a prezenței unei ființe comune, în timp ce în cazul cenestopatiilor localizarea penibilă este difuză, în regiuni nedeterminate ale organismului. Pe de altă parte, importantă apare prezența discernământului în cazul cenestopatiilor şi absența acestuia în cazul halucinațiilor cenestopatice. Cenestopatiile, ca şi halucinațiile cenestopatice, sunt acompaniate de impresia de confort sau disconfort somatopsihic. Indiferent de localizarea lor, atât cenestopatiile, cât şi halucinațiile cenestopatice nu au un suport organic lezional. De multe ori cenestopatiile se pot insera de către clinician în cadrul nevrozei ipohondriace care se apropie, după opinia noastră, mai mult şi uneori poate interfera delirul ipohondriac.

Halucinațiile cenestopatice, îndeosebi interoceptive, apar cel mai frecvent în psihozele delirante de posesiune: *demonopatie internă, teomanie internă*, prezența în interiorul cavității abdominale a unei femei sau a unui bărbat, acuzele de sarcina în delirul de sarcină, şerpi care sunt în abdomen. Hegel relatează cazul unui bolnav care era convins că are în abdomen un car cu fân (delir absurd, dar nu imposibil totuşi!). Noi considerăm că suntem în prezența unei halucinații cenestezice atunci când discernământul

Scanned with OKEN Scanner

asupra propriei persoane este absent, chiar dacă „scandalul logic" ce ni-l evocă relatările bolnavului pare cu atât mai neverosimil. sin: *Halucinații cenestezice.* Vezi: *Halucinații corporale, Halucinații interoceptive, Halucinații enteroceptive, Halucinații somatice, Halucinații viscerale, Halucinații genitale, Halucinații motrice, Halucinații chinestezice. V. Pseudohalucinațiile.*

Halucinații genitale (E. Régis). Variantă a halucinațiilor cenestezice proiectate în regiunea organelor genitale, obișnuit coexistând cu halucinațiile verbale. Semiologic, se disting halucinații extragenitale, care se manifestă prin intermediul unei alte modalități senzoriale (vedere, auz, gust, miros), și halucinații genitale adevărate, care afectează direct organele genezice. Primul tip de halucinații se întâlnește în alcoolism, isterie, deliruri cronice sistematizate. Ph. Chaslin (*Elements de sémiologie et clinique mentales,* Ed. Asselin, Houzeau, Paris, 1912, p. 133-134), sublinia că acest fel de halucinații nu sunt propriu-zis fenomene halucinatorii genezice, cât mai ales stări de dezinhibiție sexuală, cu ejaculări, consecutive unor viziuni erotice de tip oniric.

Halucinațiile genitale adevărate apar cel mai frecvent la femei și mai rar la bărbați, în ambele cazuri se manifestă sub cele mai diverse forme și a celor mai variate senzații de atingere, de mângâiere, senzații dureroase ca un martiriu sau superior voluptuoase și necunoscute până atunci ca satisfacție, acte sexuale normale sau anormale, plăcute sau neplăcute, cu penetrare genitală sau anală, violuri directe sau de la distanță pentru femei, masturbări sau sodomizări pentru bărbați, senzația de sarcină sau de naștere, sau de parturiție, de intensitate, frecvență și durată diferită. Aceste tipuri de halucinații sunt de obicei acceptate sau respinse și însoțite de cele mai diverse expresii comportamentale de apărare din partea pacientului sau pacientei sau dimpotrivă, de coparticipare. Aici ar fi de amintit *delirul sucubelor și incubelor*, frecvent întâlnite în evul mediu. *Incubus* (de la incubare = a se culca peste) și *Sucubus* (de la sucubare = a se culca sub), sunt demoni erotici în mitologia și legendele Europei medievale, incubii și sucubele fiind îngeri căzuți, necurați. *Incubusul* are relații sexuale cu femei dormind, pe care le pot lăsa însărcinate. Se considera, de asemenea, că incubii au relații sexuale cu călugărițele, iar *sucubele* cu sihaștrii și cu sfinții. Vrăjitoarele și victimele lor erau personagiile căutate de incubi, realizând sub formă de monștri sau ființe zoomorfe. (Apud V. Kernbach,

Scanned with OKEN Scanner

Dicționar de mitologie generală, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1989, p. 248). Acest tip de delir, respectiv de halucinații, l-am întâlnit la mai multe paciente asistate de noi. Una dintre aceste paciente, cu delir de *posesiune demonică externă*, ne declara că este chinuită („ca de chinurile iadului") de „către un demon care toată noaptea o supune unor asemenea acțiuni erotice, nesătul ca un adevărat demon, urât și greu, care mă epuizează și mă simt sfârșită de toate puterile". De remarcat că la aceeași pacientă, se manifesta inclusiv delir de *posesiune teomanică*, alternând când ideile teomanice, când cele demonomanice, halucinațiile genitale cu senzații de voluptate și comportament de apărare manifestându-se în ambele situații. Bolnava motiva că cele două personagii erotice, pe care le și vizualiza și le auzea, se înțeleseseră între ele când și cum s-o posede, ceea ce o determina să împartă cu dărnicie debordantă cuvinte înjurioase extreme și unuia, ca și altuia. Aceste tipuri de halucinații genitale determină și participă la elaborarea delirantă pe care bolnavii o expun cu o detaliere excesivă uneori.

O altă pacientă avea convingerea că de fiecare dată, seara la culcare, era între doi bărbați, soțul său și în cealaltă parte, personagiul halucinator, „un bărbat de o frumusețe deosebită", pe care-l simțea lângă ea, îl vedea și-l auzea cum îi face declarații de dragoste și o mângâia cu o delicatețe particulară. Pacienta a negat în decurs de mai mulți ani halucinațiile genitale. Adusă în stare de hipnoză, bolnava ne-a mărturisit dezinhibiția sexuală din stările psihotice, relațiile genezice voluptuoase, preferențiale și numeroase pe care le resimțea în prezența „celuilalt", pe care-l percepea fizic, ca o realitate adevărată. În alte cazuri, influența se exercită asupra pacienților prin diverse mijloace prin care se acționează de la distanță, contribuind astfel la elaborarea sindromului de influență sau de acțiune exterioară.

Așa cum menționează Regis, *halucinațiile genitale* sau *genezice*, care se exprimă prin senzația de contact până la senzațiile dureroase sau voluptuoase, se întâlnește în schizofrenie și în particular, în așa numita formă clinică de *schizofrenie cenestopatică*, în delirurile sistematizate, psihozele de involuție, psihozele toxice și în particular, în psihozele alcoolice. Unul dintre pacienții noștri, în vârstă de 69 ani, a fost internat pentru un delir sistematizat cu evoluție îndelungată, cu caracter persecutat persecutor, alimentat de prezența halucinațiilor genitale. Pacientul își acuza dușmanii săi de a-l urmări și bombarda prin unde electromagnetice, prin unde radio

Scanned with OKEN Scanner

cu acțiune în regiunea genitală pentru a-i distruge testicolele, pentru a-i lua „bărbăția". În acest sens, la domiciliu, și-a luat măsuri de prevedere, construindu-și un fel de cușcă Faraday în interiorul căreia și-a plasat patul și unde își ducea existența, neadmițând în aceasta pe nimeni din afară, nici chiar pe cele mai apropiate persoane. Pentru a-și asigura cea mai deplină securitate împotriva persecutorului, și-a izolat organele genitale într-un vas de aluminiu „impenetrabil" la acțiunea undelor electromagnetice de care era convins că se foloseau persecutorii săi.

O altă modalitate de exprimare a halucinațiilor genitale la bărbați sau la femei constă în reprezentarea unor contacte dureroase sau voluptuoase, directe sau la distanță, cu ființe care le apar normale, supranaturale sau fantastice. Una din bolnavele noastre, în fiecare noapte și în mod chinuitor, prezenta raporturi sexuale cu diavolul, „o ființă păroasă și grețoasă", după expresia pacientei. Un bolnav cu delir cronic halucinator se considera soțul legitim al Sfintei Fecioare la atingerea căreia, în vis, avea senzații voluptuoase.

Halucinațiile cenestezice sunt greu de deosebit de tulburările de schemă corporală atunci când, și într-un caz și în altul, pacienții declară că li se dilată un organ intern, craniul sau capul.

De asemenea, trebuie făcut diagnosticul diferențial dintre halucinațiile haptice și halucinațiile cenestezice pe de o parte, cu cenestopatiile pe de altă parte. În cazul cenestopatiilor, pacientul nu le acordă caracter de obiectivitate și nu are tendința de a le obiectiva, în timp ce, în cazul halucinațiilor, acesta le acordă caracterul de obiectivitate – exterioritate sau interioritate. În timp ce în cazul cenestopatiilor, se trăiește senzația subiectivă penibilă a unor acuze localizate sau generalizate fără un corelat obiectiv, în cazul halucinațiilor apare elementul de obiectivitate cu convingerea de nestrămutat a acțiunii exteriorității sau interiorității în plan motivațional. Tot în cadrul acestor halucinații genitale pot apare ulterior idei delirante de sarcină.

Halucinațiile genitale se manifestă, în mod particular în delirurile din decompensările psihotice isterice, mistice, toxice, în delirurile cronice și în psihozele delirante halucinatorii cu evoluție îndelungată. Mai multe bolnave ale noastre prezentau halucinații genitale sub formă de sarcină. Una dintre paciente, bolnavă de schizofrenie paranoidă, de câte ori venea vizita,

Scanned with OKEN Scanner

lua poziția ginecologică de naștere, afirmând că simte mișcările fătului în uter și durerile nașterii.

O altă bolnavă de schizofrenie paranoidă cu evoluție îndelungată, prezenta de asemenea halucinații genezice de sarcină, spunând că a rămas însărcinată cu comandorul Pluto care a venit cu nava lui din spațiile interplanetare și cu care comunică pe cale telepatică. Permanent pacienta are grijă de „micuțul" căruia îi merge bine, își așează mâinile în regiunea abdominală inferioară, mângâind mica făptură pe care o simte intrauterin și de prezența și mișcările căreia este convinsă în mod ireductibil. Este absolut convinsă că va da naștere unei ființe extraterestre de sex masculin. Halucinațiile genezice fac parte din halucinațiile viscerale, interoceptive, organice (ele vin din profunzimile organismului).

Halucinații genezice

R. Targowla și J. Dublineau prezintă un caz de oligofrenie cu delir de sarcină survenit după apendicectomie la o pacientă în vârstă de 24 de ani:

Aceeași pacientă a noastră, cu delir de sarcină, ce se considera soția comandantului unei nave cosmice, cu care comunica prin intermediul antenei televizorului, care era situată pe casă, și care în același timp, la prima internare afirma că are doi gemeni de sex masculin în uter cu care purta convorbiri și de asemenea că se află în permanent dialog cu comandantul navei cosmice. Într-o dimineață, la vizită, comunică medicului șef de clinică nașterea celor doi gemeni, care au fost luați de comandant și care deja îi comunicase de pe navă că cei «doi fii ai noștri sunt sănătoși și voioși. Da. Așa mi-a comunicat soțul meu», a conchis pacienta." sin: *Haiucinații genezice.*

Halucinații hedonice. Noi am denumit astfel acele halucinații diverse din punctul de vedere al conținutului și modalităților de exprimare ce se caracterizează esențial prin plăcere, senzația de satisfacție, de bucurie și fericire pe care o procură bolnavului satisfacerea instinctelor primare și îndeoseboi, sexuale.

În acest sens noi am avut sub tratament un bolnav de schizofrenie cu criza epileptice, care-și autoprovoca halucinații vizuale acompaniate de o stare intensă de satisfacție sufletească, inclusiv satisfacție sexuală. În acest scop, ieșea în curtea din fața pavilionului, se orienta în dreptului soarelui,

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

îşi deschidea ochii şi privea fără a clipi la razele solare, trecând cu mâna de sus în jos, cu mişcări rapide, în faţa ochilor, realizând astfel o stimulare luminoasă intermitentă. În momentul când se ajungeau la hipersincronism neuronal cerebral, mâna efectua mişcări din ce în ce mai lente până cădea inert şi pentru câteva secunde pacientul era cuprins de o stare intensă de fericire acompaniată de ejaculare spontană. Rămânea în această stare cu conştiinţa obnubilată, câteva minute după care îşi revenea la sarea psihică obişnuită şi cu o dispoziţie sufletească plăcută. Există de asemenea o formă de *epilepsie hedonică* sau sexuală, după alţi autori.

Un alt tip de halucinaţii cu o componentă hedonică sunt reprezentate de halucinaţiile religioase atunci când bolnavul vede o fiinţă divină, imobilă, care obişnuit nu vorbeşte, halucinaţie însoţită de starea de extaz şi de plăcere cu totul deosebită pe care o resimte pacientul, dar cel mai frecvent halucinaţia apare în cazul bolnavelor cu delir mistic şi de posesiune teomanică.

În cazul halucinaţiilor de posesiune genezică teomanică starea de plăcere, de fericire, bucurie şi satisfacţie este cu totul particulară, însoţindu-se, în raport de entitatea nozologică, şi de idei megalomaniace. Una din bolnavele noastre avea delir de posesiune teamanică, cu tendinţe homosexuale şi gerontofile în raport cu persoana supremă. Pacienta era bolnavă de schizofrenie, iar starea de satisfacţie sexuală o povestea fără nici un fel de pudoare.

O altă pacientă prezenta iluzii halucinatorii vizuale în cursul cărora Iisus Hristos, îmbrăcat în mantia sa cunoscută, cobora din ramele icoanei, lua o înfăţişare vie, şi cum se apropia de pacientă, fericită şi în plin extaz, vedea cum îi cădeau persoanei divine hainele pe care le avea pe el şi „rămânea gol-goluţ şi de o mare frumuseţe", declara bolnava.

Sentimente hedonice în cursul posesiunii teomanice le avea o altă bolnavă cu delir halucinator persecutat-persecutor şi pentru că relaţiile sexuale durau toată noaptea, bolnava înjura, la un moment dat din cauza extenuării, de toţi dumnezeii, pe însăşi Tatăl Ceresc implicat şi el în aceste relaţii alături de Sfântul Petru şi de Diavol. Vezi: *Halucinaţii vizuale autoprovocate, Halucinaţii mistice, Halucinaţii religioase, Halucinaţii genezice, Halucinaţii interoceptive.*

Halucinații imperative

Eram acasă și era deja primăvară. Tata s-a dus în grădină să curețe copacii. Tăia crengile uscate. A luat cu el o toporișcă și foarfecele de tăiat crengi. El lucra de zor. Tata este bătrân și nu aude prea bine. Am ieșit din casă că așa mi-au spus vocile. M-am dus în grădină și stăteam. Mă uitam la tata cum lucrează. Lăsase toporișca la rădăcina unui prun. Eu am văzut-o. Deodată, o voce mi-a spus, ia toporișca și să-i în cap tatălui. **Fără voia mea, forțată de această voce necunoscută, am luat toporișca în mână și am început să alerg spre tata. Țipam la el: Fugi, tată, că te tai! Fugi! Tata nu m-a auzit și fără să vreau, când m-am apropiat de el, i-am tras în cap cu securea. Am vrut să-l ajut la treabă. A căzut jos. Norocul lui că avea căciula pe cap. L-au internat la Neurochirurgie, l-au operat la cap și a scăpat. Îmi pare rău, dar el de ce n-a fugit?! Trebuia să fugă! Ce să-i fac eu dacă el nu aude? Ar fi fost bine dacă auzea!**

În același an, toamna, înainte de Crăciun, părinții mei se pregăteau să taie porcul. Tata a ascuțit un cuțit mare de tăiat porcii. L-au pus pe masă în casă. Vocea din cer mi-a zis: ia cuțitul că și tatăl tău este un porc și vine Crăciunul și pentru tine! Am luat cuțitul și fulgerător, l-am implântat adânc în burta tatei. L-au dus iar la spital. L-au operat și a scăpat și de data asta. A avut noroc! Dar dacă vocea mi-a spus... În fond, vocea avea dreptate... Venea și pentru mine Crăciunul... Vocile mi-au zis să-l ajut. L-am ajutat și atunci... a venit Crăciunul. S-a născut Iisus Hristos. Au venit și la noi cu steaua. de Anul Nou, au venit urătorii... Cred că și la dumneavoastră au fost. Nu-i așa?

Halucinațiile psihice (Baillarger), halucinații motrice verbale (Ribot). Acest tip de halucinații este lipsit de calitatea de senzorialitate și de spațialitate adevărată, posedă obiectivitate pur-mintală (sunt *reprezentări mintale*), și se manifestă ca „*voci interioare*", ca adevărate „*corpuri străine*" în psihicul bolnavului, ceea ce îl determină pe Baillarger să le denumească cu termenii de „*voci intelectuale*", ele apărând ca un fel de alt Eu în Eul pacientului care are convingerea că poate conversa „*de la suflet la suflet*" cu interlocutorii săi invizibili.

J. Baillarger (*Psihologie des hallucinations* – Mém. Acad. Mém., Paris, 1846, I, p.273-476), rezuma astfel particularitățile halucinațiilor psihice verbale: „*Percepții pur intelectuale, având punctul lor de plecare în*

Scanned with OKEN Scanner

exercițiul involuntar al memoriei și al imaginației, și care sunt adesea asimilate pe nedrept de către bolnavi percepțiilor senzoriale".

Halucinațiile psihice, privite din punctul de vedere al absenței senzorialității (estezei) și spațialității sau exteriorității, nu posedă calitatea obiectivă, perceptivă, sunt reprezentări patologice, deci nu sunt fenomene propriu-zis halucinatorii pe care bolnavul să aibă impresia că le percepe pe cale senzorială și, de aceea, deși poartă denumirea de halucinație psihică, nu sunt halucinații adevărate, în sensul real al cuvântului, ci pseudohalucinații. **Se numesc pseudohalucinații pentru că le lipsește caracterul estezic și al spațialității, însă posedă obiectivitatea în raport cu *eul* bolnavului.**

*În cadrul **halucinațiilor psihice Baillarger** se descriu, așa cum s-a menționat mai sus, **halucinațiile abstracte Kahlbaum**, care se manifestă ca imagini involuntare, lipsite de senzorialitate, însă cu sentiment puternic de obiectivitate intrapsihică. În aceeași încadrare se plasează **falsele halucinații (pseudohalucinații) ale lui C.F. Michea**, **pseudohalucinațiile lui Hagen**, care se manifestă sub formă de reverii și respectiv, de o foarte vie activitate imaginativă, **pseudohalucinațiile lui Kandinski**, exprimate prin imagini spontane, precise, stabile, aspațiale, incoercibile, **halucinațiile memoriei ale lui Kahlbaum, halucinațiile aperceptive autoreprezentative ale lui G. Petit** care se impun direct conștiinței, automatic și sunt și ele lipsite de estezie și respectiv, de spațialitate, și sunt de asemenea percepute de pacient ca stranii. În fine, în tot acest grup intervin **halucinațiile limbajului interior**, amplu și îndelung studiate de J. Séglas sub forma impulsiunilor verbale, a halucinațiilor psihomotorii și audiomotrice și a chinesteziilor interne. După 1892, J. Séglas clasifică halucinațiile limbajului interior în: 1) **Halucinații motrice verbale** cu subdiviziunile: **halucinații verbale chinestezice** – în care nu se constată mișcări articulatorii; **halucinații verbale motrice complete** – cu mișcări articulatorii, dar fără pronunțarea cuvântului; și, în fine, **impulsiile verbale** cu pronunțarea cuvântului. 2) **Vorbirea involuntară și inconștientă, halucinații verbale conștiente**, de multe ori obsedante **(onomatomanie), halucinații verbale cu delir (halucinații auditive verbale, halucinații verbale motrice, impulsii verbale)**. Ulterior, J. Séglas descrie **pseudohalucinațiile verbale motrice, hiperendofazice**.* Vom reveni

Scanned with OKEN Scanner

mai jos asupra acestora, în cadrul pseudohalucinațiilor și a fenomenelor de automatism mental Kandinski-Clérambault.

În cazul halucinațiilor psihice, absența senzorialității (a esteziei) și a exteriorității (obiectivității) determină pe bolnav să considere că este vorba de un limbaj care este recepționat nu pe cale senzorială auditivă, ci pe calea „auzului mintal", deci este o halucinație verbală nesenzorială, ci psihomotorie, auzită doar cu „urechile minții", că este vorba de o gândire pură, de o comunicare de la suflet la suflet, de voci fără sunet, voci intelectuale, secrete, inspirate, bolnavul vorbind automat, fără a-și controla limbajul. Halucinațiile psihice totodată, sunt lipsite de subiectivitate în sensul că *bolnavul le consideră ca străine (xenopatice) de psihicul său*, transmise sau impuse de altcineva din exterior, constituindu-se ca sindrom de influență cu caracter automatic incoercibil, creierul vorbește sau este făcut să vorbească în interiorul bolnavului, că vocile nu vorbesc la ureche deci. În halucinațiile psihice apare constant convingerea intruziunii unui străin și fără să existe sentimentul exteriorității și că cineva, prin urmare, fără să-i vorbească la una sau alta din urechi fără a fi cunoscut conștiinței bolnavului, acesta are convingerea ireductibilă la orice contraargumentare logică, că nu poate păstra pentru el însuși nici un gând, că toate gândurile sale ies din capul său, sunt răspândite peste tot, circulă în jurul său, că ideile și sentimentele sale sunt repetate ca un ecou sau furate și cunoscute de persoane necunoscute, că actele sale îi sunt impuse, dirijate și comentate prin diverse mijloace și metode pe care le presupune sau nu le cunoaște, că însăși imaginile halucinatorii sunt de asemenea impuse și cunoscute din afara sa etc. Bolnavul are sentimentul înstrăinării sale, iar în cazul *delirului de influență* întreaga conversație mintală este automatică, involuntară, incoercibilă, are sentimentul că nu-și mai aparține sie însuși, că toată lumea știe și cunoaște ceea ce simte și gândește, că i se impun și i se citesc gândurile, că îi sunt influențate actele, sentimentele, că toate sunt de așa manieră dirijate, încât bolnavul este permanent sub impresia că este dublat de un altul care-l influențează din exterior sau îl posedă din interior, că viața sa psihică nu-i mai aparține, că a devenit mecanică și automatică, el însuși considerându-se ca un automat, dirijat ca un robot, că și-a pierdut identitatea subiectivă și de aici, *sentimentul de influență și de acțiune exterioară și de depersonalizare*, de dirijare ineluctabilă, sentiment în unitate indisolubilă cu întreaga personalitate a subiectului care elaborează o

Scanned with OKEN Scanner

conduită ideo-afectivă şi respectiv, un delir de influenţă cu sentimentele de deposedare sau de posesiune externă sau internă, de dirijare şi transformare a personalităţii sale fizice şi psihice. **Halucinaţiile psihice se constituie ca parte integrantă a sindromului de automatism mintal Kandinski-Clérambault**. sin: *Pseudohalucinaţii Hagen, Pseudohalucinaţii Kandinski, Pseudohalucinaţii Kahlbaum, Halucinaţii endofazice. Vezi: Sindromul de automatism mintal Kandinski-Clérambault, Falsele halucinaţii C.F. Michea, Halucinaţiile psihomotorii J. Séglas;* capitolul *Pseudohalucinaţii.*

1. **Halucinaţii motrice verbale** considerate a fi rezultatul eretismului centrilor motori ai limbajului, fenomen de natură funcţională, bolnavii afirmând că aud voci, dar nu pe calea organului auditiv şi ca imagini auditive ale cuvintelor, ci cu ajutorul imaginilor motrice articulatorii. Cu alte cuvirite, în asemena situaţii, *bolnavul nu aude ci simte vorbirea*, simte gândurile sale, şi de aceea, pentru a nu le mai simţi vorbirea, gândurilor, vorbeşte el cu glas tare: Una din bolnavele noastre, cu voci de acest tip situate la nivelul laringelui, ne spunea „eu aud, mai bine-zis simt cum îmi vorbeşte din gât„. Acest tip de halucinaţii motrice verbale au grade diferite de intensitate. *După intensitatea fenomenelor de eretism* a centrilor motori ai limbajului se disting:

a) ***Halucinaţii verbale chinestezice propriu-zise*** în care nu se constată şi nu se percep mişcări de articulare a cuvintelor;

b) ***Halucinaţii motrice verbale complete*** în care se constată mişcările de articulare fără ca totuşi, cuvintele să fie pronunţate.

În toate cazurile de mai sus, vocile nu au o sursă externă, pentru bolnav nu apar ca venind din exterior ci din interiorul său (faringe, laringe, limbă, gură, abdomen, inimă etc.).

2. **Halucinaţii motrice verbale impulsive** în care caz, cuvintele sunt rostite sub formă de coprolalie sau ca un mediu care tramsmite doar vocea „unui spirit".

3. **Halucinaţiile verbale involuntare şi inconştiente**. Dacă în cazul halucinaţiilor psihomotrice verbale, aşa cum au fost ele clasificate mai sus, mişcările de articulare a cuvintelor halucinatorii erau involuntare iar bolnavul nu avea conştiinţa că pronunţă aceste cuvinte, în cazul halucinuţiilor verbale şi inconştiente la care ne raportăm, pacientul are credinţa că aude o voce, dar această voce nu este a lui sau a cuiva cunoscut, ci este vocea „lor", a unor necunoscuţi, şi în acelaşi timp, nu mai are conştiinţa articulării

Scanned with OKEN Scanner

cuvintelor, a „vocilor". Cu alte cuvinte, bolnavul „are o voce, dar nu conştientizează propria sa articulare".

Aşa cum rezumă H. Ey concepţia lui J. Séglas, acesta din urmă a subliniat că halucinaţiile verbale cu conştiinţa rostirii lor au, de multe ori, caracter obsednt prezentându-se ca un fel de onomatomanie cu cele cinci trăsături particulare ce i-au fost descrise de către Charcot şi Magnan: „...cercetarea angoasantă a cuvântului – obsesia cuvântului, impulsia irezistibilă de a-l pronunţa –, semnificaţia particulară funestă atribuită unor cuvinte pronunţate –, influenţa perseveratorie a unor cuvinte –, impulsia de a înlătura ca urmare a efortului de a scuipa un veritabil corp străin care este cuvântul parazit" (H. Ey, *Haliucinations et délire*, Ed. F.Alcan, Paris, 1934, p. 39).

J. Séglas arăta, raportându-se la relaţia dintre halucinaţiile verbale şi delir, că există halucinaţii verbale cu delir şi alături de acestea, halucinaţiile verbale auditive (ecou al gândirii, voci unilaterale etc.), halucinaţiile verbale obişnuite (uzuale) şi în fine, halucinaţiile verbale motrice şi impulsiunile verbale, acestea din urmă întâlnite în particular, în demonomanie sau în teomanie, acestea putând avea caracter antagonist sau de conversaţie halucinatorie.

Deci, aşa cum sublinia H. Ey – marele psihiatru J. Séglas prezintă „grupa halucinaţiilor motrice verbale ca un ansamblu de fenomene cu explozii motrice, mai mult sau mai puţin, organizate, mai mult sau mai puţin conştiente, mai mult sau mai puţin raportate la spontaneitatea proprie subiectului. Cele mai tipice sunt, deci, acelea în care fenomenele de articulare sunt ignorate de subiect în sensul că el percepe „imaginile motrice" dar nu şi le atribuie. Aceste imagini motrice nu diferă decât prin gradul mişcărilor celor mai caracteristice de articulare şi fonaţie...

... À propos de fenomenele numite „halucinaţii psihice" el distinge de la început pseudohalucinaţiile vizuale sau auditive având ca obiect persoane, obiecte, viziuni sau zgomote. Printre halucinaţiile psihice verbale, el face atunci o diferenţă între fenomenele halucinatorii şi fenomenele pseudohalucinatorii. Pentru el, exterioritatea, cel puţin relativă (pentru că fenomenele „au sediu" la periferie şi au acest atribut), este veritabilul caracter al halucinaţiilor. El distinge în grupa halucinaţiilor motrice verbale, după intensitatea lor, halucinaţiile chinestezice simple (imagini chinestezice fără mişcări perceptibile), halucinaţii motrice adevărate (cu mişcări perceptibile), impulsiunile verbale (cu elocuţiuni). Mai mult – deja în 1896

Scanned with OKEN Scanner

–, în raportul său asupra halucinațiilor auzului se găsește descrierea unor astfel de fapte –, aceste halucinații motrice de grad variabil pot fi asociate, combinate cu halucinațiile auditive (halucinații verbo-motrice pure; halucinații verbo-motrice mixte). Pseudohalucinațiile verbale motrice sunt caracterizate prin acest fapt, că vocile (neauzite) rămân interioare. Există o incoercibilitate, precizie, spontaneitate (această ultimă trăsătură vizează caracterul involuntar) dar nu există exterioritate. Aceste pseudohalucinații verbale sunt fenomene de „hiperfazie"...

... Séglas introduce, à propos de halucinațiile psihice ale lui Baillarger, ideea că printre aceste fenomene „nesenzoriale", există, în același timp, halucinații autentice dotate cu trăsătura care lui îi pare fundamentală, aceea de *exterioritate* (voci epigastrice, în limbă, laringe etc.)...

... În 1913, Séglas și Barat au publicat un foarte important articol asupra *Evoluției halucinațiilor*. Nu există o trecere de la una la alta, ci substituirea uneia cu alta. Unele psihoze halucinatorii debutează prin halucinații psihosenzoriale sau adevărate și în realitate sunt pseudohalucinații și care merg degradându-se, „nu numai că subiectul nu recunoaște ca fiind a sa gândirea pe care o traduc propriile organe, dar el nu se cunoaște, de asemenea, ca autorul propriilor mișcări ale buzelor sale și ale laringelui său". Un vechi dement, spun ei, și-a putut pierde halucinațiile și păstrează masca de a halucina". Aceasta este o remarcă foarte importantă și se va vedea cum, după părerea noastră, ea merită să reînnoiască ideile noastre asupra delirurilor.

În 1914, în fine, Séglas a scris un foarte important articol despre *Halucinațiile psihice*. El distinge printre halucinațiile psihice, ca și în 1900, *halucinațiile verbale motrice chinestezice*, care constau în perceperea de cuvinte articulate: „Acesta este un verb subiectiv care vorbește în voi, independent de voi înșivă. Se înțelege ce zice vocea labială fără nici o mișcare a buzelor și fără să se articuleze nimic, nici înalt, nici scăzut", – și *pseudohalucinațiile* care reprezintă fenomenele de *hiperendofazie*. Această hiperendofazie poate reprezenta un monolog sau chiar un dialog, este *obiectivarea psihică a hiperendofaziei*. Această ultimă lucrare a lui Séglas asupra acestui punct se termină prin pagini de neuitat asupra dificultăților de a sesiza fenomenul halucinator asupra atitudinii celor ce halucinează și asupra evoluției stirilor halucinatorii psihomotorii verbale.

Scanned with OKEN Scanner

Cum se vede în această ultimă clasificare a faptelor, pseudohalucinațiile au absorbit aproape toate halucinațiile (subl.ns. – M. Ş.)...

... La început, el a descris fenomenele care se prezentau ca fapte ale parazitismului verbal non-auditiv dar chinestezic. Ideile sale s-au dezvoltat concurent noțiunilor de tip senzorial a lui Charcot, de tip auditiv (Egger) sau motor (Stricker), a limbajului interior şi opiniilor răspândite în epoca centrilor imaginilor. El şi le-a reprezentat, la început, cu fiziologia contemporană a imaginilor chnestezice puse automatic în mişcare prin procese discrete. Prin intensitatea mai mare a eretismului produceau, în fine, mişcări... incomplete sau complete. Din acest punct de vedere, totul părea ca pe deplin halucinator, deoarece esența halucinației la epoca aceea... era de a fi o epilepsie senzorială. Dar pe măsură ce în spiritul lui Séglas se preciza un alt caracter al halucinațiilor, acela de *exterioritate,* fenomenele apăreau cu mult mai puțin halucinatorii, ele apăreau deasemenea cu mult mai puțin direct legate de eretismul cerebral (care nu este prin urmare, decât o condiție necesară dar nu şi suficientă). În ultima etapă a ideilor sale, pe măsură ce relațiile halucinațiilor cu delirul îi apăreau mai străine..., pseudohalucinațiile motrice verbale absorbeau aproape toate alte forme descrise până atunci ca halucinații psihomotorii adevărate şi prin aceasta, dispărea paradoxul (care-l reprezintă fenomenul halucinator nu ca o falsă realitate, o iluzie în sensul puternic al cuvântului, ci ca un obiect, un corp străin efectiv), care voia ca diversele halucinații psihomotrice să fie precis acelea care erau articulate net şi complet de către subiect. *De atunci, grupa fenomenelor halucinatorii psihomotorii verbale cuprinde: 1. Cazurile în care bolnavul are impresia mişcărilor de articulare verbală simțite „fără a articula nici înalt nici scăzut" şi localizate în corp; acestea sunt halucinațiile motrice verbale chinestezice. 2. Cazurile în care este vorba de fenomene de hiperendofazie cu sentimentul de automatism acestea sunt pseudohalucinațiile motrice verbale.*

Atingem acum adevăratul fond al prablemei, acela care dă un loc din ce în ce mai marcat acestor fenomene de hiperendofazie şi distingându-le de o simplă interpretare delirantă, Séglas insistă asupra sentimentului funciar de automatism şi prin aceasta, suntem departe de primele sale studii care păreau a jalona delirul şi sentimentul de influență a „halucinațiilor psihice", ele însile care, „cu elementul lor motor, includeau o cauză

Scanned with OKEN Scanner

puternică de dedublare a personalității". Această „cauză puternică", în măsura în care ea însăşi se degajă din psihofiziologia „atomistă", devine o consecință a sentimentului funciar al automatismului...

... Primul nostru obiectiv, scrie H. Ey, **a fost de a arăta solidaritatea strânsă cu efortul creator a lui Séglas... de a enunța evoluția ideilor acestui ilustru psihiatru în dubla sa semnificație: 1. de a pune accentul pe sentimentul de influență sau de automatism şi a condițiilor sale; 2. de a clasa şi defini simptomele care, sub numele de halucinații psihomotorii, au fost admirabil descrise de către Séglas în cursul numeroaselor sale lucrări** (H.Ey, op. cit., p. 36-45).

H. Ey, raportându-se la halucinațiile psihomotorii, scria următoarele: „... alături de *halucinațiile autentice, de halucinoze*, care au atributele de precizie şi de exterioritate ale halucinațiilor dar neantrenând deloc credința intimă a subiectului în realitatea lor, şi de pseudohalucinații, care au acest caracter general de a se prezenta conştiinței subiectului precum un corp străin în propria sa personalitate, de a crea în eu-l lui însuşi, în „realitatea subiectivă"... obiecte (gânduri, idei, elocuțiuni, reprezentări vizuale etc.), mai mult sau mai puțin nete, dar interioare, jenante, parazite etc. noi am asimilat pentru acest motiv fenomenele pseudohalucinatorii fenomenelor obsesionale. Halucinațiile psihomotorii sunt, pentru noi, pseudohalucinații" (H. Ey, *Hallucinations et delire*, Ed. F.Alcan, Paris, 1934, p.66). sin. *Pseudohalucinații auditive*: Vezi: *Halucinațiile auto-reprezentative aperceptive a lui Petit, Halucinațiile Hagen, Halucinațiile lui Michea, Halucinațiile endofazice, Hatucinațiile lui Kahlbaum, Halucinațiile psihice Baillarger, Pseudohalucinațiile.*

Halucinațiile psihosenzoriale. *Se caracterizează prin senzorialitate sau* ***estezie*** *(funcție de calitățile specifice fiecărui analizator – auditiv, vizual, gustativ, olfactiv ş.a.), prin* ***spațialitate*** *(au pentru bolnav calitatea de a fi exterioare şi de a avea o anume distanță) şi prin* ***obiectivitate*** *cu convingerea ireductibilă a realității lor obiective, în sensul că vin de aproape, de departe, ele ocupind totdeauna spațiul trăit (spațialitate). Halucinațiile psihosenzoriale sunt simple sau elementare (sunet, lumină, atingere), complete sau elaborate (conversații, fraze, melodii, peisaje etc.). Cuvintele pe care le aude bolnavul sunt aceleaşi sau diferite, clare sau neclare, rostite (izolate sau în propoziții, în limba*

Scanned with OKEN Scanner

maternă sau într-o limbă pe care o cunoaşte sau necunoscută formată din neologisme stranii şi bizare, cuvinte care i se adresează direct sau indirect, sau la persoana a treia, ori cu adresă şi conţinut neutru în raport cu persoana şi cu gândurile sau motivaţiile sale. În cazul în care conţinutul halucinator se adresează bolnavului, acesta este plăcut sau neplăcut, sfătuitor sau blasfemiator, prietenos sau injurios, bolnavul este lăudat sau înjuriat, i se dau sfaturi sau ordine din cele mai diverse (halucinaţii imperative), sau sunt cu conţinut simultan sau alternativ contradictoriu, antagonic (halucinaţii antagoniste), toate acestea având impresia că le percepe la o singură ureche sau la ambele. Cei sau cel care-i vorbeşte bolnavului este apropiat sau îndepărtat, vocea îi este clară sau neclară, puternică sau abia şoptită, îi vorbeşte din faţă, din spate, de pe laturi, de sus, din jos, este voce de copil, de femeie, de băiat, de bărbat tânăr sau în vârstă, interlocutorii fiind cunoscuţi, necunoscuţi, bănuiţi intuitiv după calităţile timbrului vocii sau pur şi simplu, intuitiv presupuşi a fi cunoscuţi. Aceste halucinaţii sunt psihosenzoriale tocmai pentru că pacientul are convingerea că aceste halucinaţii vin din exterior, iar el le percepe prin organele de simţ, de aceea se spune că halucinaţiile de acest fel au senzorialitate, estezie, obiectivitate şi spaţialitate ceea ce duce la convingerea, ireductibilă la argumentele logice, că aceste halucinaţii sunt adevărate, se instalează ca o acţiune obiectivă, interiorizată intrapsihic, antrenând, din punct de vedere ideo-afectiv, şi acaparând întreaga personalitate, reacţia comportamentală a pacientului fiind *în concordanţă cu conţinutul halucinator sau în discordanţă flagrantă, uneori absurdă, în raport de acest conţinut.* Ph. Chaslin (1912) relatează aspectul profund discordant dintre ameninţările cu moartea, transmise de vocile halucinatorii, şi „amuzamentul sarcastic" al pacientului schizofren care le recepţiona. *În ce priveşte felul în care bolnavii consideră că li se transmit vocile, acesta este direct sau telefonic, telegrafic, prin radio, televiziune, telepatie etc. Una din pacientele noastre ne declara că nu mai deschide televizorul pentru că unul din comentatorii buletinelor de ştiri, îndrăgostit de bolnavă, îi zîmbeşte într-un anumit sens şi tot ceea ce discută nu sunt decât vorbe care i se adresează personal. De aceea, J. Lacan afirma că* ***„Estezia halucinatorie investeşte întregul potenţial senzorial al pacientului"*** deşi tulburarea nu este perceptivă ci de tipul reprezentării aşa cum am văzut în volumul amterior.

Scanned with OKEN Scanner

Halucinaţiile psihosenzoriale sau adevărate se caracterizează – după opinia lui H. Claude – „prin invazia în conştiinţă a senzaţiilor elementare neutre, vide de conţinut afectiv" şi că acestea „par a purta în caracterul lor simplicitatea – (în raport cu halucinaţiile psihice sau pseudohalucinaţiile – M.Ş.) – neaşteptatul", anideicul, marca originii lor mecanice..." şi că „halucinaţia adevărată se impune ca un fenomen exterior subiectului pentru că ea este consecinţa unei alterări organice sau a unei tulburări dinamice a aparatelor senzitive sau senzoriale. Această perturbare are sediul său, fie în centri, fie în conexiunile acestora cu periferia. S-a convenit să nu se extindă prea mult numărul cazurilor în care aceste alterări pot fi puse în discuţie, în care halucinaţia este de origine organică. Aceasta se observă incontestabil în leziunile cerebrale sau meningeene (tumori cerebrale, paralizie generală, meningite)...

În cazurile de intoxicaţie (alcool, cocaină, haşiş etc.), este vorba în adevăr de iritaţii pasagere şi limitate a unor regiuni ale corticalităţii cerebrale.

Alteori, tulburările circulatorii sunt cele care modifică starea funcţională a centrilor, ca de exemplu în epilepsie, în migrenă. Este posibil ca aceste tulburări circulatorii să fie consecinţa fenomenelor reflexe la distanţă, sau că unele leziuni, ca alterările protuberanţiale semnalate de Lhermitte, de van Bogaert, să acţioneze printr-un fel de disaskizis asupra centrilor nervoşi îndepărtaţi. Nu trebuie uitat de altfel că, după Huglings, Jackson şi Head, tulburările generatoare de halucinaţii ar putea fi consecinţa eliberării unor centri inferiori care scapă de sub controlul centrilor superiori" (H. Claude, *L'Encephale* – 1930, nr. 5, p. 345-346). sin: *Halucinaţii adevărate, Halucinaţii psihosenzoriale exteroceptive, interoceptive, proprioceptive, gustative, olfactive. Vezi: Halucinatiile complete, Halucinaţiile elaborate, Halucinaţiile elementare, Halucinaţiile simple.*

Halucinaţii vizuale. Sunt tulburări de reprezentare care ocupă în întregime câmpul vizual, caracterizate prin apariţia pe plan mintal, cu trăsături de senzorialitate şi proiectarea în spaţiul obiectiv şi considerate ca existenţă reală, obiectivă, a unor imagini senzoriale luminoase sub formă de puncte luminoase, steluţe, flăcări, globuri luminoase, discuri, inele, suprafeţe albe, colorate de obicei în roşu (*eritropsii*) etc., *fugace (fotopsii*

Scanned with OKEN Scanner

sau halucinații vizuale elementare), sau a unor imagini diferențiate sub formă de obiecte distincte, fantome, animale obișnuite sau fantastice, sfinți, demoni, asasini, personajțe sau scene normale, monstruoase, colorate sau nu, statice sau dinamice *halucinații vizuale complexe*), în care se înscriu, de asemenea, și tulburările de reprezentare vizuală în care bolnavul percepe litere, cuvinte, cifre ca fiind scrise (*halucinații vizuale verbale literare nu gramaticale*).

Halucinațiile vizuale, ca frecvență, ocupă, se pare, locul al doilea după halucinațiile auditive și presupun în același timp, o mai frecventă cointeresare a nivelului de conștiință în raport cu primele.

Halucinațiile vizuale elementare sunt constituite din *fosfene* – reprezentate de senzații luminoase, de culoare albă sau colorate, fugace, care sunt situate în tot câmpul vizual, într-un hemicâmp, la un singur ochi, dispar sau nu la închiderea unuia sau ambilor ochi, subiectul neconferind acestor procese patologice o localizare în spațiul exterior corpului. Fosfenele se datoresc leziunilor globului ocular și, în particular, ale retinei (hemoragii retiniene, decolări de retină). O leziune coroidiană va determina, datorită edemului, microragii.

Fotoamele sau fotopsiile sunt halucinații elementare reprezentate de lumini, culori, steluțe, puncte, linii, suprafețe, discuri sau inele, sau alte forme geometrice, strălucitoare, efemere și care pot fi reproduse experimental prin excitarea regiunii calcarine. Se cunoaște că excitația faradică a câmpului 17 se traduce prin apariția în cimpul vizual a unor steluțe imobile; excitarea câmpului 18 determină apariția unor discuri de culoare albastră înconjurate de un disc de culoare roșie, iar stimularea câmpului 19 (aria paravizuală) are ca rezultat apariția unor figuri structurate, de exemplu persoane cunoscute în mișcare (Foerster).

W. Penfield și Gage, excitând după aceeași metodă la limita dintre câmpurile 17 și 18, determină apariția unor lumini de culoare albastră și roșie care se intrică una cu alta, deplasându-se spre dreapta. Menționăm că halucinațiile vizuale pot apare în suferințele și altor structuri cerebrale, sau în afara unor leziuni manifeste, așa cum se întâmplă în cazul tulburărilor psihice predominant endogene. În cazul în care halucinațiile vizuale au o formă elaborată, luând aspectul unor peisaje sau ființe vii, atunci suntem în prezența unor halucinații vizuale figurate, morfopsii sau halucinații vizuale complexe. Când *halucinațiile vizuale figurate* au dimensiunile normale,

Scanned with OKEN Scanner

atunci spunem că este o halucinație vizuală normopsică sau deformate – halucinații dismetropsice.

Halucinațiile vizuale pot fi de dimensiuni mici *(halucinații micropsice sau liliputane)*, mai mari decât cele normale (*halucinatii macropsice, megalopsice sau guliverice*), pot fi colorate *(halucinații cromatopsice)*, în albastru (*cianopsice),* în roşu (*eritropsice*), în galben (*xantoptice),* în alb (*glaucopsice).*

În raport cu proiecția lor în spațiu, halucinațiile vizuale, în mod obişnuit, apar în spațiul bidimensional (*halucinații bidimensionale*), ca fiind proiectate pe un ecran (*halucinații cinematografice*). Alți bolnavi văd halucinațiile ca în realitate, în spațiul tridimensianal *(halucinații tridimensionale sau panoramice)* şi, în acest caz, imaginile se deplasează nu în plan bidimensional ca la cinematograf, ci în spațiul tridimensional, ca la teatru *(halucinații dramatice)* în cazul *halucinațiilor vizuale verbale,* bolnavii văd plasate în spațiul exterior litere, cifre sau cuvinte scrise şi atunci se vorbeşte despre *halucinații vizuale gramaticale sau literale.*

În ce priveşte mişcarea sau viteza de deplasare a halucinațiilor vizuale, remarcăm că unele sunt imobile (*halucinații statopsice*), altele sunt în mişcare (*halucinații kinetopsice*), cu deplasare abişnuită de la exterior spre interiorul câmpului vizual, aproape totdauna în acelaşi sens, şi dispar când ajung la un anumit punct. Imaginile pe care le vede bolnavul se pot roti în jurul axului vertical (*halucinații giroscopice*).

Viteza de deplasare a halucinațiilor vizuale poate fi normală, lentă *(halucinații bradiopsice)* sau rapidă (*halucinații tahiopsice*).

Desfăşurarea rapidă a halucinațiilor vizuale se întâlneşte în tulburările pshice însoțite de stări febrile sau în aura vizuală a crizelor epileptice, în stările de „*dreamy state*". Desfăşurarea rapidă a halucinațiilor vizuale contribuie la perturbarea noțiunii de timp, în particular pentru timpul psihologic, fie în sensul alungirii, fie în sensul scurtării sale.

Halucinațiile vizuale pot apare în spațiu ca depărtându-se în raport cu bolnavul, devenind foarte mici şi îndepărtate (*halucinații microteleopsice*).

În alte cazuri, dimensiunile spațiale apar strimbe, deplasate în raport cu axele orizontale sau verticale *(halucinații plagiopsice)*, sau obiectele şi ființele par a fi aplatizate (*halucinații displatiopsice*), le vede ca fiind deformate, jumătate de obiect fiind mai mare decât partea sa analoagă

Scanned with OKEN Scanner

(halucircații hemimacropsice sau dismegalopsice), sau vede o jumătate mai mică (*halucinații hemimicropsice sau dismicropsice*). În cazul în care au loc deformări mai complex ale formelor și dimnsiunilor obiectelor, se desemnează cu termenul de *halucinații dismrfopsice*, iar dacă obiectele își modifică rapid dimensiunile, în sens pozitiv și negativ, îmbrăcând când o formă când alta, se vorbește de *halucinații metamorfopsice*.

În cazul disociației funcționale dintre cei doi lobi occipitali, halucinațiile apar în dublu chiar dacă bolnavul privește cu un singur ochi (*halucinații poliopsice*), vede două obiecte identice, unul alături de, celălalt, dedublate.

Când halucinațiile survin într-o jumătate de câmp vizual, vorbim de halucinații *hemianopsice homonime*, iar dacă nu interesează decât una din părțile simetrice ale celor două câmpuri vizuale, se numesc *halucinații hemianopsice duble*. În hemianopsii apar *poliopii și halucinații poliopice*. De asemenea, s-au observat cazuri când bolnavul vede numai o jumătate din obiectele sau ființele care constituie obiectul halucinației, ca și cum ar fi secționate fie în plan vertical, fie în plan orizontal (*hemihalucinații*).

Halucinațiile vizuale apar la închiderea ochilor, alteori când se deschid ochii, ele apar în special în schizofrenie, psihozele delirant-halucinatorii, parafrenie, în psihozele exogene, toxice, infecțioase etc.

Halucinațiile monooculare, studiate de Morel, se întîlnesc în delirium tremens și în nevritele retrobulbare și se caracterizează, spre deosebire de halucinațiile hemianopsice, nu prin prezența halucinației în una sau ambele jumătăți alle câmpului vizual, ci în câmpul central al unuia sau ambilor ochi, de aceea acest tip de halucinații se mai numesc și *halucinații monoculare centrale* și sunt determinate de prezența unui scotom central pozitiv.

Halucinațiile vizuale, dacă apar în câmpul vizual, se numesc *halucinații intracampine*, iar dacă apar în afara câmpului vizual se numesc *halucinații extracampirte* obiectul situându-se pe laturile sau în spatele bolnavului. În aceste cazuri, trebuie cercetată cu atenție o eventuală deformare dată de o interpretare delirantă fără a fi vorba, în realitate, de un proces halucinator.

Halucinațiile vizuale vor trebui să fie deosebite de *imaginile eidetice*, care pot fi provocate după voie, îndeosebi la adolescenți. *Imaginile eidetice spontane* au fost asimilate halucinațiilor vizuale.

Scanned with OKEN Scanner

Un loc aparte în cazul halucinațiilor vizuale îl ocupă *autoscopia* (Schilder*) sau heautoscopia, sau deuteroscopia sau halucinația specular*ă. Acest gen de halucinație a „dublului" constă în aceea că pacientul își vede imaginea sa reală schimonosită, urâțită sau înfrumusețată, efectuând mișcări mimice sau gestuale sau imitând persoana care halucinează (*ecomimii, ecoproxii halucinatorii*).

Halucinațiile sunt neplăcute sau plăcute, extatice sau exaltante etc., toate acestea reprezentând o nouă experiență și nu o simplă rememorare. Halucinațiile, vizuale apar în prezența unui nivel de conștiință normal sau oniric, atât ziua cât și noaptea, dar, la cea mai mare parte a bolnavilor, ele sunt favorizate de semiîntuneric, lumina determinând dispariția lor. Halucinațiile vizuale apar mai puțin frecvent la orbi comparativ cu apariția halucinațiilor auditive la surzi. Halucinațiile auditive apar predominant și, deci, nu exclusiv, în psihozele endogene, în timp ce halucinațiile vizuale apar predominant, dar nu exclusiv, în psihozele predominant exogene (toxice, infecțioase, aterosclerotice, tumorale, traumatice etc.). În cazul delirului religios (mistic), ca și în alte tipuri de delir, halucinațiile vizuale alimentează conținutul delirant. În ce privește prognosticul, halucinațiile vizuale sunt mai puțin grave decât cel al halucinațiilor auditive.

Este de menționat că halucinațiile vizuale apar nu numai în leziunile lobului occipital, ci și în cazul leziunilor temporale, temporo-parietale și temporo-occipitale, ca și în localizările subcorticale.

Halucinațiile vizuale pot apare, de asemenea, în marea criză, isterică pe fondul modificărilor de conștiință ce le presupune aceasta și apărând ca metamorfopsii, dismorfopsii însoțite sau nu, așa cum arată van Bogaert, de agnozie optică. Acest gen de criză este „*criza de automatoză*" van Bogaert descriind, în cazul acestui tip ,de criză, și o halucinație autoscopică.

În ceea ce privește conținutul halucinațiilor vizuale, acesta este extrem de diferit și ține în bună măsură de personalitatea bolnavului și de experiența sa, de preocupările sale profesionale. În delirium tremens, se cunoaște delirul halucinator profesional când bolnavii, în funcție de profesia lor, în cursul stării halucinatorii confuzive, care apare mai ales nocturn, efectuează stereotip gesturile ce țin de stereotipurile profesionale: un preot ținea predici în fața pacienților, un măcelar efectua gesturile de sacrificare și apoi de tranșare etc. În alte cazuri, bolnavul trăiește scene din copilărie și de cele mai multe ori uitate, așa cum se întâmpla în stările de

Scanned with OKEN Scanner

„dreamy state", şi care ţin de leziunile situate pe faţa internă a lobului temporal. Halucinaţiile vizuale ţin, în mod deosebit, de experienţa recentă şi s-a observat că acestea apar îndeosebi în leziunile lobului parietal. Halucinaţiile vizuale se întâlnesc în psihozele endogene (schizofrenie) ca şi în cele exogene, toxice, infecţioase etc., atât în formele acute confuzo-onirice, ca şi în cele cu evoluţie îndelungată.

În schizofrenie, halucinaţiile pot fi hemianopsice, totdeauna bidimensionale, normopsice, micropsice, macropsice, dismegalopsice, metamorfopsice, plagiopsice, mobile sau în mişcare, colorate sau nu, a căror conţinut se referă la experienţa trecută a bolnavului, independente de conţinutul halucinaţiilor auditive şi apar în mod automat. Halucinaţiile vizuale la schizofreni se pot asocia cu fenomene vestibulare reprezentate de vertije, senzaţii de instabilitate sau de mişcare, de deplasare. Gurevici atrage atenţia asupra elementelor semiologice ale *sindromului interparietal* care dau impresia de schimbare a realităţii (*derealizare*), care *determină sentimentul de stranietate atât de particular schizofreniei*. Referindu-se la halucinaţiile vizuale ale bolnavilor de schizofrenie, Clérambault menţiona „Aceste imagini sunt plate, aeriene şi transparente; ele sunt percepute ca tablouri şi nu ca realităţi, în plus, ca tablouri practice. Proiecţia lor se face în întregime pe un singur plan, situată la o distanţă notabil constantă... Ele se prezintă în serie, golite de orice raport cu gândirea actuală a bolnavului, cu gândurile sale obişnuite şi cel mai adesea, cu amintirile sale".

În legătură cu halucinaţiile vizuale, se cunoaşte că acestea pot surveni psihogen, apar de asemenea, ca urmare a disoluţiei nivelului de conştiinţă manifestându-se ca halucinaţii vizuale adevărate sau ca pseudohalucinaţii vizuale şi pot fi, de asemenea, consecinţa unor leziuni la nivelul lobului occipital. S-a constatat astfel, că, la om, în cursul intervenţiilor neurochirurgicale, *excitarea calcarină determină fenomene luminoase „simple", **(fotopsii)**, excitarea feţei externe a lobului occipital duce la apariţia de „**fantome polimorfe**", în timp ce excitarea simultană a câmpurilor 17, 18, 19 ale lui Brodman provoacă „**fantome optice**" şi, în fine, excitarea numai a câmpului 19 face să apară **imagini halucinatorii**.* Pe de altă parte, Schilder a insistat asupra rolului excitaţiilor normale şi patologice în dispoziţia şi mişcările halucinatorii, ca şi a reprezentărilor vizuale. Aceste date ar aduce unele dovezi în sprijinul excitării patologice a centrilor nervoşi în geneza halucinaţiilor vizuale.

Scanned with OKEN Scanner

Halucinații vizuale antagoniste pe care nu le-am întâlnit în literatură dar pe care le-am descris în cele ce urmează și care constau în aceea că **bolnavul vede într-un câmp vizual o figură ce este în antagonism sau în contradicție cu imaginea halucinatorie din câmpul vizual opus. Bolnava S.A. ne relata – sub stare de hipnoză -, că vede pe dracul cu ochiul stâng și că vede un înger cu ochiul drept. „Îmi vine să-l gâtui pe cel din ochiul stâng dar când întind mâna spre el, fuge. Îngerul este plăcut. Are gesturi frumoase. Celălalt este negru, urât și totdeauna se strâmbă la mine", relata bolnava în cursul stării hipnotice. În mod obișnuit, aceste halucinații antagoniste vizuale, în cazul bolnavei noastre, se asociau cu halucinații auditive antagoniste: „Dracul îmi spune vorbe urâte, măscări de tot felul și râde de mine. Îngerul mă învață de bine, îmi vorbește frumos și cu o voce plăcută. Primul este obraznic, îngerul este blând", ne povestea aceeași bolnavă. Ceea ce apare ca interesant în această relatare este faptul că îngerul vorbea și efectua mișcări gestuale, fenomen mai puțin obișnuit în cazul halucinațiilor mixte. Un astfel de tip de halucinații antagoniste, fie ele vizuale sau auditive, pot determina un delir de tip maniheist, delir descris de P. Guiraud în schizofrenie.** Vezi: *Halucinații antagoniste auditive, Halucinații contradictorii.*

Halucinații vizuale guliverice sau macropsice

Emilia este o femeie blondă, cu față alungită, cu părul blond-castaniu care a început să albească deși nu are mai mult de treizeci și șase de ani. Are mersul rigid: păşeşte mai mult pe călcâie și apăsând mai mult pe fața exterioară a tălpii. Așa este mersul ei. Ține buzele strânse unele de altele și cu comisurile trase puternic în afară. Când vorbește, trage de asemenea colțurile gurii în afară, iar cuvintele sunt rostite de parcă ar vrea să muște. Este bolnavă de mult timp. Stă în spital de peste cinci luni și niciodată nu spune că ar dori ceva. Întrebată ce face și cum se simte, răspunde plictisită și indiferentă cu același invariabil: Bine, după care tace. Spre surprinderea medicului șef de serviciu, într-o dimineață, era după vizită, a rugat pe una dintre surorile medicale să-i dea voie să meargă să discute ceva cu șeful clinicii.

A intrat păşind de parcă ar fi trebuit să meargă să prindă ceva, să nu fie surprinsă că păşeşte, să nu se audă nici un zgomot. A ajuns până la mijlocul

Scanned with OKEN Scanner

cabinetului. A tras un scaun şi s-a aşezat doar pe o jumătate de scaun. Privea, fără să scoată un cuvânt, de jur împrejur. La un moment dat, a început să privească la duşumea, după care îşi ridica privirea spre tavan. Se uita mereu când la stânga când la dreapta. După aproape zece minute, timp în care şeful clinicii aştepta să i se spună ceva, începe spre surpriza sa, să-i solicite ceva şi în fine, părea de data asta penetrabilă unei discuţii. Cu un glas fără nici un fel de inflexiuni, monoton, indiferent şi cu nişte priviri stranii, a început:

Vreau să mă duceţi de aici la Secţia Exterioară de psihiatrie – la Pădureni-Grajduri. Acolo este linia de cale ferată pe unde trece trenul şi un lac mare. **Uriaşii pe care i-am văzut înalţi cât casa, erau doi bărbaţi frumoşi şi care nu-mi spuneau nimic atunci. N-au făcut nici un semn. Stăteau nemişcaţi. Se uitau la toţi din spital. I-am văzut într-o zi de câteva ori. Au dispărut. M-am dus şi m-am culcat, iar ei au dispărut. Nu i-am mai văzut dar au început să-mi vorbească. Îmi vorbesc forţat în gât. Eu tac din gură, ţin gura închisă, astup gura cu palma şi totuşi ei îmi vorbesc în gât şi-i aud în cap. Ei îmi cântă cântece pe care le-am mai auzit. Uneori, cântă şi cântece pe care nu le-am mai auzit niciodată. Nu-mi pare bine că ei cântă. Eu vreau să am linişte. Nu mă lasă să vorbesc cu cei din jur. Îmi spun să nu cânt când se supără oamenii. Să nu vorbesc pentru că altfel, se vor înfuria pe mine cei din jurul meu. Alteori, mă întreabă ce studii am urmat, ce-am făcut în viaţa mea. Eu le răspund în gând, exact ce-am făcut de când mă ştiu. Le povestesc cum am învăţat la şcoală; ce fel de copilărie am avut; că am avut o copilărie zbuciumată şi că părinţii ar fi trebuit să nu mă dea la şcoală. de multe ori ei îmi verifică şi cunoştinţele cu care am rămas din şcoala primară, de la liceu sau de la şcoala sanitară post-liceală. Eu le răspund exact ce mă întreabă. Ei, uneori, sunt mulţumiţi de răspunsurile mele. Alteori, nu sunt mulţumiţi. Atunci când nu le convine răspunsul, îmi spun că era bine dacă nu-mi dădeau voci. Ei vorbesc aproape tot timpul. Îmi vorbesc şi ziua şi noaptea dacă sunt trează. Mă întreabă, de exemplu, de ce nu dorm. Le spun că nu dorm din cauza vocilor pe care le am. Ei vorbesc tare şi-i aud în cap. Se ridică vocea în cap. Aşa fac ei să aud eu vocea. Ei sunt cei care-mi fac toate gândurile mele, pe care mi le transmit cu vocea lor. Tot timpul mă pun să fac anumite lucruri casnice. Ca de exemplu: să beau apă, să mătur, să citesc o carte sau să fac orice alt lucru. Înainte de a mă mai**

Scanned with OKEN Scanner

însănătoşi, nu era posibil nici să gândesc, nici să fac ceva, nici să simt ceva, decât ceea ce-mi dictau ei. Acum, m-am făcut un pic mai bine şi mai pot face uneori, şi ceea ce vreau eu. Dar asta nu de mult timp. Acum, uriaşii s-au schimbat. Sunt alţii şi sunt mai mulţi. Ei sunt aşa de mari că unii ating cerul cu mâna. Alţii sunt cât un cer şi jumătate, iar unii din ei sunt jumătate cât cerul. Auzeam înainte nişte voci de la invizibilii uriaşi care-mi vorbeau din cer. Atunci, mi se părea că aud cu urechile. Cu amândouă urechile. Şi vocile lor îmi vorbeau ca şi vocile din interiorul meu. Mă întrebau şi ei aceleaşi lucruri.

Era greu chinul la care eram supusă. Mă plictiseam să le tot răspund. Da mă obişnuisem aşa şi le răspundeam. Simţeam cum se mişcă nemişcată limba când le vorbeam. În gât parcă nu simţeam nimic. Îmi auzeam şi vocea cu răspunsurile mele, dar şi vocea lor. Începusem să-i deosebesc pe unii de alţii după cum vorbeau. Unii vorbeau mai tare, alţii mai încet, unii aveau o voce mai groasă, alţii mai înaltă. Erau totdeauna politicoşi. Nu m-au insultat. Preferam să vorbesc mai mult cu acei care erau mai uriaşi şi care ştiau mai multă carte. Îmi dădeam seama că ştiu mai multă carte după felul cum îmi povesteau mai bine copilăria mea şi viaţa altora. Totdeauna aceşti uriaşi ştiau tot ce gândesc eu. Înregistrau gândurile, ideile, sentimentele, sufletul meu cu ajutorul Omului Invizibil. Înregistrau cu ajutorul aparatelor. Am auzit că mai au şi alte metode de înregistrare. Nu mai ştiu ce metode. Nu mi le-au spus. Le ţin la secret aceste metode. Mă aflu sub influenţa şi sub stăpânirea lor. Uneori scap de această stăpânire. Atunci, mă simt liberă şi mă dau jos din pat. Când sunt sub influenţa lor, nu-mi dau voie să mă dau jos din pat şi atunci, stau în pat şi mă legăn. Atunci este ca şi cum aş visa, dar este un fel de vis cu ochii deschişi. Nu dorm şi totuşi este o atmosferă aparte. Este ceva schimbat în jurul meu. Este parcă, altfel lumea.

Urieşii aceştia îmi spun să cer să mă duc la secţia exterioară pentru că acolo este un iaz şi este şi calea ferată pe unde trece trenul. Nu este portar. Bolnavii sunt mai puţin supravegheaţi şi acolo voi avea cum să-mi dau drumul în mijlocul iazului, să mă fac sănătoasă. Dar eu nu ştiu să înot. Am să mor şi voi învia sănătoasă. Aşa îmi spun ei. Îmi spun că acolo este calea ferată şi am să mă arunc înaintea trenului. O să mă calce trenul şi după ce mă va călca trenul, am să mor şi voi învia ca un om sănătos. Mă vor face sănătoasă după ce mor, Ei, Urieşii. Aşa

Scanned with OKEN Scanner

vor ei. Gândul că voi muri nu mă îngrozeşte. Sunt absolut indiferentă că voi muri. La alte lucruri rele nu mă îndeamnă. Când îmi spun ca să mă omor prin înec sau să mă arunc în faţa trenului, ei mă sfătuiesc de bine. Sunt hotărâtă, dacă ajung acolo, să fac ceea ce-mi spun urieşii. Ei ştiu mai bine ca mine ce e bine şi ce nu este bine să faci. Iar eu cred în ce zic ei. Aşa credem noi.

*

* *

Am uneori o supărare. **Atunci când citesc ceva. Urieşii citesc şi ei o dată cu mine. Când citeşte numai unul, mai înţeleg şi ce citesc eu, dar când citesc toţi deodată cu mine, atunci nu mai înţeleg decât foarte puţin din ceea ce citesc. Este o hărmălaie îngrozitoare, un adevărat haos de ecouri a aceloraşi cuvinte. Dar cel mai rău este atunci când ei citesc înaintea mea. Eu abia încep prima silabă şi ei, fiind mai rapizi ca mine, citesc mai repede decât mine cuvântul pe care l-am citit. Nu mă lasă cred, să citesc. Nu ştiu ce interes au ei să citească. Probabil se distrează şi ei.**

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Pseudohalucinațiile auditive

Pseudohalucinații complexe

De mic copil eu am fost o fire mai retrasă. Doream să am pentru mine ce-mi trebuie, să fie miluiți cei săraci, ajutați cei neputincioşi, iar pentru mama, tata şi frații mei nu le doream decât să fie sănătoşi, şi blânzi, să poată munci să-şi agonisească cele trebuincioase pentru a trăi.

Dintre toți din familie o iubeam pe mama, pe care o consideram ca pe o martiră. Ea ducea greul casei şi suferea cele mai numeroase bătăi şi jigniri din partea tatălui meu. Mama ne lua întotdeauna apărarea când, în accesele lui de furie, ne bătea de la mic la mare, fără să țină seama cum şi în care loveşte. În dezlănțuirile lui, doar mama era cea care i se punea în cale.

Pe frații mei îi iubeam dar, fiind cea mai mică, am avut față de ei totdeauna sentimente de frică şi de repulsie totodată.

După ce am crescut mai mare şi am mers la şcoală, simțeam că atât colegii mei de clasă, ca şi cei mai mari ca mine, erau prea obraznici, răi şi egoişti. De aceea mă țineam mai departe de ei.

Cu timpul m-am retras în mine şi nutream convingerea că dacă voi fi cuminte şi harnică, cinstită şi curată cu sufletul şi trupul, voi găsi un băiat bun care să-mi fie soț. Mă uitam la lumea din jurul meu, la bărbații şi femeile pe care-i întâlneam şi căutam să iau ca model de comportare pe cei pe care-i consideram eu că au un fel frumos de a fi. În aceste modele vedeam eu ceea ce este frumos, bine şi bun pentru oameni.

Toate acestea le-am simțit până într-o zi când m-am simțit urmărită şi arătată cu degetul aşa cum numai o hoață şi răufăcătoare merită această răsplată.

Atunci, totul s-a prăbuşit în mine. Am pierdut încrederea în mine. Nu ştiam cum să fac să fie bine. Totul în jurul meu îmi devenise ostil, duşmănos, nesigur, îndepărtat. Orice cuvânt, cele mai mici gesturi, un zâmbet, un surâs credeam că-mi sunt adresate mie, în semn de batjocură. Cele mai rele cuvinte auzite credeam şi eram convinsă că-mi sunt adresate mie. Mă durea sufletul pentru tot ce auzeam, mă tulburam psihic pentru cele pe care le trăiam. Atunci, pentru a nu mai înregistra ce se petrece în jurul meu şi mai ales pentru a nu mai vedea gesturile atât de numeroase şi neînțelese făcute de către cei din jur, am început să nu-i mai privesc. Mă tulburau privirile lor. Pentru a nu le mai observa felul de a fi, recitam în gând poezii. Astfel, recitam Luceafărul" lui Mihai Eminescu, „Mama" de George Coşbuc şi toate poeziile pe care le ştiam şi pe care în acest timp le învățasem.

Eram obosită de acest efort ca şi de munca la serviciu. Într-o zi, după ce am venit acasă, am dormit un somn adânc, adânc de tot. Am dormit până seara, târziu. M-am trezit la auzul unor voci care veneau din partea de jos a abdomenului. Aşa, buimacă cum eram, m-am trezit de-a binelea şi toată atenția era îndreptată de unde veneau vocile. Ascultam fără să fi deschis ochii şi fără să mă scol din pat. Aşa cum stăteam pe spate, auzeam în interiorul corpului meu, în partea de jos, mai multe voci. Erau vocile mai multor persoane. Vorbeau şi bărbați şi femei. Strigau de parcă s-ar fi chinuit să pornească o maşină. Vocea unei femei mai în vârstă spunea zeflemitor: „Noi am omorâto!" pentru ca apoi s-o aud spunând, pe măsură ce deveneam mai lucidă: „Uite-o că se trezeşte!". Încet, încet, vocile s-au ridicat la cap şi-mi puneau tot felul de întrebări. Parcă aş fi fost supusă unui interogatoriu. Mă întrebau despre tot felul de probleme, inclusiv despre începutul lumii şi despre felul în care a devenit ea atât de diversă. Mă întrebau cum s-au diferențiat copacii. Eu le spuneam că s-au diferențiat după mineralele pe care le absorb rădăcinile acestora din sol. Unele dintre voci spuneau că acest lucru ar fi posibil, alții spuneau că este imposibil, alții că-i absurd, iar alte voci râdeau în hohote. Era un râs sarcastic, batjocoritor. După ce au discutat cu mine şi despre mine în fel şi chip, nu ştiu cum vocile celelalte au amuțit şi a rămas doar o vocea de femeie pe care o simțeam şi-o auzeam cum îmi vorbeşte din interiorul uterului. Nu ştiam ce să spun. Nu ştiam ce să fac. Stăteam nemişcată,

Scanned with OKEN Scanner

fără măcar să clipesc. Am simțit atunci cum mi s-a golit complet capul. Parcă nu mai aveam nici o idee. Simțeam capul gol, format din două camere golite: una la dreapta și altă cameră la stânga. Vocea de femeie pe care o auzeam în uter se urca spre cap și se plimba dintr-o cameră a capului în alta, strigând: „Eliza!" Se auzea ecoul din camera cealaltă: „Eliza!" Ieșea din camera în care strigase trântind ușa și strigând în cealaltă cameră: „Eliza!" Nu-i răspundea nimeni. Nici eu nu-i răspundeam.

Vocea aceasta de femeie, care acum începuse din nou să strige din uter, a început să-mi pună fel de fel de întrebări. Unele întrebări erau obișnuite, dar cele mai multe erau absurde, iar eu nu știam ce se răspund. Vocea acestei femei voia să mă scoată din mine prin uter. Dacă a văzut că nu mă poate scoate, a scos capul ei de femeie, cu trup cu tot. Ieșise prin niște puncte sau orificii mărunte unite între ele. Vocea ei spunea: „Vezi! Sunt șarpe!" Vocea aceasta de femeie, situată în partea dreaptă a corpului, s-a întâlnit cu o voce bărbătească situată în partea stângă a corpului meu. Vocea aceea de femeie a început să întrebe vocea bărbătească: „Și pe tine te-a scos tot șarpe?" La această întrebare, vocea bărbătească a răspuns afirmativ pronunțând: „Da". După aceasta, cele două voci au început să discute îndelung între ele și încet, încet, urcau spre cap. Vocea stângă urma un traseu care trecea prin inimă. Auzeam cum vocea bărbătească vorbea în inima mea. După aceea s-a urcat și a ajuns în interiorul urechii drepte. Urechile mi le simțeam ca și cum ar fi fost astupate. Această vocea bărbătească are și ea un șarpe. Eu cred că acest șarpe este copilul meu, de care trebuie să am grijă, să-l hrănesc pentru ca să crească mare. Vocea femeiască din partea dreaptă urca din uter spre mamela stângă, pătrundea în interiorul ei, sugea de la sânul meu, dar simțeam cum suge prin interiorul meu. Vocea cealaltă mi-a spus: „Tu nu simți că te suge un șarpe?!" Aruncă-l afară din tine că te mănâncă! Șarpele bărbătesc era în cap. De acolo îmi vorbea. Din interiorul capului. Șarpele femeiesc, după ce a supt din sânul meu, a coborât în abdomen și îl auzeam cum îmi vorbește din burtă.

Nopți întregi n-am dormit. Mă chinuiam cu gândul cum să arunc acești șerpi din corpul meu. Ziua nu spuneam nimic nimănui. Nu aveam nici cea mai mică urmă de încredere în nimeni. Noaptea, când

Scanned with OKEN Scanner

mă chinuiam, nu-i spuneam nici soțului meu. Devenisem aproape mută. Îmi era greu să vorbesc sau să fac ceva. M-au dus la spital şi m-au internat. După internare, seara, când m-am aşezat în pat, am avut convingerea că sunt radiată. Sufleteşte, eram chinuită de acest gând dar stăteam nemişcată în pat. Orice rază de lumină care venea pe fereastră aveam convingerea că este îndreptată spre mine pentru a mă radia şi a mă distruge. Cred că voiau să mă omoare. Simțeam cum prin tot corpul meu şi prin pat trece un curent roşu cu care mă radiau. Vocile discutau între ele despre mine. Discutau la un aparat cu ajutorul, căruia intrau în legătură cu mine, cu gândurile şi cu ajutorul acestuia mă radiau. Voiau să facă din mine un şarpe. Nu puteam dormi toată noaptea. Eram mereu chinuită de vocile care mă hărțuiau. În salonul unde eram internată, toate pacientele dormeau. Eu ieşeam pe hol şi stăteam singură. Încercam să fug, să nu mai fiu radiată. În acelaşi timp, îngrozită, simțeam că din mine trebuie să iasă un şarpe. La un moment dat, într-o noapte, controlând chiloții, am crezut că şarpele ieşise. Nu spuneam la nimeni. N-am povestit nimănui, nici măcar medicului. Când s-a făcut ziuă, m-am dus să văd dacă a ieşit şarpele. Nu am văzut nimic. Nu ieşise. Eram dezamăgită şi neliniştită că nu scăpasem de şarpe.

În seara următoare, am simțit cum ceva s-a ridicat în gât şi mă muşca de gât pe dinăuntru, zicându-mi că-mi vrea capul, pentru că el este un şarpe fără cap. De la gât s-a mutat la ficat să-mi ia fierea, spunându-mi că, fiind un şarpe veninos, are nevoie de fiere. Mai mult încă, acest şarpe veninos zicea că-i fratele fetei mele. M-am uitat la fetița mea, am privit în ochii ei şi vedeam ochii fetei, ochii şarpelui din mine. Din acel moment, a început să-mi fie frică de ochii copilului meu şi chiar de fața ei în care vedeam un şarpe. Ajunsesem să nu-mi recunosc fata mea. Credeam că este o altă persoană care seamănă cu ea (iluzia sosiilor).

Când mergeam pe stradă, simțeam cum se urcă din uter nişte puncte care se uneau apoi în ochiul stâng, de aşa fel încât mă clătinam când înainte când înapoi, ferindu-mă de şarpe. Mergeam pe stradă ca şi cum aş fi fost ca un om beat. Vedeam în ochi şarpele şi orice aş fi făcut nu scăpam de el.

Scanned with OKEN Scanner

Într-o noapte m-am trezit din somn. Era după miezul nopții. În casă era liniște. Ai mei toți dormeau. Deodată, aud un zgomot ca de avion care se învârtea deasupra blocului în care se află apartamentul nostru. Am văzut o umbră de om care parcă venise din cer și care mi-a zis: „Am venit să te schimb! Cum vrei să fii?" I-am răspuns că aș vrea să fiu așa cum este mai bine, mai frumos și mai cuviincios. Cel ce venise a început să râdă de mine, să-mi spună vorbe de batjocură și să-mi taie bucăți din cap, din trup și a tăiat așa mereu, râzând și bătându-și joc de mine până a ajuns la acel șarpe din interiorul meu. După ce a descoperit șarpele, mi-a zis: „Ei bine, acum am să te transform în șarpe". Eu l-am întrebat în gând: „Dar eul meu unde este?" Cu eul meu ce ai de gând să faci?" De frică să nu mă transform în șarpe, i-am spus că eul meu este în interiorul meu. El mi-a răspuns că nu știe ce înseamnă acel Eu. În acel moment, am simțit cum în capul meu începuseră să se rupă niște legături invizibile și în același timp am văzut cum din interiorul capului meu ieșea, tras în jos, un alt corp de culoare roșie. Mi-am zis atunci că acesta este capul radiat. Capul cel adevărat îl simțeam gol ca un balon. Când strălucește soarele se luminează și capul meu; după cum atunci când ploua simțeam că se umple cu apă așa cum s-ar umple un butoi gol.

După masă, când eram acasă, nu eram în stare să mă uit la televizor sau să ascult la radio, pentru că **vocile pe care le auzeam în cap** îmi păreau că vin de la radio sau de la televizor, că vorbesc despre mine și că știu totul despre mine. Acele voci pe care le ascultam nu mă lăsau să-mi văd de ocupațiile mele. Îmi puneau tot felul de întrebări, intraseră în sufletul meu, nu mai puteam controla ceea ce vedeam din cauza întrebărilor cu care mă pisau neîncetat din radio și de la televizor.

Plecam pe stradă și mă simțeam goală ca o moartă. Aveam sentimentul că sunt permanent condusă de acele voci ce-mi controlau până și cea mai mică mișcare și cel mai mic gest. Aici îmi spuneau că este bine ce fac, pentru ca imediat să-mi spună că nu este bine, că-i rău ce-am făcut sau ceea ce încercam să gândesc. Oriunde m-aș fi dus, oriunde m-aș fi aflat, indiferent că era ziua și noaptea, vocile acestea se țineau de mine ca scaiul de câine, ca umbra de om.

Într-o altă noapte, m-am trezit, era tot după miezul nopții, și **am auzit dintr-odată, în partea de sus a capului, cum vocile acestor**

Scanned with OKEN Scanner

necunoscuți înregistrau gândurile mele pe un casetofon. Simțeam cum pun şi cum scot casetele de înregistrare din capul meu. Executau această operație apăsând pe două butoane ce erau instalate în creştetul capului meu. Când lucrau pentru a-mi înregistra gândurile, discutau între ei: „Hai să vedem ce spune pe partea asta" şi apăsau pe un buton. După ce se derula caseta pe care înregistrase ceea ce gândeam, apăsau pe celălalt buton şi-şi ziceau între ei: „Acum, să vedem şi ce spune pe partea cealaltă a capului". Uitasem să spun că unul **dintre butoane avea culoarea roşie iar celălalt era de culoare albastră**. I-am întrebat cu gândul ce au de gând să facă cu mine şi mi-au răspuns că vor să mă transforme în şarpe. Eu mă certam şi mă luptam cu vocile acelor necunoscuți, spunându-le că sunt om şi nu vreau să fiu şarpe. Drept răspuns, ei râdeau de mine, mă insultau, spunându-mi că sunt o proastă, că sunt nebună şi nu au ce discuta cu mine. La un moment dat, le-am spus că sunt şarpe. Ei mi-au răspuns că sunt nebună, că nu ştiu cine sunt şi că nu sunt şarpe.

Alteori, se auzea vreo maşină trecând pe stradă. Atunci, se porneau din nou vocile ce-mi ziceau: „Gata, au venit să te ia şi să te omoare" iar alții dintre ei ziceau râzând: „N-are ce să facă cu ea. Voi nu vedeți că-i proastă şi nebună!" Ascultam nemişcată toate acestea şi mă îngrozeam. Stăteam înlemnită şi aşteptam din clipă în clipă să vină să mă înhațe din casă şi să mă interneze în spital sau să mă ducă undeva să mă omoare. De cele mai multe ori, **şarpele din mine mă amenința că nu se va lăsa, până nu mă va duce la spitalul de nebuni** „Socola" şi să mă interneze acolo, la gratii, cu cei mai periculoşi şi răi bolnavi. Au **ajuns aceste voci la neruşinarea de a se interesa şi de relațiile intime** pe care le aveam cu soțul meu. De ruşine şi de frica acestor voci şi acestor necunoscuți care ne priveau ce facem, **am început să am repulsie față de actul sexual**, nu-i permiteam soțului meu să se apropie de mine şi a crescut în mine un munte de gheață față de soțul meu, pe care îl respect şi țin la el.

Într-o noapte, **m-am trezit într-o lume plină de oameni-şerpi**. Dintre ei, a venit spre mine un om-şarpe, înalt şi voinic, care m-a luat în brațe şi se rostogolea cu mine pe jos, pe duşumeaua din cameră, forțându-mă să fac dragoste cu el. Nu m-am putut lupta până la capăt. Sleită de puteri, m-a învins şi nedorind, am făcut dragoste cu acel om-şarpe.

Mergând pe stradă, aveam convingerea că toată lumea ştie despre cele spuse şi de aceea credeam că toată lumea se uită urât la mine şi scuipă

Scanned with OKEN Scanner

în urma mea, ca şi cum ar fi fost un lucru sau o fiinţă urâtă şi periculoasă. Maşinile care treceau pe lângă mine le vedeam urâte, iar oamenii care erau în ele îi vedeam şi pe ei urâţi, se uitau chiorâş la mine şi scoteau limba la mine, după care scuipau şi râdeau.

Într-una din zile, soţul meu a trebuit să plece cu trenul. A luat un taxi să-l ducă la gară. Soţul meu era în faţă, lângă taximetrist, iar eu eram în spate şi auzeam cum îmi fluieră cineva în ureche. Era un fel de fluierat sinistru. După plecarea trenului, m-am întors pe jos acasă. Nu mai voiam să aud fluierându-mi în ureche vocea aceea necunoscută.

Vara mi s-au întâmplat nişte lucruri care m-au scos din minţi şi mai mult. Ţineam geamurile deschise să aerisesc în casă. Odată cu aerul curat au intrat şi ţânţarii în apartament şi-mi bâzâiau pe la ureche. Eu îi lăsam să mă înţepe. Nu mă apăram de ei în nici un fel, pentru că **vocile din capul şi din trupul meu – din uter, din inimă, din abdomen, din sâni etc., luau legătura cu ţânţarii şi până şi ei înţelegeau ce vorbesc şi ce gândesc.**

Cu trecerea timpului, **şarpele** acesta de care vă povestesc şi pe care la **început îl ştiam că este copilul meu, a crescut şi a început să-mi spună şi să aibă pretenţia să-l recunosc drept soţul meu**. Pentru acest motiv, nu mă lăsa să vorbesc cu nimeni. **Îmi interzicea să port o discuţie cu cineva**. Nu-mi dădea voie să răspund vreunui bărbat la întrebările ce mi se puneau. Mă ameninţa că dacă voi comunica cu cineva, mă va da la şerpi. **Această ceată de şerpi cu care mă ameninţa era situată în partea inferioară a abdomenului**. Alteori, **mă pedepsea interzicându-mi să mănânc, ameninţându-mă că mă dă pradă şerpilor**. De frică **refuzam să mănânc zile întregi**. Îmi dădea voie să beau apă. Acest şarpe mă chinuie în tot felul. Îmi trimitea din piept şerpi mici care se urcau în sus până ajungeau pe limbă sau în limbă. Aceşti şerpi mici **mă forţau să mişc limba ca atunci când vorbeşti**, dar nu reuşeam să pronunţ cuvintele. Chinurile cele mai mari erau atunci când afară era vânt. **Şarpele venea pe aripile vântului şi-mi spunea că mă va lua în lumea lui. Parcă ieşea din mine, afară, se plimba pe unde dorea el şi se întorcea din nou şi intra în mine înapoi, odată cu începutul vântului sau a frigului.**

Acest şarpe care îşi zicea că este soţul meu, a început să discute şi să se certe cu vocea de bărbat din stânga mea şi cu vocea de femeie din dreapta corpului meu. Se certau cu el, spunându-i să iasă afară din corpul şi

Scanned with OKEN Scanner

din capul meu şi să mă lase în pace, să nu mă mai ameninţe. Dar cu toată îndârjirea cu care s-au certat, n-au reuşit să-l alunge.

Revenind la spitalul „Socola" pentru o nouă internare, într-o noapte neputând să dorm, am ieşit pe hol. Am găsit acolo o fată brunetă care fuma şi se uita în oglindă. **M-am uitat la ea şi dintr-o dată, mi s-a părut că este diavolul în persoană, urâtă şi care se strâmba mereu, schimonosindu-şi faţa în fel şi chip**. Am plecat de lângă ea şi m-am dus în salon. Aceeaşi impresie am mai avut-o când mă duceam la dentist. Când am intrat în cabinetul stomatologic, pe unul dintre medicii care fuma l-am văzut tot atât de urât şi de asemănător cu dracul.

Mulţi ani la rând şarpele de care vă vorbesc mă ameninţa că o să mă îmbolnăvească de o boală gravă, ca de exemplu de cancer, iar în ultimul timp mă ameninţa că mă voi îmbolnăvi de SIDA şi că voi muri negreşit.

Uitasem să vă spun că pe la începutul bolii mele, atunci când vocile ajunseseră în cele două camere din capul meu, **mă întrebau mereu, ispitindu-mă să le spun de unde am luat eu acel şarpe-om cu care nici ei nu se împacă deloc.** Până la urmă, le-am răspuns **că l-am luat din cele scrise în biblie şi că acest şarpe nu este altul decât acela care, la începuturile lumii, l-au ispitit pe Adam şi pe Eva.**

Tot la începutul bolii, simţeam şi **vedeam în spatele meu**, doi ochi albaştri care aveau înfipte privirile în ceafa mea. Aceşti ochi nu-mi dădeau voie să întorc capul într-o parte sau alta. Mergeam cu capul în jos, priveam înainte şi în jos, doar în faţa mea, la un metru sau doi metri depărtare, iar în urma mea auzeam voci de bărbaţi care ziceau: **Uite ce animal am scos din ea. Dacă uneori îndrăzneam să întorc privirea, îi vedeam cum râd de mine. În acelaşi fel vorbeau despre mine şi copiii mei. Spuneau că sunt bolnavă, se uitau la mine cu ostilitate, râdeau de mine tot timpul. Îşi spuneau între ei că eu nu-i pot să iubesc. Toată lumea mă crede că nu am sentimente. Mă închideam şi mai mult în mine când auzeam că toată lumea mă consideră ţigancă, o proastă, că semăn cu un animal nesimţit şi care nici instincte nu mai are.**

Ceea ce m-a dezechilibrat psihic şi mai mult a fost o glumă a soţului meu care, referindu-se la viaţa noastră intimă, mi-a spus **că uneori sunt femeie, iar alteori sunt bărbat**. Dar cum această părere nu era numai a soţului meu, ci şi a vocilor pe care le auzeam de la cei pe care-i întâlneam pe stradă sau în mijloacele de transport, ori la servici, am început să cred că

Scanned with OKEN Scanner

aşa sunt şi din această cauză m-au dat afară de la servici. Toate necazurile le-am pus pe seama persoanelor sus-puse care-mi încercau instinctele şi-mi analizau gesturile. Îmi comentau cum credeau ei gesturile, iar eu îi **auzeam în capul meu cum mă vorbesc de rău. Lumea din jurul meu a început şi mai mult să mă spioneze, să-mi ştie gândurile, să-mi interpreteze gesturile, să râdă de mine şi să mă bârfească**. Nu reacţionam în nici un fel şi treceam cu nepăsare pe lângă ei, mă uitam la ei şi-i tratam cu cea mai rece indiferenţă. Nu mai puteam să gândesc cum trebuie şi de mult nu mai eram stăpână pe gândurile mele. **Toate îmi erau cunoscute şi impuse din afara mea. Mă forţau să vorbesc în gând. Vorbeam cu vocile. De multe ori mă trezeam că vorbeam singură în gând. Uneori eram sigură că cei din jurul meu m-au auzit. Mă uitam să ghicesc şi eu dacă într-adevăr au auzit, deşi eram sigură că auziseră. Nu puteam comunica decât cu sora mea, uneori. Mă izolasem complet de lume. De altfel, nici acum nu sunt altfel.**

De jur împrejurul corpului meu este un câmp, un fel de câmp electromagnetic, format dintr-un fel de puncte unite între ele. În interiorul meu, vocile pe care le aud vor să mă schimbe – şi în bună parte au reuşit. Vor, nici mai mult, nici mai puţin, să mă schimbe în bărbat. Acest câmp s-a condensat puternic în jurul capului. Îl simt aşa, ca un fel de vânt care adie lin. Din cauza acestui câmp, când îmi pun căciula sau pălăria pe cap, acestea nu se lipesc de capul meu, nu-l ating. Orice aş pune pe cap stă pe acest câmp şi nu pe capul meu.

De o bună bucată de timp, acest câmp a pătruns şi în capul meu şi-mi roteşte creierii într-un fel de vârtej care mă face să nu-mi pot urmări gândurile. Îmi goleşte capul de gânduri. Când afară bate vântul, simt cu acesta intră în cap prin urechi şi de aici în creier, unde suflă ca într-o cavernă goală. Capul meu nu mai are creier, este gol.

Acest fluid, format din puncte, de multe ori se îndreaptă spre stomac şi atunci mă doare stomacul. Alteori, acelaşi fluid magnetic îmi pătrunde în oasele de la mâini şi în tot corpul, provocându-mi dureri insuportabile.

Şarpele, nu de mult timp, îmi pare că a ieşit din mine, s-a dus în cosmos; de acolo îmi trimite fluidul acesta electromagnetic. A plecat şarpele în cosmos, dar mă ţine sub controlul lui, iar atunci când fata va

Scanned with OKEN Scanner

creşte mare şi se va descurca singură, mi-a spus că el se va reîntoarce şi mă va lua de aici, de pe pământ, şi mă va duce în lumea lui.

Ca să nu-l uit, şarpele-om, din când în când, îmi mai trimite semnale rele. Simt atunci că mâinile şi picioarele se transformă în şerpi şi în locul degetelor de la mâini şi de la picioare, am câte un cap de şarpe. Din stomac îmi trimite de asemenea, şerpi care urcă spre capul meu şi mă transformă. Se fixează de gâtul meu şi am un cap de şarpe la dreapta, unul la stânga şi un altul în faţă. Vocile de bărbat şi de femeie îmi spun mereu că arăt ca un balaur. Şarpele-om m-a transformat în balaur. Mă chinuie cu acelaşi fluid, format din puncte, care ajuns la mine, mă frige şi apoi trece de la mine la soţ şi la fată. Dacă dorm cu fata, se duce la ea, iar dacă sunt lângă soţ, se îndreaptă spre el. Nu mai sunt eu. M-a transformat. Îmi ştie gândurile. Mi-a golit capul. Sunt goală de toate aşa cum este o moartă. Este un vid ceea ce sunt. Un vid mort. Un vid ambulant.

Pseudohalucinaţiile auditive constituie o formă aparte şi poate că cea mai reprezentativă şi cu cea mai mare incidenţă dintre toate tipurile de halucinaţii auditive. Aşa cum subliniază V. H. Kandinski, în mod obişnuit bolnavii aud zgomote de paşi, melodii, fragmente din piesele muzicale, cuvinte, fraze, scurte sau lungi convorbiri între două persoane sau mai multe, fenomene care le deosebesc de halucinaţiile adevărate, precizînd că ei aud toate cele de mai sus nu cu urechea, ci cu sufletul, în interiorul lor.

Griesinger (1876) specifica faptul că „**Aceste voci interioare**" au caracterul unor întrebări sau povestiri ca şi cum cineva s-ar afla în preajma bolnavului. Aceasta face ca unii bolnavi să denumească acest tip de halucinaţii ca „**voci sufleteşti**", „**voci ale spiritului**". Griesinger considera că aceste voci interioare nu sunt rostite şi că ar fi doar nişte reprezentări foarte vii, ceea ce nu poate fi considerat ca verosimil deoarece, de multe ori, bolnavii recunosc vocea unei anumite persoane în acest „**glas sufletesc**", pacienţii precizând înălţimea şi timbrul, urcarea sau coborîrea intensităţii acestei „voci interioare".

Halucinaţiile adevărate, aşa cum am văzut, au caracter de senzorialitate şi de obiectivitate intrapsihică, bolnavii precizînd direcţia din care vin zgomotele sau vocile, dacă sunt de aproape sau de departe, dacă li se vorbeşte la ureche sau chiar în ureche. În cazul pseudohalucinaţiilor

Scanned with OKEN Scanner

auditive, *bolnavul are convingerea că vocea nu vine din exterior, că sursa acestei voci este în interiorul său şi de aceea el spune că este o comunicare „de la suflet la suflet", că ascultă cu „urechile minţii", cu „urechile sufletului" sau cu „urechile spiritului", că aceste „voci intelectuale" sunt percepute în spaţiul psihic interior, în interiorul capului sau al corpului, că au caracter „pur subiectiv" şi că, spre deosebire de halucinaţiile adevărate, nu au caracter de exterioritate, senzorialitate şi, respectiv, de obiectivitate.*

N.H. Kandinski subliniază caracterul obsesiv al pseudohalucinaţiilor în general, ca şi al celor auditive în particular, fenomen forţat care apare împotriva voinţei bolnavului, ce nu doreşte să asculte ce i se spune ci, dimpotrivă, se simte „forţat să asculte" această formă patologică de ***limbaj interior neplăcut, plictisitor şi agasant.***

Caracterul obsesiv forţat al pseudohalucinaţiilor este conferit de apariţia lor spontană în câmpul conştiinţei, în contradicţie cu conţinutul reprezentărilor normale care se înlănţuie în mod logic şi nu ilogic precum pseudohalucinaţiile. Fenomenele obsesive pseudohalucinatorii se deosebesc însă de obsesiile adevărate prin aceea că obsesiile sunt tulburări predominant intelectuale, cu caracter ideo-afectiv, în timp ce pseudohalucinaţiile au caracter predominant senzorial, ele reprezentând percepţii auditive subiective, fiind doosebite totodată de halucinaţiile adevărate prin absenţa trăsăturilor de senzorialitate, exterioritate şi obiectivitate. Chiar dacă este dificil să spunem ce este obiectiv şi ce este subiectiv din punct de vedere al conţinutului psihic, totuşi aceste particularităţi terminologice menţionate mai sus sunt expuse şi păstrate ca atare în literatura de specialitate din considerente metodologice şi în absenţa unor alte criterii clinice uşor utilizabile. Ar fi, poate, de adăugat, că halucinaţiile adevărate ţin predominant de analizatorul acustic cerebral, în timp ce fenomenele pseudohalucinatorii ţin de limbajul interior şi de zonele intelectuale, asociative cerebrale şi, respectiv, de limbajul interior.

Aşa cum remarcă N.H. Kandinski, pseudohalucinaţiile auditive se deosebese de reamintirile auditive şi de imaginaţia auditivă a persoanelor normale şi care prezintă unele analogii cu pseudohalucinaţiile auditive, îndeosebi în ce priveşte caracterul obsesiv şi spontan al apariţiei acestor manifestări. Astfel, există persoane care, ascultînd o operă, un cîntec, o simfonie, aud apoi, „cu urechile minţii"; fragmente din această operă sau

Scanned with OKEN Scanner

cântec, fragmente pe care le percep în interiorul sufletului, care vin spontan, obsesiv dar reproducând în mod logic ceea ce a auzit cândva, persoana respectivă fiind conştientă că acest fenomen este real, ştie înlănţuirea logică a melodiei şi, bineînţeles, îi cunoaşte originea, rocunoscându-i caracterul unei reamintiri a unei percepţii reale pe care a avut-o atunci când a ascultat-o.

Se cunoaşte că Berlioz a purtat „în cap" *Simfonia fantastică* ani la rând, îi auzea diferitele ei părţi, îi făcea mintal diverse corecturi, o reproducea de fiecare dată când voia să-i asculte diversele fragmente şi că, într-o singură noapte apoi, a scris întreaga partitură. Desigur că în asemenea cazuri, nu este vorba de pseudohalucinaţii, artistul avînd conştiinţa că ceea ce ascultă cu „urechile spiritului" era tocmai propria sa creaţie. Această ascultare interioară a unei melodii se întâlneşte la compozitori ca şi la interpreţii instrumentişti sau vocali. Sunt persoane cu o memorie auditivă care, după o singură lectură a unei partituri muzicale, nu numai că aud melodia, dar o şi reproduc la un instrument oarecare cu o precizie uimitoare. Nouă ni s-a relatat de către un medic (Paul C.), o rudă apropiată a unei mari artiste de origine română, Viorica C., care, întrebată fiind când îşi pregăteşte atât de bine spectacolele de operă, a răspuns că mergând, de exemplu, de la New York la Paris cu avionul, până ajunge la aeroport ştie partitura pe de rost şi, în acelaşi timp, aude interpretarea orchestrei, ca şi a unor instrumente în mod separat. Este aici vorba de o memorie auditivă muzicală excepţională, dublată de o mare încărcătură şi sensibilitate afectivă, ca şi de o mare capacitate de rememorare, de imaginaţie şi de reprezentare ce ajunge până la o claritate ce se confundă eidetic cu realitatea. Uneori, acest fenomen poate avea inclusiv caracterul spontan, obsesiv al rememorării auditive forţate a unor arii muzicale, însă toate acestea nu se pot asimila cu fenomenele pseudohalucinatorii.

Un alt aspect îl reprezintă fenomenele de percepţie auditivă în trecerea de la veghe la somn. În aceste cazuri – scrie N.H. Kandinski – termenul care se foloseşte este cel de *halucinaţii hipnagogice* şi precizează că acestea sunt, la oamenii normali, foarte rar halucinaţii adevărate şi că în cele mai frecvente cazuri sunt *pseudohalucinaţii*. În acest sens, Kandinski detaliază o auto-observaţie când, exersând o anumită melodie înainte de a adormi, a auzit cu „urechea interioară" începutul melodiei pe care o exersase. A. Maury (1878) consideră aceste halucinaţii auditive

Scanned with OKEN Scanner

hipnagogice nu ca halucinații psihosenzoriale ci „halucinații ale gândirii" acompaniate de limbajul interior, ambele cu caracter automatic..

Acest punct de vedere a fost formulat și de către Baillarger (1846), raportându-se la halucinațiile psihice. Autorul vorbea de *„voci interioare", de fenomene obsesive, fenomene forțate de gândire, că bolnavii „ascultă gânduri nu pe calea sunetului, ascultă tainice voci interioare care nu au nimic comun cu vocile percepute prin intermediul urechii, ei realizează cu interlocutorii lor nevăzuți convorbiri intime în care, simțul auzului, în mod fundamental, nu joacă nici un rol", și că „bolnavii vorbesc că ei sunt înzestrați cu al șaselea simț, că ei pot să perceapă diferite gânduri fără mijlocirea cuvintelor, că ei pot să aibă comunicări sufleteşti cu interlocutorii lor nevăzuți pentru că îi înțeleg pe aceştia din urmă pe calea intuiției"*. Unul dintre bolnavii lui Baillarger afirma ca „aceasta nu este o voce, aceasta este o sugestie`'. Forțând un pic lucrurile, aici se petrece un fenomen psihologic apropiat de cele ce afirmă chiar și oamenii normali: *„așa mi-a spus mie inima"*, *„așa a gândit mintea mea"*, etc., acestea fiind manifestări alegorice cu semnificație metaforică, așa cum le denumește N.H. Kandinski, dacă se are în vedere dificultatea de a exprima într-un fel o noțiune vagă și, de aici, refugiul într-un termen cu caracter general de **„glas interior". În cazul bolnavilor psihici, aceştia afirmă de obicei că au „gânduri sugerate", „gândire indusă", „auz intern" sau „inducție auditivă internă" etc., care, după expresiile întrebuințate, implică îndeosebi componenta intelectuală și nu pe cea senzorială. De aici și sentimentul sau convingerea pe care o au bolnavii, atunci când afirmă că ideile lor „sunt dictate sau impuse din afară", că „li se transmit gânduri" de care ar vrea să scape, așa cum un bolnav obsesiv se chinuie să se elibereze de ideile sale obsesive care-l asediază în mod neplăcut, anxios. Din acest sentiment, că ideile sale îi sunt impuse din exterior, ia naștere în mintea bolnavului ideea de acțiune exterioară – subliniat de Hagen și dezvoltat ca sindrom de acțiune exterioară de H. Claude, așa cum vom vedea mai departe. Însă acest sentiment sau convingere rezultă nu dintr-o percepție, ci dintr-o reprezentare sau idee cu caracter obsedant, bolnavul având convingerea că cineva din exterior acționează asupra sa.**

În cazul pseudohalucinațiilor auditive, „fenomenele subiective reprezintă un evident caracter pseudosenzorial. Aici, bolnavul are o anume

Scanned with OKEN Scanner

percepție subiectivă auditivă: el, în mod real, ascultă cu urechea sa internă și, pentru aceasta, în majoritatea cazurilor, el anume și vorbește astfel. Dar, așa cum aici percepția auditivă nu-și însușește caracterul de obiectivitate și de realitate care, totuși, este particulară și pentru pseudohalucinațiile auditive, ca și pentru percepțiile din lumea reală, atunci, uneori, „bolnavul însuși își reprezintă neclar, dacă el ascultă o discuție plictisitoare a persecutorilor săi care acționează din exterior, sau această discuție are loc doar în capul său" (Morel – 1860) (apud: N.H. Kandinski, *op cit.*, p. 89). Discuțiile cu bolnavii atestă – după mărturisirile lor – că ei cred sau li se pare că li se vorbește, că se pare că li se spune, sau că ei cred a li se spune că o voce le-a intrat în cap, că cineva îi face să vorbească sau că se petrece în capul lor ceva care îi face să audă, în afara vocii lor, și alte voci, ceea ce-l determină pe N.H. Kandinski să afirme că *toate acestea izbucnesc pe planul conștiinței din activitatea inconștientului propriu*, în mod neașteptat, independent de voința bolnavului, care caută să găsească o explicație și o cauză a acestor apariții și pe care, obișnuit, le raportează la mediul exterior, acuzând, ca unul din bolnavii lui Kahlbaum, că aceste gânduri sunt „fabricate" în exterior de anumite persoane „care fac", de asemenea, și gesturile pacientului, că aceste gânduri intră în cap prin ureche sau că aceste voci ar fi în capul său și ies afară prin ureche sau că i se prezintă limbajul, tonalitatea cuvintelor sale etc. Cei mai mulți bolnavi au, însă, sentimentul că aud o „voce interioară", „o vorbire sufletească", „o sugerare a gândurilor", că aud „cuvinte ciudate" sau că este o „gândire sugerată". Un bolnav al lui Baillarger auzea vocea persecutorilor săi, la început, pe calea intuiției, pentru ca, ulterior, să afirme că ascultă gânduri fără intervenția limbajului („capacități veillambulice"), dar cu ajutorul magnetismului. „și tot cu ajutorul magnetismului, el auzea vocile „villambulice" foarte îndepărtate ale persoanelor cu care intra în legătură, așa cum, de exemplu, o bolnavă a noastră, care prezenta delir de sarcină – considerându-se soția comandorului unei nave de pe „planeta Pluto" – purta dialoguri întregi cu comandorul „pe calea undelor electromagnetice, ca și pe cale telepatică, toate dirijate de la o „masă de comandă". Ca și în cazul bolnavului lui Baillarger, bolnava noastră avea capacitatea de a provoca, după voia sa, vocile pseudohalucinatorii, deosebind vocile care-i erau inspirate de vocile pe care ea le rostea.

Scanned with OKEN Scanner

O alta pacientă a noastră, suferind de schizofrenie, ne declara că: „aveam senzația că percep în stomac anumite zgomote care-mi sugerau cuvinte pe care le auzeam rostite în minte, sub formă de vorbe fără legătură logică între ele, din care desprindeam un anume sens, ca de exemplu: mi se transmiteau diverse detalii de către profesorul meu căruia îi distingeam timbrul vocii şi înălţimea sau intensitatea, voce pe care o auzeam distinct. Era un fel de dialog în care eu întrebam în minte iar el trebuia să audă, şi auzea, prin telepatie, şi-mi dădea răspunsuri la întrebările mele prin vorbe pe care le auzeam. Răspunsurile nu erau complete, ci mai mult sugerate şi apăreau ca frânturi de frază. El îmi răspundea prin zgomotele care se produceau în stomac şi, apoi, se transformau în cuvinte pe care le auzeam. Era şi o altă situație, când auzeam gânduri nerostite, le percepeam direct în cap şi, atunci, era o comunicare de la gând la gând fără intervenția cuvintelor. Stăteam la fereastră, de exemplu, şi am perceput un gând şi anume că ar fi fost bine să fie reală dragostea dintre mine şi profesor. A fost un gând nevorbit, ca şi cum cineva stătea alături de mine cu capul şi i-am simțit gândul pătrunzînd direct în interiorul capului meu, fără a mai fi nevoie să folosească stomacul sau cuvintele rostite. Eu nu pot interveni nici în declanşarea nici în oprirea acestor dialoguri vorbite pe care le aud, sau dialoguri nevorbite ci transmise doar ca nişte gânduri nerostite, şi care pătrund direct în mintea mea. După ce are loc discuția, aceste două tipuri de dialog nu-mi stăruie în minte şi nu mă deranjează. Tonalitatea vorbelor era mai înaltă, iar a gândurilor era mai scăzută, nu era sonoră, nu auzeam nici un fel de cuvânt, era pur şi simplu gândul, fără nici un înveliş sau haină verbală. Toate acestea le-am pus pe seama inteligenței sale extraordinare şi a puterii sale telepatice. Tot el, datorită acestei puteri telepatice de care dispune, prelua de la mine atât întrebările, cât şi răspunsurile care i le adresam. Aceste fenomene mi se întîmplă foarte des, indiferent dacă este zgomot sau linişte. Acum ştiu că nu este real ce gândesc dar, totuşi, mă mir de aceste fenomene pe care le-am povestit şi le simt din nou dar le tratez cu detaşare, deşi încă mai cred că mi se par."

H. Ey arată că, împreună cu H. Claude, studiind pseudohalucinațiile, au încercat să definească „... halucinațiile adevărate prin credința intimă de a percepe un obiect absent, ceea ce fundează halucinația este realitatea obiectivă a falsei percepții...", autorii ajungând „...să distingă, alături de halucinațiile autentice, halucinozele care au atributele de precizie şi de

Scanned with OKEN Scanner

exterioritate ale halucinațiilor dar neantrenând credința intimă a subiectului în realiatea lor şi pseudohalucinațiile, care au caracterul general de a se prezenta conştiinței subiectului ca un corp străin în propria sa personalitate, de a crea în eul însuşi, în „realitatea subiectivă, care nu comportă, obiecte (gânduri, idei, elocuțiuni, reprezentări vizuale etc.), mai mult sau mai puțin nete, ci interioare, jenante, parazite etc. Noi am asimilat – scrie H. Ey – pentru acest motiv, fenomenele pseudohalucinatorii cu fenomenele obsesionale. Halucinațiile psihomotrice sunt, pentru noi, pseudohalucinații şi vom vedea că ideile pe care le-am apărat, într-o recentă lucrare, dimpreună cu Claude, asupra patogeniei acestor pseudohalucinații, pot fi reluate aici pentru halucinațiile psihomotorii" (H. Ey, *Hallucinations et Délire* – Ed. F.Alcan, Paris, 1934, p. 66).

Printre fenomenele care caracterizează pseudohalucinațiile, ca şi halucinațiile psihomotorii, sunt fenomenele forțate şi fenomenele străine, care se intrică, în mod obişnuit, la acelaşi bolnav. Această clasificare aminteşte de fenomenele forțate ale autorilor germani ca şi de cele pe care P. Janet le descrie în monografia sa celebră despre „Psihastenie sau nevroză obsesivo-fobică". Nouă nu ni se pare forțată această clasificare având în vedere desfăşurarea automatică, din punct de vedere neuro-psihofiziologic, atât a fenomenelor obsesive, ca şi a celor pseudohalucinatorii sau a halucinațiilor psihomotorii.

H. Ey precizează, în spiritul concepțiilor psihiatriei clasice franceze şi germane, că *„Fenomenele forțate sunt caracterizate prin faptul că acestea sunt acte de limbaj interior sau exterior împlinite (cu conştiința de a le împlini) de către bolnav şi care nu se simte responsabil de ele. Ele scapă controlului său, se fac fără voia lui. El se simte obligat să vorbească, să spună lucruri care nu vin de la el. Limbajul acestor bolnavi poate fi divers, el poate fi grandilocvent, coprolalic, absurd, incoerent. Dar, în afară de acest ultim caz, limbajul nu este alterat în forma sa. Tulburarea de limbaj nu se află în construcția cuvântului sau a frazei, ea constă în faptul că bolnavul nu-l consideră ca voit. Există, aici, incoercibilitatea gândirii şi a limbajului".*

„Fenomenele străine sunt caracterizate prin faptul că bolnavul asistă, după el, ca un spectator (ca un observator sau actor), la derularea unui limbaj mai mult sau mai complet formulat. Acest limbaj, care apare uneori incomprehensibil, absurd, vizând fapte care-l surprind, este totuşi el cel care-l formulează. Există o alienare a gândirii şi limbajului.

Scanned with OKEN Scanner

Ni se pare – scrie H. Ey – că marele merit al lui Seglas este de a fi apropiat secundele de primele şi acesta este sensul general a lucrării prezente" (H. Ey, *op. cit.*, p. 73-74).

Reluând, după clasificarea lui H. Ey, vom detalia fenomenele forţate (impulsurile verbale, vorbele forţate, cuvintele impuse, glosomaniile, solilocviile), ilustrându-le cu exemplele clinice întâlnite de noi, îndeosebi în psihozele cronice halucinatorii şi delirante.

1. Cuvinte şi fraze pronunţate de subiect fără voia lui (Elocuţiunile impulsive)

Aşa cum sublinia P. Janet, caracterul obsesiv, referindu-se la fenomenele forţate descrise în cadrul automatismului mental şi apoi de către G. de Clerambault, tot astfel H. Ey apropie elocuţiunile impulsive de fenomenele forţate ale autorilor clasici, de obsesiile impulsive, bolnavul fiind cuprins de veritabile crize impulsive verbale cu caracter coprolalic care au o durată de câteva secunde, apar de câteva ori pe zi, el este conştient de rostirea lor, gândeşte la cele ce a spus fără voia sa, recunoaşte caracterul grosier al cuvintelor pronunţate şi nu înţelege cum de a fost posibil să rostească asemenea cuvinte.

O bolnavă ce se află sub tratamentul nostru, o femeie cu o cultură generală deosebită, lector universitar, ne declara următoarele: „Eu cred că sunt o fire liniştită şi paşnică, atentă cu cei din jur, aş putea spune chiar politicoasă. Nu-mi place, îmi repugnă violenţa sub orice fel, fie ea chiar o violenţă verbală, şi cu toate acestea, de când m-am îmbolnăvit, mă enervez uneori brusc. Atunci, simt că mă obsedează să spun ceva urât, să fug, să alerg. Spun, fără să vreau, cuvinte murdare. Înjur îngrozitor. Da, înjur şi spun şi alte vorbe urîte. Spun fără să vreau cuvinte murdare. Eu nu vreau să rostesc asemenea murdării formidabile, dar nu le pot opri, totul se desfăşoară cu o viteză uluitoare şi fără voia mea rostesc aceste cuvinte care nici eu nu ştiu de unde mai vin aşa de nesuferite. Parcă ar fi un mecanism încordat care se declanşeaza brusc şi funcţionează fără control şi fără ca voinţa mea să poată interveni. Sunt luată prin surprindere şi, atunci, mecanismul acesta mă supune, mă înghite şi parcă şi eu atunci nu mai sunt eu. Această stare se întâmplă rar. Este ca o explozie în interiorul minţii mele şi care se descarcă în limbaj. Chiar dacă se întâmplă rar, se întâmplă,

Scanned with OKEN Scanner

iar eu nu pot face nimic. Este fără voia mea. Poate că cineva face ca eu să rostesc aceste vorbe."

O altă bolnavă cu halucinații psihomotorii verbale, pe care le auzea rostite în laringe, ne mărturisea că atunci când simte o stare de neliniște în același timp, se simte nervoasă și atunci, „fără să vreau, rostesc, împotriva voinței mele, cuvinte injurioase coprolalice, mă exprim foarte buruienos, și toate acestea fără să vreau. Mă mir, după aceea, cum de am putut vorbi așa. Nu știu cum se face această rostire. Totul este împotriva voinței mele. Dumnezeu sau diavolul știe cum spun, așa cuvinte, la care nu m-am gândit vreodată!"

2. Cuvinte rostite de bolnav care se simte forțat, constrîns de o forță exterioară să le exprime (Elocuțiuni impuse)

O bolnavă tânără, în vîrstă de 21 ani, studentă, relata că într-o zi s-a simțit obligată să rostească o serie de cuvinte injurioase la adresa gazdei unde locuia, strigând la bătrânii proprietari cuvinte de o grosolănie ieșită din comun. Acestea au surprins pe cei doi soți. Au dat telefon părinților care au sosit în grabă și au întrebat-o ce s-a petrecut. Bolnava a început s-o acuze pe mama sa că se află în relație cu persoane necunoscute ei, care o urmăresc peste tot, că, telepatic, le-a transmis părinților ca proprietarii unde stă ea s-o urmărească și în asemenea condiții, ei, necunoscuții, au forțat-o să facă scandal gazdei pentru că i-a mutat caietele, i le-a murdărit etc. „Strigam la ei: ce vreți de la mine? De ce nu mă lăsați în pace? Ce căutați în camera mea? Plecați! Să nu mai puneți mâna pe caietele mele!! și alte asemenea lucruri fără să pot într-un fel justifica de ce m-am purtat astfel cu gazda mea, dar mă simțeam parcă împinsă, forțată, constrânsă ca să vorbesc astfel cu ei care, de altfel, sunt niște oameni foarte cumsecade".

O altă pacientă, medic veterinar, s-a adresat medicului șef de secție cu cuvinte grosiere, injurioase, acuzându-l de cele mai grave lucruri, atitudine care a durat mai mult de un sfert de oră, în care timp a proferat tot felul de cuvinte jignitoare, legate de amintirile legate de un prieten al său, medic, amintiri absurde despre care, ulterior, i-a povestit medicului curant, solicitându-i să o scape de aceste „coșmaruri", în care includea și pe una din prietenele sale. Pacienta ne declară că a rostit toate acestea simțindu-se influențată de persoane pe care nu le cunoaște, dar despre care i-a povestit prietenul său, un medic de origine străină cu care și-a petrecut vacanța la mare,

Scanned with OKEN Scanner

unde pe lângă alcool, pacienta, cu o prietenă a sa şi cu iubitul ei, medicul, consumaseră haşiş.

3. Cuvinte pronunţate sub influenţa unei forţe exterioare sau interioare care constrâng pe bolnav să le exprime (Elocuţiuni inspirate)

Una dintre bolnavele noastre, care pezenta delir de posesiune teomanică, sub imperiul inspiraţiei Divine, ne relata următoarele: „Mi s-a vorbit de către zei şi i-am rugat pe zeii antici şi mai ales, pe iubitul meu, pe Dumnezeu, să aibă grijă de România şi de oamenii ei, dar şi pentru Franţa. „Va fi bine pe pământ! Va fi pace între oameni. Este bine cum gândeşti!" Zeii antici mi-au trimis şi ei aceleaşi gânduri pe care eu le-am rostit. Cu ei vorbese tot timpul. Am discuţii îndelungate cu ei. Dumnezeu însă, este preferatul meu. El îmi ocupă cel mai mult timpul. Poate că înţelegeţi de ce...! Şi oamenii mari ai lumii au pătruns în mine. Îmi vorbese, îmi vorbesc, da, îmi vorbesc. Eu îi aud în mintea mea. Le ascult vorbele şi le repet... le repet mereu vorbele... da, le repet mereu...".

O altă bolnavă cu delir de posesiune demoniacă internă şi cu senzaţii voluptuoase, conversează cu diavolul care-i spune cuvinte scabroase pe care bolnava le repetă fără voia sa, după care se loveşte cu pumnul în burtă „pentru a-l pedepsi pentru porcăriile pe care-o face să le spună".

4. Cuvinte articulate (automatisme verbale) pronunţate fără voia bolnavului prin limbă sau faringe (Articulaţiile verbale automatice)

H. Ey distinge două fenomene de acest ordin: a) „subiectul are conştiinţa unei pure mişcări a organelor fonatorii: acestea sunt cuvinte mute care-mi vin prin limbă", „tremurături ale limbii pe care eu nu pot să le reprim" (Voci mute) şi b) sau mai bine, subiectul simte cum vocile despre care el zice că răsună la exterior (voci exterioare ale articulării), fie în cap (voci interioare ale articulării), fie în stomac, intestin, etc. (voci epigastrice abdominale ale articulării etc.).

Una dintre bolnavele noastre ne declara cu privire la articulaţiile verbale automatice, că acestea au forme de manifestare de o mare diversitate, că această rostire automatică, după opinia sa, bazată pe propria

Scanned with OKEN Scanner

experiență, este mult mai bogată încât, de multe ori, îi este greu să nu creadă că vorbirea automatică uneori se efectuează în întregul corp. Redăm în cele ce urmează relatarea pacientei, așa cum o percepea ea că se realizează:

„Sunt situații – explică pacienta – când vocea nu este distinctă sau mai curând, este mută şi o simt că ea este în creierul meu, n-o aud, o simt. O simt împotriva voinței mele. Cine ştie cum apar gândurile? Cine ştie cum se unesc gândurile cu cuvintele? Dumneavoastră ştiți acest lucru? Eu nu ştiu! Dar simt gândul nespus, gândul nerostit. Simt că parcă vocea ar vrea să se nască şi, ca un copil când se naşte, să țipe şi să se exprime. Nu se face însă unirea dintre cuvânt şi gând şi atunci... atunci, nu pot vorbi". „Este oare aceasta ca un fel de nepotrivire dintre gândire şi cuvânt? O nepotrivire între gândul pe care-l simțiți şi vorba cu care ar trebui să se îmbrace cuvântul?" o întreb pe bolnavă. „Se pare că este o astfel de asistolie pentru că eu simt vocea şi gândul în creier, dar vocea nu este voce, este un ceva mut, este mai mult gând decât voce şi, atunci, nu vorbesc eu, vorbeşte limba fără ca totuşi să vorbească. Este ceva ciudat, limba, în timpul unor astfel de stări efectuează mişcări, dar mişcări neobişnuite, nu de articulare, ci ca un fel de început de articulare, ca un fel de tremolo, ca şi cum ar fi un fel de încercare de articulare a gândurilor. Cred, atunci, că sunt ca în fața unor porți închise dincolo de care, vorba şi gândul merg legate împreună, se articulează şi se comunică. În unele cazuri, acest freamăt îl simt parcă, cum coboară în gât, în laringe şi apoi, ca un fluid, se împrăştie în tot corpul. Simt atunci că parcă şi corpul ar vrea să vorbească. De mai multe ori mi-am frecționat abdomenul, muşchii mâinilor şi ai membrelor inferioare, pentru că mă deranja această unduire care se tot răspândea, care mă cuprindea în vârtejul ei. Mă întrebam dacă oamenii nu cumva gândesc şi vorbesc cu tot corpul. Eu cred că-i adevărat acest lucru. Odată, m-am speriat când am auzit o voce strigându-mă din abdomen. Mă striga pe nume. Eram singură în casă. Eu nu sunt credincioasă, dar atunci mi-am făcut cruce!

Simt în interiorul capului voci care-mi vorbesc în limba mea natală. Înțelegeți, în limba română, dar aud şi voci care-mi vorbesc în franceză, în germană, câte puțin în spaniolă sau în italiană. Aceste voci le aud chiar articulate şi vorbim fluent. Aici, în spital, aud o singura voce, pe cea a prietenului meu. Îmi vorbeşte mereu în limba franceză. Când vrea să râdă de mine, îmi vorbeşte în engleză pentru a mă necăji, el ştiind că eu nu prea

Scanned with OKEN Scanner

vorbesc bine englezeşte. Acasă, când nu eram internată, auzeam mai multe voci care vorbeau, toate, în capul meu. Vorbeau cu mine, dar vorbeau şi între ei. Era un adevărat vacarm. Un haos!

Sunt situaţii când ritmul cu care gândesc este imposibil de stăpînit. Nu-l pot domina, este ca un automat care are rulare rapidă şi atunci, fără să vreau şi fără să-mi pot explica, parcă ar coborî vocea din creier în gură, în laringe sau în stomac şi aceasta mă ajută – aşa îmi pare mie – să mă exprim în gând, mai repede decât în mod obişnuit. Atunci, simt ca un fel de murmur interior care nu se aude în jurul meu, ca şi cum aş vorbi în gură, în laringe, în abdomen, astfel, ca să pot ţine ritmul în continuare. Mă simt atunci, într-un fel de stare apropiată de frică, dar nu-i frică, este un fel de încordare de a nu-mi da drumul la voce. Ca să nu-mi dau drumul la voce, şi chiar de-aş vrea, nu pot, atunci se produce în mine un fel de bolboroseală. Bolborosesc în mine însumi, dar nu pot pronunţa cuvântul. Nu ştiu de ce, dar atunci, tot aşa, fără voinţa mea, ţin gura închisă şi buzele strânse. Toate se petrec fără voia mea şi pentru că gândirea este foarte, foarte rapidă. Fluxul gândirii este aşa de mare când apare acel bolborosit, incât este ca şi cum aş încerca să gândesc dar, în realitate, nu gândesc, sunt nişte gânduri sau un fel de gânduri mute, poate că mai corect ar fi să spun că este un fel de voce mută, pe care n-o pot exterioriza, dar nici n-ar fi posibil s-o articulez, ar fi imposibil s-o rostesc".

O altă bolnavă care prezenta voci cu articulare interioară situate la nivelul laringelui, ne mărturisea că, de peste doisprezece ani, aude voci care-i „vorbesc în gât", voci pe care nu le exprimă de obicei iar uneori, fără să vrea, le exprimă. „Vocile vin fără voia mea, ele mă fac să vorbesc. Aceste voci îmi spun tot felul de lucruri: uneori, mă îndeamnă la bine, alteori mă îndeamnă la rău, altele mă îndeamnă să fac lucruri rele. De cele mai multe ori, le iau în seamă, alteori nu le dau nici un fel de atenţie. Este o voce de femeie pe care n-o aud vorbindu-mi în gît. Nu-mi vorbeşte nici în cap şi nici n-o aud vorbindu-mi la ureche".

Un exemplu de *automatism verbal halucinator* este descris astfel de către Th. Gauthier: „Îmi spunea: Dacă vrei să fii al meu, am să te fac mai fericit decât însuşi Dumnezeu în raiul său; îngerii te vor pizmui. Sfîşie linţoliul acela funebru în care vor să te înfăşoare; eu sunt frumuseţea, tinereţea, viaţa; vino la mine, vom fi împreună dragostea. Ce-ar putea să-ţi

Scanned with OKEN Scanner

ofere Iehova în schimb? Vom trăi ca în vis şi viaţa noastră nu va fi decât un veşnic sărut.

Aruncă vinul din potir şi eşti liber. Te voi duce cu mine către insule necunoscute şi vei dormi pe sânul meu într-un pat cu totul şi cu totul de aur, sub un baldachin de argint; pentru că te iubesc şi vreau să te smulg de la Dumnezeul tău către care atâtea suflete nobile îndreaptă rîuri de dragoste care nu ajung până la el".

Mi se părea că aud aceste cuvinte într-un ritm de o blîndeţe nesfîrşită pentru că privirea ei aproape că vorbea, iar *cuvintele pe care ochii ei mi le trimiteau răsunau în fundul sufletului meu ca şi cum o gură invizibilă mi le-ar fi suflat, în inimă* (subl. ns.). Mă simţeam gata să renunţ la Dumnezeu şi totuşi *sufletu-mi îndeplinea orbeşte formalităţile ceremoniei*. Frumoasa mea îmi aruncă o nouă privire atât de rugătoare, atât de disperată, încât lame ascuţite îmi sfîrtecau inima şi junghiuri de durere îmi sfîşiau pieptul, mai tare decât pe cel al Precistei Îndurerate.

Se sfîrşise, eram preot.

Niciodată o faţă de om n-a exprimat o spaimă mai sfâşietoare: fata tânără care-şi vede logodnicul căzând şi murind fulgerător, mama lângă leagănul gol al copilului, Eva pe pragul uşii raiului, zgârcitul care găseşte un pietroi în locul comorii, poetul care a scăpat în flăcări manuscrisul unic al celei mai frumoase lucrări n-ar fi avut un aer mai abătut şi mai nemângâiat. Sângele i se retrase cu totul din obraz şi se făcu albă ca marmura; braţele frumoase îi căzură de-a lungul trupului ca şi cum muşchii i s-ar fi desprins de ele şi se sprijini de un stâlp, deoarece i se tăiaseră picioarele şi n-o mai susţineau. Iar eu, alb ca varul, cu fruntea inundată de o sudoare mai sângeroasă decât cea a patimilor, mă îndreptam clătinându-mă pe picioare spre uşa bisericii; mă sufocam; bolţile îmi cădeau pe umeri şi mi se părea că toată greutatea cupolei mi se lăsa pe creştet.

Când să trec pragul o mână îmi apucă brusc mâna; o mână de femeie! Nu atinsesem niciodată o mână de femeie. Era rece ca pielea unui şarpe şi locul mă ardea ca un fier roşu. Ea era. „*Nenorocitule! nenorocitule! ce-ai făcut?" îmi spuse ea încet* (subl. ns. – M. Ş.); *apoi dispăru în mulţime*" (Th. Gauthier, *Moarta îndrăgostită*, în *Proză fantastică franceză* – Ed. Minerva, Bucureşti; 1982, vol. III, p. 140-141).

Scanned with OKEN Scanner

5. Solilocvii şi dialoguri

Unii bolnavi vorbesc cu voce tare, întreținând cu interlocutorii imaginari îndelungi dialoguri sau îşi exprimă propriile gânduri.

O bolnavă de schizofrenie cu evoluție îndelungată ne relata următoarele cu privire la conținutul solilocviilor sale: „...vorbesc singură despre ceea ce trebuie să fac, să mă scol, să mă spăl, să mă pieptăn, să aduc apă, să-mi fac de mâncare, îmi spun că asta am făcut-o bine, că cealaltă n-am făcut-o cum trebuie. Când tac, aud vorbele în gând, când vorbesc nu le mai aud. Acum aud ca un fel de triunghi isoscel în gât. Acum nu mai vorbeşte, dar îl aud în gând vorbind fără cuvinte".

O altă bolnavă, studentă în anul patru la Universitatea de Medicină, ne-a redat în scris, în urmă cu douăzeci de ani, următorul dialog pseudohalucinator pe care l-a avut cu Dumnezeu (**pseudohalucinații auditive teomanice**):

D. Crezi că eşti Maica Domnului?

E. Nu!

D. Crezi în Iisus Cristos?

E. Da.

D. Crezi că ai putea să zămisleşti de la Duhul Sfînt?

E. Nu ştiu!

D. Eşti curată?

E. Nu ştiu! (Mi-a pus mai multe întrebări în legătură cu mai multe persoane dar, mai ales, a insistat asupra problemei dacă l-am iubit pe „X". Am răspuns că „nu! „). în cele din urmă mi-a spus că sunt curată!

D. Eşti frumoasă?

E. Nu! (M-a întrebat de mai multe ori. Chiar m-am uitat în oglindă şi am început să spun „Nu ştiu". Mi se părea că fața mea devine din ce în ce mai aprinsă şi mai luminoasă. (mai tîrziu). La un moment dat, mi se părea că nu sunt chiar aşa de urâtă.

D. Va fi greu, dar am să încerc! Crezi că părinții tăi te iubesc?

E. Nu ştiu!

D. Părinții tăi te iubesc foarte mult! Ei sunt nişte sfinți. şi profesorii şi colegii tăi te iubesc foarte mult. Toată lumea te iubeşte. (Şi într-adevăr, mă simțeam pătrunsă de foarte multă dragoste. Fiecare „fibră" a sufletului meu era pătrunsă de acest sentiment). Mă simțeam foarte bine, niciodată nu m-am simțit atât de bine! Mi-era teamă că discuția se va încheia şi nu

Scanned with OKEN Scanner

doream, din tot sufletul nu doream acest lucru! Această discuție îmi făcea bine, foarte bine, era ca un medicament, ca un balsam!

Apoi, m-a întrebat dacă aş vrea să mai am de-a face cu anumite persoane. Am răspuns că „nu" şi aveam un sentiment de repulsie şi în acelaşi timp de respingere (m-am contractat toată, am luat poziția „fătului în uter" şi această stare a durat până când am simțit că nu mai am aer – simțeam că mă asfixiez – (câteva minute, cred), şi în momentul acela am respirat adânc şi precipitat, a urmat o perioadă de dispnee până când mi-am revenit la normal. Acest episod s-a repetat de mai multe ori! După aceea, eu m-am simțit deblocată, am simțit că mi-am recăpătat sensibilitatea, simțurile. Simțeam că iubesc şi aş putea fi iubită. Nu mai aveam tendința de a mă izola şi a mă ascunde, nu mai aveam complexe de inferioritate. Mă simțeam un om liber, descătuşat, uşoară ca un fulg. Simțeam că pot pătrunde orice, că pot învinge orice obstacol!

D. Mă iubeşti?

E. Nu ştiu! M-a întrebat de mai multe ori în contextul discuțiilor. În cele din urmă, am răspuns că „da"! Apoi m-a întrebat cât de mult şi tot el a răspuns „ca pe părinții tăi şi ca pe toți cei dragi". Am răspuns că „da"!

D. Ştii cine sunt eu?

E. Nu!

D. Eu sunt Domnul Dumnezeul Tău! Crezi?

E. Nu ştiu!

Apoi, a început să-mi spună ce fac. La un moment dat, m-a întrebat dacă vreau să-i văd ochii (sau eu am spus că vreau să-i văd ochii, nu mai țin minte precis!). Atunci mi-a spus să privesc în sus! Am văzut o lumină aurie – totul era o lumină aurie. M-a întrebat dacă văd ceva! Nu! Atunci lumina aceea a crescut în intensitate, devenind extraordinar de intensă aproape orbitoare, şi în acelaşi timp, m-am simțit pătrunsă de foarte multă dragoste, am simțit o stare de bine, dusă la extrem!

D. Mă iubeşti pentru că te-am ajutat?

E. Nu! Pentru că eşti bun şi drept!

D. Mulțumesc, Eveline!

La un moment dat, a început să spună „Tatăl nostru" şi eu am continuat. Mă simțeam pătrunsă de aceste cuvinte şi simțeam fiecare cuvânt! Dacă până atunci mă rugam prin eforturi foarte mari şi mă concentram foarte greu acum eram pătrunsă de fiecare cuvânt şi mă sim-

Scanned with OKEN Scanner

țeam foarte bine, fericită, ăsta este cuvântul! Am recitat şi „Bucură-te, Maria"! La un moment dat:

E. Intelectualitatea este clasă de sacrificiu în România.

D. Da!

E. Şi când nu va mai fi?

D. Când veți crede din nou în Dumnezeu!

*

* *

Un alt dialog pseudohalucinator ne este dictat recent de către o bolnavă de schizofrenie paranoidă cu delir de sarcină şi care ne spune că Sfîntul Gavril este cel care a anunțat-o că un „comandor" de navă interplanetară doreşte să se căsătorească cu pacienta şi să aibă cu el copii. Nu l-am văzut pe Sfîntul Gavril şi nici pe soțul ei, comandorul, dar a discutat cu el pe calea gândurilor şi prin telepatie tot timpul. Bolnava solilocvează fie că este în salon, fie că se plimbă prin curte şi are îndelungi discuții „cu soțul său". Este deosebit de reticentă, nu vrea să ştie lumea că „este însărcinată a doua oară şi că are copil în uter". Aceasta este a doua sarcină. Prima sarcină a avut-o tot cu comandorul, dar el a venit într-o navă, a luat cu voia sa copiii – primii doi gemeni de sex masculin – ei fiind acum pe nava cosmică. Bolnava comunică tot timpul cu comandorul şi aude gângurind copiii. I s-a transmis că aceştia se dezvoltă bine, sunt frumoşi şi sănătoşi.

Dialogul relatat mai jos, a avut loc în urmă cu câteva zile – înainte de a doua sarcină –, şi l-a purtat cu soțul său, comandorul, astfel:

C. Vei face față solicitării?

B. Da!

C. Eu te plac pe tine!

B. Şi eu te plac pe tine!

C. Vei fi răsplătită!

B. ...

C. Vei avea nevoie de mine...

B. Şi eu de ttine...

C. Vei fi în grija mea...

B. ...

C. Dacă vei fi din nou însărcinată, vrei să naşti?

Scanned with OKEN Scanner

B. Da!

C. Deci., vrei să fim din nou împreună, bărbat şi femeie?

B. Da!

C. Este foarte bine!

B. ...

Şi aşa am rămas din nou însărcinată telepatic, conchidea bolnava. Un alt dialog intitulat „Voci lăuntrice" este redat în cele ce urmează:

*

* *

„– Ascultă trista istorie a unei clipe din viaţa mea şi fii de bună-credinţă:

– Un om bun?

– Un om bun!

– Să-l ucid?

– Nu-l ucid?...

Pândeşte Fiara, e tristă Fiara, şi se întreabă: ce să mă fac? Neagră aşteptare, ce să mă fac? Pîndeşte Fiara şi se întreabă: când anume, ce să mă fac? Este bine, este rău?

Astfel vorbit-a Fiara în faţa Porţii cu Umbre. Fiara.

Nu mă-ngemănez cu nimeni, sunt treaz şi-mi apăr marginile trupului; trupul pare treaz. Merg mai departe, înnoptat, mai treaz ca oricând şi strig şi altora: mergeţi şi voi mai departe, eu cum? Aveţi de grijă, voi care mergeţi mai departe, noaptea pare uneori totuna cu ziua. Nu vă-nşelaţi şi mai ales muriţi pe rând. Când răsare soarele în toţi se face lumină şi o mare bunătate temeinic umanizată scaldă în raze pure chipul uman. Atunci îmi surîde şi mie ideea că nu-i totul pierdut, mai am doar de străbătut cu picioarele mele înângerate un drum lung, fără sfârşit. Nu am cucerit nimic în groaznica mea muncă, dar un gând mă apără, un gând pare pur; de voi continua aşa, pe drumul meu, altădată voi fi mai mult bun decât rău; mă voi bucura atunci cum şi noul născut, să fiu bun voi putea, nu mă va învăţa altceva Moartea decât să fiu bun.

Şi nu, dar nu! Din negura aurită, Vocea Strălucitoare îmi strigă respirând mânioasă, îmi întunecă lumina şi mica mea viaţă – nu, dar nu!

– Vino cu mine mai sus sau mai jos, nu mai aştepta, lutule, şi tu, o bucată de lut; ţie îţi trebuie mai multă lumină sau mai mult întuneric; aripi

Scanned with OKEN Scanner

ai strivite, aripi mai ai, nimicule! Vino cu mine, acolo unde te voi duce eu odihnă vei avea pe veci, neodihnitule!

– Mi-e ruşine să mărturisesc, dar fără curajul iubirii nu pot trăi; eu fără curajul iubirii nu pot deloc trăi!

– Să cânte, dar, trupul tău luminat de gânduri, să cânte cel fără glas, să cânte Fiara, Întunericul, Îngerul, Raza de soare! Ci mărturiseşte-mi, rogu-te: ce faci tu în Casa ta, Omule? Sucită, răsucită casă mai ai, asemeni vieţii; ce faci tu în ea? Faci tu, oare, oameni? – Ha, o muncă atât de grea! Muncesc mult, nu mă pot opri, nesănătoasă-sănătoasă muncă... Dacă fac oameni? Şi cum! De ce să zămislesc o viaţă care te sperie, frate bun al meu! dacă nu te sperii încă fac mult pentru tine; să fiu rău cu tine, ce mă înveţi tu, cel ce-mi semeni?

E greu, mi-e greu, fără curajul iubirii nu pot fi viu; neant al meu, numai eu te pot umple cu strigăte, trăiesc pur în oroarea hăţişurilor vieţii din mine...

– Şi nu, dar nu! cel care ai curajul iubirii, poate chiar în mare ruşine, nu moarte puritatea ta, înfloreşte, aproape, în faţa Morţii.

– Aduc bucurie vieţii şi cu aceste arme ale vieţii lupt în numele vieţii! Numai aşa, încoronându-mi cu spini viaţa ca pentru o nouă autocunoaştere, pot spune că viaţa mea a fost îmbogăţită cu imagini nemaivăzute de ochi omeneşti, astfel păşeşte ea printre dezastre şi nu moare; ha, trebuie să trăiesc, viul de mine, ceea ce imaginaţia mea zămisleşte în umbra cea mai întunecată. Cântă fără să moară, viaţa, către un soare înconjurat de raze proaspete.

– Să cânte Viaţa şi Moartea, fă să cânte Întunericul Început, Mama ta, Duşmanul! Fă minuni rare, cum nu s-au mai văzut altădată în tine, bunule sărac al vieţii neluminată temeinic, cel care eşti viu până aproape de minunată Primejdie...

– Strig către Primejdie şi Primejdia se apropie călăuzitoare de mine. Am fost altfel, am fost cum am fost, am fost odată! Nu mă voi reîntoarce din vieţile mele noi cu sufletul mort, nu, dar nu, ci viu, tot mai viu, neînfrânt mă voi reîntoarce. Am cântat în şoaptă, am cântat şi mai tare şi dacă Cineva mă va căuta, ha, să mă caute în dezastrele din mine, în viaţa mea supravieţuitoare". (P. A.).

Scanned with OKEN Scanner

*

* *

Un dialog pseudohalucinator este descris de Gib Mihăiescu:

– „Cine sunteți dumneavoastră? se auzi vocea din stomac.

– Un domn...

Ghemul porni iarăşi. Dispăru prin uşile din fund şi reapăru după minute de aşteptare.

– Cum te cheamă?

– Un domn, ți-am spus! urlă Manaru scos din fire. Am treabă cu stăpânu-tău sau cu stăpână-ta...

Din ghemul de boarfe se desprinsese iarăşi ghemul mai mic al capului, apoi amândouă se contopiră, şi arătarea se mistui din nou.

– Şi iarăşi trecură minute.

Manaru se aşezase cu spatele spre fundul antreului. Era bine să nu fie văzut chiar de la început. De aceea nici nu se întoarse cu fața când auzi uşa. Se prefăcu plin de luare-aminte pentru albumul de fotografii de pe masă, întorcând cu mult interes paginile cartonate în vreme ce urechea prindea cu atenție de asasin pîş-pîşul pantofilor de pâslă pe covoraşele lungi, ca nişte poteci". (Gib Mihăescu, *Femeia de ciocolată,* Ed. Scrisul Românesc, Craiova, 1984, p. 193-194).

Dintre manifestările pseudohalucinatorii auditive fac deasemenea parte: *ecoul gândirii, ecoul lecturii, sindromul de acțiune exterioară, furtul gândirii, ghicirea gândurilor* etc., pe care le vom expune, după autorii clasici, în cele ce urmează.

Ecoul gândirii, după opinia lui F. Morel, se produce concomitent sau poate, mai corect, în alternanță cu ecoul lecturii, însă în clinică, cel mai frecvent, se întâlneşte ecoul gândirii – parte componentă a halucinațiilor verbale psihomotorii de tip Seglas.

În cazul *ecoului lecturii*, pacientul poate aprecia intervalul dintre textul citit şi ecoul a ceea ce citeşte. În ce priveşte ecoul gândirii verbalizate în limbajul interior, acest interval este dificil de precizat. Morel relatează în acest sens un bolnav al lui Probst care declara că, în momentul când a pronunțat prima silabă dintr-un cuvânt, el deja auzea cuvântul rostit în întregime, ca un ecou care premergea lecturii. Cel mai frecvent însă, ecoul gândirii apare înainte de formularea verbală a limbajului interior. Or, această particularitate – „Efectele acestei anticipări a ecoului asupra

Scanned with OKEN Scanner

gândirii-în-cuvinte sunt numeroase şi de natură a explica multe din particularităţile halucinaţiilor auditive verbale" – scrie F. Morel –, această anticipare se raportează inclusiv la enunţarea actelor, intenţiilor, deciziilor, dorinţelor, aspiraţiilor etc., deci asupra întregii activităţi ideo-afective, volitive şi activităţilor, ca şi actelor comportamentale ale bolnavului. Aceste anticipări stau la baza halucinaţiilor psihomotrice verbale, a halucinaţiilor interogative sau a celor imperative, a halucinaţiilor antagoniste, ca şi a celor comentative etc. Efectul ecoului gândirii-în-cuvinte (limbaj interior) constă în aceia că determină asupra bolnavului sentimentul de „omniscienţă" pe care-l produce acest ecou şi credinţa că este „cineva", un „el" sau „ei", care-i cunosc toate ideile, sentimentele, acţiunile prezente şi trecute, că nimic din ceea ce este mai intim şi personal în subiectivitatea bolnavului nu este şi nu rămâne necunoscut. Pe de altă parte, apare, deasemenea, fenomenul despotic, obsedant, dominant, că totul este ştiut, şi comandat de „cineva". Aflată sub imperiul halucinaţiilor imperative, una dintre pacientele noastre nu ştia, la un moment dat, cum să acţioneze. „El îmi spune să fac asta şi să nu fac pe cealaltă. Dacă vreau să merg în bucătărie pentru a găti de mîncare, îmi spune să fac paturile, să aranjez întâi în camere şi apoi să mă duc să fac cele ce trebuie la bucătărie. Dacă sunt obosită şi vreau să mă culc, îmi spune că nu sunt obosită şi-mi ordonă să mă scol. El stă totdeauna în spatele meu şi, dacă vreau să tai zarzavatul, de exemplu, îmi ordonă să iau întâi legumele să le spăl, să le pun pe masă, apoi să iau cuţitul... în fine, tot ceea ce am eu de gând să fac şi tot ceea ce gândesc el ştie şi-mi spune gândurile înainte ca eu să am timp să le gândesc pentru mine. Sfaturile care mi le dă înainte ca eu să pot gândi la ceva, îmi fac plăcere de cele mai multe ori pentru că „el" este un bărbat frumos, dar prea mă agasează tot timpul. Nu este clipă lăsată de Dumnezeu să nu fie lângă mine şi să nu mă conducă aşa cum vrea el. Stând în spatele meu, îl simt cum mă apucă de mâini şi îmi dirijează şi mişcările pe care trebuie să le fac atunci când am un lucru de împlinit şi la care eu încă n-am avut timp să mă gândesc desluşit".

Raportându-se la *ecoul gândirii* şi respectiv, la *halucinaţiile psihomotrice verbale*, F. Morel scria următoarele: „Condiţia necesară a oricărei halucinaţii auditive verbale este gândirea-în-cuvinte mentale: În afara acestei gândiri, nu există ecou, deci nu există halucinaţii auditive verbale".

Scanned with OKEN Scanner

Printre mecanismele *gândirii-în-cuvinte*, există unul care pare a întreține cu ecoul raporturi mai particulare. Acest mecanism este cel al transformării semnelor grafice şi mai general, a datelor vizuale, senzoriale şi ale sensibilității generale, în foneme sau în sisteme de foneme însă fără emisie-vocală...

Gândirea individuală, cu caracterele sale proprii, viteza sa, repetițiile sale, opririle sale, poliglotismul său, eventual, sunt aspecte mai mult sau mai puțin dialogate, mai mult sau mai puțin socializate, particularitățile conținutului său cu predominantă autoacuzatorie, de idei ipohondriace, de ezitare sau de grosolănie, care dau ecoului caracterul său, forma sa şi conținutul său. Predominanța unui astfel de ecou este, în mare parte, de origine premorbidă. De dozajul său va depinde aspectul clinic, la care se va aplica termenul de enunțare a actelor, intențiilor, dorințelor, fricilor, temerilor".

În acelaşi timp, autorul precizează că limbajul interior sau, aşa cum îl denumeşte autorul, „*gândire-în-cuvinte mentale*" presupune mişcări în aparatul buco-fonator, o atitudine, un fel de a spune vocea, o înlănțuire de acte în stare născândă, mecanisme care, prin ele însile, fac parte din limbajul interior, cunoscut fiind complexul ideo-motor în această elocuțiune interioară. (F. Morel, *L'écho de la lecture et L'écho de la pensée, L'Encephale*, 1934, nr. 1, p. 18-31).

Ecoul lecturii este un fenomen psihopatologic interesant din punct de vedere clinic şi teoretic-doctrinal; F. Morel relatează cazul unui pacient care, fiind la el acasă şi citind în codul penal, la o pagină determinată, aceeaşi lectură cu voce înaltă era repetată de un alt personaj care s-ar fi aflat într-o cameră din apartamentul său. Bolnavul prezenta delir alcoolic subacut cu halucinații auditive.

Un al doilea caz se referă la o bolnavă cu psihoză halucinatorie care, citind un ziar, auzea la urechea stîngă voci situate la câțiva zeci de metri de salon, care citeau şi ele în acelaşi jurnal, acelaşi articol, pacienta auzindu-le ecoul lecturii.

În ceea ce ne priveşte, noi am constatat aceleaşi fenomene de ecou al lecturii la o bolnavă de schizofrenie paranoidă, care, citind un roman, în gând, auzea rostite „în interiorul capului" o voce care citea şi ea, în acelaşi timp cu bolnava, pe aceeaşi pagină, aceleaşi cuvinte. În acelaşi timp, vocea respectivă, uneori, preceda sau devansa lectura pacientei de aşa fel încât

Scanned with OKEN Scanner

bolnava afirma că „ajung să nu mă pot concentra la ce citesc eu şi la ce citeşte vocea, încât, de la un timp, nu mai înțeleg nimic". În plus, concomitent cu ecoul, cu devansarea şi precedarea lecturii, pacienta prezenta sentimentul că se desprind de pe pagina tipărită rândurile, apropiindu-se de ochii săi (*iluzii poropsice*), iar dacă ridica ochii de pe carte şi privea suprafața plană a peretelui, plafonului sau a unei coli de hîrtie albă, vedea scrise pe aceste suprafețe cuvintele citite (*halucinații literale*). Vocea care repeta ca un ecou sau devansa lectura pacientei, avea o sonoritate amplă, puternică, încât, la un moment dat, nu numai că era enervată, dar devenea cu totul insuportabilă. Ecoul lecturii era cel mai frecvent, aproape simultan cu ritmul lecturii efectuat de către pacientă şi de multe ori devansa lectura bolnavei. Dacă citea cu glas tare, nu mai auzea ecoul, dar avea convingerea că „el" sau „ei" o ascultă.

Ecoul lecturii, după intensitatea vocii, este diferit, de la o voce foarte puternică până la o voce abia şoptită sau tăcută. În cazul pseudohalucinațiilor, vocea este auzită în cap, este deci o endofazie; în halucinațiile psihosenzoriale, localizarea pare, pentru pacient, a avea caracter exterior. Vocile, după timbrul lor, sunt de femei sau bărbați, de copii, tineri sau bătrâni, batjocoritoare, sarcastice, injurioase sau dimpotrivă, plăcute, binevoitoare, agreabile.

Pe de altă parte, ecoul nu vine din text ci are caracter endofazic sau exofazic. Un bolnav raportat de Schroeder, când citea numele unei străzi, percepea ecoul ca venind din însăşi numele străzii. Ceea ce se cuvine să remarcăm este faptul că, aşa cum sublinia F. Morel, pacienții care au impresia că ecoul este simultan cu lectura prezintă, de fapt, o negare a ecoului. În cazul că ecoul vine după lectură – de fapt este un ecou al gândirii apărute după lectură. Dacă afirmă că ecoul este mut, lipsit de intensitate sonoră, atunci apare iluzia de „deja transmis", „deja citit" sau „dinainte ghicit". De remarcat că ecoul urmează şi reproduce ritmul lent sau alert al lecturii, ritm particular fiecărui pacient. Ecoul lecturii nu este silabic, ci are caracter verbal fluent şi este în relație cu limbajul interior şi cu reprezentarea rostirii articulate a cuvântului atunci când ecoul devansează lectura. F. Morel este de părere că pentru a se produce ecoul lecturii, este necesară – în mod justificat – transformarea grafemelor în foneme. Această transformare se face mai rapid decât conştientizarea şi rostirea sa, şi, de aici, sentimentul de ecou. Se cunoaşte că imobilizarea

Scanned with OKEN Scanner

aparatului fonator (imobilizarea glotei în cazul unui bolnav al lui Séglas, deschiderea largă a gurii, ținerea limbii între dinți etc.) suprimă ecoul lecturii. Ca și în cazul bolnavei noastre, ecoul lecturii împiedică majoritatea bolnavilor să înțeleagă și să rețină ceea ce citesc.

Ecoul lecturii este expresia fenomenelor de automatism ideo-motor și chinestezic și fac parte din halucinațiile psihomotrice verbale descris de J. Séglas. Ecoul lecturii se face chiar dacă pacientul întrerup lectura și o reia după un anumit interval de timp.

Una din pacientele noastre ne relata următoarele:

„Deseori mi se întâmplă să nu știu cum se scriu cuvintele. Alteori, le scriu numai pe jumătate. Când citesc, îmi este greu să citesc. Citesc de parcă aș citi cu ochii altcuiva. Cineva care citește, iar uneori parcă ar fi citit mai repede decât mine. Citeam o carte de dragoste și citeam repede, repede, repede de tot încât nu mai puteam ține ritmul pentru ca apoi, să mi se pară că intuiesc ceea ce urmează să fie povestit mai departe. Apoi un lucru curios a apărut: citeam și cineva îmi citea ceea ce urma fără ca eu să fi ajuns să citesc cuvintele pe care le auzeam pronunțate. În aceeași noapte, citind, la un moment dat, am auzit ca un ***ecou****, dincolo de zidul camerei, în apartamentul alăturat, o altă voce care-mi repeta ceea ce eu citeam. În carte se vorbea despre iubirea a doi tineri.* Ei putea să-și spună unul altuia că se iubesc. Eu nu pot face acest lucru. Nu pot spune unui prieten dacă-l iubesc sau nu. Sentimentele mele sunt controlate. Nu știu cine mă controlează. Mă frământă de mult cine anume. Mi-am pus mii de întrebări cine poate să-mi controleze și să-mi cunoască sentimentele și gândurile. Am gândit și cred că este adevărat că asupra mea se acționează prin telepatie.

Bolnava zâmbește. Întrebată cine acționează asupra sa, afirmă că nu știe, dar are convingerea că este o minte luminată, care o influențează atât din apropiere cât și din depărtare. Cel mai adesea, influența vine de departe însă, chiar dacă este de aproape, aceasta nu contează pentru că energia este tot atât de puternică. Spun asta pentru că mă simt ca și cum aș fi dirijată. Simt că atunci nu mai sunt eu, cea dinainte. Parcă ar fi un alt Eu al meu. *Tot ceea ce simt și gândesc, ideile și sentimentele mele o iau razna și nu pleacă cu voia mea, pleacă furate sub influența minții aceleia luminate.* Până și atunci când scriu, cuvintele îmi sunt dictate, nu mai sunt cuvintele mele, ci ale altora. Ale lor, ale celor din depărtare sau știu eu, din apropiere. Am

Scanned with OKEN Scanner

ajuns să văd sub influența telepatiei, scene imaginate pe care le-am văzut în fotografii în filme, în albume de pictură. Dacă mă uit la un tablou cu bărbați și femei; totul mi se pare că este viu, că ei se mișcă, gesticulează, râd, vorbesc între ei. Uneori, vorbesc chiar și despre mine. De multe ori, fără voința mea, mi se transmit melodii de muzică ușoară sau simfonii întregi beethoveniene. Mă bucur atunci. Eu cred că este și bucuria lor. Nu cred că este numai bucuria lor. Uneori însă, devin indiferentă oricât de frumoasă ar fi muzica sau melodiile interpretate. Frecvent mi se spune că acum va cânta cutare sau cutare cântăreț. Mă întreb tot timpul dacă undele acestea telepatice, care au o mare energie sunt transmise și prin satelit. Am simțit forța acestor unde telepatice la mâini și mai mult la mâna stângă, sub forma unei călduri care parcă mă frigea uneori, alteori căldura era binefăcătoare. Această forță am simțit-o când eram întinsă în pat și efectuam cu corpul meu mișcări de atracție și de retragere așa cum aș fi împlinit un act sexual. Atunci, am avut impresia că această forță telepatică a luat înfățișarea unui băiat pe care îl cunoscusem. Îi simțeam sufletul său în pieptul meu, iar mai târziu, am simțit răsuflarea altor prieteni ca și cum sufletul meu ar fi fost în pieptul lor. Curios este că deși executam mișcările unui act sexual, nu am avut decât senzația de căldură a ovarelor dar nu și a organelor genitale. Senzația de plăcere o simțeam numai sufletește. De multe ori mă gândesc dacă sufletul acesta nu este cumva al dumneavoastră domnule doctor, și aceasta pentru că eu cred că aveți această putere de a aduna în sufletul dumneavoastră alte suflete pe care apoi, le dirijați spre mine. Dar nu știu sigur dacă este așa. La început, m-am gândit că aveți această putere pentru că dumneavoastră faceți hipnoză. Apoi, mi-am spus că nu-i adevărat și mi-am zis că tot o atracție este, dar tot de natură telepatică, sau poate hipnotică. Nu-mi explic de ce, știind că aveți și forță hipnotică și forță telepatică, în prezența dumneavoastră mă simt liniștită. N-aș spune că sunt liniștită pentru că simt ceva în spatele coșului pieptului, o senzație de apăsare, de parcă aș fi fumat și eu.

Se mai întâmplă însă, unele lucruri pe care le fac fără să vreau eu, sub invocarea sufletului unei alte persoane. Mă mișc ca persoana respectivă, ca și cum am fi legați prin ceva și care îmi imprimă aceleași mișcări sincrone cu ale celeilalte persoane. În aceste situații mersul, gesturile, mimica feței mele este la fel cu a celeilalte persoane. Când execut aceste mișcări, sunt ale mele, dar sunt dirijate ca o păpușă, ca o marionetă,

Scanned with OKEN Scanner

cum se face la teatrul de păpuşi. Nu-i corect spus ca o păpuşă de la teatrul de păpuşi, ci ca o păpuşă teleghidată care are un motoraş nevăzut şi ea trebuie să meargă aşa cum primeşte impulsurile, sau aşa cum i se spune. Nu aud, dar aşa cred că mi se spune pentru că eu simt capul meu de parcă ar fi luat în mâini şi detaşat de mine. Această detaşare însă, nu este fizică, ci numai o detaşare mintală. Eu am gândit până acum viaţa ca un joc şi cineva vrea să-mi demonstreze acum că nu-i aşa cum credeam şi că alte forţe pot să mă ghideze cum doresc ele. Acum, sunt la dispoziţia lor, a celor care mă telepatiază, care mă teleghidează, inclusiv dumneavoastră mă teleghidaţi prin hipnoză.

Mai cred că aceştia – nu ştiu cum să-i numesc – au puterea de a deplasa lucrările. Nu ştiu cum le deplasează, dar am pus nişte bani şi un caiet într-un loc şi ei le-au pus în alt loc. Tot aşa mi s-a întâmplat cu o iconiţă şi cu o pereche de chiloţi pe care nu le-am mai găsit deloc.

Un lucru care l-am cunoscut şi mi-a făcut plăcere a fost descoperirea mea că sălciile au suflet. Eram elevă şi un coleg al meu murise de leucemie. În curtea părinţilor lui era o salcie pletoasă. Atunci am auzit că sălciile plâng. Nu m-am întristat, dar mi s-a oprit plânsul şi toate mi se păreau fără sens. Doar salcia avea un sens atunci când plângea, pentru că în ramurile ei era sufletul meu şi al colegului meu. I se răspândise sufletul în crengile şi în frunzele salciei. Mă uitam că salcia plânge dar eu nu eram mişcată de acest zbucium. Mai curând mă bucuram că salcia îl plânge pe colegul meu. Lumea plângea, iar eu zâmbeam. Zâmbeam fără să am o bucurie sufletească.

După înmormântarea colegului meu, la câţiva ani, aveam într-o vază flori. Se făcuse curent în casă şi se mişcau frunzele şi petalele florilor. În mijlocul buchetului de flori şi vorbind cu ele, mi-a apărut chipul colegului meu. Era frumos şi când m-am aplecat spre el să-l sărut, a dispărut. L-am căutat în vaza cu flori dar nu l-am mai văzut, nu l-am mai putut descoperi. Se ascunsese poate în tulpinile florilor, poate că era în nervurile frunzelor ori cine ştie, se adăpostise chiar în petalele catifelate ale florilor. Nu ştiu. Mi-a părut bine că l-am văzut. N-am regretat că a dispărut.

La un moment dat, am avut o tărie fantastică dar totuşi, reală. Era convinsă că în jurul meu se formează un centru uriaş de concentrare a energiei. De la acest centru plecau energii către anumiţi oameni, transformându-i în fiinţe generatoare de alte energii pe care le luau de la alţi

Scanned with OKEN Scanner

oameni. Celor cărora li s-a luat energia rămâneau ca nişte roboţi mici şi neputincioşi, dirijaţi din diferitele centre concentrice de energie. În momentul când mi s-a luat şi mie această energie, am început să mă rog pentru că nu voiam să rămân un om fără minte. Atunci, am devenit un robot pentru că mi-au furat mintea, mi-au furat sufletul, de atunci m-am simţit transformată. Am devenit nimic. Nu mai sunt eu. S-au jucat cu mine. Eu am crezut că viaţa e un joc. Mai cred şi acum că viaţa este un joc pe care nu-l mai joacă oamenii. Roboţii în locul meu, joacă de asemenea, în locul oamenilor.

Vreau să urăsc. Încercam să văd dacă am sentimente. Dar n-am putut să urăsc pe nimeni. Nu mai sunt eu, cea care a fost. Uneori plâng sau râd. Dar nu plâng eu, cea care am fost. Robotul plânge. Râsul şi plânsul încep fără motiv şi se opresc tot fără motiv. Dacă măcar ar fi un plâns adevărat, care să mă obosească, să mă întristeze, ar fi bine, dar atunci când plâng, nu sunt nici tristă şi nici nu obosesc. Sunt pur şi simplu teleghidată. Un robot teleghidat nici nu se bucură, nici nu plânge nici nu se supără şi nici nu se bucură.

Mă întreb mereu dacă teleghidarea s-ar face prin religie, atunci forţa teleghidării s-ar face prin minte sau prin suflet? Ruga mi se pare că ţine de suflet. Sufletul nu poate fi teleghidat. Oare aici am să pot să-mi găsesc liniştea? Nu ştiu! Dumneavoastră ce credeţi? Eu cred că nu la biserică îmi voi găsi liniştea. Am intrat la biserică şi am văzut că toţi sfinţii aveau organe genitale. Am vrut să-mi fac cruce. Dar organele genitale masculine erau şi în jurul sfinţilor. Se mai şi mişcau încă! Mi-a fost ruşine. Nu le-am luat în seamă. N-am putut să fac semnul crucii şi am ieşit din biserică. N-am mai putut să ascult slujba. Mai am vreo scăpare? Oare nu cumva a dat peste mine diavolul? N-ar fi imposibil pentru că de multe ori îl văd cu coarne şi cu coadă. Nu mă sperii. Îl las în plata lui, chiar şi atunci când îmi spune cuvinte urâte. Eu nu-i răspund. Atunci am văzut o sferă de lumină. Am luat-o în mâini şi când s-o apropii de cap, pentru a mă încărca energetic, a dispărut. Am rămas singură, singură, singură… Nu-i bine. Dar nici rău nu este. Sunt un robot absolut indiferent."

Scanned with OKEN Scanner

*

* *

Furtul gândirii. P. Janet (1928), prezentând „*Un caz de furt al gândirii*" discută, în legătură cu sentimentul de automatism descris de Clérambault, următoarele aspecte legate de faptul că G. de Clérambault prezintă ca punct de plecare a delirului de persecuție un număr de fapte pe care el le mestecă un pic". P. Janet clasifică acest „număr de fapte" în două grupe distincte: a) sentimentele de influență în care include sentimentul de furt al gândirii, sentimentul de ecou al gândirii și sentimentul de ghicire a gândurilor și b) fenomenele iruptive constituite dintr-o „grupă de fapte, acte, percepții, imagini care nu sunt atașate mersului gândirii, care apar subit conștiinței fără a fi prevăzute, preparate, interpretate, fără a fi elaborate, într-un cuvânt, gesturi forțate, cuvinte explozive, jocuri verbale, pomelnice de cuvinte, pisălogeli verbale, derulări de amintiri etc. Pentru a ne înțelege, eu pot numi aceste fapte fenomene iruptive, care fac explozie în conștiință. Teza lui Clérambault constă în a explica prima grupă de fapte prin a doua și în a spune că sentimentele de influență rezultă din fenomenele iruptive"

Așa cum sublinia P. Janet, fenomenele iruptive fac parte însă și din psihologia omului normal psihic exemplu, câți oameni nu-și spun: „Ah! Dacă aș fi fost bogat!", și totuși, nu consideră această irupere ca un fenomen morbid și, spre deosebire de cei bolnavi, persoanele normale psihic nu acuză aceste fenomene ca morbide. Pe de altă parte, autorul, raportându-se la fenomenul studiat, nota că: „*sentimentul de furt al gândirii îmi pare tot atât de importan în psihiatrie ca suflul pneumatic în patologie*" (subl. ns. – M.Ș.) și că de aceea alegerea și considerarea ca primordiale a acestor sentimente și fenomene iruptive, trebuie făcută cu grijă, înainte de a le da o interpretare „fiziologică". Raportându-se la fenomenele, iruptive, pe care le-a grupat mai sus, P. Janet nota deasemenea un element important care le caraterizează și anume că „*acestea sunt fenomene disociate* (subl. ns. – M. Ș.), *care pun în încurcătură, neliniștesc subiectul și care ajunge la sentimentul de influență" (posesiune, acaparare, stăpânire* etc. – M. Ș.). *Pe de altă parte, bolnavii acuză acest furt al gândirii și, de multe ori, ei se raportează la amintiri trecute și în care „partea de amintire, de construcție în amintiri și în interpretări este destul de considerabilă" și de aceea este de dorit ca sentimentul de furt al gîndirii să fie cercetat atunci când se*

Scanned with OKEN Scanner

produce, în fața noastră, pentru a desprinde circumstanțele în care se produce și modificările de conduită care par a determina apariția sa. Amintim că fenomenele iruptive, descrise mai sus de către P. Janet, evocă, în mintea noastră, fenomenele forțate despre care vorbea Hagen și Kahlbum precum și P. Janet în cazul nevrozei obsesive sau a psihasteniei, manifestările obsesive fiind prezente și în multe cazuri de delir, schizofrenic sau schizoform, alături de fenomenele iruptive. Însuși H. Ey, când vorbește de halucinațiile motrice verbale, amintește și clasifică, așa cum ați văzut, în diverse categorii aceste fenomene forțate cu caracterul lor cvasiobsedant, după P. Janet, sau fenomenele iruptive denumite astfel de către același autor când se referă la studiile lui Clérambault.

P. Janet prezintă o bolnavă cu sentimentul de furt al gândirii, dar care era „obsedată à propos de toate, ușor delirantă", timidă, brutală și grosieră, care, în momentul în care mama sa a intrat brusc în camera în care se desfășura un dialog cu medicul, pacienta îi spune medicului, la ureche: „De data aceasta, vedeți bine, mama mea a venit încă o dată să-mi fure gîndirea".

Un alt bolnav, pe care îl denumește James, este, deasemenea, prezentat de către P. Janet. Acest pacient prezentase o meningită în antecedente, era agitat, nesupus, mitoman, indisciplinat, incapabil să se frâneze, bizar, cu numeroase ticuri și manii, cu fenomene obsedante, preocupat doar de opera lui Shakespeare și de biografia lui Napoleon I, și care, episodic, avea „crize teribile" care constau în aceea că se întreba dacă, nefiind suficient de atent, și a trecut prin spatele său cineva, se gândea dacă nu care cumva, „această persoană a penetrat în el", sau dacă se așeza pe un scaun, credea că scaunul a pătruns în corpul său. Pacientul se întreba dacă persoana care a intrat în el, nu i-a luat gândirea, voința, persoana sa, trei pătrimi din forțele sale, dacă nu i-a luat ideile etc. Acest sentiment de posesiune, lua aspectul de ghicire a gândurilor, a sentimentului de prezență invizibilă în jurul său, fără a avea însă halucinații auditive, ecou al gândirii, delir de persecuție etc. Sentimentul de furt al gândirii survenea în „crize distincte", precizează P. Janet. Acest caz, în opinia noastră, evocă mai curînd, o epilepsie cu tulburări psihice de tip schifoform, decât o sechizofrenie veritabilă.

Scanned with OKEN Scanner

*

* *

Redăm în continuare un caz studiat de noi în care se relatează furtul gândirii, introducerea gândurilor, fenomenele de acţiune exterioară, furtul şi dictarea sentimentelor şi voinţei, devidarea psihică etc., caz care ni s-a părut ilustrativ şi pentru psihohalucinaţiile auditive, interoceptive, motrice, etc.

Pacienta M.V. din Iaşi, în vîrstă de 34 ani, vine la noi cu rugămintea să fie ajutată în descoperirea adevărului unei întâmplări incredibile. „Am adeverinţă de care depinde viaţa celor trei copilaşi ai mei şi a familiei întregi. Această întîmplare s-a petrecut în anul 1985, luna martie, când a venit la întreprinderea unde lucram, pe post de şef de aprovizionare, o persoană pe nume C. M. C.

După două săptămâni de la veninea sa, observ că se uită fix în ochii mei. *Simţeam de la birou cum vine în mintea mea cu o putere colosală de a mă zăpăci prin documente. Îmi lua mintea, îmi fura gândurile. Deveneam pe zi ce trecea, un robot. Trebuia, forţat, să fac tot ceea ce spunea el.*

După o lună de zile, simt că mă strigă de la biroul său pe nume, dar în minte, nu real, cu voce tare. Începuse să comunice cu mine în minte ca şi cum mi-ar fi vorbit în realitate, şi-mi făcea în corp nişte stări enervante de dragoste necurată (aşa cum cineva real caută să se joace cu tine dar îl respingi pentru că nu-ţi place sau din alte motive). El face în corpul meu, cu mintea lui, prin mintea mea, toate aceste stări, aducând imaginea lui în faţa mea, (*pseudohalucinaţii vizuale* – M. Ş.) *mă derută de la preocupările mele zilnice, forţându-mă să lucrez cu el imaginar şi nu puteam să scap de jocul lui urât dar periculos pentru mine. După câteva luni, a ajuns, fără voia mea, ziua şi noaptea, să lucreze perfect cu imaginaţia mea prin telepatie, fără să ţină cont că eu nu doream acest lucru.*

Mă forţa în fel şi chip să fac dragoste cu el şi dacă nu voiam, se enerva prin birou, trântea şi bufnea de parcă eram obligată să fac ce spunea el. Aşa a început chinul meu incredibil, trist dar adevărat. Îl întrebam mereu de ce-mi face toate astea, se prefăcea că mă iubeşte dar nu-mi spunea nimic deoarece, real, prin birou, era scump la vorbă dar în minte mă tolocănea mereu şi mă întrebam mereu de ce face toate astea cu mine, atunci, ca după şapte ani să aflu adevărul curat.

Într-o după-amiază, în luna mai 1985, *şi-a bătut joc de mine cu mintea lui*, mă sărutam pe stradă fără să stiu cum ajung până la scara

Scanned with OKEN Scanner

blocului. M-am lăsat condusă şi mi-a arătat pe tabelul de la asociaţie numele lui. Mi-am da seama că locuioşte acolo. Am luat-o la fugă, speriată de ceea ce mi se întâmplase. L-am întrebat a doua zi, pe furiş, că nu voiam să-mi iasă vorbă, de ce mi-a făcut asta. A început să zâmbească fără să spună nimic. În preajma zilei de Sf. Constantin, îmi spune că face ziua lui şi că sântem invitaţi de el la o casă a unei colege de serviciu. *Fiind la noi în birou, a spus că nu-şi permite să facă ceva. A lucrat în aşa fel cu mintea încât m-a făcut să cred că toţi colegii mei ştiu de asta.* În birou, în ziua aceea, rămăsesem doar eu şi o doamnă. L. pe care nu a invitat-o pe motiv – spunea el -, ca e în vârstă şi trebuie să rămână cineva în birou. Pe la ora 12 intră în birou şi în minte, îmi comunică să mă duc la maşină că ceilalţi colegi sunt acolo şi numai eu nu sunt. Am plecat cu maşina cu el şi am ajuns la casa respectivă. Intru înăuntru dar nu văd pe nimeni şi deodată, nervoasă, îl întreb unde sunt colegii mei, la care el motivează că sunt după cumpărături şi vin, dar pe loc mi-am dat seama că mi-a întins o cursă şi a încuiat uşa.

La un moment dat şi-a bătut joc de mine forţat. Aveam senzaţia unei frici de moarte dacă nu făceam ce spunea el. A doua zi la servici, eram foarte necăjită de ceea ce mi s-a întîmplat. *Se ţinea numai de mine ca nu cumva să spun la cineva.* Nu puteam să spun la nimeni pentru că mă ameninţa şi plus de asta, pe unde, spuneam câte ceva la cei din familia mea, el îi făcea să nu mă creadă. *De multe ori îmi spunea că mă omoară dacă-l spun. Mă chinuia şi la servici şi casă.* Nu după multe zile, *mă cheamă din birou, prin telepatie, afară.* El era lângă maşină, îmi deschide portiera maşinii ca să mă mai duc la casa aceea. Eu eram foarte speriată. Am refuzat categoric. El a venit înapoi în birou. *Trântea şi bufnea, mă ameninţa că mă omoară, că-mi face accident cu maşina, printr-un om sau chiar ,el, mă prostea şi mă urmărea prin birou. Voiam să vin la poliţie să spun dar el pas cu pas cu mintea lui şi binţeânţeles, mă chinuia nespus. Îmi vorbea în minte ca şi cum ar fi vorbit în realitate, de parcă eram nevasta lui şi voia să mă folosească în mod forţat. Îl simţeam că era nervos de ceea ce făcuse, dar nu mai putea repara nimic. Mereu, dincolo de toate, el gândea să mă omoare cu hipnoză dar îi era frică deoarece eu spusesem la colegi şi ei ştiau mai mulţi şi din familia mea.* Totul prin telepatie făcea. Eu eram în birou şi el mă chinuia în minte, prefăcându-se că moare, intra în inima mea cu o dragoste necurată, puternică, ca să mă duc, dar eu simţeam că vrea să-

Scanned with OKEN Scanner

şi bată joc de mine şi deodată, l-am simţit în minte cum s-a enervat şi nu ştiu ce mi-a făcut de mi-a venit un nod în gît. Ţipam că mor, nu mai aveam aer. Am spus la o colegă ce mi s-a întâmplat. Eram sub o stare puternică de hipnoză dar nu mă dădeam învinsă, eram conştientă de ce mi s-a întîmplat. El a simţit că spun şi a venit imediat şi mă hipnotiza mai puternic, de nu mai spuneam la nimeni. Colegul meu S. A. i-a telefonat soţului meu care a venit la birou. După ce am mers spre casă el îmi transmitea mereu că mă omoară iar eu îi spuneam soţului meu. El îmi spunea să nu-i spun dar eu nu puteam, când el mă chinuia cu toate şi nu aveam încredere în el, şi simţeam o umbră neagră care ne-a urmărit până acasă şi-mi făcea frică şi mai mult. Mi se lua respiraţia, iar vocea din mine, pe furiş, căuta să mă mituiască, să ţin cu el şi să-l ascult. În noaptea aceea, am simţit cu adevărat că vrea să mă omoare şi să pună totul pe seama unei nebunii. Eram conştientă de ceea ce se întîmplă cu mine. *Începuse cu mintea lui să-mi introducă în corp un fel de curent (pseudohalucinaţii interoceptive* – M.Ş.*). Eu îl întrebam frumos, de frică, ce-mi faci, omule? El spunea că-mi introduce hipnoză prin vagin ca să mor mai repede şi să nu se mai afle niciodată nimic de la mine. În momentul acela, ceva din mine mă îndrepta către cada din baie. Era îngerul meu păzitor care mă povăţuia ce să fac. L-am sculat pe soţul meu pe la 23,30 şi i-am spus că M. vrea să mă omoare. Simţeam cum curentul respectiv intră în corp şi când ajungea la gât, mi se oprea respiraţia. Simţeam umbra neagră care umbla prin casă şi când se apropia de mine, mă făcea să ţip de frică. Umbra avea puterea de a mă omorî. Vocea din mine, fără să simtă umbra, mă conducea în cadă şi i-am zis soţului meu să-mi introducă apă rece în vagin că umbra venea mai aproape de mine în cadă şi mă ardea. Cum puneam apă rece în vagin, mă răcoream şi ţipam şi umbra pleca şi o simţeam că nu se duce din casă se ascundea. Au venit vecini mei, soţii B. A. şi B. N. Vocea din mine mă învăţa să dau telefon la poliţie dar, cum mă apropiam de telefon, umbra vorbea şi-mi transmitea că nu-mi mai face nimic şi să nu-l spun. Se ascundea prin casă şi-l simţeam cum mă minte. În jurul orelor două noaptea, a venit umbra aproape de mine, la pat. Luasem fetiţa lângă mine de frică, dar el cu mine avea ce avea. Îmi spunea că trebuie să mor, că el este „DRAC" şi că nu trebuie să afle nimeni, vorbea cu mine răstit şi nervos ca şi prin birou, când nu-i făceam ce vrea el. Nu ştiu care e explicaţia că pe la ora 4,20, umbra voia să intre în mine şi de frică nu puteam să dorm şi simţeam orice mişcare a*

Scanned with OKEN Scanner

lui prin cameră şi iar mi se lua respiraţia şi nu mai aveam aer, dar vocea din mine (îngerul) îmi spunea să stau cu picioarele în apă rece. Auzeam în mintea mea trei glasuri – două de femei şi glasul lui, şi vocea înceată a îngerului, pe furiş, îmi transmitea ce să fac să scap. Îngerul meu, care ştia tot ce este în minţile lor, îmi dădea speranţe. Eram foarte lucidă şi conştientă de ceea ce se întâmpla cu mine şi mai am în minte scena aceea.

Glasurile de femei îi spunea lui că, dacă n-a reuşit până la ora asta, vine ziua şi nu mai poate să facă nimic. Erau nervoşi toţi. Eu mă rugam la ei fiindcă îngerul îmi spunea că femeile care vorbesc cu el sunt soţia şi sora lui. Mă rugam să mă lase în pace să-mi cresc fetiţa că rămâne fără mamă. Vorbeam chiar tare cu el, cum vorbesc şi acum în minte cu el care era şi este conştient de lucrul acesta, dar nu recunoaşte faţă de nimeni că au murit prea mulţi de-ai lui.

În noaptea aceea am simţit că vrea să mă lase în pace dar să nu spun la nimeni pentru că ştiam că mă urmăreşte şi-mi implantase ideea (introducerea ideilor M. Ş.) şi că dacă spun, nu rezolv nimic, că el vine şi în minţile celor din jur şi a celor de la poliţie şi le va spune în ei că sunt nebună. El a fost luat că eu am fost foarte obosită şi am avut încredere că mă lasă în pace, dar a doua noapte a început cu alt chin şi a venit cu o altă putere mai mare de hipnoză, îmi făcea un somn puternic, că se poate lucra în fiinţa mea, ca să pot rezista imaginar luptam cu el, punându-mi, povestind în imaginaţia mea lupta cu somnul pe care îl scufundam să scap, sau mă plimbam cu somnul în ochi prin casă, ceva constant. (influenţă exterioară – M.Ş.).

A treia noapte, mă toropise somnul, el lucra cu putere şi mai mare în corpul meu, îmi făceam somn de nu mă puteam scula dar simţeam cum îmi leagă corpul, ţipa la mine, în mine, îmi bătea corpul că nu puteam să mor. Simţeam loviturile în subconştient şi conştient dar nu puteam să mă dau jos din pat. Era o neputinţă totală a corpului, vedeam cu ochii minţii ce este în cameră, dar nu puteam să fac nimic. Nici pe cei ai casei nu-i lăsa să vină. Ei dormeau. Le făcea somn şi lor. Eu îi strigam dar nu mă auzea nimeni. Lupta era înverşunată. El ţipa să fie, dar spaima morţii mă făcea să mă zbat în mine. Nu era vis ci realitate petrecută sub somn hipnotic puternic pentru a-mi slăbi puterile în mine, nimeni nu mă salva, dar deodată, uitîându-mă prin cameră, văd în colţ icoana Domnului Iisus Hristos şi am început să cer milă şi să mă rog în minte, am văzut cum o lumină a venit

Scanned with OKEN Scanner

din icoana pe care nu o văzusem niciodată şi deodată m-am sculat din pat ameţită, m-am uitat la ceilalţi, părinţii dormeau şi eu plângeam de cele întâmplate.

De atunci nu m-a chinuit aşa, dar a venit cu alte chinuri cu care mă ţinea să nu-l spun la nimeni, că ştiam că mă urmăreşte şi la servici îmi făcea prin şef rău, plus îmi arăta mereu maşini pe stradă spunând că dacă nu ascult mă omoară. Când eram la servici, îmi spunea, în minte, despre copiii mei că sunt morţi sau că-i pune el să pună ceva în prizele electrice să se curenteze. Îmi făcea stări de frică şi-mi spunea să mă omor că nu am nici o scăpare; să iau diazepam şi să mor dar nu am făcut-o, gândindu-mă la copiii care veniseră sub stări de chin timp de şase ani. Copiii mei acum sunt mai mari, de 11 ani, de 6 ani, de 4 ani, dar îi chinuie cu fel de fel de metode. Cel mic parcă ar avea doi ani şi multe altele. Dacă a văzut că eu nu vreau decit să trăiesc şi să-mi cresc copiii, a început cu alte chinuri dar prin aceste chinuri eu l-am descoperit în fiinţa mea, aducându-mi aminte că pe el l-am întâlnit pe parcursul anilor vieţii mele şi anume, el era cel care îmi trimitea răul, cu ani în urmă, în fiinţa mea şi în cei din familia mea, iar eu nu ştiam. Făcând unele analogii în minte, acum am înţeles purul adevăr al acestei întâmplări incredibile dar adevărate. Acest C. M. C. este mai mare decât mine cu zece ani, el a lucrat cu forţa mea la „CIUREA" la fabrica de cherestea şi cărămizi cu ani în urmă, unde lucra pe atunci tatăl meu. Prin tangenţă, acest C.M.C. avea demoni moşteniţi de la tatăl lui, cunoştea fel de fel de farmece pe care le-a transmis tatălui meu ca să scape de el şi să-l ţină în chin. După aceea, am descoperit în cursul anilor că de mic copil el îmi făcea astfel de soartă, fără voia lui, familiei lui şi copiilor; acestea toate eu le-am descoperit în mine şi în ei, şi toate s-au petrecut în timp cu ajutorul bunului Dumnezeu care m-a ajutat să descopăr această acţiune mare. El a fost rău când a intrat în tatăl meu, adică îi făcea nişte stări chinuitoare şi dacă a văzut că nu le mai poate suporta, i-a făcut accident tatălui meu şi l-a omorât. Aceleaşi stări, după moartea tatei, au fost trecute asupra mamei mele şi le-a făcut în interiorul ei ani de zile, dar faptul că ea era credincioasă a făcut-o să reziste mai mult, dar i-a schimbat trăirea sa cu una idolatrică şi a dat şi mai mult rău în ea; chipul ei era schimonosit, nu mai vorbea ea, ci idolul care-l avea trimis de el sau chiar o legiune de idoli, uneori, că o simţeam schimbată complet şi tot ce am văzut la tatăl meu în timp de şapte ani, el le-a trecut prin mine dar l-am prins.

Scanned with OKEN Scanner

Cred că numai un hipnotist ca şi el ar putea să ţină cu noi, nu cu el, şi i-ar putea scoate din capul lui făcutul de rău şi tot ce vă spun eu s-ar confirma astfel. Acum, când scriu acestea, umbra cu chipul lui mă urmăreşte de afară dar nu poate intra în cameră fiindcă am dat cu aghiazmă, iar el mă ameninţă în minte; este ora două şi jumătate noaptea şi-l simt cum se smulge de cap pentru prostia care a făcut-o. După cum vă spuneam, el ţinea răul lui în mama mea de ani de zile ca şi acum. Când ea nu a mai putut să mai suporte chinurile, i-a făcut somn hipnotic şi-a lăsat-o să sufere enorm până a murit. Eu l-am simţit că a inventat chinul care era la tata, l-a trecut la mama şi tot în acest timp, a trecut şi prin mine, bineânţeles că şi prin ceilalţi fraţi a procedat asemănător. Cu toate acestea, în timp de şapte ani, el ţinea chinul când la mine când mama, dar pe mama a reuşit să o schimbe încât el dicta în ea şi n-a mai putut rezista de chin şi a zis că vrea să moară şi chiar aşa a şi fost.

O voce din mine, înainte de a muri, mi-a zis să-l dau la poliţie dar el mă chinuia groaznic şi nu mă lăsa deloc, îmi schimba mintea şi mă robotiza de nu mai ştiam ce să fac. L-am dat după câteva zile de la moartea mamei şi l-am reclamat la poliţie şi asta se poate confirma la dl. sectorist M.

În cursul acestor şapte ani de chin, eu l-am descoperit pe acest C.M.C. cu metodele lui neomeneşti şi am constatat că el mă chinuia de când eram copil. Fără voia mea, folosind telepatia, fără să ştie şi cum anume, el trăia de mic copil cu mine prin telepatie şi mă idolatriza, vă spun sincer şi fără ruşine că pe la vîrsta de nouă sau zece ani el vorbea cu mine. Eu nu-mi dădeam seama fiindcă îmi ştergea din minte tot şi mă făcea să uit (devidarea gândurilor) faptul că el de multe ori îmi transmitea să mă aşez jos, pe câmp sau în pat, şi apoi simţeam o plăcere în corp (vagin) ca acum, când sunt căsătorită. El de la distanţă lucra cu mine; şi mă învăţa lucrul acesta fără voia mea, de aceea când a venit la noi la servici, el a început cu dragostea de felul ăsta (am scris în prima pagină), şi l-am descoperit, apoi a vrut să mă omoare că-l depistasem că făcuse multor oameni moarte, plus chinul meu de ani de zile. El a crezut că eu nu o să-mi dau seama.

Intrările lui în corpul omenesc sunt felurite: schimbarea minţii şi a trăirii în Dumnezeu cu alta idolatrică; ia puterea prin baterea corpului în subconştient până ajunge totul în conştient şi îţi scade puterea; face stări de frică şi stări sufleteşti urâte, obiectele şi totul în jur le face să ţi se pară urâte; dă mirosuri la nas; îţi ia dragostea, voinţa, felul tău de a fi, (furtul

Scanned with OKEN Scanner

gândurilor, sentimentelor, voinței etc.); ia îngerul tău sub stăpânirea lui și-l comandă el și tu devii un om robotizat (am scris multe foi și le-am dat domnului plutonier M. V. de la poliție). El face și YOGA cu mine și mă chinuie în cele șapte simțuri ale corpului, dar mai mult cu plăceri insupartabile în vagin ca să vreau să trăiesc cu el așa, prin telepatie, ca și cu soțul meu real, și este gelos pe soțul meu dacă nu vreau să-i satisfac dorința lui. Mai mult el vrea ca după aceasta eu să recunosc că primesc plăcerea lui și să accept să păcătuiesc. Apoi, el mă judecă dându-mi stările lui pline de chin (adică draci pe care-i moștenește din familia lui, pe care-i trimite în casa mea sau numai în mine). Mi-i trimite l-a mine că mama a murit și nu mai are cui să-i dea. Chiar el spune că-i DRACUL DUMNEZEUL meu. Idolatric, mă folosește ca pe o unealtă pe care o folosește și o aruncă după ce primește plăcerea trăirii cu mine și dacă eu nu vreau să o primesc trece la un chin separat, mai mare, pe care mi-e rușine să-l scriu – uneori, îi dă în soțul meu, eu mă rog la el că mi-e milă că nu e obișnuit cu cele rele și le duce foarte greu și le dă din nou la mine, spunându-mi că eu sunt obișnuită de mic copil, că el nu poate să le suporte, că se ceartă cu nevasta lui și o vede urâtă fiindcă ei sunt păcătoși și au umblat cu vrăjitorie mulți ani, a făcut sorți rele la oameni fără vo.a lor și fără să știe ei și de aceea ei pot da răul pe care-l au în ei în ființa mea sau a altuia din neam, ca să ne fie nouă greu în căsnicie. O dată, m-am dus la el, chemată prin telepatie, să-l întreb cât are de gând să mă mai chinuie. Era acolo cu copilul lui handicapat, am intrat în curte, mi-a oferit un scaun, nu mi-a fost teamă să intru fiindcă erau oameni prin curțile vecine că era primăvară. .

Atunci, mi-a arătat cum hipnotizează câinele și cum ia mintea mea și o dă copilului lui și eu am rămas bleagă în locul copilului său (furtul gândirii – .M. S.). Mi-am dat seama și m-a desfăcut și am devenit eu înapoi. El voia să rămână chinul în mine, neținând cont de cei trei copii ai mei cărora le trebuia o mamă ca să-i crească frumos. Îmi fura trăirea mea pentru ei. Îmi dădea o altă trăire, plină de ură, de la nevasta lui sau chiar de la ai lui pentru ca eu să nu mai știu să fac treburi femeiești; mă câștigam înapoi în mine numai prin rugăciune și greva foamei de trei până la șapte zile. După aceea, se îndura și-mi dădea înapoi mintea (introducerea, inducția gândurilor – M. S.). În timpul acesta, am mers la biblioteca de la Palat, am luat cărțile și am descoperit că el face hipnoză,

Scanned with OKEN Scanner

telepatie în grup mare, spiritism, folosință omenească în familia mea de ani de zile, fără să știe nimeni, trimițând duhuri necurate la noi.

Mă chinuie mereu prin casă, intră în corpul meu, îmi face mersul ca a lui, intră în ochi, îi schimbă și văd altfel de cum e văzul meu. Văd altfel obiectele și toate celelalte din jur; îmi schimonosește fața; intră în mâini schimbându-mi ființa și scrisul care nu mai este al meu, este altul față de cel ce mi-l cunosc de ani; îmi dă mirosuri pe la nas; îmi pune gheb în spate; simt cum intră în mine noaptea, prin somn; îmi leagă corpul și am cu el contacte sexuale forțate și dacă nu vreau, mă bate prin somn; când mă scol, simt dureri în cap, în corp și o mare moleșeală. În felul acesta zice el că-mi câștigă dragostea și îmi poruncește să cochetez cu el în minte cu voia mea și să nu-l mai spun la poliție. El ne obligă prin metode urâte să primim răul lui în corpurile noastre și să ne chinuie pe noi, că el poate da suferința în alții, am văzut eu cu ochii mei. În birou, bolborosește ceva din gură și apoi, totul se face cum vrea el.

De aceea, de multe ori, nu știam de ce eram o alta, o luam pe dealuri când eram mai mică, ca un băiat, el folosea metoda aceasta de copil cu mine, plus altele, trăirea prin telepatie de la zece ani cu el, fără voia mea. El a ajuns la mare vrăjitorie. În corpurile noastre ne schimba mintea și chiar ființa cum vrea el și devenim alții în noi. De aceea, uneori eu nu mai puteam face treabă prin casă ca o femeie și așa cum mă știam eu, cu metodele mele de copil. El ne schimba pe noi în casă și acum când face asta, ne schimbă trăirea; din casă, soțul meu nu mai este el, parcă-i un străin și eu o alta. Uneori pune ochii pe alți proaspăt căsătoriți sau fără copii și eu simt lucrul acesta, dar nu am ce să fac până când nu se va găsi cineva din lume sau din țară care, știe a ghici gândul omului cum știe el, ca să poată distruge din capul lui tot ce vă spun eu.

De multe ori el intră chiar în soțul meu. Eu îl depistez și mă forțează să-i primesc felul lui de a trăi prin soțul meu pentru ca soțul să nu plece din casa mea. M-a dus forțat să-i aprind lumânări la biserică și apoi mi-a spus: „Na-ți-l înapoi că nu-ți place de mine". Mi-a mai spus și alte vorbe urâte în biserică.

Am scris mereu ce-am făcut dar când voiam să-l dau la poliție, venea pe stradă și la servici și-mi spunea să am milă de el, dar pe de altă parte, el punea prin metodele lui de vrăjitorie, răul mai mult în mine și în cei din familia mea, ne făcea idoli ca să-i slujim numai lui, lucra în ființele

Scanned with OKEN Scanner

noastre cu idolatrie şi apoi ne punea la chin tot pe noi pentru păcatele lor, că foloseau pentru a trăi vrăjitoria, ne făcea soarta cum voia şi ne punea chin pe corpurile noastre, scotea, cu ajutorul Dracului în care crede el, răul din familia lor şi-l dădea în familia mea, şi ei nu mai sufereau şi sufeream noi. Cu aceasta l-am prins de multe ori prin birou şi vroia să râd cu el de colegii mei cum îi chinuie. Dar toate acestea le făcea ca să mă prindă pe mine şi să accept să lucrez cu el vrăjitoria, pentru ca el să scape de ea şi să preiau eu asupra mea hoţia lui. M-am prins de asta şi de aceea mă punea la chinuri de neîndurat, fiindu-i frică să nu-l denunţ".

Raportându-se la mecanismele care prezidează fenomenele de furt al gândirii, P. Janet se exprimă deosebit de plastic în sensul că *oamenii de ştiinţă, şi nu numai ei, au tendinţa, firească, atunci când abordează problemele dificile de a „apropia totdeauna ceea ce nu se înţelege de ceea ce se crede că se cunoaşte ceva*" (subl. ns. – M.Ş.), **şi fără a se dezice de opiniile sale privind psiholepsia, autorul o aplică şi în cazurile analizate mai sus, furtul gândirii apărând la pacienţi care, în funcţie de „... unele circumstanţe, prezintă o atât de rapidă cădere a funcţiilor psihologice, şi care au, într-un înalt grad, sentimentele de vid. Ei au pierdut orice afecţiune, orice interes, ei simt că obiectele înconjurătoare au devenit stranii, ireale, că totul este mort în jurul lor, că ei înşişi sunt morţi sau că ei au devenit spirite pure. Este vorba acolo, deasemenea, de crize scurte care survin rapid şi se termină la fel, sau care pot să se prelungească şi să dea naştere delirurilor".**

Psiholpsia şi respectiv, sentimentele de vid, sunt date de, sau ocazionate ori determinate de „epuizarea unui spirit fragil", de diminuarea forţei psihologice, de conduite sociale inadecvate care „determină fenomene de timiditate, de elementele de surpriză, de ruşine, de zgomote sau excitanţi neaşteptaţi şi stresanţi, frica de aceste împrejurări, aşteptare încordată, oboseală etc.. Ori, toate aceste împrejurări, intimidarea, surpriza, efortul prelungit, oboseala, determină epuizările şi depresiile. Acestea sunt aceleaşi împrejurări care, la alţi bolnavi, determină sentimentele de vid, sentimentul de ireal şi crizele de psiholepsie". Pe de altă parte, P. Janet consideră că în cursul crizelor de influenţă, prezente la bolnavii descrişi ca şi în cazul bolnavei pe care am prezentat-o mai sus, se găsesc „aceleaşi tulburări psihologice ca în cursul altor crize de psiholepsie", însă n-a observat la

Scanned with OKEN Scanner

ultimul bolnav – James – nici o „conduită care să merite cu adevărat numele de fenomen automatic sau de fenomen iruptiv", notând totodată absența halucinațiilor, a fenomenelor iruptive verbale interne sau externe. P. Janet subliniază însă, în aceste cazuri întâmplarea, hazardul şi prezența „interpretării intenționale şi artificiale a popoarelor primitive şi a copiilor mici" şi bineânțeles, sentimentul de ghicire a gândurilor aşa cum a fost descris de Heuyer.

*

* *

În legătură cu cele descrise de P. Janet la bolnavul James, noi am avut ocazia să întâlnim cazul unui copil în vârstă de 5 ani care, fiind trimis în vacanță într-un sat unde locuiau bunicii săi aceştia au pus la dispoziția copiilor – în cursul verii –, o cadă cu apă unde făceau baie dimpreună cu ceilalți nepoți ai bunicilor. Un unchi al copilului, pentru a-l „convinge" să nu stea tot timpul în cada cu apă, i-a zis speriindu-l că dacă stă prea mult în apă, atunci apa se va supăra şi o să intre toată în el, prin anusul copilului. La aceasta, copilul a reacționat imediat cu stare de frică şi din acel moment n-a mai intrat în cadă. Când, revenit acasă, părinții au vrut să-i facă baie, în cadă la ei, copilul n-a acceptat în nici un fel să se aşeze în cadă „de frică să nu intre apa în el". Ani în şir, acest copil, până a devenit adolescent accepta să facă baie numai dacă era lăsat să stea in picioare. Acum, este adult şi păstrează, uneori, aceeaşi amintire neplăcută şi uneori, aceeaşi conduită.

Un alt caz cu privire la **gândirea magică infantilă**, ca şi în cazul precedent, pe care, deasemenea, l-am cunoscut noi, este al unei fetițe pe care tatăl său, când se întorcea de la slujbă, o întreba ce năzdrăvănii a mai făcut cât a fost singură acasă. Fetița răspundea că a fost cuminte. Tatăl, aflând de la vecini de unele zgomote pe care fetița le făcea sărind de pe pat pe duşumea, îi spunea: „Eu am închis ochii şi te-am văzut cum săreai pe duşumea" şi alte asemenea întâmplări. După ce i s-au spus de mai multe ori asemenea lucruri, fetița a început să creadă că, în adevăr, tatăl ei o vede şi mai mult, că ştie ce ea gândeşte, şi drept rezultat, povestea singură totul, cu convingerea că tatăl ei cunoaşte toate cele despre dânsa. Deşi acum este adultă şi fetița de atunci, are, la rândul ei, copiii mai crede uneori, în stările de oboseală, că un spirit misterios totuşi cunoaşte ce gândim, ce dorim.

Scanned with OKEN Scanner

Aceste reziduuri de gândire magico-mitică se întâlnesc şi la persoanele normale şi persistă în gândirea inclusiv ştiinţifică şi îndeosebi, în gândirea religioasă a persoanelor normale psihic. Cu atât mai mult, aceste tipuri de gândire pot apare în momentul scăderii tonusului mental, al instalării psiholepsiei, după opinia noastră, şi cu atât mai mult atunci când apar fenomenele psihoproductive, cu sau fără caracter iruptiv, sau sentimentul de influenţă, şi când disoluţia nivelului mintal, ca şi disoluţia noţiunilor, operează negativ asupra sentimentului personalităţii, când bolnavul nu mai distinge ce-i aparţine lui însuşi şi ce aparţine lumii. Se creează acel sincretism care permite perforarea până la lichefierea limitelor persoanei.

Fie că este vorba de furtul gândirii, de ghicirea gândurilor, de acţiunea exterioară exercitată asupra bolnavului, acesta, la început, se va îndoi de ideile sale morbide însă, treptat, el va ajunge să fie ca un obsedat de aceste gânduri, incapabil să se decidă asupra unor concluzii, nesigur pe sine însuşi şi pe cele din jurul său, se va instala „credinţa brutală şi imediată a sentimentului de prezenţă a unei forţe misterioase şi în acelaşi timp, va creşte gradul de heterosugestibilitate şi autosugestibilitate, sentimentul de influenţă etc. Ceea ce ni se pare important în asemenea cazuri sunt cele notate de P. Janet, în sensul că: „Nu numai tensiunea psihologică este scăzută... dar şi cantitatea, bogăţia faptelor psihologice care joacă un rol atât de mare în sentimente este puternic redusă. Spiritul este îngustat şi nu poate să se intereseze de absolut nimic, în afară de ideea dominantă" (subl. ns. – M. Ş.).

Însuşi Clérambault făcea distincţie între sentimentul de influenţă şi sentimentul de vid dar, aşa cum remarcă P. Janet, sentimentul de vid – care nu este identic cu cel de furt al gândirii -, atestă căderea tonusului psihologic, o slăbire generală a funcţiilor psihologice şi o strâmtoare a câmpului conştiinţei, sentiment care poate fi pasager sau periodic, în timp ce sentimentul de influenţă duce la ideia prezenţei inevitabile a unui delir de persecuţie, mistic etc.

Referindu-se la sindromul lui G. de Clerambault se precizează de către P. Janet că acesta „este mai ales un ansamblu de sentimente, sentimente de furt al gândirii, de ecou, de ghicire a gândurilor, de fenomene iruptive, de dedublare, (care) păstrează deci o mare impor-

Scanned with OKEN Scanner

tanță" (P. Janet, *Un cas de vol de la pensée* – Ann. med.– psych., t. II, Julliet, 1928, p. 146-162). **De remarcat că, atunci când P. Janet vorbește despre căderea tensiunii psihologice, este vorba de o cădere cantitativă și în același timp, are loc o îngustare și o cădere a nivelului conștiinței, o strâmtoare a câmpului conștiinței, iar sentimentul de influență este o reacție de apărare, rezultat al unor sentimente și conduite primitive și elementare care țin de și irup din nivelele inferioare ale psihismului. Prin aceasta se profilează ceea ce, mai tîrziu, H. Ey va denumi, în spiritul concepției organodinamiste, disoluția nivelelor superioare ale conștiinței ca factor ce favorizează automatismul mintal și fenomenele halucinatorii și delirante. În aceeași ordine de idei, nu se poate trece cu vederea punctul de vedere formulat de Dide, în sensul că scăderea tensiunii psihologice corespunde unei scăderi de potențial energetic, tulburare determinată de perturbarea cenesteziei și respectiv, a structurilor profunde ale personalității. Ceea ce face ca fenomenele forțate, obsesive să apară în sindroamele halucinatorii este același automatism al structurilor primare bio-psihice și de aceea, pe de altă parte, considerăm că acestea nu trebuie să fie confundate sau asimilate cu fenomenele obsesive particulare automatismului obsesional nevrotic care au indiscutabil cu totul alte structuri de conștiință și respectiv un alt nivel psiholeptic.**

Sindromul de acțiune exterioară

Sindromul de acțiune exterioară (H. Claude – 1930) constă în convingerea bolnavului că se acționează din exterior asupra sa, că aude voci care i se adresează, îl insultă sau îl laudă, comentează și fac reflexiuni asupra actelor sale, asupra conduitei sale, iar într-un stadiu mai avansat al bolii apar fenomenele psihomotorii care constau în convingerea că bolnavul este forțat să facă unele acte sau să nu facă actele respective, să pronunțe sau nu unele cuvinte, să-și exprime sau nu unele sentimente, că se acționează asupra creierului și psihicului său conducându-i gândirea, accelerându-i, încetinindu-i sau oprindu-i desfășurarea gândurilor sau ideilor sale. **„În spiritul acestor bolnavi** – scrie H. Claude – **se implantează, totdeauna de la început, ideea că există o forță independentă de voința lor, a unei**

Scanned with OKEN Scanner

acțiuni rău precizate de la început: ei se folosec de locuțiuni, ele, ei pentru a desemna pe cei care-i acționează. Adesea, subiecții nu se plâng de la început, ei nu țin seama prea bine de ceea ce se întâmplă cu ei, şi mai târziu doar, ei caută rațiuțea acestor fenomene, şi fac apel la una din explicările mecanice (electricitate, telegrafie fără fir, unde) sau psihice (sugestie, transmiterea gândurilor) sau punând în cauză persecutorii" (H. Claude, *Mecanisme des Hallucinations. Syndrome d'action exterieure,* L'Encephale, nr. 5, 1930, p. 350).

H. Claude pleacă de la conceptele despre halucinațiile psihice a lui Baillarger, de la *Halucinațiile psihomotorii* a lui Séglas şi de la pseudohalucinațiile descrise de Kandinski, toate cu aparență de realitate exterioară, şi ia în considerare fenomernele de heperendofazie, de obiectivitate psihică şi de absență a exteriorizării spațiale pentru a demonstra, pe baza observațiilor personale, sindromul de acțiune exterioară, care, în opinia sa, are caracter psihogen.

„Cercetările mele – scrie autorul – m-au condus să gândesc că, în psihoze, diversele manifestări zise halucinatorii şi mai ales, halucinațiile auditive sunt rezultatul unei tulburări a cenesteziei sau a modificărilor profunde ale personalității, la care subiectul, conştient de caracterul lor patologic, caută o explicație. Tendința naturală a spiritului acestor suferinzi sau orientarea particulară a asociațiilor la subiecții cu constituție paranoiacă, îi duce la invocarea unei acțiuni exterioare. Astfel, am grupat toate aceste cazuri sub numele de ***sindrom de acțiune exterioară****. Acesta se dezvoltă sub influența unui dublu mecanism, fie pe baza hiperendofaziei şi a ruminației mentale, fie cu ajutorul persistenței sau trezirii amintirilor onirice mai mult sau mai puțin conştiente...* (H. Claude, *ibid.*, p. 348).

Sindromul de acțiune exterioară este favorizat, în apariția sa, de unele fragilități ale personalității, îndeosebi la persoanele cu tendințe paranoice, la subiecții în antecedentele cărora se constată şocuri afective, complexe refulate, iluzii etc., fenomene care au indus la bolnavii respectivi „ruminații mintale prelungite, exteriorizări chiar a limbajului interior hiperactiv (hiperendofazia lui Séglas). Adesea imaginația lor fi duce la a-şi forja iluzii printr-un mecanism de compensație destul de banal, ei au tendințe la false recunoaşteri, la crearea de reprezentări mentale obiectivînd curentul lor de idei şi chiar de a face loc, cu voce tare, solilocviilor. Psihoza halucinatorie, pe un teren astfel pregătit, va apare cu ajutorul a două

Scanned with OKEN Scanner

elemente noi în afară de dispoziția ereditară: fie un șoc afectiv, o emoție, întristare, fie o tuburare a sănătății generale avînd în mod particular o acțiune asupra centrilor nervoşi" (H. Claude, *ibid.*, p. 348-349).

Una din pacientele noastre cu o astfel de fragilitate constituțională, asistând la orele de predare la liceu, are la un moment dat impresia, şi apoi convingerea, că se află sub influența telepatică a unuia dintre profesorii săi. Bolnava, povesteşte astfel cele ce urmează. Noi menționăm că despre cele de mai jos bolnava n-a discutat direct niciodată cu nimeni:

„La începutul clasei a XI-a ne-a venit un profesor nou de fizică. Mi-a plăcut de cum a intrat în clasă: cu părul lui blond, cu timbrul catifelat al vocii etc. Am avut impresia chiar că ne-am zâmbit. Credeam că o să mă înțeleg bine cu el, dar nu a fost aşa: eu nu prea eram dispusă să învăț foarte bine la fizică, iar el mă pâra lui tata (cu care era coleg) că nu-rni fac temele şi nu ştiu lecția.

Ulterior însă, lucrurile s-au schimbat: ne-am zâmbit, ne-am făcut câteva semne, eu am roşit, el a zâmbit şi astfel a început un fel de flirt între noi. Era deosebit de plăcut şi de inteligent atât flirtul, dar mai ales profesorul. Am început să mă gătesc pentru el (de unde până atunci purtam mai mult o ținută sport: blugi şi tricouri). El a remarcat asta. Totul era cald şi învăluitor. Era deosebit. Eu eram fermecată. Uneori mă trezeam şi noaptea şi nu mai puteam adormi gândindu-mă la el.

Ar fi şi câteva amănunte. De exemplu:

1. Odată, m-a privit de la catedră într-un fel anume, iar eu am pătruns cu privirea ochii lui: foarte adânc, foarte lung. Cred că mă îndrăgostisem de el. După ce ne-am despărțit privirile, eram epuizată, ca după un efort foarte mare, dar mă simțeam bine.

2. Chiar când începuserăm flirtul (mai bine-zis, chiar în ziua următoare), a venit la oră foarte nervos şi mi-a sugerat că el este însurat şi că eu aş fi vinovată. I-am sugerat în replică, faptul că şi el a vrut asta, iar el a zâmbit şi am reluat flirtul. Mărturisesc că asta m-a făcut puțin nedumerită.

În sfârşit, a trecut şi clasa a XI-a, iar noi am tot ținut-o într-o fericire comunicată prin gând şi priviri. Sigur, sunt foarte multe de spus, dar unele lucruri le-am uitat, altele sunt numai nişte chestiuni nesemnificative; cert este că atunci când a fost să ne despărțim eram foarte tristă. El la fel. A făcut şi nişte semne de apreciere spre mine. Mi-a sugerat că are soție şi copil şi că nu atât de soție i-ar păsa cât de băiat.

Scanned with OKEN Scanner

Toată vara m-am gândit numai la el; îmi spuneam în minte că e cu soția lui, că poate şi ea este îndrăgostită de el şi multe altele. Eram neliniştită şi geloasă. A fost destul de grea vara aceea.

Ne-am reîntâlnit în clasa a XII-a. Flirtul nostru a reînceput, mai puternic, mai frumos şi acum, când îmi amintesc, mă cuprinde regretul şi dorul dulce pentru ce a fost, pentru splendoarea de atunci. Să fi fost numai imaginația mea? Era neverosimil de frumos.

După o perioadă de flirt, el mi-a spus cu gândul că este telepatic. Am început să-l divinizez. Eram cu adevărat extaziată. Flirtul nostru devenea tot mai evident. Am avut impresia că şi colegii şi-au dat seama. Acum mă gândesc că este posibil să nu fi fost aşa.

De atunci a început tot chinul, toată năpasta: credeam că de la colegi a plecat vorba mai departe, că a ajuns şi la profesori şi la alții şi alții până la radio şi televiziune de unde aveam impresia că se insinuează subtil, în cadrul emisiunilor, prin intonații şi accentuarea anumitor cuvinte, toată povestea şi atitudinile noastre. La început, lumea mi-a părut ostilă, o ostilitate care voia să mascheze admirație şi simpatie, deci o ostilitate mimată mai mult, care să îmi atragă atenția. Eram speriată. Mi-am dat bacalaureatul şi examenul de admitere în facultate în condițiile acestea şi crede am că e sfîrşitul lumii. Îmi era frică de orice. Doar încrederea în T.C. mă ținea să-mi văd de treabă şi era deosebit de plăcut când mă refugiam în lumea pe care astfel mi-o creasem. În rest, îmi era teamă. În sfîrşit, în timpul primului an de facultate am avut tot felul de probleme cu cazarea: mai întâi am ajuns la o sală de lectură la cămin (se făceau cazări şi acolo), m-am certat tare cu una din colege şi am plecat într-o altă cameră şi acolo s-a sfârşit prost; aşa că am ajuns la gazdă. La doi bătrîni. Atunci, totul a luat altă amploare: aveam impresia că ei umblau în lucrurile mele şi informau telefonic radioul sau televiziunea despre tot ce fac eu. Un nonsens, în fond, dar asta era ceea ce credeam. Am trăit clipe de coşmar. În cele din urmă am răbufnit. Am început să țip la ei în camera mea, în aşa fel ca ei să mă audă. Am făcut un mare tămbălău acolo. Le spuneam să mă lase în pace, să nu mai informeze etc.

Când ieşeam afară aveam impresia că toată lumea ştie despre mine. Interpretam totul prin această prismă: orice gest al cuiva, orice vorbă.

Acum, de când am început să fac tratament, am mii de gânduri care mă frământă şi cred că asta este rău.

Scanned with OKEN Scanner

De exemplu, mă simt foarte tristă tot timpul ca şi cum aş fi pierdut ceva. Chiar consider că mi-am pierdut prietenul cel mai intim: pe profesorul meu de fizică. Îmi amintesc că obişnuiam să-i spun cu gândul, cu mintea absolut tot, lucruri pe care de multe ori nu ţi le spui nici ţie însuţi. Credeam că el mă ajută, mă iubeşte, iar eu îl divinizam. Îmi spuneam că, deoarece el este atât de puternic, eu nu voi avea nici o problemă (de carieră, de exemplu), măritându-mă cu el. Credeam, că vom pleca în Germania şi ne vom realiza acolo. Acum tocmai ideea că nu voi putea să mă realizez îmi dă târcoale şi mă nelinişteşte foarte tare. Chiar şi noaptea, când mă trezesc, o sumedenie de gânduri, dintre cele mai neliniştitoare, mă chinuie.

Mă gândesc că fără el şi idila noastră, toată lumea este banală, iar eu nu voi mai putea iubi absolut pe nimeni şi nici nu mă voi putea mărita vreodată. Mi se pare că luma este rece şi rea, iar asta mă sperie.

Uneori însă, mă gândesc că după ce mă voi vindeca voi relua relaţiile cu T.O. sigur, într-o formă normală şi totul va fi bine. Îmi imaginez lucrul acesta în felul următor: eu cred că el totuşi a participat la flirtul nostru, nu e doar imaginaţia mea; şi cred că ţine la mine. De aceea văd posibilă o relaţie cu el. Dar ăsta, probabil, este un gând generat tot de boală, aşa că e mai bine să nu mă mai gândesc (ultimele rînduri le-am scris pe 7.08.1993).

Ceea ce mă îngrijorează acum este faptul că boala aceasta are manifestări fizice evidente. Ameţeli cu pierderea vederii (momentan), zvâcnituri ale muşchilor, tresăriri şi mişcări necontrolate, înţepături în creier (o senzaţie foarte ascuţită şi pătrunzătoare la nivelul creierului) şi multe altele.

Oscilaţia adevăr-fals (relativ la telepatie şi faptul că lumea are ceva cu mine) nu-mi dă pace nici acum, dar cel puţin ştiu în ce să mă ancorez şi cum să combat aceasta.

Astăzi, 5.08.1993, mi-a revenit ideea că T. O. ar fi telepatic şi totul ar fi cum am gândit eu. Mai întîi am crezut că ar trebui că păstrez totul pentru mine (şi aşa nu mă crede nimeni), dar apoi ideea că boala ar putea avansa şi o oarecare teamă m-au făcut să le spun părinţilor mei. Aş fi dorit să-l cheme pe T. O. la noi şi să discutăm deschis. Părinţii mei s-au împotrivit; s-au gândit că asta mă poate face de ruşine în tot oraşul. Este groaznic. Mă simt debusolată; realitatea îmi este neplăcută.

I-am telefonat doctorului pentru a-i cere părerea; mi-a spus că este ireal ceea ce cred şi m-a sfătuit să măresc doza de medicamente şi să nu mă

Scanned with OKEN Scanner

fac de ru;ine. Nu știu de ce, am totuși senzația că toți complotează. Ce stupiditate, în fond. Cât mi-aș dori să nu mai am nici un fel de problemă!

Mă simt singură, foarte singură și tristă.

Tot astăzi i-am povestit mamei că tot anul de studii care a trecut, interpretând toate amănuntele de zi cu zi în legea mea, râdeam forțată parcă pe la cursuri și seminarii. Râdeam continuu și fără motiv. Am primit observații, dar le luam ca glume. Odată, un profesor m-a dat afară de la curs și mi-a spus să nu mai vin la orele lui. Totuși ulterior, am reparat această chestiune și, sigur, am venit la ore. Groaznic. Nu știu ce să cred. Acum, când realitatea îmi apare cu totul alta, sunt îngrijorată și chiar înspăimântată. Realizez că mi-a scăpat totul de sub control.

Acum, spre seară, când m-am calmat, mi-am dat seama că, într-adevăr, situația este ireală. Sper să fiu conștientă de asta cât mai mult timp de acum.

Astăzi, 8.08.1993, am realizat că într-adevăr sunt bolnavă. Dimineață, m-am certat cu părinții. Susțineam că, de vreme ce pot discerne ce este real și ce este ireal, boala a și trecut și nu ar mai trebui să continui tratamentul. Îmi imaginam că toți îmi vor răul.

Un al doilea aspect ar fi că după-amiază, în timp ce vizionam „Dallas", am început, involuntar, să interpretez gesturile și accentele actorilor în tradiția bolii. Povestindu-i mamei acest lucru, mi-am amintit că de anul trecut credeam și eram convinsă că filmele se fac în ideea de a sluji scopul meu personal, deci anume ca să mi se transmită ideile actorilor. Îmi imaginam că fiecare episod este făcut anume și foarte recent pentru a-mi transmite ceva mie."

Chiar atunci când apare sindromul de acțiune exterioară sub acțiunea unor factori etiologici de natură predominant exogenă, conținutul halucinator este condiționat de tensiunile afective premorbide, de oboseala fizică și morală, de intoxicații sau de afectiunile organice cu răsunet negativ asupra funcționalității cerebrale și psihice îndeosebi. În aceste condiții de perturbare a reactivității substratului morfo-funcțional cerebral, se ajunge la desfășurarea ruminativă mentală determinată de diversele incidente negative, ajungându-se la apariția unor perturbări de tip iluzional la început, apoi apar halucinațiile sensibilități generale abia schițate, acestea din urmă generate de perturbările cenestezice, se manifestă, deasemenea, fenomene în sfera generală pentru ca, în fine, să apară, să se manifeste și să se

Scanned with OKEN Scanner

instaleze pseudohalucinațiile verbale, așa cum s-a văzut în cazul relatat de noi, voci pe care le auzea „în interiorul capului".

„Istoria clinică a acestor bolnavi conduce la ideia că originea acestor psihoze halucinatorii acute sau cronice trebuie să fie căutată, cum am arătat în primele mele publicații (1924) – scrie H. Claude –, *într-o tulburare persistentă a afectivității sau cenesteziei, ajungând, pe un teren particular, la obișnuita rumințație mentală* (*așa cum se petreceau lucrurile cu bolnava noastră* – M.Ş.), *cu tendință la exteriorizare fie în limbaj, fie în senzație. Subiectul este puțin câte puțin, ca urmare a unui sprijin imaginativ sau obișnuințe interpretative, tentat la raportarea la o cauză exterioară a fenomenelor care sunt puternic aderente personalității sale: de unde apariția fenomenelor senzoriale. Puțin câte puțin, el ajunge la a explica această exteriorizare a senzațiilor sau acțiunilor prin intervenții mecanice cu atât mai satisfăcătoare pentru spiritul său cu cât el le cunoaşte mai rău. Astfel, se creează o varietate a sindromului de acțiune exterioară pe bază cenestezică sau afectivă, alimentat prin mecanisme imaginative sau interpretative: ele iau falsa aparență a fenomenelor senzorial-halucinatorii"* (H. Claude, *ibid.*, p. 350).

Séglas sublinia că, atunci când „încercăm a obține date exacte (de la aceşti halucinatori), nu se obțin decât începuturi de fraze, imaginația face restul".

Quercy subliniază, la rândul său, rolul elementului motor precizând că: „Dacă se îndepărtează dintr-o halucinație auditivă elementul său motor, supraîncărcările, interpretările, delirul etc. percepția fără obiect se reduce adesea la un reziduu cantitativ insignifiant", iar Mignard atrăgea, şi el atenția asupra reziduului senzorial, în timp ce Bumke era de părere că „aceste halucinații se prezintă pe drept nu neadaptate şi nu fără raport cu gândirea proprie", H. Claude accenta asupra elementului afectiv şi imaginativ în sindromul de acțiune exterioară.

Însuşi Kretschmer, când abordează delirul senzitiv de relație, psihoză predominant interpretativă, aminteşte de fenomenele paradelirante şi parahalucinatorii şi că judecata îndreptată de bolnav asupra realității reprezentărilor delirante este foarte variabilă, sentimentul acestei realități putând merge până la iluzii senzoriale. Așa cum remarcă H. Claude, ca şi alți psihiatri, deliranții şi halucinatorii senzitivi sunt orgolioşi, cu emoții viu resimțite, patogene şi refulate în reprezentări mentale derivate, deturnate

Scanned with OKEN Scanner

spre complexe asociative delirante cu caracter de simbol, de apărare, de compensare, care ocupă primul loc pe planul conştiinţei, generând astfel interpretările delirante aşa cum, în sindromul de acţiune exterioară, afectivitatea deţine rolul esenţial în generarea acestuia, rol similar cu cel afectiv este deţinut de interpretare în cazul delirului descris de Kretschmer.

În sindromul de acţiune exterioară, pseudohalucinaţiile, prin componenta lor paralogică, afectivă şi ideică, spre deosebire de halucinaţiile senzoriale, antrenează, în mod complex, operaţiunile intelectuale, interpretative expresii simbolice ale tendinţelor afective care-i stau la bază în determinismul său psihogenetic, afectivitatea fiind, alături de cenestezie, elementul de integrare dar şi generatoare a acestui sindrom. Halucinaţiile cu character aşa-zis psihosenzorial se impun ca fenomen exterior, în timp ce pseudohalucinaţiile auditive se impun ca un element intern, care, ca frecvenţă, acoperă majoritatea diferitelor tipuri de halucinaţii psihosenzoriale, oricât de diversă ar fi forma de exprimare a acestora din urmă.

O altă variantă a sindromului de acţiune exterioară este reprezentată de sindromul oniroid de acţiune exterioară pe care îl descrie H. Claude. Mecanismele care generează acest sindrom sunt stările crepusculare ale conştiinţei care, prin activitatea oniroidă ideativă, delirantă, afectivă şi imaginativă, creează o realitate halucinatorie care se impune dominant conştiinţei. Stările crepusculare la care se referă autorul, sunt de două tipuri: stări confuzionale uşoare, care perturbă discernământul, şi coşmarurile, adică „stări onirice legate de somnul anxios".

„Aici a început pentru mine, G. de Nerval, ceea ce voi numi revărsarea visului în viaţa reală (subl. ns – M:Ş.). *Începînd din acel moment, totul lua uneori un aspect dublu, – şi aceasta fără ca raţiunea să fie lipsită vreodată de logică, fără ca memoria să piardă fie şi cel mai neînsemnat amănunt din ceea ce mi se întâmpla. Atât doar că faptele mele, necugetate în aparenţă, se supuneau iluziei din punct de vedere al raţiunii omeneşti...*

M-am gândit de multe ori că în unele momente grave ale vieţii, un Spirit al lumii exterioare se încarnează deodată în forma unei persoane obişnuite şi acţionează sau încearcă să acţioneze asupra noastră, fără ca această persoană să fi avut conştiinţă sau să-şi fi amintit de aceasta.

Scanned with OKEN Scanner

Prietenul meu mă părăsise văzând că eforturile sale sunt zadarnice şi crezându-mă fără îndoială în prada vreunei idei fixe de care plimbarea mă va scăpa. Rămânând singur, m-am ridicat cu mare efort şi am pornit în direcţia stelei spre care îmi aţinteam neîntrerupt ochii. Mergând, cântam un imn misterior despre care parcă-mi aminteam că-l auzisem într-o altă existenţă, şi care mă umplea de o inefabilă bucurie. În acelaşi timp îmi lepădam straiele mele terestre, împrăştiindu-le în jurul meu. Drumul parcă urca necontenit şi steaua creştea. Apoi, am rămas cu braţele întinse, aşteptând momentul în care sufletul avea să se despartă de trup, atras magnetic în raza stelei. Atunci am simţit un fior; îmi părea rău de pământ şi de prietenii de aici pe care îi iubeam, şi regretele îmi năpădeau inima, şi în sinea mea m-am rugat cu atâta ardoare Spiritului care mă atrăgea spre el, încât mi s-a părut că din nou cobor printre oameni. Eram înconjurat de gardieni care făceau rondul de noapte; – mi-a trecut atunci prin minta idea că aş fi foarte mare, – şi că inundat, cum eram, de forţele electrice, aveam să răstorn pe oricine s-ar fi apropiat de mine. Era întrucâtva comică grija cu care încercam să-mi temperez puterea şi să menajez vieţile soldaţilor care mă luaseră cu ei.

Dacă n-aş crede că misiunea unui scriitor este de a analiza cu sinceritate ceea ce simte în împrejurările grave alte vieţii, şi dacă nu mi-aş propune un scop pe care-l consider util, m-aş opri aici şi nu aş mai încerca să descriu ceea ce am trăit mai apoi într-o serie de viziuni nebuneşti poate, sau vulgar bolnăvicioase... Întins pe un pat de campanie, mi s-a părut că văd cerul dezvăluindu-se şi deschizându-se în privelişti de o măreţie nemaipomenită. Destinul sufletului eliberat părea să se ridice împotriva mea pentru a mă face parcă să regret că am vrut din toate puterile minţii mele să revin pe pământul ce urma să-l părăsesc... Imense cercuri se desenau în infinit, ca undele ce formează în apa tulburată de căderea unui corp; fiecare regiune populată de figuri radioase se colora, se mişca şi se topea rând pe rând; şi o divinitate, mereu aceeaşi, îşi arunca zâmbind măştile trecătoare ale diverselor sale încarnări, refugiindu-se, în sfârşit, insesizabilă în misticele splendori ale cerului Asiei.

Această viziune celestă, printr-unul din acele fenomene pe care toată lumea le-a putut încerca în anumite vise, nu mă înstrăina de cele ce se petreceau în jurul meu. Culcat pe un pat de campanie, auzeam cum soldaţii vorbesc de un necunoscut arestat ca mine, şi a cărui voce se auzise

Scanned with OKEN Scanner

în aceeaşi sală. **Printr-un ciudat efect de vibraţie, mi se părea că vocea aceea răsună în pieptul meu şi că sufletul mi se dedublează – ca să spun astfel –, împărţit distinct între viziune şi realitate. O clipă am avut impresia că mă reîntorc cu efort spre cel de care era vorba, apoi m-am cutremurat amintindu-mi o tradiţie bine cunoscută în Germania care spune că fiecare om are o dublură, şi când o vede, moartea-i este aproape. Am închis ochii şi am intrat într-o stare de spirit confuză, iar figurile fantastice sau reale ce mă înconjurau se spărgeau în mii de aparenţe fugitive.** O clipă văzui lângă mine doi prieteni de-ai mei care voiau să mă ia de acolo, şi soldaţii mă arătară pe mine; dar uşa se deschise, şi cineva de talia mea, a cărui faţă nu o vedeam, ieşi cu prietenii mei pe care eu îi strigam zadarnic. – Dar se înşeală, strigai; au venit să mă ia pe mine şi iese un altul în locul meu! – Am făcut atâta gălăgie încât m-au băgat într-o carceră.

Am rămas acolo mai multe ore într-o stare de abrutizare; în fine, cei doi prieteni pe care am crezut că-i văzusem, au venit să mă ia cu o trăsură. Am luat cina cu ei destul de liniştit, dar pe măsură ce se înnopta mi se părea că aveam de înfruntat cu teamă aceeaşi oră care în ajun fusese cât pe ce să-mi fie fatală. I-am cerut unuia dintre ei un inel oriental ce-l avea la deget şi pe care-l socoteam un străvechi talisman, l-am petrecut pe un fular, şi mi-am legat fularul la gât, având grijă să întorc partea unde era montată o turcoază spre un punct din ceafă în care simţeam o durere. După mine, punctul acela era locul prin care sufletul ar fi riscat să iasă în momentul când o anume rază, pornită din steaua ce-o văzusem în ajun, ar fi coincis, raportată la mine, cu zenitul. Fie din întâmplare, fi datorită obsesiei mele, am căzut ca trăznit, la aceeaşi oră ca şi în ziua precedentă. Am fost pus în pat, şi multă vreme am pierdut sensul şi legătura imaginilor ce mi se înfăţişau. Această stare a durat mai multe zile. Am fost internat într-un sanatoriu. Multe rude şi prieteni au venit să mă vadă, fără ca eu să-mi fi dat seama de prezenţa lor. Pentru mine, singura deosebire dintre starea de veghe şi cea de somn era că, în prima stare, totul se transfigura în ochii mei; fiecare persoană ce se apropia de mine părea schimbată, obiectele materiale aveau un fel de penumbră care le modlifica formele, iar jocurile luminii, combinaţiile de culori se descompuneau în aşa fel încât mă menţineau într-un şir constant de impresii ce se legau între ele, şi cărora visul, mai despovărat de elementele exterioare, le continua probabilitatea."

Scanned with OKEN Scanner

(G. de Nerval, *Aurelia sau Visul şi Viaţa*, în: *Proză fantastică franceză*, vol. II, Ed. Minerva, Bucureşti, 1982, p. 50-54).

Factorii care intervin în organizarea sindromului oniroid de acţiune exterioară sunt organici şi psihologici. Factorii organici sunt de natură funcţională, fiziologică, atât în stările confunzionale (amestecate cu anxietate), ca şi în somn, unde se realizează o zdruncinare neuro-vegetativă cu componentele sale anxioase frecvente. Factorii psihologici participă „în sensul că nucleul acestor stări psihopatice se găseşte profund fixat în personalitatea psihologică a subiectului şi de care depind direct". Acest studiu, H. Claude l-a întreprins în colaborare cu Morlaas şi cu H. Ey. „Rolul factorilor biologici apare aici considerabil, dar limitat", precizează H. Claude, deoarece „confuzia sau somnul anxios constituie condiţia optimă pentru dezvoltarea unui astfel de sindrom, dar ceea ce ele ating este activitatea intelectuală în ansamblul său, sub forma unei amorţiri (înţepeniri), a unei obnubilări intelectuale", care declanşează stările halucinatorii şi care se prezintă, îndeosebi, sub formă pseudohalucinatorie grefată pe tendinţele afective fundamentale, funciare ale personalităţii. Cu alte cuvinte, coşmarurile şi stările confuziomale oniroide nu eliberează, în „mod automatic imagini care să vină şi să se aplice pe conştiinţă „ca din afară", ci are loc un complicat şi complex proces de elaborare delirantă în care este angajată întreaga personalitate şi în particular, tendinţele afective profunde.

Se cunoaşte că, în stările oniroide, conştiinţa este invadată de reprezentări delirant-halucinatorii care se instituie, pentru bolnav, ca o realitate unică şi sigură şi că, în acelaşi timp, activitatea critică intelectuală este inertă, amorţită şi cedează, pas cu pas, tendinţelor afective profunde „în timp ce, în fazele consecutive de luciditate, bolnavul recuperează o activitaie şi o gândire „vigilă", dar proiectează, în percepţiilţe sale, credinţe delirante care le deformează".

Unul dintre pacienţi, P. A., scria următoarele:

„– Noroc bun, toate, toţi, sunt vii?

– Noroc bun, toate, toţi, sunt vii!

– Ha, uitasem, ce se mai aude?

– Ha, toate, toţi sunt vii, noroc bun, noapte bună; mâine în zori, pe toate, pe toţi...

Scanned with OKEN Scanner

Ca o binecuvântare se sting în noaptea, numai pucioasă şi cremene, ameninţările străjerilor.

E noaptea adâncă şi nici un cuvânt nu se mai rosteşte; prea bine, cuvintele sunt scumpe şi rare în ziua de azi, nu mai este loc pentru risipă de cuvinte!

Se aud pocnete surde, sunt zgomote şi zgomotul nu e cuvânt; ce ne-am face dacă ar fi aşa. Umbre, umbre; şi dealurile mişcătoare sau cuvintele încremenite în gură, toate aceste întâmplări ne spun că se schimbă Chipul Lumii, se învârte Roata Vieţii.

Se schimbă făcliile de veghe, nimeni nu caută nod în papură altuia, toţi sunt fericiţi şi se întreabă uneori: ce-o mai fi nou în Lume, ce se mai întâmplă?

– În Lume nu e nimic nou, nu se mai întâmplă nimic nou! Către Cetate nimeni, dar nimeni, nu poate să urce, nici cu arme prea duşmănoase, nici cu arme prea prietenoase; pentru aceasta suntem Noi aici şi poate Cuvântul Nostru nu va fi uitat în vremurile acestea grele când se uită atâtea alte cuvinte. Aşa e: mereu se spune cîte Ceva sau Altceva încât mereu se uită câte Ceva sau Altceva; cuvintele noastre nu se uită. Noi spunem că cel bun poate fi mai bun şi că cel rău poate fi mai rău; spre binele lor îi închidem pe toţi în Cetate, nu-i scăpăm noi, Fericiţii de Noi, Înţelepţii de Noi!

Şi Cetatea neagră pe dinăuntru, neagră pe afară, aşteaptă cu măselele scrâşnind, o nouă veste; o altă veste care să aducă veşti noi.

– Nici o veste nouă, strigă trompeţii poleiţi în aur; Cuceritorii au cucerit ce era de cucerit şi au hotărât ce era de hotărât.

Nici o veste nouă, toate sunt vechi şi ştiute dintotdeauna: veţi muri în zori, cum s-a hotărât dintotdeauna!"

„O trăsătură deasemenea comună observaţiilor raportate – scrie H. Claude –, este că, după coşmaruri şi episoadele confuzionale, starea psihopatologică se organizează sub forma sindromului de acţiune exterioară, mergând de la forma cea mai uşoară a tendinţelor simple persecutorii până la posesiunea de către un animal în cazurile grave", toate acestea fiind consecinţa amprentelor profunde pe care coşmarurile şi stările confuzionale o lasă asupra personalităţii bolnavului. Aceste amprente se grefează nu numai pe tendinţele afective arhi- şi paleopsihice, în rădăcinile profunde ale psihismului primar, dar şi în tendinţele afective actuale ale

Scanned with OKEN Scanner

subiectului; cu alte cuvinte, această amprentă se aplică complexelor afective trecute şi actuale care intră în joc şi care, din punctul de vedere al câmpului afectiv, fiecare are ansamblul său de forţe particular configurat pentru fiecare personalitate, cu înţelesuri timetice neînţelese şi cu motivaţii şi tendinţe ce se integrează subliminar nivelului clar al conştiinţei, ca automatisme ideo-motrice cu potenţialităţi de developare şi de instituire pe ecranul conştiinţei atunci când se produce fenomenul de disoluţie a straturilor psihice superioare.

Factorul organic apare, în asemenea cazuri, ca o condiţie a apariţiei fenomenului de acţiune exterioară, în măsura în care acesta determină o înţepenire, o amorţeală, psihică globală „sub forma unei căderi a criticii şi o scădere a pragului credinţei".

Pacientul P. A. nota următoarele:

„Văd bine: braţele îţi cresc mai mult pentru a-ţi biciui trupul nesătul de răni, picioarele, ştii şi tu, abia de-ţi pot străbate mica viaţă; sufletul, de-l ai, tîrăşte-l; dacă nu poţi, peste tot, fără odihnă şi fii fericit.

Alături de cine cînţi tu aşa voios, ale cui braţele ce-ţi mângâie fruntea – stea luminoasă? Ca focul te stingi între două braţe înnegurate, ca un cocoş cu pene aurite, aud, vesteşti înserarea...

Văd bine: cu palmele însângerate îţi acoperi ochii şi urechile – să nu vezi, să nu auzi, odihnă veşnică ochilor, urechilor! – şi cânţi mai departe, nevăzut, neauzit, voiosule, către ceea ce nu vezi, către ceea ce nu auzi; nou născut eşti şi cânţi căci nu ştii nimic. Dar târziu cînd se face – târziu mai e! – Veştile Îngrozitoare fac porţi nesfârşit de largi în palmele tale şi ochii tăi văd şi urechile tale aud; genunchi de pulbere, braţe frânte aleargă fără odihnă prin bezna din viaţă căci vezi, căci auzi şi ţi se pare că salvat mai poţi fi, şi ţi se pare că salvat nu mai poţi fi.

Văd bine: gură de foc îţi sapă în chipul ca vântul furia iubitoare te înalţi în coate şi-ţi spui privindu-te cu luare aminte, nevăzându-te cu luare aminte, tu care te cunoşti: aşa e, numai o catastrofă mi-ar mai putea lumina viaţa; o catastrofă îţi luminează viaţa: o viaţă ca moartea arde peste tot în tine, o supraexistenţă doar pulbere însângerată ţi se împrăştie torturată printre spini.

Îţi presimt apropierea, mă luminez tot!; paşii tăi, respiraţia gurii tale, flăcările ochilor tăi; cu fruntea în ţărâna neagră eu...

Scanned with OKEN Scanner

Ţi-e suliţa înroşită? Acum... coastele mi le numeri? Un vaiet prelung se aprinde sub nori, printre nori, în inima nopţii.

Voi fi întâiul, voi fi alesul, întâiul voi fi, întâiul voi alerga, ca un erou să fiu întâiul: călăul meu, azi nu-mi mai scapi, aud cum se naşte în mine un alt Eu şi Acela ţipă la mine, mă strînge bine de gît – ce cred eu! să mă ucidă şi nimic altceva, furiosul.

În cor tremurăm, curajoşi, cu elan, frate-meu şi cu mine: poate vom fi auziţi? Ce ne vom face, frate, dacă nu vom fi auziţi?

Un cor bun suntem noi doi şi poate vom fi auziţi...".

„Această insuficienţă a controlului raţional se traduce prin slăbiciunea judecăţii realităţii. Această realitate devine simpla aplicare a tendinţelor afective, de unde o substituire a unei realităţi afective, realităţii obiective...", precizează H. Claude. **În aceste condiţii, halucinaţiile se prezintă fie ca o interpretare exogenă (mişcarea patului, vocea vecinilor din jurul său), „fie ca o interpretare endogenă (miros al unui sfacel – automatism ideic banal, reprezentări mentale nerecunoscute ca personale). Ceea ce face fondul acestor interpretări este preocuparea afectivă, complexul, falsa credinţă"** – scrie H. Claude.

Gradul cel mai înalt al sindromului de acţiune exterioară este atins atunci când interpretările penetrează, perforează şi antrenează în jocul lor automatismele personale, ideatorii şi motorii, care ar acţiona şi ar face totul de la sine şi care sunt interpretate – aşa cum s-a văzut mai sus –, ca efecte ale unei influenţe exterioare, introspecţia delirantă procurându-şi din această sursă argumentele pentru elaborarea interpretărilor care curg, desfăşurându-se, fără controlul conştient, pe terenul bogat al acestar tendinţe afective profunde, construind astfel dominant hipnoid edificiul pseudohalucinator.

Din relatările aceluiaşi pacient T. A. reţinem, de asemenea:

„Cântă fericit între braţele Vieţii ademenitoare, cine mai pare ca el? Înfăşurat în zdrenţe atotiertătoare, cîntă Mult-fericitul, Alesul, luminând totul în jur, ca orice nenorocire; încearcă să se facă înţeles crezând că va mai învinge ca altădată, că altădată va mai fi Binele-de-Altădată: *Voci Lăuntrice, mai lăsaţi-mă în pace, îmi trebuie timp pentru studiu şi timp îndelungat să dezgheţ acest sloi de gheaţă ce se prefigurează în chiar inima existenţei mele; lăsaţi-mă în pace!*

Scanned with OKEN Scanner

Vouă nu vi se pare nimic, nu auziţi nimic? Ce, numai urechile trupului meu aud?

Auziţi cum strig către nori, norilor eu mor, dar mor, şi ei îmi răspund că moartea mea nu-i treaba lor.

Prea bine, voi muri şi nu voi cunoaşte treburile norilor; bine va fi şi pentru oameni, mor eu, nu ei... şi totuşi, cu norii cum rămâne? Cu mine treburile stau cam aşa: cunosc micile viclenii ale morţii, nu mă tem eu nici de nimic, mă cunosc de-acum! Dar norii, norii... Urâtă treabă! Cu gura numai laude, chipul vesel al soarelui de ieri, poate să jure că norii..: Sunt norii acum, mai mult ca oricând, altfel? Sunt norii acurn mai mult ca oricând alţii, au uitat norii de mult, de mult moare acea Viaţă Nouă a soarelui; înnourat, cadavrul soarelui îşi uită viaţa vie de ieri, pe tine numai raza apărată de steaguri învingătoare, ruptă de cel mort, te mai învaţă un drum nou; fă-ţi viaţă nouă din rază, uită-l pe mort.

Furios priveşte sufletul prin ochi, o nouă putere renaşte între umerii îngălbeniţi; gânduri noi, temeinice, murmure hotărâte, fac din existenţă o Viaţă Puternică.

Gânduri nemaiauzite, greu de trecut cu vederea, pregătesc un drum fericit pentru apariţia Lui dintr-o groaznică Inexistenţă; Ucigaşul fericit al groaznicei lui Inexistenţe.

Surâzând, iată, vine Ucigaşul; mai spune: mai aduc şi pentru altădată clipe frumoase, multe, multe bucurii, aveţi nevoie de mine, nu mă alungaţi, nu mă ucideţi ...

– Ucigaşul acesta? Bateţi, ucideţi Ucigaşul, nu ne trebuie Ucigaşi, moarte Ucigaşului, să moară Ucigaşul! La moarte, la moarte! Trăiască moartea care salvează pe înainte-mergători! Ura! Ura! Ura! Noi Una ştim, dar bună: Trăiască, Trăiască, să Trăiască!

– Mici ucigaşi, nicicând toporul vostru torturat de spasme nu va mai descoperi un cap atât de bun de tăiat! Fericit topor, umanizat topor! Fericită întâmplare, fericită descoperire; sângele Ucigaşului va lumina ca raza cea pură pe cer, ca purpura.

Imaginaţie-ameninţare, tu îl ucizi, numai tu!; trompetă vie sângele cum mai curge din tine, albă-neagră lumină, în ziua albă-neagră.

Dar teme-te de orice, dar teme-te şi mai mult de aceste fără milă şi sângeroase seri; cruzimea lor nu cunoaşte margini! Nu sunt nopţi, nu sunt zile, nu sunt dimineţi, nu sunt ale nimănui şi nu ocrotesc pe nimeni..

Scanned with OKEN Scanner

Fie, Mortule, ca Moartea să nu uite pe cei vii, cum numai din întâmplare viața nu pare moarte!

Frumos ești viu, mai frumos ești mort! Ai și tu, fără îndoială, Norul tău în cer, dar suferința nu te mai ajută. Surâde capul Ucigașului, verde-ngândurat pe cerul plin tot de sânge, acum-acum apare plin tot de gânduri învingătoare, în plină lumină: fără fapte apare, numai cu gânduri apare; acum-acum!

– Ha, dănțuiți bucuroși pe tărână? Sub țărână veți visa fericiți într-o altă zi, morți, împodobiți de razele Morții ocrotitoare; o moarte care vă va apăra dincolo de moarte.

În asemenea cazuri, subliniază H. Claude, „*nu este totdeauna ușor să demolezi acest mecanism interpretativ, pentru că bolnavii, ajunși la concluzia interpretării lor, o dau ca un tot imediat: eu sunt electricitatea, mă obligă să gândesec etc..., și pe de altă parte, interogatoriul bolnavului apare ca suveran periculos pentru că va propune adesea, de la început, o explicație care nu va fi decât concluzia mecanismelor interpretative*" (*ibid.*, p. 355).

Aceste circumstanțe determină pe bolnav să afirme, de cele mai multe ori, că fenomenele pseudohalucinatorii ar fi apărut de la începutul bolii când, în realitate, ele sunt rezultatul unei lungi filiere de elaborări; intuiții, interpretări, imaginări, iluzii, reorganizări mnezice, false re-cunoașteri delirante etc.

De aceea, noi împărtășim punctul de vedere formulat de P. Janet ca și de H. Claude, precum și de către alți psihiatri, că fenomenele halucinatorii trebuiesc examinate sub ochii noștri pe de o parte, iar pe de altă parte, se impune cu necesitate condiția evidențierii cu tact și răbdare a motivației care le determină apariția și modul lor de manifestare.

„Prima dată, ne relatează una dintre pacientele noastre, vocile rostite în capul meu nu le-am auzit de la distanțe foarte mici. Erau voci de copii, de bărbați tineri și de bătrâni. Discutau fiecare în legea lui. Eram la Râșnov când i-am auzit prima dată. Din haosul acela de voci mi se părea că toți vorbeau despre mine. Unii dintre ei vorbeau cu mine de la distanțe foarte mici. Îi simțeam că erau aproape de mine de tot. Nu-i vedeam, îi auzeam de peste tot și parcă-i simțeam și cum respiră. Purtau discuții despre toate planurile mele. Îmi puneau întrebări legate de toate obiectele de studiu din liceu. Mai bine zis, parcă ar fi fost o verificare a cunoștințelor și a memoriei

Scanned with OKEN Scanner

mele din timpul liceului. Îmi puneau fel de fel de întrebări. La literatură le răspundeam prin recitarea versurilor, pe care le recitam în gând, din diferiți autori, iar la celelalte obiecte, ca de exemplu matematica, fizica, chimia, le răspundeam adecvat întrebării şi obiectului la care se refereau întrebările. Dacă ştiam, le răspundeam. În gând răspundeam, dacă ştiam. Dacă nu ştiam, sau nu-mi aduceam aminte, tăceam, iar ei râdeau de mine. Atunci însă, când mi se părea că mă ispitesc despre starea mea sufletească şi despre sentimentele mele şi-mi discutau soțul şi mă discutau pe mine, formulând aprecieri sau dezaprecieri despre înfățişarea mea fizică şi psihică, ca şi despre starea materială, vrând să mă facă geloasă într-un fel sau altul, îi înjuram tot în gând, cu cele mai grele înjurături sau pur şi simplu, nu le răspundeam şi rămâneam supărată. Atunci, eram ca o mută. Purtam discuții lungi, fără rost, atât ziua cât şi noaptea. De foarte multe ori, râdeam de cele ce-mi erau spuse. Îi aprobam. Îi batjocoream. Cei din familia mea se uitau speriați la mine şi îngrijorați. Eram conştientă însă şi nu le răspundeam când mă întrebam de ce râd. **Cît priveşte vocile pe care le auzeam, mă enervam când eu spunând jumătate de gând prin vorbire fără cuvinte, cealaltă jumătate de frază mi-o dictau ei, adică vocile. Parcă m-ar fi ajutat în exprimarea gândurilor mele, ei ştiind dinainte, prin gândirea lor, ceea ce trebuia să spun eu.** Voiam cu orice preț să-i văd şi-i căutam cu privirea rătăcită peste tot. Ziua nu-i vedeam, oricât m-aş fi străduit. Noaptea, vedeam chipuri de oameni diferiți. Erau chipuri cu înfățişări urâte, altele, puține la număr, aveau înfățişare frumoasă. Unii râdeau, alții mă strâmbau, alții mă amenințau cu pumnul. Era o lume atât de pestriță şi cu un fel de a fi cum se poate numai în iad se poate vedea. Am avut şi un vis urât atunci când m-am îmbolnăvit prima dată. Se făcea că eram singură şi înconjurată de un gard înalt, înalt de tot, iar pe gard, era o pisică mare cît un tigru, care se plimba de jur împrejur ca un fel de santinelă care mă păzea să nu ies de acolo. Fugea tot timpul, miorlăia sinistru, scotea ghearele, îşi arăta dinții. Eram speriată, tremuram de frică. Era speriată şi lumea care se uita la mine. La un moment dat, nu-mi era frică nici de amenințările pisicii dar nici de animalele celorlalte ere zoologice care se adunaseră ca prin minune şi pe care le vedeam împresurându-mă din toate părțile. Eram nepăsătoare. Ele se uitau la mine. Eu le răspundeam clipind din ochi. Se vede treaba că mă înțelegeau că le spun să fie cuminţele. **Din starea de inconştienţă am ieşit numai atunci când au început să mă strige pe nume. La drept vorbind,**

Scanned with OKEN Scanner

nici acum nu-mi dau seama ce-a fost cu mine atunci. Nu pot spune cu siguranță dacă a fost un somn cu vise urâte sau dacă nu care cumva mi se părea că visez cu ochii deschişi un vis fantastic.

De cele mai multe ori aveam insomnii. Nu închideam măcar un ochi toată noaptea. Nopțile, când nu dormeam, cineva, un necunoscut, discuta tot timpul cu mine. Cu creierul meu discuta... Îmi punea întrebări despre absolut, despre plus şi minus infinit, despre cosmos... Pătrundeau adânc, ca un fluid, prin cunoaştere în sufletul meu, scotocindu-mi gândurile prin toate ungherele sufletului, îmi cercetau sentimentele, cunoştințele şi ascultau cu urechile minții lor, într-un mod neruşinat, totul, absolut tot ceea ce gândesc şi simt, ce ştiam eu despre viața mea, despre alții, despre lume... Eram complet blocată şi dezorientată. Nu puteam să mă decid la nici un fel de acțiune. Am simțit că nu mai pot gândi. Nu mă mai puteam controla. Nu mai aveam voință. Am rămas derutată de felul meu original, străin şi straniu de a interpreta pe mine însămi şi sufletul meu. Eram dublată. Tot ce gândeam, cel cu care vorbeam ştia dinainte ce urmează să gândesc. Necunoscutul avea acea putere misterioasă de a-mi prevedea viitorul şi evenimentele care urmau să apară în viața mea.

Acum, iată că ei iarăşi bat cu întrebările la porțile infinitului necunoscut. Bat şi la poarta infinitului meu. Vor să facă din mine o inteligență supraterestră. Trece timpul dar nimeni nu-mi poate explica infinitul, unde este el şi unde voi ajunge eu! Nu mă mai recunosc. Nu mă mai înțeleg. Stau o clipă în loc şi privesc, zâmbesc dusă pe gânduri, dar nu ştiu de ce zâmbesc, m-am rătăcit în ce gândesc. Cine-ți poate răspunde? Chiar întrebările încep să devină neverosimile şi absurde. Ce interes au să mă cerceteze atât de insistent? De ce mi-au spus să mă transform? M-am oprit o clipă în loc, să respir aerul care mă înconjoară. Mă întreb ce şi cine sunt? Mai sunt eu sau alta? Sunt eu chiar atât de mare? Dacă sunt atât de mare, am rămas vie? În realitate, pentru univers pot fi recunoscută doar cu microscopul. Cum se face că ei nu au nevoie de nici un microscop pentru a mă recunoaşte? Te înveseleşti şi te sperii singur de gândurile ce se perindă într-un neîncetat vălmăşag prin minte, cu întrebările care ți se pun din toate părțile. Gândind ce eşti şi dacă mai eşti cum ai fost, ce-ai făcut şi ce vei face cu sentimentul că nu eşti tu stăpânul tău, ci un altul, gândeşte în această buimăceală de gânduri, de voci, de acțiuni stranii la care eşti supus. Dar orice ai face, nu mai eşti tu, nu mai este eul tău pe care-l simți că se împrăştie, revine la locul lui pentru o clipă şi parcă nu mai eşti deloc tu, cel ce erai.

Scanned with OKEN Scanner

Auzeam vocile care-mi spuneau cuvintele mele. Răsunau ca un ecou... Erau gândurile mele... şi totuşi, parcă nu erau gândurile mele, ci ale lor... Vocile îmi dictau stările şi trăirile mele sufleteşti. La un moment dat, **am simţit cum vocile îmi vorbeau în inimă, în abdomen. M-am speriat când vocile îmi vorbeau prin vârful degetelor. Am dus degetele la urechi şi ele îmi vorbeau.**

La începutul bolii, devenisem nervoasă, chiar impulsivă. Fără să-mi dau seama, într-o noapte, pe le miezul nopţii... am pus mâna pe cuţit. O voce mi-a zis să înfig cuţitul în soţul meu. Apoi mi-au zis să tai gâtul fetiţei. Ei dormeau liniştiţi. Dar când să iau o hotărâre precisă, m-am oprit. Am pus cuţitul pe masă în sufragerie. Infinitul m-a oprit. Sau ei, care vorbeau. Da. Să vedeţi, că am vrut să-i tai cu cuţitul. M-am oprit. Îmi tremura mâna, şi n-am mai putut să acţionez. Cineva, nu ştiu cine, m-a împiedicat să-i tai bucăţele pe amândoi. Sub influenţa telepatiei, am fost la momentul dat condusă în acţiune sau de voci. Da. Prin hipnotism cred că au comandat. M-am liniştit. Am luat o ţigară şi m-am dus în bucătărie. Am fumat. Mi-am revenit. M-am dus în dormitor. I-am învelit, că fetiţa se dezvelise. Eram descurajată sufleteşte. mi-am dat seama că recepţionasem vocile, undele sau hipnoza, nu ştiu... şi era să trec la acţiune forţată şi înainte de a gândi. Gândurile îmi era furate pe jumătate de cel ce-mi recepţionează tot timpul convorbirea. Eram de vină... nu eram au vinovată... Sau poate eram. El era vinovat. Ei, cei care mă ascultă. În gândire, mai păstram un fragment de logică a exprimării în vorbire. M-am bucurat că am descoperit, forţată fiind, că mai fac şi ce mai pot face gândind. Vocile, nereuşind să mă dirijeze cum doreau ele în momentul când eram în faţa executării acelei acţiuni, au fost învinse de un rest de milă ce mi-a rămas. Poate că îmi mai rămăsese ceva din ce-am fost chiar în starea de inconştienţă în care eram şi nu m-a părăsit de tot ceea ce era bun în mine. Eram bucuroasă că depăşisem acest pericol enorm şi m-am manifestat prin stări alternative de râs şi plâns, la amintirea trăirilor sufleteşti anterioare. Pentru a mă linişti, m-am gândit la ceva frumos care-mi va rezerva viitorul sub influenţele psihice ce s-au îndreptat asupra mea. Am băut o ceaşcă de cafea cu aceeaşi sete şi poftă cu care bei un pahar de vin bun. Era bună cafeaua. Mă limpezisem. Uneori, devin totuşi, irascibilă încât nu pot suporta pe nimeni lângă mine. Pe nimeni atunci nu pot suporta, nici să vorbească şi nici să mă privească. Nu pot suporta mai ales să fiu privită. Orice privire îmi scotoceşte tot sufletul.

Scanned with OKEN Scanner

Alteori, cuvintele spuse la întâmplare de cei din familie sau de la serviciu mă pot înveseli tot aşa de repede cum mă pot supăra, de parcă ceva ar fi în mine care mă face să nu mai fiu eu, cea care eram. Şi totuşi, pentru mine cea mai mare bucurie sufletească a fost că, de când aud vocile, am început a cunoaşte mai bine omul. Am foarte multe discuţii cu mai mulţi oameni cărora am reuşit să le ştiu gândurile. Dar şi ei ştiu gândurile mele. Avantajul meu este că eu pot să vorbesc cu oamenii de la gândire la gândire. Când halucinaţiile auditive se îmbulzesc sau când vocile se ceartă între ele, atunci nu mai există o trăire sufletească, nu mai poţi comunica cu nimeni, te desparţi complet de tine şi de asemenea, te rupi complet de realitate. Atunci se produce o dezbinare în sufletul meu, între mine şi lume şi nu mai există o legătură între sufletul meu şi realitatea din jur. Vrând să depăşesc ultimul stadiu de cunoaştere, adică absolutul, mi se pare că aud şoaptele vocilor, universul în întregul său. Am convingerea că văd de patru ori lumina mai puternică atunci, în starea de inconştienţă, sau poate că nu e inconştienţă, ci altceva, ca un fel de somn care luminează şi mai mult sufletul.

De asemenea, mi se pare că foarte mulţi oameni mă aplaudă pentru ceea ce am devenit. Asemuită cu o persoană cultă, mă simt om adevărat, capabil să iau parte la o acţiune universală... de descoperire a vocilor ce-mi vin din univers.

Atunci când sunt întrebată de voci şi nu ştiu să răspund, mă simt mică în faţa universului şi rămân să bat la porţile cunoaşterii lumii... Este misiunea mea... Teama de a nu uita ce-mi spune cineva şi influenţele la care mă simt supusă, mă duc fără voia mea la marii filozofi ai antichităţii, care spun că omul e capabil să cunoască, că eul fiecărui om există inconştient de voinţa noastră undeva, în gândirea altcuiva... un necunoscut... nimeni n-a văzut, n-a auzit, totul există numai... şi eu ştiu...Atunci, frica de realitate nu mai există, adică mai oscilezi în gândire, şi un echilibru sufletesc şi trupesc indiferent la realitatea ce te înconjoară, pentru că ai ocupat un loc în univers şi nu te caracterizează nici un viciu, chiar dacă eşti verificat de cei din jur, atunci poţi fi ca la început, îţi menţii echilibrul... cu universul. Acest echilibru se face fie printr-o metodă telepatică, care să-ţi dea imboldul în viaţă, fie prin retragerea pentru o perioadă din viaţă, cu vocile din cap care pot dirija sufletul... cu somnul hipnotic, cu hipnoza. Şi atunci, gândeşti mai departe... telepatic, devii ca o carte... când gândul îl ai... Nu! Eu nu am gânduri... ei au cărţile în care mi-au scris gândurile pe care le citeşte în ziare

Scanned with OKEN Scanner

toată lumea... Mai am gânduri? Le am, că eu le ştiu, sunt ale mele sau ale lor, cei de acolo şi pe care nu-i ştiu... Ei mă ştiu... mi-au furat gândurile, sufletul, totul au furat. Eu sunt cu universul pentru că ei sunt cei ce ştiu totul şi m-au împrăştiat în tot universul. Eu nu mai sunt eu, universul este eu. Dar cine-i universul...?"

În stările confuzionale, bolnavul înoată în „realitatea sa halucinatorie" care constituie, pentru el, singura şi adevărata realitate. El este dezorientat, dezinserat din ambianță, absorbit de reprezentările mintale morbide. Dacă în mod fazic şi pentru o perioadă scurtă de timp, el se acroşează de realitatea obiectivă, în contact cu ea bolnavul o deformează în mod flagrant şi asistăm astfel la deturnarea şi deformarea realității, la falsele recunoasteri etc.

În cursul acestor stări şi a fazelor ce le urmează, are loc „o veritabilă strâmtoare a câmpului conştiinței, un fel de concentrare mai mare a diafragmului mental care este consecința obnubilării a cedării activității intelectuale, astfel încât gândirea lor se află redusă la un joc de imagini de reprezentări sau se dezvoltă tendințele lor afective". Aceasta face ca bolnavii să fie preocupați de vocile lor, de animalele care se mişcă în abdomen, de vocea celor decedați, sau că se află sub o influență hipnotică, telepatică etc. În aceste stări, toate reprezentările morbide ale pacientului sunt susținute şi într-un anume fel, organizate „de una saù două dispoziții afective fundamentale" (frica de moarte şi excesele sexuale), o altă sursă preponderentă de alimentare a acestui delir „sunt amintirile care se constituie în realitate imaginară. Condițiile credinței în realitatea unei astfel de „realități" imaginare se află a fi chiar în *slăbirea intelectuală care nu permite critica, pe de o parte, şi pe de altă parte, în elanul tendințelor afective puternic activate care se exprimă prin astfel de rezentări.* Tulburat de remuşcările şi fricile sale – scrie H. Claude – **bolnavul orientează amintirile, imaginile de care dispune, în sensul acestui curent afectiv şi absoarbe aici tot întregul, deoarece capacitățile sale mintale nu-i permit de a se elibera, ca în gândirea vigilă şi sănătoasă, de presiunea exercitată asupra sa de această ruminație neîncetată". De aceea, o acțiune a unor centri care să elibereze mecanic, din stocurile lor, imagini halucinatorii, fie chiar sub forma unei epilepsii senzoriale cum se susținea cândva, nu este posibilă,**

Scanned with OKEN Scanner

şi că activitatea halucinatorie decurge din tendinţele arhi şi paleo-psihice profunde ale bolnavului, iar condiţia esenţială de sentiment al realităţii, care le este conferit, derivă din insuficienţa aprecierii critice generată de starea confuzională.

Ceea ce ni se pare fundamental în aprecierile lui **H. Claude** asupra procesualităţii halucinatorii este faptul că, **respingând explicaţiile pur mecanice asupra apariţiei halucinaţiilor, se întreabă cum se poate ca declanşarea automatică să poată, prin ea însăşi, elibera reprezentări ce s-ar găsi grupate într-un tot şi al cărui ax să rămână complexul dominant** (subl. ns. – M.Ş.). Totodată, autorul se întreabă cum, de exemplu, halucinaţia care constă în vederea unui câine să se poată asocia cu halucinaţia: mirosul unui cîine? La aceste întrebări, autorul formulează un punct de vedere care ni se pare pe deplin justificat şi care se apropie, totodată, de o explicare logică a fenomenului halucinator şi anume, aceea despre care vorbea însuşi *Voltaire care afirma că cel ce halucinează se aseamănă cu cel care visează. Cu alte cuvinte, cel ce halucinează se află într-o stare hipnoidă de conştiinţă după părerea noastră – starea hipnoidă care se constituie – credem noi – ca o veritabilă constelaţie dominantă hipnoidă sau, aşa cum se exprimă H. Claude, ca un „complex dominant". Din acest punct de vedere, este semnificativ ceea ce H. Claude, profesorul lui. H. Ey, scria cu referirţe la fenomenul halucinator în relaţie cu „complexul dominant": „Şi cu toate acestea, aceasta nouă ne pare a ,fi o caracteristică a acestor stări care prezintă „ansambluri halucinatorii" în care se află legate nu numai „halucinaţiile diverselor simţuri, dar serii întregi de reprezentări având aceeaşi valoare afectivă. Cuvintele pronunţate, vocile auzite, viziunile se găsesc reunite într-un tot antrenat într-o aceeaşi reacţie afectivă. Există acolo, în ochii bolnavului, o veritabilă **„realitate halucinatorie" analoagă celeia care se petrece în vis.*** (subl. ns. – M.Ş.)

Un exemplu ilustrând cele de mai sus este în cele scrise de G. de Maupassant:

„6 august – De data aceasta nu sunt nebun. Am văzut... am văzut... am văzut!... Nu mă mai pot îndoi... am văzut!... Mă înfior încă din cap până-n picioare. Frica m-a pătruns până în măduva oaselor... Am văzut!

Mă plimbam la ora două, în plin soare, printre trandafiri... pe aleea trandafirilor tomnateci care au început să înflorească. În timp ce mă

Scanned with OKEN Scanner

oprisem să privesc soiul „uriaşul bătăliilor" care avea trei flori superbe, am văzut, am văzut limpede foarte aproape de mine tulpina uneia din aceste roze cum se apleacă ca şi când o mână invizibilă ar fi luat-o, ar fi rupt-o şi ar fi cules-o! Apoi, floarea s-a ridicat urmând curba pe care ar fi descris-o un braţ ducând-o la gură şi a rămas suspendată în aerul transparent, la trei paşi de mine, singură, imobilă şi înspăimântatătoare pată roşie. Înnebunit, m-am repezit să pun mîna pe ea! N-am mai găsit nimic; dispăruse. Atunci m-a apucat o furie teribilă împotriva mea; căci nu este permis unui om în toată firea, unui om serios, să aibă asemenea halucinaţii. Dar era o halucinaţie? M-am întors să caut tulpina şi am găsit-o imediat sub tufă, ruptă de curând, între alţi doi trandafiri rămaşi pe ram. Am intrat în casă cu sufletul tulburat, căci sunt sigur acum aşa cum sunt sigur de alternanţa zilelor şi nopţilor că lângă mine se află o fiinţă invizibilă care se hrăneşte cu apă şi lapte, care poate să atingă lucrurile, să le ia şi să le schimbe locul, înzestrată în consecinţă cu o natură materială, deşi imperceptibilă simţurilor noastre şi care locuieşte alături de mine, în locuinţa mea.

7 august – Am dormit liniştit. Cineva a băut apa din sticlă, dar nu mi-a tulburat somnul. Mă întreb dacă sunt nebun. Plimbându-mă adineauri, la amiază, de-a lungul râului, am început să mă îndoiesc de raţiunea mea. Dubiile nu erau vagi ca până acum, ci precis, absolute. **Am văzut nebuni; unii rămâneau inteligenţi, lucizi, clarvăzători chiar, faţă de toate întâmplările vieţii, în afară de una singură. Vorbeau de orice, limpede, nuanţat, cu profunzime şi deodată gândirea lor, izbindu-se de stânca nebuniei, se făcea bucăţi, se risipea şi se cufunda în acel ocean groaznic şi furios plin de valuri spumegânde, de ceţuri şi de furtuni care se numeşte demenţă. Sigur, m-aş fi crezut nebun, cu desăvîrşire nebun, dacă n-aş fi fost conştient, dacă n-aş fi cunoscut perfect starea mea, dacă n-aş fi sondat-o, analizând-o cu o completă luciditate. Aşadar, nu eram de fapt decât o făptură raţională pradă halucinaţiilor. O tulburare necunoscută se va fi produs în creierul meu, una din acele tulburări pe care medicii încearcă să le noteze şi să le precizeze astăzi; şi această tulburare a iscat în spiritul meu, în logica şi ordinea ideilor mele o prăpastie adâncă. Fenomene asemănătoare au loc în vis, plimbându-ne printre fantasmagoriile cele mai de necrezut, fără să fim surprinşi, pentru că aparatul verificator, pentru că simţul controlului este adormit în timp ce facultatea imaginativă e trează şi lucrează. Nu**

Scanned with OKEN Scanner

s-ar putea ca una din aceste imperceptibile clape ale claviaturii cerebrale să fie paralizată la mine? Oamenii în urma unor accidente pierd memoria numelor proprii, ori a verbelor, ori a cifrelor, ori numai a datelor. Localizările tuturor parcelelor gândirii sunt astăzi lucruri dovedite. Or, ce e de mirare ca facultatea mea de a controla irealitatea anumitor halucinații să fie amorțită în acest moment? Mă gândeam la toate acestea mergând pe malul apei. Soarele, învăluind în lumină râul, încălzea ușor și încântător pământul și-mi umplea privirea de dragoste pentru viață, pentru rândunelele zburdalnice care sunt o bucurie a ochilor, pentru ierburile de pe țărm al căror freamăt e un balsam pentru auzul meu. Puțin câte puțin, mă pătrunse totuși o melancolie inexplicabilă. Mi se părea că o forță, o forță ocultă mă amorțea, mă oprea, mă împiedica să merg mai departe, mă atrăgea îndărăt. Simțeam novoia dureroasă de a mă întoarce, o nevoie apăsătoare ca atunci când ai lăsat acasă un bolnav iubit și ai presentimentul unei agravări a suferințelor sale. Deci, am revenit fără voia mea, sigur că voi găsi o știre proastă, o scrisoare sau o telegramă. Nu venise însă nimic și am rămas mai surprins și mai neliniștit decât dac-aș fi avut din nou vreo viziune fantastică.

8 august – **Seara de ieri a fost îngrozitoare. Ființa nu se mai manifestă dar o simt lângă mine, cum mă spionează, mă privește, mă pătrunde, mă domină și ea mai primejdioasă ascunzându-se astfel, decât dacă și-ar manifesta prin fenomene supranaturale prezența invizibilă și constantă. Cu toate acestea am adormit.**

9 august – Nimic, dar mi-e frică.

10 august – Nimic; ce se va întîmpla mâine?

11 august – Tot nimic. Nu mai pot să rămân acasă cu această teamă și acest zbucium în sufletul meu; am să plec.

12 august, 10 seara – Toată ziua am vrut să plec; n-am putut. Am vrut să săvârșesc acest act de libertate, atât de ușor, atât de simplu – să ies – să urc în trăsura mea ca să ajung la Rouen – n-am putut. De ce?

13 august – Când te-ai contaminat de anumite boli, toate resorturile făpturii fizice par zdrobite, toate energiile nimicite, toți mușchii fleșcăiți și oasele-ți sunt moi cum e carnea, iar carnea lichidă ca apa. Eu simt asta în ființa mea morală, într-un mod ciudat și dezolant. Nu mai am putere, nici curaj, nici stăpânire de sine, nici măcar forța de a-mi pune în mișcare voința. Nu mai pot voi; dar cineva vrea pentru mine; și eu mă supun.

Scanned with OKEN Scanner

14 august – **Sunt pierdut. Cineva îmi posedă sufletul şi îl conduce! Cineva îmi ordonă toate actele, toate mişcările, toate gândurile. Eu nu mai sunt nimic în mine, nimic decât un spectator slab, îngrozit de toate lucrurile pe care le săvârşesc.** Doresc să ies. Nu pot. El nu vrea; şi eu rămân rătăcit, tremurând în fotoliul în care mă ţine. Doresc să mă ridic, doar să mă ridic, pentru a mă crede încă stăpân pe mine. Nu pot. Sunt ţintuit în scaun, iar scaunul e atât de lipit de sol, încât nici o forţă nu ne-ar smulge de acolo.

Apoi deodată trebuie, trebuie, trebuie să mă duc în fundul grădinii să culeg căpşuni şi să mănînc şi mă duc. Culeg căpauni şi mănânc! Oh! Dumnezeule! Doamne Dumnezeule! Există un Dumnezeu! Dacă există, să mă elibereze! Scapă-mă! Ajută-mă! Iertare! Ai milă! Scapă-mă! Oh! Ce suferinţă! Ce tortură! Ce oroare!

15 august – Cu siguranţă, tot aşa era posedată şi dominată biata mea verişoară când a venit să împrumute cinci mii de franci. Era prada unei voinţe străine care intrase în ea, tot astfel ca un alt suflet, parazit şi dominator. Acesta este sfârşitul lumii? Dar cel care mă stăpâneşte, cine este acel invizibil? acest necunoscut, acest hoţ dintr-o rasă supranaturală?

Aşadar Invizibilii există. Atunci cum nu s-au manifestat de la originea lumii şi până azi într-un chip precis, cum o fac pentru mine? N-am citit niciodată ceva care să semene cu ceea ce s-a petrecut în locuinţa mea. Ah! dac-aş putea s-o gărăsesc, să mă duc, să fug şi să nu mă mai întorc. Aş fi salvat, dar nu pot." (G. de Maupassant, *Horla* în: *Proză fantastică franceză* – Ed. Minerva, Bucureşti, 1982, vol. III, p. 228-231).

Aşa cum s-a văzut şi mai sus, toate aceste reprezentări morbide sunt „susţinute şi, într-un anume fel, organizate prin... dispoziţiile afective fundamentale", scrie H. Claude.

Pe de altă parte însă, *Lasegue aseamănă stările onirice cu stările de vis*. Ceea ce se petrece în visul din cursul somnului diferă de ceea ce are loc în stările confuzionale în sensul că, în ce priveşte „controlul raţional apare aici mai mare şi ca atunci când dormim, ne abandonăm amintirilor şi tendinţelor noastre afective, rămânând străini la orice realitate perceptivă."

H. Claude face distincţia fundamentală, de asemenea, dintre imaginea elementară, neorganizată şi izolată a imaginilor onirice hipnagogice şi visul propriu-zis care „se prezintă ca o înlănţuire panoramică de reprezentări susţinute de o tendinţă afectivă. Imaginile

Scanned with OKEN Scanner

onirice sunt vide, exterioare complexelor afective, visul, dimpotrivă, este supraumplut de semnificații".

După părerea lui H. Claude, „Visului și nu simplei și automaticei ecloziuni de imagini incoerente și bizare, trebuie, după noi, să-i fie asimilată starea confuzională". La fel, coșmarurile reprezintă, de asemenea, o formă organizată de vis cu o temă ale cărei surse de semnificare și simbolizare se află, de asemenea, în complexele afective sau în dominantele inconștiente le-am spune noi.

H. Claude este de părere că în cazul bolnavilor deliranți halucinatori, în toate fazele și nivelele evolutive se află „sub formă de interpretări exogene sau endogene și de panoramă onirică, influența primordială a complexelor afective ale personalității favorizate de eclipsele și de perturbarea controlului rațional" și că nicăieri nu vom găsi o simplă, neutră, elementară, primară declanșare a unei „halucinații adevărate" și care să se impună conștiinței bolnavului „din afară" și mai ales, în mod mecanic. „Din contra, – accentuează autorul –, «halucinația» ne apare ca un fenomen particular de complex în care se află implicate operațiunile de interpretare și cu acest titlu, noi renunțăm de a mai da atenție adevăratelor halucinații". Cu alte cuvinte, așa cum vedem, domeniul pseudohalucinațiilor absoarbe și înglobează cvasitotalitatea diferitelor manifestări halucinatorii, ceea ce constituie o primă concluzie a studiului lui H. Claude pe care ne-am permis să-l expunem atât de amănunțit, nu numai în intenția de a-i sublinia structura sa internă, cât mai ales de a evidenția structura conceptuală, care a constituit sursa esențială a lucrărilor lui H. Ey, dar care studiu deschide, într-o altă perspectivă – decât cea organo-dinamistă jacksoniană promovată de elevul lui H. Claude – posibilitatea unei interpretări sintetice, în strânsă relație cu datele de psihopatologie clinică, neurofiziologie, neuro-psihologie etc., și anume, conceptul de dominantă hipnoidă și de constelații dominante hipnoide care pot să explice, așa cum îl concepem noi, fenomenul pseudohalucinator, punct de vedere care sintetizează inclusiv concepțiile lui Hagen, Kahlbaum, F. Mitchea, Bleuler, Kandinski, Clérambault, H. Ey etc.

Scanned with OKEN Scanner

Halucinațiile extracampine

Halucinațiile extracampine se denumesc astfel deoarece Fenomenele halucinatorii apar în afara câmpului visual, aşa cum reiese din observația care urmează:

„Într-una din zile, o femeie distinsă, plăcută fizic, inteligentă, dar puțin bizară, solicită medicului o discuție între patru ochi. După terminarea vizitei, medicul şef al clinicii de psihiatrie invită pe pacientă în cabinetul său.

Începe o discuție obişnuită, banală, despre starea sănătății, dacă bolnava are somnul liniştit, dacă se odihneşte suficient şi dacă se alimentează corespunzător. Bolnava răspundea scurt cu da sau nu, fără detalii şi fără nici un fel de angajare emoțională, privind la medicul şef cu un aer detaşat, făcând impresia că parcă nici nu l-ar auzi. După o pauză întrerupe discuția ca şi întrebările medicului.

Domnule doctor, am venit să vă povestesc ceva. Despre mine este vorba în cea ce vreau să vă povestesc. De foarte mulți ani un bărbat se ține după mine şi este mai insistent şi mai prezent peste tot decât umbra mea. De umbra mea mai scap, dacă afară este cerul înnourat, aşa cum scap şi noaptea, pe întuneric. De bărbatul despre care vă povestesc nu scap nici ziua şi nici noaptea. Oriunde mă duc este în urma mea. Cum să vă spun?! Îmi este foarte greu dar toată lumea mă vorbeşte. Merg pe stradă şi nu mă pot uita în ochii oamenilor. Se uită toți la mine, zâmbesc, unii chiar spun vorbe urâte. Eu sunt căsătorită. Am patru copii! Lumea ştie că sunt căsătorită. Tot oraşul mă cunoaşte ca pe o femeie cuminte şi la locul ei. De vreo opt sau zece ani a apărut bărbatul acesta în viața mea şi nu pot scăpa în nici un fel de el. De fapt, nici nu ştiu dacă aş dori să mă despart de dânsul. Mai mult, cred că nu mă pot dezlipi de el. M-am obişnuit să-l simt permanent în apropierea mea. Nu ştiu cum îl cheamă. Nu ştiu unde locuieşte. Eu cred că locuieşte cu mine, în casă, în preajma mea, peste tot. Este în gândul meu tot timpul. Ce să vă spun, forțat este stăpânul şi sluga mea, prietenul şi dușmanul meu, mândria şi ruşinea mea.

Omul despre care vă povestesc mă înconjoară aşa cum o înconjoară pe fiecare ființă aerul. **Nu l-am văzut în fața ochilor niciodată. Îl văd în spatele meu. Stau şi mă minunez cum este oare posibil să vezi pe cineva în spatele tău fără să întorci capul. Este oare o minune dumnezeiască sau este aici lucrarea diavolului?! Când a apărut prima dată, era**

Scanned with OKEN Scanner

îmbrăcat într-un costum de culoare bej foarte frumoasă. Un costum bine croit. Haina lăsa să i se vadă o talie splendidă. Este mai înalt ca mine, are părul blond, ochii albaştri, o faţă frumoasă cu o gură potrivită, dar deosebit de senzuală. Mă priveşte totdeauna cu nişte ochi de parcă ar vrea să mă soarbă aşa cum sorbi o licoare delicioasă. Este deosebit de manierat şi de cult. Are o voce plăcută, unduitoare, blândă, care te ademeneşte aşa cum parcă te-ar învălui o muzică pe care doar îngerii ar fi capabili să o interpreteze. Eu ştiu că nu-i cuviincios să păcătuieşti nici măcar cu gândul, dar păcatul meu este mai presus ca plăcerea de cele pământeşti. Poate că Dumnezeu a vrut aşa. Şi de multe ori i-am mulţumit lui Dumnezeu. Mi-am spus apoi că Dumnezeu nu poate face pe om să greşească şi atunci mi-am zis că-i diavolul care mă face să greşesc. M-am rugat şi lui Dumnezeu, dar m-am rugat şi diavolului şi totuşi nu m-au ajutat nici unul nici altul. Mi-am zis atunci că este un extraterestru care are un alt dumnezeu sau un altfel de diavol şi atunci n-am ştiut cui să mă rog. **Nici acum nu ştiu pe cine să implor şi pe cine să afurisesc**. Am renunţat de a mă ruga şi de a mai blestema. Când dă peste om dintr-o dată şi fericirea şi nefericirea nu ştie ce să mai facă. Se zăpăceşte de tot, se frământă, se zbuciumă şi până la urmă îşi acceptă destinul ca boul jugul. Am spus atunci că aşa-i destinul meu. Dar oare destinul unei femei se poate întruchipa sub înfăţişarea unui bărbat? Sunt doar pe lume atâtea femei căsătorite, iar destinul nu are chip de bărbat. Şi-apoi, dacă o femeie divorţează înseamnă că trebuie să apară un alt destin şi sub forma unui alt bărbat. Nu ştiu nici acum ce să mai cred. Poate că mai bine este să cred că nu este vorba de nici un fel de destin. De unde ştiu eu că nu există un centru mondial de control a sufletului oamenilor şi nu li se trimite câte un exemplar de sex opus pe care nimeni nu-l vede şi care să se ocupe de fiecare în parte. **Cei mai mulţi oameni nu ştiu că tot ceea ce ei gândesc este înregistrat la această bancă mondială a gândurilor. Că de acolo li se trimite câte un reprezentant al acestei bănci care să-l ţină în supraveghere, să-l dirijeze, să-i ştie permanent gândurile, sentimentele, pasiunile, neliniştile şi tot ceea ce el făptuieşte sau are de gând să făptuiască. M-am gândit în tot felul, dar omul acesta nu poate fi deslușit. Este ca aerul, are felul de a fi al spiritelor... Nu ştiu, acum, după atâţia ani nimic despre dânsul. Vreau să ştiu şi nu pot afla nimic. Atâta ştiu şi sunt convinsă că nu se dezlipeşte de mine. De el nu voi**

Scanned with OKEN Scanner

scăpa nici când voi fi moartă. Cred că şi pe lumea cealaltă tot de mine se va ţine. Şi dacă este vorba să spun adevărul, drept este că şi pe lumea cealaltă aş vrea şi n-aş vrea să fie tot aşa în preajma mea. Să rămână aşa cum este, tot atât de atent, de politicos, de plăcut şi de dorit sufletului meu ca şi acum.

Prima dată când l-am simţit în spatele meu şi când l-am văzut m-am speriat. Eram în bucătărie şi pregăteam de mâncare soţului şi copiilor. Am vrut să fug, dar el m-a liniştit spunându-mi să nu mă sperii că este un om bun, că el vrea să mă ajute şi în fine multe alte cuvinte frumoase. Aşa spun bărbaţii când vor să intre în viaţa unei femei, mi-am zis în gândul meu. El mi-a spus că nu-i drept cum gândesc. **Spaima a fost şi mai mare când mi-am dat seama că ştie şi ce gândesc. I-am spus în gând să plece că dacă nu, voi începe să ţip. Mi-a răspuns strângându-mă de umeri că va pleca în curând şi să nu strig că nimeni n-o să mă audă.** Mi-a vorbit frumos. M-am liniştit. Nu după mult timp, l-am simţit cum pleacă. **Îmi părea bine că a plecat, dar inima, nu ştiu cum să spun, sufletul, plângea că nu mai este. Îmi era o frică îngrozitoare de cele ce se petrecuseră, dar în acelaşi timp eram tot atât de fericită. Fericire şi frică, bucurie şi anxietate! Este poate ciudat, dar toate acestea le-am trăit simultan.** Omul poate trăi orice dintr-odată şi cu ceea ce-l fericeşte Dumnezeu şi cu cele pe care le pune la cale diavolul. Dar iarăşi, îmi zic, poate că am dreptate pe de o parte şi n-am dreptate pe de altă parte. Oare dacă n-ar fi fost Dumnezeu, oamenii ar mai fi vorbit de diavol? Iar eu, dacă n-aş fi măritată, ar mai fi venit lângă mine un asemenea bărbat atât de frumos şi atât de necunoscut şi de misterios. Dar şi misterele sunt plăcute precum vedeţi. **Nu numai binele este plăcut, poate că şi răul poate fi tot atât de plăcut, din moment ce m-am bucurat şi am fost atât de fericită în starea aceea de frică cumplită pe care am trăit-o la apariţia neaşteptată a acestui bărbat. Precum vedeţi, eu am trăit cea mai mare fericire atunci când am avut cea mai mare frică din viaţa mea.** Dar aşa a fost să fie. Am cunoscut mai bine viaţa. Mi-am zis că viaţa noastră o cunoaştem numai pe jumătate. După întâmplarea aceasta, mi-am spus că am cunoscut şi cealaltă parte a vieţii. Am avut atunci sentimentul că am început să ştiu ce este viaţa. Ştiu cu mult mai mult decât alţii. Dar şi alţii poate că au un trimis al lor pe care-l ştiu sau nu-l ştiu. Nici eu nu mai ştiu ce să cred despre toate acestea. Cred însă în cele care mi s-au întâmplat.

Scanned with OKEN Scanner

Este nostim că nu pot scăpa de sentimentul de ruşine faţă de lumea toată! Ea ştie că un alt bărbat s-a lipit de mine. Sunt fericită în acest rol dublu şi în acelaşi timp îmi este ruşine şi teamă de privirile oamenilor care vorbesc de fericirea cea necinstită. Nu ştiu ce să fac. Şi dacă aş proceda altfel, parcă ce mare câştig aş avea! Niciunul. Ba da, aş avea unul, dar l-aş pierde pe celălalt.

Dar ce să mă mai frământ atâta? De fapt, nici nu cred că mă frământ sufleteşte. **Mai mult sunt aşa, nişte idei care-mi vin în minte nici eu nu ştiu cum. M-am gândit uneori cum îmi apar asemenea gânduri şi până la urmă mi-am zis că acestea îmi sunt dictate de la centrul mondial de comandă a sufletului oamenilor sau poate că chiar El este cel care mi le dictează. Încep să cred că El este cel care acţionează asupra mea. În fond, ce importanţă are de unde vin şi cine anume mă face să gândesc aşa, sau cât de multă semnificaţie are că aceste gânduri îmi sunt transmise pe calea undelor electromagnetice care pornesc de acolo, din centrul despre care v-am vorbit, sau sunt emanate prin privirea ascuţită a omului despre care v-am spus că l-am văzut în spatele meu.**

După prima apariţie au trecut câteva zile şi iarăşi am surpriza că vine în spatele meu acelaşi om nedorit şi dorit totuşi. Îl aşteptam când eram singură. Acelaşi bărbat elegant, frumos, tandru, cu ochii albaştri, cu părul blond, bogat ondulat, surâzător şi deosebit de binevoitor. De data asta nu m-am mai speriat. Chiar mi-a făcut plăcere cu atât mai mult cu cât m-a îmbrăţişat cum nu ştiu dacă o femeie a fost îmbrăţişată vreodată. Îmi amintesc şi acum, foarte clar, că îmbrăţişarea lui n-a fost obişnuită. Îi simţeam mâinile în jurul trupului meu dar parcă ar fi fost ca aerul, pe el îl aşteptam aproape dar parcă nu era ca o fiinţă, ca un bărbat, era aşa ca un giulgiu care m-a învăluit într-o căldură atât de liniştită, de luminoasă şi de plăcută din care n-aş fi dorit niciodată să ies. Eram fericită, gândeam că mă simt fericită, dar îmi era şi frică. Aş fi dorit să-l strâng în braţe, dar nu eram în stare să fac nici o mişcare. **Şi aşa cum v-am spus, nici nu-l puteam cuprinde în braţe, el fiind în spatele meu. Îmi părea rău că nu-l pot îmbrăţişa. El m-a liniştit însă, spunându-mi că ştie că eu simt că sunt fericită, că vreau să-l îmbrăţişez şi nu pot, dar că ştie şi că-mi este teamă. Pusese stăpânire pe mine ca şi pe gândurile mele. Nu mai aveam nici un fel de secret. Nici în cutele cele mai adânci şi mai ascunse ale sufletului meu nu mai aveam nici un secret pe care să-l ştiu numai eu.**

Scanned with OKEN Scanner

El le-a ştiut pe toate de la început şi le ştia şi acum. Dacă vă puteți închipui ce putere are: îmi ştie până şi visele. De multe ori visez ceea ce el vrea să visez.

La început, în primele săptămâni, venea, stătea un timp cu mine şi apoi pleca. În perioada aceea de timp mă întrebam ce-a văzut el frumos la mine, cu atât mai mult cu cât o dată mi-a zis că-i sunt dragă şi că mă iubeşte mult, mult de tot. Eram încântată de asemenea declarații de dragoste. În casă aveam atunci trei oglinzi: una pe holul de la intrare, una în dormitor şi una în sufragerie. M-am dus şi m-am privit în oglindă. Mă cercetam să văd dacă într-adevăr sunt frumoasă cum îmi declarase El. Când m-am privit în oglinda din hol mi s-a părut că sunt acceptabilă. M-am dus şi m-am privit în oglinda din dormitor şi m-am văzut că am o față hidoasă. Am început să plâng. Îmi era teamă că m-am transformat. Atunci i-am auzit vocea sa care mi-a spus că oglinda este de vină, are un defect de fabricație şi de aceea mi se pare că sunt hidoasă. Vorbele lui le auzeam în interiorul capului meu. Mi-a spus să merg să mă uit la mine în oglinda mare din sufragerie. M-am dus, m-am aşezat în fața oglinzii, mi-am cercetat cu mâinile fața, fruntea, ochii şi mi-a plăcut mult cum arăt. Îmi plăceau şi mie trăsăturile feței. Îmi plăcea cum îmi şade părul care cădea bogat pe umeri. Cum eram prea aproape de oglindă, mi-a zis să mă îndepărtez de oglindă. M-a sfătuit atunci să mă dezbrac. Să rămân complet goală şi să mă privesc din nou în oglindă. Am dat jos hainele de pe mine. M-am uitat în oglindă. Atunci am auzit vorbele sale: ai un corp splendid, sânii sunt de o frumusețe clasică, fața este minunată, eşti frumoasă! Am stat în fața oglinzii câteva ceasuri. Nu mă mai puteam desprinde de imaginea mea. Aş fi dorit să-mi repete cuvintele pe care le rostise. Am aşteptat zadarnic să-l aud vorbind. Începusem să mă îmbrac şi plângeam. Atunci mi-a spus cu voce abia şoptită, ce venea parcă de departe, tare de departe: nu mai plânge, eşti frumoasă; eşti una dintre cele mai frumoase femei din lume. În sfârşit, eram fericită. Îmi era ciudă pe oglinda din dormitor că mă arăta în continuare urâtă. Atunci, am luat din bucătărie un ciocan şi am făcut-o țăndări. Am curățat toate cioburile şi le-am aruncat la gunoi, iar suportul de lemn al sticlei, cu tot cu sertare, l-am aruncat pe geam. M-a certat pentru cele făcute în gând; i-am cerut scuze, iar el m-a iertat. Eram bucuroasă. Ştiu eu,

Scanned with OKEN Scanner

poate că eram fericită. Dar ce-i aceea fericire? Poți fi fericit când un om îți vorbește, îi auzi vorbele în cap și nu-l vezi? Uitasem să vă spun că eu îi aud vorbele rostite în interiorul capului și nu așa cum aud vocea alto oameni la ureche. Mi-am zis că aud cu urechile minții. Dar m-am întrebat dacă mintea are urechi. Mi-am spus că-i absurd să gândesc așa și atunci am ajuns la concluzia că într-un fel îmi sunt transmise gândurile: poate prin unde electromagnetice, prin telepatie, sau mai știu eu cum.

De la un timp am început să mă obișnuiesc cu omul meu și mai ales atunci când rămâneam singură acasă. Dacă nu-i simțeam prezența în spatele meu eram neliniștită, îmi părea rău, îmi lipsea acel cineva a cărui prezență nevăzută mă bucura.

La început vorbea puțin cu mine. Îmi făcea doar complimente. Care femeie nu se bucură în sinea sa când un bărbat o complimentează! Mă bucuram cu atât mai mult cu cât soțul meu, pe care-l iubesc, de altfel, mult și-l apreciez pentru că se poartă cu mine și acum ca și atunci când nu eram căsătoriți, chiar dacă mă iubește, așa cum zicea el, ca pe ochii lui, nu-mi spune decât rar câte o vorbă, mai ales de inimă. Înțelegeți, dumneavoastră, nu-mi face declarații de dragoste. Nici nu are timp. E ocupat cu serviciul iar când vine acasă, face curat în camerele copiilor, îi ajută la lecții, se duce cu ei la plimbare, îi culcă atunci când le este somn. Este un bun gospodar și uneori gătește mâncarea, dacă eu nu reușesc s-o termin. Da, este un om cumsecade care mă înțelege, cred eu, mai mult decât îmi spune el. Dar nu-mi prea spune. Eu îmi zic uneori că așa este el, un fel de mut căruia trebuie să-i scoți câte o vorbă cu cleștele. Bărbatul ăstălalt, de care vă povestesc este cu totul altfel, după cum cred că v-ați dat seama. El vorbește mult, vorbește frumos, are cuvinte alese pentru mine, de fiecare dată cred că reușește să rostească exact cuvântul ce-mi face plăcere. Este o plăcere deosebită pentru mine să-l ascult. **El vorbește și eu zâmbesc. Alteori râd. Uneori cred că m-au auzit vecinii râzând. Râd atunci când îmi spune glume. Uneori glumele lui sunt mai anapoda iar uneori chiar mai deocheate. O vecină care a venit la mine, auzindu-mă că râd și văzând că sunt singură în casă, m-a întrebat dacă mai este cineva la mine. I-am spus că sunt singură. Nu m-a crezut. După ce am vorbit s-a făcut că se duce până la baie și a tras cu privirea, iscodind prin toată casa, doar, doar o descoperi pe cineva străin de mine în casă. Probabil se gândea**

Scanned with OKEN Scanner

că este în casă vreun bărbat. Nici eu nu ştiu ce gândea. Poate că ea aflase ce gândesc eu şi ce discut cu El. Nu ştiu, dar cred că mai curând aşa gândea. Eu cred că ea gândea rău despre mine. Altfel, de ce ar fi venit la mine. Şi privirea ei parcă îmi spunea că ştie ce gândesc eu. Am spus că mă grăbesc să plec în oraş. El mi-a şoptit să-i spun că mă grăbesc să plec, pentru a o face să plece. În fine, a plecat. Am rămas iarăşi cu el. A râs puţin şi-mi spune: Ai văzut cum am făcut-o să plece? Deci, nu eram eu cea care-i determinase plecarea, ci El era, care prin mine comanda şi altora din jurul meu. Din acel moment parcă am început să mă tem de puterea lui. Mă gândeam să nu carecumva să-i facă vreun rău soţului, copiilor sau chiar mie. Îmi spuneam că dacă i-aş spune ceva supărător ar fi în stare să se răzbune. El însă mi-a spus să nu-mi fie frică, să nu mă tem că el nu face rău nimănui şi cu atât mai mult mie, personal, sau cuiva din familia mea. Omul acesta îmi ştie tot ce gândesc! Nu dă Dumnezeu, sau mai ştiu eu cine, să se ivească un gând, fie el cât de neînsemnat, fără ca el să nu ştie ce mi-a apărut în minte. Dacă mă bucur sau sunt supărată, dacă sunt mâhnită sau tristă, dacă cineva sau ceva nu mi-a convenit, El ştie tot. Uneori cred că nici Dumnezeu nu poate să-mi ştie mai bine sufletul decât acest om. Dumnezeu nu se poate ocupa permanent de fiecare om, dar El se ocupă numai de mine. Mă înţelegeţi?! Numai de mine! Eu ştiu că sunt eu în persoană, dar nu mai am gândurile mele. Tot ceea ce simt şi gândesc, nu mai sunt eu cea care simte şi gândeşte, ci El este cel care-mi ştie gândurile. El îmi dirijează gândirea. El este prezent peste tot în sufletul meu dinainte, ci un alt suflet. Mă supără uneori că am devenit aşa că nu mai sunt eu, dar mă bucur şi sunt mândră în felul meu că sunt altcineva. El este un bărbat superior. Asta înseamnă că şi eu sunt la fel. Asta mă bucură dar mă şi întristează. Cum să nu fiu eu cea dinainte! Râzând însă, spune că e mai bine aşa cum este acum.

Şi fiindcă a venit vorba, am să vă spun nişte lucruri nostime. Vecinele mele sunt nişte femei obişnuite. Pot spune că sunt nişte femei după care un bărbat nu prea întoarce capul. Mă rog, aşa sunt ele! Aşa le-a făcut Dumnezeu! Dar poate că nu se uită după ele nici un bărbat pentru că bărbaţii lor le teleghidează şi pe ele şi pe cei care ar vrea să le privească. Despre mine ele discută între ele. Nu totdeauna discută frumos despre mine. Vorbesc că umblu cu nasul pe sus, că nu le mai

Scanned with OKEN Scanner

dau atenție, că nu mai discut cu ele ca mai înainte, că am devenit prea mândră și că le privesc de sus și alte asemenea vorbe. Una chiar m-a oprit și mi-a reproșat destul de supărată că nu i-am răspuns la bună-ziua, sau cam așa ceva. Îmi spun că m-am îndepărtat de ele, m-am izolat și că ce mi-a intrat în cap că sunt o doamnă mare? Una mi-a spus că sunt soție de milionar sau soție de ministru. Mi-a spus tot atunci că ce bărbatul tău este un jigărit de om iar tu umbli cu nasul pe sus de nu-l poți atinge nici cu prăjina! Nu m-am supărat. Mi-a fost milă de vorba zisă despre soțul meu că ar fi un jigărit. N-am răspuns nimic vecinei mele. Am plecat. Pe soțul meu îl port curat, îngrijit. Mi-am zis că-i este ciudă că am doi soți și ea are numai unul. Fiecare om gândește ce vrea, face ce-i place! De ce să mă supăr. **Vorbele rele nu mă mai necăjesc. Nici nu le aud. Sau dacă le aud, parcă nu le-aș fi auzit. Omul meu, El, despre care vă vorbesc, m-a transformat. M-a făcut să nu-mi mai pese de nimic.** Soțul meu a observat și el că se întâmplă ceva cu mine, că am devenit mai tăcută. Într-o zi îmi spunea ceva, povestea de o întâmplare de la el de la fabrică. **Eu îl ascultam așa, din când în când, pentru că El, celălalt, îmi vorbea și el în același timp. Când soțul m-a întrebat ce părere am de cele întâmplate, am zâmbit și i-am spus că nu știu ce lucruri s-au întâmplat. Mi-a reproșat că mă port de parcă aș fi o tânără îndrăgostită. Mi-a mai spus că de la un timp prea stau adâncită pe gânduri, că prea mă port de parcă a ș pluti în altă lume și că nu mă mai interesez nici de el și nici de copii, că prea sunt îndepărtată de ai mei, că nu le dau atenția necesară și cuvenită și de multe alte asemenea bazaconii. M-am uitat la el, nu i-am zis nimic, am plecat din cameră și m-am dus în bucătărie**. Bineînțeles, omul meu, adică El, a venit după mine. M-a mângâiat pe cap. Mi-a spus să nu dau nici un fel de atenție la cele spuse. Nu m-am supărat, n-am mai plâns ca de obicei și n-am spus nimic. De altfel, de când El a apărut în viața mea nu mai pot plânge. **Uneori simt nevoia să plâng, dar nu pot plânge. Nu știu, dar uneori parcă îmi este dor să plâng. Cred însă că nu spun un adevăr. De fapt, nu-mi mai este dor să plâng. Nici eu nu știu. El știe. Oare nu mai am suflet să plâng, să mă bucur și să fiu tristă? Am început să cred că nu mai am sentimente. Însă eu am sentimente**. Am sentimente bune pentru soțul meu, pentru copii și de asemenea, sentimente pentru El. Mai ales pentru El. Dacă nu le-aș avea cred că m-ar pedepsi pentru că El știe tot ce-i în sufletul meu! Bărbatului

Scanned with OKEN Scanner

meu nu-i pot povesti despre **El. Mi-a poruncit să nu-i spun.** Şi cum aş putea eu să-i spun soţului meu aşa ceva! Soţul meu mă iubeşte şi cred că este puţin gelos. Bărbaţii aşa sunt ei! Unii mai geloşi, alţii nu sunt geloşi deloc. Al meu însă cred că dacă ar şti aşa ceva ar fi în stare să facă o nenorocire. **Sunt fericită însă, îi iubesc pe amândoi, mă tem şi de unul şi de altul şi sunt ca o slugă la doi stăpâni. M-am împărţit în două. Eu cred că sunt împărţită în mai multe bucăţi. Înţelegeţi, sufletul meu este acum alcătuit din mai multe compartimente. În fiecare compartiment locuieşte cineva: într-unul este El, în altul soţul şi în restul compartimentelor sunt copiii. Mă simt ca un apartament cu mai multe camere. Nu-i o glumă. Este un adevăr. Dar un adevăr care mă înspăimântă, dar care mă şi bucură. Îmi este frică să nu mă schimb mai mult. Ce m-aş face dacă ar trebui să mai fie un loc pentru părinţi, un altul pentru fraţii mei şi încă multe altele pentru rudele soţului meu. De aceea, nici nu mă gândesc la ei. Dacă m-aş gândi la rudele mele şi ale soţului meu ar pătrunde şi ele în sufletul meu. Dar eu n-am loc în sufletul meu pentru ei. De aceea, când ei vin la mine, El îmi spune să mă îmbrac şi să plecăm numai noi doi în oraş şi să ne plimbăm. Mergem aşa pe străzi împreună, fără un scop anume. El merge totdeauna în spatele meu. Am înţeles să mergem aşa să nu ne vorbească lumea. Dar lumea, când mergem pe stradă, tot ne vorbeşte. Unii zâmbesc cu înţelegere, alţii se uită urât, alţii parcă intenţionat se lovesc de mine şi câte şi mai câte lucruri nu mi se întâmplă. El merge în urma mea şi discutăm împreună, comunicând de la suflet la suflet. Mintea mea s-a antrenat să vorbească cu mintea sa, rostind fiecare din noi vorbele în gând. El aude ce spun eu, iar eu aud ce spune el, ca şi cum ar vorbi normal doi oameni. Sigur, şi noi suntem normali, dar avem putere de a vorbi telepatic. Telepatic poate că se cheamă felul în care comunicăm noi. Este interesant că nu trebuie să faci nici un fel de efort să vorbeşti. Pentru a comunica telepatic, trebuie să fii pasiv şi atunci auzi cel mai bine ce ţi se transmite. Uneori am senzaţia că parcă ar fi un fel de stare de somnolenţă. Dar nu-i totuşi o stare de somnolenţă, este aşa, un fel de toropeală dulce în care nu-ţi pasă de nimic. Ei bine, atunci îl aud pe El foarte bine, îl aud clar. Uneori vocea sa parcă ar avea o tonalitate metalică şi atunci tresar, mă înfioară şi mă nelinişteşte această voce. Îmi spun atunci că nu mai este el, că poate cei de la**

Scanned with OKEN Scanner

centrul mondial de comandă l-au înlocuit cu un alt bărbat. Dar el mă linişteşte spunându-mi că-i tot cel pe care-l ştiu de atâta vreme. Atunci mă dojeneşte cu vorbe blânde. Uneori îmi spune când gândesc rău despre dânsul că sunt o prostuţă mică, un copil. Dar eu nu gândesc rău despre el. Mă sperie vocea aceea metalică, aşa ca şi cum ar răsuna nişte alămuri într-o fanfară unde fiecare instrument ar cânta din toată puterea o altă melodie.

De multe ori, indiferent unde aş fi, mă trezesc vorbind de una singură. Dar nu e o vorbire care s-o rostesc eu, sau poate că chiar rostesc forţată din exterior vreun cuvânt. Eu însă, nu-mi dau seama de acele vorbe. Le spun poate pentru că altfel El nu mi-ar spune iar ai luat-o razna, discuţi cu tine singură. Nu discut, îi răspund eu. El îmi spune că m-a auzit. Şi nu ştiu cum, stând în spatele meu, îmi vede cum mişc buzele când vorbesc în gândul meu. Ştiu eu, poate gândesc şi vorbesc în gând! Şi nu vreau să vorbesc. Sunt sigură că-mi spune că vorbesc. Poate că o fi având dreptate. El ştie mai bine ce se petrece cu mine. Eu nu simt decât vag ceva care El zice că-i un fel de gând.

Într-o după-amiază, eram singură acasă. Am luat o carte din bibliotecă. Era o carte de dragoste. Am început s-o citesc stând întinsă pe canapea. Îmi rezemasem capul pe o pernuţă. Am citit câteva rânduri, după care nu mai eram eu cea care citea. De sub pernă auzeam vocea lui citind în locul meu rândurile din carte. M-am supărat. I-am spus în gând să nu mai citească. El repeta cuvintele mele: te rog, nu mai citi!, te rog nu mai citi! Am continuat să citesc şi auzeam ca un ecou îndepărtat vocea care citea. Era parcă vocea mea, dar îmi răsuna în cap ca un ecou îndepărtat ce se multiplica necontenit: „el se apropie de ea; îi sărută mâna, o priveşte adânc în ochi". Propoziţia aceasta răsună ca un ecou care se repeta rostogolindu-se în hăuri necunoscute. M-am speriat. Asta înseamnă că toată lumea aude ecoul vocii mele. Toată lumea ştie că eu citesc un roman de dragoste. Doamne, mi-am zis îngrozită! Nu te speria, ai devenit o mare doamnă.

Mi-am astupat urechile cu palmele pe care le apăsam cât puteam mai tare. Ecoul însă nu dispărea. Se repeta şi se multiplica încontinuu. El a început să râdă în hohote şi bătându-şi joc de mine, mi-a spus să nu-mi chinui palmele că nu au nici o vină, săracele de ele! Au urmat apoi şiruri întregi de cuvinte din care nu înţelegeam nimic. Cuvintele le

Scanned with OKEN Scanner

rostea El: înfloriturі, prostii, unamo, dualo, simplexata, matrix, ovul, ovuleranție și câte și mai câte cuvinte, unele abia începute du..., la..., inja..., femo..., cuvinte pe care le repetam ca și cum eu trebuia să le dau de înțeles. L-am întrebat de ce acest joc lugubru. A râs, hohotind într-o cascadă a cărei zgomot creștea mereu. Am rămas înlemnită, înmărmurită. Stăteam ca o stană de piatră. El continua să-mi spună vezi că poți fi cuminte și ascultătoare. Capul meu începea să se dilate. Simțeam că nu mai este capul meu. Nu mai încăpea pe pernă. Devenise enorm. În el se acumulau tot felul de cuvinte neînțelese. Îmi vuia capul. Totul era ca o furtună, ca un vârtej enorm ce se ridica în sus și împrăștia în toate părțile creierului, a sufletului sau a minții toate cuvintele care răzbăteau până la mine. Nu puteam să rostesc nici un cuvânt. Nu eram în stare decât să repet automatic unele frânturi de frază pe care le prindeam din zbor înainte de a se ivi din creierul meu sau nici eu nu mai știu, înainte de a-mi fi dictate din exteriorul meu de niște ființe sau de niște aparate, despre a căror existență n-am știut până atunci. Eram complet golită de gândurile mele. Tot ceea ce până atunci îmi aparținea plecase din mintea și din sufletul meu. Nu-mi mai aparținea mie personal nici o idee, nici măcar o idee. Plecase totul în lume. Zburase totul din toate ungherele. Nu mai aveam nimic. Aveam sentimentul că am devenit o imensă stație de radiotransmisie sau un post important de televiziune. Gândurile mele deveniseră ale tuturor. Nu mai eram eu însămi. Mă risipisem în lume. Rămăsesem doar ca o sahară, ca un imens pustiu. Indiscret. omul meu, El, mă întreabă ce fac. I-am răspuns că nu mai știu. Mi-a spus că nu-i nimic, să stau liniștită că va avea el grijă de mine. M-a asigurat că-mi va trimite el gânduri noi. Îi auzeam încurajările în interiorul capului. Stăteam nemișcată și așteptam cu încredere să se împlinească promisiunea. Am stat așa, cum mi-a ordonat, nemișcată în pat. Nu îndrăzneam, nu voiam, nu puteam – nici eu nu mai știu – dar nu eram în stare să mișc un deget, să întorc privirea într-o parte sau alta. Simțeam cum o avalanșă de curenți electrici îmi străpungeau ascuțit tot corpul, curenți ca niște unde îmi jucau sub piele, raze strălucitoare de culoare aurie îmi pătrundeau în ochi de parcă cineva ar fi vrut să-mi ia vederile. Am încercat să închid pleoapele. El mi-a spus că nu-i bine să fac așa ceva că s-ar putea să fie și mai rău. Am ținut ochii deschiși fără să clipesc. Am

Scanned with OKEN Scanner

încercat să pun mâna la ochi şi mi-a ordonat să stau cuminte. Ca un automat, m-am supus voinţei sale. Nu mai puteam suporta căldura imensă şi înţepăturile ascuţite şi adânci, sfâşietoare ale curenţilor electrici care-mi treceau prin tot corpul. Am crezut că-i bine să-mi frec mâinile şi picioarele pentru a le răci şi a le dezmorţi. Iar mi-a poruncit să stau nemişcată. Nu era chip în nici un fel să fac un gest, că El ştia dinainte ce am de gând să întreprind şi iar intervenea, împiedicându-mă. L-am întrebat ce doreşte de la mine, de ce mă chinuie. Mi-a răspuns că acestea sunt exerciţii de călire a organismului şi de perfecţionare a sufletului şi minţii. În orice fel aş fi încercat să mă mişc, îmi supraveghea nu numai mişcările dar chiar şi intenţia de a mă mişca. Exercita asupra mea tot timpul o influenţă tiranică. Până la urmă m-am supus. Am devenit încet, încet, ca un om toropit care se află între stare de veghe şi somn. În această poziţie şi cu o conştiinţă uşor aburită, îmi era mai uşor să mă supun comenzilor ce mi se dădeau. Mi se părea că chiar reuşisem să realizez o stare de deschidere mai mare spre lume. Era ca un fel de dezamăgire. **Totul în jurul meu, chiar şi obiectele neînsufleţite, începuse să prindă viaţă. Un bibelou din vitrina din dreapta mea, un căţeluş se uită la mine ca nişte ochi care aci mă înspăimântau, aci mă linişteau. Mă uitam pe geam, vedeam crengile copacilor mişcându-se, fiecare mişcare însemnând un gest de aprobare. M-am întrebat dacă eu am însufleţit lucrurile sau ele erau însufleţite dinainte şi eu abia acum luam cunoştinţă de această lume mirifică, despre care, până atunci, nu aflasem nimic de la nimeni. Simţeam că lumea toată are suflet, iar eu mă aflu aproape de sufletul lumii.**

A doua zi, când m-am trezit, soţul meu era lângă mine. Mi-a spus că am aiurit, dar că noaptea dormisem bine. Copiii erau plecaţi la şcoală. Soţul a plecat şi el la fabrică. Am rămas singură din nou. Şi iarăşi îmi apare în spate frumoasa şi îngrozitoarea mea umbră, omul care mă chinuise, cum numai în iad te poate chinui cineva. Am început să plâng şi-l imploram să plece. El era calm ca de obicei. A început să-mi mângâie părul bogat care-mi curgea pe umeri. Atunci i-am simţit răsuflarea caldă şi mi-am dat seama că s-a apropiat de mine. M-a îmbrăţişat. Mi-a sărutat umerii, gâtul, părul. Şi-a cerut iertare. A jurat că nu mă va părăsi niciodată de acum înainte. Chinurile prin care trecusem au fost o dovadă că sunt o adevărată doamnă de care El se poate îndrăgosti pentru totdeauna. M-a obligat, cu jurământ,

Scanned with OKEN Scanner

să-i comunic soțului meu când va veni de la serviciu că de azi înainte am doi soți: pe soțul meu, tatăl copiilor, și pe El. Da, pe El, necunoscutul. I-am răspuns că soțul meu este un bărbat mai bănuitor și mai ambițios și că nu va admite această dublă căsătorie. Ba o va admite că așa vreau eu. De altfel, și tu dorești aceasta. Să nu spui nimic, să nu minți că deja ți-am ghicit gândurile pe care le ai în minte și nu vrei să le spui. Eu le-am auzit deja. Nu am rostit nimic, dar cum el știe tot ce gândesc și cred că știe și ce voi gândi în clipa următoare, mi-a spus cu un glas atât de fermecător de parcă pogora din ceruri pe calea sfântă a îngerilor: **ei bine, începând de azi, suntem soți: eu îți sunt soțul tău iar tu soția mea. Nu i-am răspuns. Am plecat doar pleoapele. Am simțit cum mă îmbrățișează și iarăși m-a îmbrăcat în mantia aceea miraculoasă. Arătam ca o împărătească. Mi-a spus atunci: privește în față! Am rămas fascinată. Aveam pe cap coroană adevărată de împărătească. Eram îmbrăcată într-o rochie de mireasă cum doar în basme aș fi putut s-o văd. Eram eu așa cum m-aș fi văzut în oglindă. Am zâmbit imaginii mele. Îmi plăcea nespus. Am întins mâinile spre cea din fața mea, adică spre mireasa care eram eu, s-o îmbrățișez. El mi-a zis: Nu, nu se poate! Am încercat să mă apropii de ea, adică de cealaltă ca mine. M-a oprit din nou. Dacă te vei atinge de ea, adică dacă te vei atinge de tine, vei uita totul, iar eu nu vreau să uiți clipele acestea. În acel moment a dispărut imaginea mea. Eu fusesem mireasă. A trecut, eram de acum cununați: soț și soție.**

Am acceptat automatic această hotărâre. Eram bucuroasă că-l voi păstra lângă mine pe El, dar mă temeam de soțul meu care se va revolta. Ce nu poate face un bărbat în atari situații! Să nu-i spui încă soțului tău. Văd că-ți este teamă. Într-adevăr, o teamă imensă m-a cuprins, s-a strecurat ca aerul, ca apa în tot trupul, mi-a invadat sufletul. Simțeam că mă sufoc. Inima bătea ca un ciocan nemilos în piept. M-a cuprins o amețeală bruscă și o stare de slăbiciune. M-am așezat pe un scaun în fața mesei. Era ora prânzului. Veniseră de acum copiii de la școală. Nu peste mult timp trebuia să se întoarcă și soțul meu. Nu știam ce să fac. Stăteam așa, nemișcată, și nu mai puteam să gândesc nimic. Mintea mea nu că ar fi fost răvășită, era pur și simplu goală. Aveam în cap doar două cuvinte: soție și soț. **Al doilea soț. Nu te neliniști, de azi nu mai plec.** Rămân aici cu tine. Vom fi împreună totdeauna. M-am speriat de-a binelea. Între timp a venit soțul meu adevărat. I-am pus de mâncare și lui și copiilor. Celălalt îmi spune că-i pun și lui de

Scanned with OKEN Scanner

mâncare. Am adus din casă încă un scaun. Am luat încă un tacâm şi la pus la masă. Am pus în el mâncare, la fel ca şi ceilalţi. Soţul meu s-a uitat la mine. La fel şi copiii. Dar de ce ai pus în plus un tacâm? – mă întreabă soţul meu. L-am pus pentru El. Nu-l vezi, s-a aşezat la masă. Faceţi cunoştinţă! Soţul meu a izbucnit în râs. Copiii s-au uitat miraţi. Cum însă asemenea gesturi mai făcusem eu din când în când, soţul m-a întrebat dacă mi-am luat medicamentele. I-am răspuns că am uitat să le iau.

Sindromul de acţiune exterioară se află, de asemenea, în relaţie cu factorii onirici pe care îi găsim la debutul bolii şi că pe parcursul evoluţiei sale, în diversele faze, este constituit fie de „imaginaţia onirică" (stări confuzionale sau onirism nocturn), „fie din interpretările delirante care nu pot fi considerate ca adevărate halucinaţii".

„*Sindromul de acţiune exerioară* (a cărui idee de posesiune internă constituie cel mai înalt grad) reprezintă ansamblul acestor interpretări morbide exogene şi mai ales, endogene (voci exterioare – fruct al gândurilor – ordine – pseudohalucinaţii cenestezice, etc.). *Activitatea onirică* caracterizează stările paroxistice (confuzie, coşmaruri)".

Între activitatea onirică (imaginativă şi afectivă) şi ruminaţia mintală pare că ar exista o oarecare interdependenţă. *Activitatea onirică survine de la început*, însă ea scade în planul conştiintei „preocupări fundamentale, până atunci latente, de aşa manieră că între cele două stări, aparent atât de îndepărtate, se descoperă la bază legătura tendinţelor ce acţionează". Cum etimologic, activitatea onirică este determinată de factorii predominant exogeni sau de cei endogeni, care provoacă somnul, se poate presupune că „sindromul de acţiune exterioară ar depinde *direct şi inedit* de factorii organici de ordin neurovegetativ sau toxi-infecţioşi...". Aceşti factori deţin un rol în apariţia sindromului doar prin aceea că determină încremenire, lipsa de mobilitate intelectuală şi condiţionează figuraţia onirică fără ca totuşi participarea lor să fie „directă şi imediată", punct de vedere care îl apropie pe H. Claude de distincţia pe care o face, cu referire la schizofrenie. E. Bleuler, care diferenţiază semnele primitive de semnele secundare, distincţie atât de importantă pentru explicaţia psihiatrică.

În ce priveşte activitatea ruminativă ca sursă a sindromului de acţiune exterioară, H. Claude precizează că: **„Fenomenul ruminativ se caracterizează prin reluarea neîncetată a unei idei dominante** (subl. ns.

Scanned with OKEN Scanner

– M.Ş.), **care invadează gândirea, care se ataşează la precizarea şi explicarea sub toate aspectele şi consecinţele sale posibile”.**

Concluzionînd asupra edificării sindromului de acţiune exterioară, autorul precizează următoarele: **„Elementele sindromului de acţiune exterioară sunt furnizate de tendinţele afective ale bolnavului...**

*Cât despre originea însăşi a tendinţelor delirante care dau impresia intervenţiei unei acţiuni exterioare, noi credem – scrie autorul – că ea îşi găseşte explicaţia sa... chiar în episoadele onirice. Credinţa în acţiunea exterioară prinde corp în sânul acestor episoade fie pentru că ele produc un astfel de dezmăţ al imaginaţiei astfel că bolnavul este, sub această formă de influenţă, un complex refulat... fie, în fine, că introspecţia delirantă sau ruminaţia mentală favorizată de aceste stări crepusculare ale conştiinţei fac să apară, ca străine, senzaţiile şi auto-matismele (**stranietatea lumii exterioare**). Totuşi, cum în dezvoltarea sa el este susţinut şi împlinit prin tendinţele afective actuale şi profunde ale subiectului, sindromul de acţiune exterioară, dacă el apare cu această ocazie, nu evoluează, odată starea de onirism trecută, decât cu condiţia de a corespunde vreunei „secrete angoase” sau „vreunei secrete dorinţe”*(subl. Ns. – M.Ş.).

*Împreună cu Morlaas şi H. Ey, autorul (H. Claude) a întreprins un studiu cu referire la mecanismele psihozelor halucinatorii din care se desprinde concluziv: fie organizarea unui sindrom de acţiune exterioară în care sunt exprimat tendinţele profunde ale bolnavului adus la suprafaţă de stările onirice dispărute; fie că are loc un debut confuzional lent, regresiv, cu persistenţa şi organizarea unui delir de acţiune exterioară pseudohalucinatorie; fie un puternic şoc afectiv cu onirism nocturn. Aceste eventualităţi particulare de edificare a unui sindrom de acţiune exterioară fac pe autori să distingă un **sindrom oniroid de acţiune exterioară**, deosebit de sindromul de acţiune exterioară, bazat pe **ruminaţie mentală şi pe hiperendofazie**.*

Încheind consideraţiile sale privind varietăţile sindromului de acţiune mentală, H. Claude citează un excelent pasaj aparţinând marelui psiholog William James care scria: *„Irupţiile subconştientului în conştiinţa clară are caracterul de a obiectiva şi a conferi subiectului impresia că el este dominat de o forţă exterioară.”* (subl. ns. M. Ş.). (H. Claude – *Mecanisme des Hallucinations. Syndrome d'action exterieure* –

Scanned with OKEN Scanner

L'Éncephale, nr. 5, 1930, p.345-359), fenomen ilustrat în fragmentul ce urmează aparţinând aceluiaşi pacient P. A.

„Cu chipul urât, aproape o mască, cu chipul frumos, aproape o mască, stă întins cu faţa în sus, cu trupul înconjurat de spini, de un alai de clipe leneşe şi sângeroase; reîntors de la o mare, înspăimântătoare muncă, altădată Alesul, altădată victorios, nu mort, iată-l acum victimă a unei cete pline de cruzime.

Plin tot de speranţe, respiră, respiră, să nu moară de tot; sunt clipe şi clipe, va veni odată şi clipa aceea, când clipa aceea va veni o salvatoare va face din ea; când clipa aceea va veni cu o armată mare de clipe – gînduri salvatoare să-l apere pe el în faţa neantului, pe el în faţa semenilor, pe el de el însuţi... Atunci multe dintre cele nevăzute so vor vedea încă o dată, încă o dată se vor auzi cele neauzite; multe vor fi frumoase dintre cele ce par urâte, însuşi viitorul – greşeală neînfăptuită încă – va fi binevenit.

Pentru viaţa care va veni el are greaua datorie de a respira. Un râs negru îi umple gura, îi îmbogăţeşte viaţa cu un fior de milă, imagini şi cuvinte de demult renasc în el mai vii, mai pure, mai curajoase; respiră cu elan, cum nu a făcut altădată: şi totuşi, ar învinge cel care ar avea o mai mică silă de ceilalţi, o mai mică sila de sine; acola ar învinge, în marea lui înlelepciune; acela ar învinge de ar avea înţelepciunea să se scoale acum din moartea grea, ar fi un fericit învingător înţeleptul, eroul, mortul.

Această hidoasă fiinţă sensibilă va pieri, nu va pieri? Acest sac de oase iubit de spânzurătoare, această carapace plină de scântei negre, acest pumn de gânduri gata-gata să ia foc, această măciucă bună pentru neant, ce sperax, ce mai speră oare?

Acest iubitor de neadevăr va face din casa lui un templu al neadevărului? Acest iubitor de adevăr un templu al adevărului va face din casa lui?; o lumînă nouă va aduce în ea; casa lui, stea şi candelă va flutura în neant.

Iertate să-i fie rănile cucerite în luptă dreaptă.

Sunt răni de neînlăturat, răni anume pentru el, cucerite în lupte grele; cucerind mari victorii, mari victorii, cu mari înfrîngeri, mari înfrîngeri, el... Sfîrşită-i lupta: Învingătorul-Învinsul se reîntoarce acasă, la casa lui tămăduitoare, să fie apărat, să fie ascuns, să i se uite urmele, să nu i se scoată ochii cu fierul înroşit, să nu i se taie capul, braţele, picioarele. Rumegă-ţi cu înţelepciune gândurile la tot ce înţelepciunea îţi aduce: răni

Scanned with OKEN Scanner

bogat iluminate de raze lăuntrice, o viață mai ușoară, o moarte mai ușoară, o după-moarte fericită. Nu risipi, nu schimba, sperând, Victoria-Înfrângerea pe Înalte Bucurii; o Victorie-Înfrângere vei primi în schimb.

O după-amiază cu ploaie de stele se arată-moare pe cer, o viața noua se așează pe umerii bunului muritor; toate bune, noapte bună, moarte bună.

Steagul Învingătorului-învinsului flutură cu sângele printre stele.

Bucură-te și bate-te cu pumnii peste gură; vorbește în șoaptă în casa ta, fii ascuns cu ceea ce ai, nu te arăta lumii, nimeni să nu știe că pe pământ a fost zidit Templul Mizeriei.

Trăiește cum parca nu ai mânca, oasele tale neluminate fac mult zgomot în întuneric, trosnesc: rușinează-te de mâncarea ta, rușințază-te de oasele tale, rușinează-te de toate câte sunt ale tale! Vai ție, îți strigă neantul: din viată adună-ți oscioarele, oasele pure și revino la mine...

Un stâlp de foc fă-ți, mergi cu el prin negura mai-multă-lumină și toate vor fi bune, toate, toate; așadar, nu toate vor fi rele.

Din belșugurile suferinței, înțeleptule, te adapă; fii animal pur înțelept, fii nou născut, te adapă la izvoare noi. Bucură-te: moartea ajunge obosită la capătul drumului, moartea nu mai poate, moare înoartea odată cu viața. Ziua ta începe într-o noapte și sfârșește într-o noapte, ziua aceasta a fost sărbătoarea ta, cu fructe albe și roșii, negre ca moartea, vii ca cel din pământ.

Iată-l pe el; iartă-l pe el, iartă-l pe el: Supraviețuitorul!; un gând îi flutură în creier încă de pe acum ca o salvare viitoare: dintr-o astfel de suferință-neputință se poate naște oricând o mare putere lăuntrică; mai demn, mai pur, mai viu de acum încolo își călăuzește gândurile – răni luminoase către acea nemaipomenită viață lăuntrică, o înfloritoare viață lăuntrică; desparte clipele bune de clipele rele, coboară către o altă viață.

Casa lui, stea și candelă, flutură în neant: trăsnit cade supraviețuitorul în casa lui."(Petre A.)

V.H. Kandinski, discutând asupra pseudohalucinațiilor și raportându-se la halucinațiile perceptive descrise de Kahlbaum, remarca faptul că halucinațiile aperceptive, așa cum sunt descrise de Kahlbaum, constituie, după cum se exprimă autorul german, percepții subiective „în care rememorările false cu caracter senzitiv apar spontan, având un conținut definit sau nedefinit", precizare ce decurge din însăși termenii utilizați de autor de rememorare sau „hallucinirte Erinnerungen". În afară

Scanned with OKEN Scanner

de termenul de halucinații aperceptive, Kahlbaum denumește fenomenele halucinatorii legate de procesele de rememorare spontană cu caracter imaginativ și „fantoremie", termenul „rhema" înseamnă „cuvânt". De aici urmează că halucinațiile aperceptive sau fantoremiile aparțin manifestărilor pseudohalucinatorii verbale și al căror conținut este dependent de fantezia, de imaginația bolnavului. „Fenomenele subiective – scrie Kahlbaum – nu au caracter senzitiv, conținutul lor psihic este al unei scheme abstracte și pentru a lua un caracter senzitiv anumit este necesară participarea organelor periferice". Halucinațiile rememorării sau fantoremiile sau halucinațiile aperceptive pot fi abstracte sau concrete.

Fantoremiile abstracte se caracterizează, după Kahlbaum, prin convingerea bolnavului că „gândurile îi sunt introduse în interiorul lui din exterior, le scot din el în exterior, sau sunt fabricate pentru el de persoane străine", din afara sa.

Așa cum vedem, sunt formulate încă din 1866 elementele esențiale ale sindromului de acțiune exterioară, descris ulterior de către H.Claude și acceptat unanim în psihiatria contemporană.

Un alt elemen particular halucinațiilor aperceptive este caracterul lor forțat, obsesiv, subliniat de către Kahlbaum, admis de V. H. Kandinski, preluat de P. Janet, utilizat de însuși H. Ey în explicarea fenomenelor de automatism mintan și evidențiat în manifestările psihomotrice verbale impulsive, forțate.

În ce privește sentimentul de „scoatere a gândurilor" despre care vorbește Kahlbaum, ca și Hagen, și pe care îl vom întâlni mai târziu, ca și astăzi, descris sub diferite denumiri: „furt al gândirii", „difuziunea gândurilor", „publicitatea gândurilor`", „ghicirea gândurilor" (Heuyer), „gândire xenopatică", „influență xenopatică" (P. Guiraud) etc. Acest din urmă element de „scoatere a gândurilor" din interiorul bolnavului, după Kahlbaum, reprezintă o variantă particulară fantoremiilor abstracte.

Pe de altă parte, ***însăși ecoul lecturii*** *descris de Morel a fost formulat de autorii germani Hagen și Kahlbaum și de asemenea, de către V.H. Kandinski care semnala că* ***„vocile" vorbesc înainte ca bolnavul să-și poată exprima gândurile sau că de multe ori gândurile care-i apar n-au fost niciodată obiectul conștiinței sale, nici ca structură gramaticală, dar nici din punctul de vedere al conținutului lor. Bolnavul ajunge la aceste concluzii în mod inconștient.***

Scanned with OKEN Scanner

V.H. Kandinski, referindu-se la faptul ca bolnavii prezentați de Kahlbaum ar avea amintiri trecute pe care fantezia lor să le rememoreze, preciza că acestea pot fi denumite **pseudohalucinații ale amintirilor**, *constituite din fapte gândite, imaginate, vizual sau auditiv, şi care greşit sunt interpretate de bolnav ca amintiri petrecute într-un timp mai apropiat sau mai îndepărtat. Particularitățile caracteristice ale acestor pseudohalucinații este marea lor intensitate, vivacitatea reprezentării, caracterul lor obsesiv ce se impun conştiinței fără participarea reflecției, ca o convingere a unei memori, a unei re-prezentificării.*

Un astfel de produs pseudohalucinator, remarcă V.H. Kandinski, se produce spontan şi nu ca o rememorare, putând surveni singure sau în asociere cu amintiri obişnuite, ceea ce conferă conştiinței certitudinea realității. În baza celor de mai sus şi a participării inconştiente a faptelor de memorie, fantoremia concretă se poate denumi poate cel mai bine, după Kandinski, ca o *pseudohalucinație a pseudomemoriei.*

„De aproximativ o lună sau două – ne declară pacientul A.V. – am convingerea că persoanele din jur îmi fabrică gânduri, mai bine-zis îmi sugerează gânduri, dar nici acest verb nu este corect, sugestia şi sugerarea gândurilor construite, elaborate de alții ar fi mai bun ca termen. Această metodă este folosită pentru crearea unor stări de neliniște, a unor amintiri, rememorări, care sunt puse în mişcare de cuvinte fără legătură logică între ele, deşi puțină logică au totuşi între ele, iar uneori aceste rememorări apar fără a auzi cuvinte rostite aşa cum oamenii aud în mod obişnuit. În acest fel, sunt aduse pe ecranul conştiinței, uneori sub formă de imagini, dar cel mai frecvent sub formă de monolog interior, cuvinte nerostite cu care fiecare poate vorbi cu celălalt, sub forma unui câmp de inducție generat de o sursă necunoscută – pentru că surse pot fi mai multe, din soare, dintr-o floare, din lucruri, din ființe etc., pentru că tot ce este viu sau neviu poate avea energie sau biocurenți, dar termenul este dur – această energie generând gânduri vorbite 'tare, în şoaptă, murmurate sau gânduri nevorbite. Aceste gânduri de tot felul, la rândul lor, generează amintiri din copilărie, din viața mea, imagini, proiecte etc., care vin într-o ordine, sunt legate între ele, cu desfăşurare foarte rapidă, sau alteori, pe aceeaşi imagine, grefezi posibile proiecte sau năzuințe, ipoteze. Aceste cuvinte aparțin noilor generații de limbaj; noului stil de limbaj care diferă de vechiul stil cu care am fost obişnuiți, de aeeea îmi pare puțin străin şi

Scanned with OKEN Scanner

neobişnuit limbajul acesta, dar nici neobişnuit, oscilatoriu poate că-i mai corect din punct de vedere al înţelesului.

Acest limbaj este rostit sau nerostit de alte persoane, cunoscute şi necunoscute, pe care le aud vorbind singure sau dialogând între ele. Nu pot să precizez în ce scop îmi sunt sugerate cuvintele, dar cel mai mult îmi schimbă starea de spirit, mă ţin sub control, ei acţionează asupra mea, îmi fură gândurile. Dumneavoastră însuşi îmi ştiţi gândurile. Au o difuziune planetară gândurile. Sunt auzite şi în cosmos. Eu le-am auzit transmis la radio şi la televizor uneori le-am auzit. Acolo erau şi unele imagini forţate de-ale mele.

Pseudohalucinaţiile vizuale.

Spre deosebire de halucinaţiile vizuale adevărate, pseudohalucinaţiile vizuale sunt mai rare. Însă nu este mai puţin adevărat că sunt, pe de o parte, dificile de explorat la un examen clinic grăbit şi superficial, iar pe de altă parte însuşi bolnavul – şi mai ales dacă are o insuficientă dotare ideo-afectivă – le analizează şi le diferenţiază cu mai mare greutate. Obişnuinţa, pe de altă parte, cu părţile sale simultan pozitive şi negative îl duce pe medic să accepte ceea ce apare la prima vedere ca manifestare fenomenologică psihopatologică şi să accepte termenul generic de halucinaţii vizuale de care abundă observaţiile şi descrierile psihiatrice.

Raportându-se la acest tip de pseudohalucinaţii, remarcăm că acestea pot avea caracter episodic sau stabil şi apar îndeosebi la persoanele predispuse sau care prezintă un teren particular pentru aceste manifestări, în sensul **halucinolepsiei**, aşa cum am denumit noi această predispoziţie, sau a **halucinofiliei**, aşa cum o denumeşte H. Ey. Pseudohalucinaţiile vizuale apar la persoanele sensibile după stări intense de stres psihic sau moral, la bolnavii suferind de psihosindroame predominant endogene (schizofrenie, parafrenie, paranoia) sau predominant exogene (psihosindrom organic). Pseudohalucinaţiile vizuale apar şi la oamenii normali ca şi la bolnavii psihici, îndeosebi în stările hipnoide, dominante, cu mare încărcătură afectivă, la persoanele cu o mare capacitate imaginativă şi de reprezentare. Artiştii plastici „văd cu ochii minţii" tabloul pe care-l au în curs de execuţie şi nu este deloc exclus să-l poarte în minte ani întregi până se hotărăsc să-l

Scanned with OKEN Scanner

expună. Schițele numeroase ale unor tablouri executate de către pictori celebri atestă cele spuse de noi şi, totuşi, aceste tablouri pe care artistul „le vede" permanent, nu sunt şi nu pot fi asimilate pseudohalucinațiilor vizuale, chiar dacă şi tocmai pentru că asediază, obsedează pe artist, acesta fiind conştient că ceea ce are ca imagine vie în mintea sa este propria sa creație, de care este puternic impregnat, în fața căreia vibrează cu toate resursele sale psihice, dar nu-i influențează alienant personalitatea, chiar dacă scenele pe care le „vede" au caracter fantastic, apropiat sau comparabil cu conținutul unor scene pseudohalucinatorii pe care le desenează unii bolnavi psihici cu înclinații sau cu oarecare talent artistic.

În ce priveşte starea neuro-psiho-fiziologică a pacienților care reprezintă pseudohalucinații, majoritatea autorilor sunt de părere că acestea sunt favorizate de starea hipnoidă ce se realizează în trecerea de la starea de veghe la starea de somn. Aceste aşa-numite halucinații vizuale hipnagogice, care apar şi la persoanele normale psihic, sunt denumite cu termenul impropriu de halucinații hipnagogice. Că aceste imagini vii, intense, apar când bolnavul ține ochii închişi, că se mențin în cazul bolnavilor psihici chiar dacă au ochii deschişi, atestă că desfăşurarea acestor imagini are loc în spațiul psihic, că bolnavul „vede cu ochii minții, ai sufletului sau a spiritului său". Izvorul, sursa acestor imagini pseudohalucinatorii vizuale vine din profunzimile psihicului pacientului, au caracter de noutate şi de surpriză, pacientul fiind în situația unui spectator care asistă la derularea unui film cu caracter de premieră, dar lipsit de logică şi de înțeles, grație desfăşurării rapide şi de neînțeles a acestor scene caleidoscopice, diverse în ce priveşte conținutul, culorile, forma, ca şi permanența lor metamorfoză. Chiar atunci când bolnavul închide ochii, aceste imagini nu dispar, se derulează cu tot atâta rapiditate şi îi apar subiectului tot atât de străine şi de stranii. Conținutul pseudohalucinator vizual este dintre cele mai diverse, de la formele cele mai simple până la cele mai complexe obiecte şi ființe şi de la cele întâlnite în realitate până la cele neînchipuit de fantastice. Pacienții „văd" figuri necunoscute, peisagii, prăpastii, munți, scene erotice sau de groază, simple sau complexe, cu conținut, dimensiuni, culori şi luminozitate diferite, micropsice, sau macropsice, multicolore, feerice, obişnuite sau neobişnuite, figuri întregi sub formă de portrete, părți de corp, desmembrate, sau figuri umane întregi etc., etc., fără a fi capabil să le oprească desfăşurarea rapidă şi fără a dispune de posibilitatea ordonării

Scanned with OKEN Scanner

logice a cursului lor. Aceste fenomene pseudohalucinatorii vizuale apar în câmpul vizual subiectiv, iar dacă întensitatea şi claritatea lor este maximă, bolnavul – aşa cum remarcă N.H. Kandinski – pierde posibilitatea de a-şi de seama, pentru moment, că, de exemplu, el are *pleoapele închise*, percepând aspectul cinematografic sau panoramic al pseudohalucinaţiilor vizuale ca şi cum ar avea ochii deschişi. Dar, aşa cum precizează Kandinski, oricât de vii şi de complexe ar fi aceste percepţii vizuale fără obiect de perceput şi cu desfăşurare în spaţiul psihic, ele nu au caracter de exterioritate, de obiectivitate şi de senzorialitate. La bolnavii la care desfăşurarea imaginilor pseudohalucinatorii se face rapid, aceste imagini nu induc fenomenul obsesiv în mintea şi sufletul bolnavului, tocmai datorită instabilităţii procesualităţii halucinatorii. În cazul în care imaginile pseudohalucinatorii sunt stabile, manifestarea obsesivă poate să se instaleze, pacientul având posibilitatea să se oprească asupra conţinutului halucinator căruia să-i confere în acelaşi timp un anumit sens şi o anumită semnificaţie. Totuşi, pseudohalucinaţiile vizuale apar împotriva voinţei bolnavului şi au, din acest punct de vedere, un caracter forţat, automatic şi, ca atare, independent de conştiinţa depolarizată şi voinţa pacientului. Spontaneitatea şi automatismul caracterizează şi apariţia pseudohalucinaţiilor cu caracter stabil în care, de asemenea, intervenţia voinţei este la fel de ineficientă ca şi în cazul defilărilor rapide a imaginilor pseudohalucinatorii vizuale. *Caracterul de stabilitate şi conţinutul terifiant al imaginilor pseudohalucinatorii conferă acestui fenomen psihopatologic caracter obsesiv şi, prin aceasta*, scrie Kandinski, *ne aflăm deja pe terenul psihopatologic. Tocmai această trăsătură obsesivă, care conferă caracter patologic pseudohalucinaţiilor vizuale, nu este, după opinia noastră, suficientă pentru a defini şi afirma caracterul alienant, dacă această obsesie nu este acompaniată cu perturbări ideo-afective psihoproductive, neoformative sub aspect psihopatologic. Din acest punct de vedere, fie că pseudohalucinaţiile vizuale sunt hipertimic-expansive, erotice, religioase etc. sau îndiferente, ele nu se pot desprinde sau separa de semnificaţiile care le sunt ataşate de fiecare bolnav şi, ca atare, ele pot constitui sursa iniţială a unui delir, motivele direcţionării, îmbogăţirii, amplificării şi proiecţiei într-o direcţie sau alta a ideilor delirante sau delirului.*

Permanenta schimbare a imaginilor pseudohalucinatorii vizuale a fost constatată în cazul ideofreniei (schizofreniei) acute în care se amestecă

Scanned with OKEN Scanner

cu halucinațiile auditive, în aceste cazuri apărând şi aspectul obsesiv, probabil nu numai ca urmare a disoluției nivelului de conştiință, cât şi complexității tulburărilor de percepție simultan auditive şi vizuale, bolnavul fiind în imposibilitatea de a se debarasa de imaginile subiective neplăcute, terifiante, anxiogene şi cu mare potențial intelectual delirogen, acuzând că aceste fenomene sunt rezultatul unor influențe malefice, persocutorii, din exterior, aceşti persecutori trimițându-le, îndreptând, dirijând asupra lor imaginile chinuitoare. Atunci când pe ecranul intrapsihic apar figurile unor ființe dragi şi apropiate care-şi schimbă permanent înfățişarea, bolnavii – remarcă N.H. Kandinski – atribuie toate aceste transformări şi chinuri unor persecutori nevăzuți, neştiuți, tainici şi tiranici. În acest sens, îndreptățit, N.H. Kandinski îl citează pe J.S. Mill care scria, referindu-se la percepția senzorială sau sufletească a ceva, că nu se poate să nu fii sigur în ceea ce vezi şi auzi şi că, pentru stabilirea acestui adevăr nu este necesară nici un fel de ştiință şi că nici un fel de reguli nu pot conferi cunoaşterii adevărului a ceea ce percepem, decât se află în însuşi actul percepției, şi preciza că *„Pentru această parte a cunoştințelor noastre nu există logică"*. De aici şi ideile delirante, şi delirul alimentat şi clădit pe imaginile pseudohalucinatorii vizuale, delir dublat de convingerea ireductibilă a bolnavului la administrarea unor argumente logice din partea anturajului. Pe de altă parte, *extragerea automatică a imaginilor pseudohalucinatorii din profunzimile structurilor psihice inconştiente, conferă delirului şi mai multă veridicitate şi cu atât mai multă convingerea bolnavului în edificarea pseudoconştientă a edificiului său delirant-halucinator. De aici şi convinger ea că se acționează asupra sa, bolnavul „văzând mai mult cu ochii, decât cu capul"* (mintea), scrie N.H.Kandinski – *aici aflându-se sursa lipsei de logică, cunoaşterea, credința şi convingerea unei cunoaşteri nemijlocite prin vedere sau intuitie şi în care nu mai poate interveni activitatea intelectuală şi, respectiv, logica. Convingerea delirant-halucinatorie bazată pe o percepție fără obiect de perceput nu are nevoie de logică, aşa cum inconstientul care o alimentează nu se conduce după principiile logicii raționale, ci după cele ale logicii afective, naturale sau după logica elementară a vieții perturbată imergentiv prin disoluția nivelelor psihice superioare, aflate sub influența unar dominante psihic cu sens descendent, regresiv.*

Scanned with OKEN Scanner

N.H. Kandinski subliniază un fapt de o particulară importanţă clinică,i când precizează că, atunci când bolnavul prezintă chiar cele mai simple pseudohalucinaţii hipnagogice sau febrile, ca şi în pseudohalucinaţiile intercurente şi stabilite, imaginile pseudohalucinatorii vizuale apar în faţa vederii interioare a pacientului şi fără voinţa acestuia, ca şi fără nici un fel de sentiment al activităţii intrapsihice, este totuşi în relaţie temporo-spaţială cu situaţia sa reală în momentul dat. În cazul pseudohalucinaţiilor vizuale continui, în care are loc desfăşurarea unor tablouri complexe şi cu schimbarea frecventă a scenelor halucinatorii, imaginile subiective nu duc la relaţii cu situaţia reală a bolnavului în momtntul dat, ceea ce face ca bolnavul să-şi distragă atenţia de la situaţia sa reală, plasându-se în cu totul altă lume, afundându-se în şi fiind absorbit de acţeastă fenomenologie paeudohalucinatorie vizuală, rupându-se de activitatea atenţiei în timp ce, în vis şi în cazul halucinaţiilor adevărate, se detaşează de activitatea conştiinţei.

După opinia noastră, în cele de mai sus este, în fond vorba de grade diferite ale stării hipnoide sau de grade diferite de disoluţie a sistemelor psihice superioare, de regresie la un nivel gradual diferit al activităţii psihice, care merge progresiv de la pseudohalucinaţie vizuală hipnagogică, obişnuită, febrilă ori întercurentă în care nu se rupe contactul cu realitatea şi nu este alterat discernământul asupra propriei persoane şi a relaţiilor sale cu lumea exterioară, la starea hipnoidă dominantă şi cronică, aşa cum este în cazul schizofreniei şi în care sunt tăiate legăturile cu realitatea prin depolarizarea conştiinţei, bolnavul fiind scufundat şi absorbit în lumea pseudohalucinaţiilor vizuale tiranic dominante cu lumea sa solipsist-autistă generată din profunzimile inconştientului şi în care este păstrată clară conştiinţa, dar sunt rupte punţile de legătură ale atenţiei cu realitatea, în timp ce în cazul halucinaţiilor adevărate vizuale, ca şi în vis sunt nu numai perturbate dar rupte legăturile cu conştiinţa, disoluţia sistemelor psihice superioare fiind mai profundă decât în cazurile discutate mai sus.

În sprijinul celor de mai sus, redăm pe scurt din observatiile noastre clinice următoarele:

„Bolnava A.V. ne relatează că, înainte de a adormi, îi apar în faţa privirii, având pleoapele închise, numeroase figuri de obiecte de diferite mărimi, de obicei de talie normală, colorate strălucitor, animale obişnuite sau cu aspect monstruos sau figuri umane înspăimântătoare, care-i procură

Scanned with OKEN Scanner

o stare de anxietate intensă, bolnava având convingerea fermă că toate acestea nu sunt adevărate şi că nu pot să se constituie ca o realitate".

O altă pacientă, M.L., suferind de schizofrenie paranoidă, ne relata că „vede cu ochii sufletului" imagini dintre cele mai diferite, tablouri pictate pe care nu le-a văzut niciodată, peisagii frumoase, prăpăstii, păduri înverzite, câmpuri întinse, animale obişnuite sau groteşti, animale preistorice, figuri umane de aspect normal sau sub formă de fotografii sau portrete, „care defilează, defilează cu o viteză ameţitoare; parcă aş vedea un film fără nici un subiect şi fără nici o legătură între scenele turnate, film care se derulează cu o viteză incredibilă, dar pe care nu-l pot descrie sau povesti decât aşa cum îl văd, fără să pot încropi cât de cât o poveste coerentă. Da! Văd Văd! Este fantastic ce văd! Totul curge ca o cascadă de imagini". În timp ce bolnava era întinsă pe pat, stând pe spate, medicul s-a aşezat lângă ea. A stat aşa nemişcat şi a urmărit ce face. Fără nici o mişcare a corpului, cu excepţia mişcărilor rapide ale globilor oculari, bolnava era ca o statuie de piatră. Era complet ruptă de realitate, absorbită de lumea imaginilor sale vizuale pseudohalucinatorii. Mişcând patul, a deschis ochii şi a povestit ceea ce vedea.

Un alt caz cu fenomene pseudohalucinatorii vizuale febrile este al bolnavului M.A. care, la vârsta de 7 ani, prezintă o afecţiune febrilă cu temperatură de aproape 40° şi care vedea în faţa sa bolovani imenşi care se rostogoleau în direcţia patului pacientului şi o persoană monstruoasă, guliverică, stând pe vârful unui povârniş, care împingea la vale aceste pietre imense.

N.H. Kandinski redă autoobservaţia sa cu privire la pseudohalucinaţiile vizuale survenite de două ori în cursul unei afecţiuni febrile, atunci când temperatura corpului era foarte mare. Autorul vedea figuri umane cunoscute şi necunoscute care făceau tot felul de grimase şi gesturi necuvincioase. Fiece gând care apărea în minte se desfăşura rapid, gândurile schimbându-se fără nici un fel de logică între ele, ceea ce l-a determinat pe autor să considere că *delirul febril este, în afara unei neînsemnate componente intelectuale abstracte, un delir predominant şi viu senzorial de tip pseudohalucinator vizual. În forma mai avansată de delir febril – este de părere autorul – când bolnavul încă percepe mediul ambiant, pseudohalucinaţiilor vizuale li se adaugă pseudohalucinaţiile auditive, tactile şi cenestezice, rezultând astfel un veritabil „**haos***

Scanned with OKEN Scanner

pseudohalucinator". *În unele cazuri, apare delirul febril de tip metamorfozic sau metabolic, aşa cum a fost cazul unui cunoscut al lui Kandinski care, tot în cursul unei stări febrile, a prezentat pseudohalucinaţii vizuale şi ale sensibilităţii generale, cu convingerea că este transformat într-un cal cu şea pe el, şi în şea o femeie pe care o duce prin câmpii şi lunci. Punctul de plecare a acestei pseudohalucinaţii cu delir metabolic l-a constituit prezenţa unei comprese (şeaua) aplicată pe gât şi pe coloana vertebrală a bolnavului. Un mecanism asemănător stă la baza delirului metabolic de tip licantropic (transformare în câine).*

Tot N.H. Kandinski formulează opinia că pseudohalucinaţiile vizuale în delirul febril se pot transforma în halucinaţii adevărate. Astfel, în cazul în care are loc o rupere a conştiinţei de realitate, cu obnubilare şi stare de vis, ca şi cum bolnavul ar fi cuprins de un somn adânc, pseudohalucinaţiile vizuale se transformă în halucinaţii vizuale adevărate care se întipăresc în mintea bolnavului şi care, uneori, rămân engramate în memorie aproape toată viaţa. În cazurile în care conştiinţa nu este încă obnubilată puternic şi bolnavul are pseudohalucinaţii vizuale şi/sau auditive, acestea, dacă nu în toate cazurile, totuşi de cele mai multe ori se transformă în halucinaţii şi în modul cel mai obişnuit, îndeosebi în perioada postdelirantă, de remisiune a delirului febril adică atunci când se instalează epuizarea centrilor corticali.

Pseudohalucinaţiile vizuale pot avea caracter, de asemenea, stabil, cu o durată îndelungată de manifestare în schizofrenie, în psihosindroamele delirant-halucinatorii cronice, în psihosindroamele organice involutive, toxice etc.

De asemenea, pot apare ***manifestări pseudohalucinatorii vizuale*** *la limita dintre tulburările ce interferează normalitatea şi boala psihică; precum şi în cazurile de paranoia.*

Halucinaţiile heautoscopice (deuteroscopice sau speculare) au caracterul fenomenelor pseudohalucinatorii vizuale, aşa cum reiese şi din una dintre observaţiile noastre:

Bolnava U.P., la vîrsta de 13 ani, a suferit un traumatism craniocerebral comoţional cu punct de impact în regiunea occipitală, urmat de cădere cu pierderea cunoştinţei pentru o perioadă de timp pe care n-o poate preciza. La un an, acuză cefalee, ameţeli, uneori stări de vomă, „stări de vis" când, oriunde s-ar afla, „simt – ne declară bolnava – că nu sunt eu în

Scanned with OKEN Scanner

acele momente, dacă mă întreabă cineva răspund la întrebare dar nu pot fi atentă, aşa cum sunt în mod obişnuit, şi nu-mi aduc aminte decât foarte vag ce-am vorbit. În aceste stări, de fiecare dată, îmi apare în faţa mea, ca prin ceaţă, eu privind în jos, de undeva de sus, din depărtare, propria mea persoană. Mă uit la mine şi mă vad de talie normală; imaginea mea stă nemişcată. Văd de acolo de sus şi pe ceilalţi, care se află eventual în jurul meu, aşa cum arată ei, şi tot nemişcaţi. Dacă ei au hainele colorate, le văd aşa cum sunt ele, colorate în diferite culori, pentru fiecare persoană în parte, şi pe ale mele bineînţeles că le văd la fel. Aceasta viziune durează de la câteva clipe şi rar, foarte rar, până la câteva minute. Se întâmplă ca într-o zi să nu am deloc aceste stări, pentru ca în altă zi să apară de trei sau patru ori aceste vedenii personale. După aceste stări, rămân totdeauna cu un fel de ameţeală şi nu mai pot fi la fel de atentă ca înainte de a-mi apare aceste viziuni".

Sentimentul de automatism, ca şi coexistenţa halucinaţiilor adevarate cu pseudohalucinaţiile sunt redate de N.H. Kandinski în observaţia care urmează:

Fiind internat în spital, bolnavul şedea într-o zi pe patul său, ascultând ceea ce îi spuneau vocile de dincolo de zid. Deodată, el vede „lăuntric", la o mică distanţă de el, o imagine vizuală foarte clară şi anume, o foaie dreptunghiulară de hârtie marmorată albastră pe care, cu litere mari de aur, este tipărit „Dr. Braun". În primul moment, bolnavul este uimit, neînţelegând ce înseamnă aceasta, dar vocile din perete îl lămuresc în curând: „Iată că profesorul Braun ţi-a trimis cartea sa de vizită". Deşi bolnavul văzuse foaia de hârtie şi literele tipărite cât se poate de clar, totuşi, după vindecare, el afirmă cu hotărâre că aceasta nu a fost o halucinaţie adevărată, ci ceea ce a numit el, în lipsa unui termen mai bun, o *„reprezentare expresivă plastică"*. După prima carte de vizită, au început să vină şi altele, cu diferite nume (numai de medici şi profesori de medicină), şi de fiecare dată vocile explicau: „Iată cartea de vizită a lui X, a profesorului Y" etc. Atunci, bolnavul a întrebat vocile din perete dacă n-ar putea răspunde amabilităţii medicilor şi profesorilor care îi făcuseră această cinste, urmând să le trimită şi el cărţi de vizită, întrebare la care i s-a răspuns afirmativ". Trebuie să subliniem că în aceasta perioadă, bolnavul se obişnuise atât de mult cu vocile încât, uneori, dar numai când era singur în

Scanned with OKEN Scanner

cameră, le punea diverse întrebări si le supunea diverse probleme pe care le pronunța cu voce tare, primind răspunsuri halucinatorii".

Deşi pseudohalucinațiile apar pe planul conştiinței, în plan subiectiv, ca foarte vii, având un viu caracter senzorial, ele, aşa cum vedem şi din exemplul de mai sus, nu au un caracter de realitate obiectivă, exterioară. Aşa cum sublinia Grisienger, bolnavii pot recunoaşte caracterul subiectiv al pseudohalucinațiilor şi, totuşi, să aibă convingerea ireductibilă la argumente logice asupra realității acestora.

Caracterul obsedant şi de interioritate al pseudohalucinațiilor vizuale, auditive, proprioceptive, gustative etc., le deosebeşte de halucinațiile adevărate. Încă înainte de a se purta discuțiile asupra acestora, în literatura beletristică au fost relatate cazuri de pseudohalucinații. Shakespeare, în tragedia „Hamlet", ilustrează fenomenul psedohalucinator prin dialogul dintre Horatio şi Hamlet:

„Hamlet: *Îl văd pe tata, uite-l văd acum!*

Horatio: *O, unde-alteță...*

Hamlet: *În ochiul sufletului meu (minții mele) / In my mind's eye, Horatio*)" (subl. ns. M.Ş.) (Shakespare, *Hamlet*, actul I, scena 2).

Pseudohalucinații kinestezice (motrice sau proprioceptive)

Aşa cum am văzut, pseudohalucinațiile kinestezice constau din sentimentul unei mişcări care nu se realizează după voința bolnavului, ci în mod involuntar, ca urmare a unei „forțe exterioare" când bolnavii se simt obligați, forțați să vorbească sau să scrie.

O altă bolnavă examinată de noi, care prezenta pseudohalucinații auditive, ale sensibilității interoceptive şi proprioceptive, ca şi ale sensibilității generale, ne scria următoarele: „Am omis să scriu că toată ziua am comunicat cu tatăl meu cu mâna dreaptă. Când voiam să-l întreb ceva, ridicam brațul în poziție orizontală şi-i spuneam, dacă răspunsul este «da» să-mi dea brațul în jos, dacă este «nu» să-l ridice în sus.

Eram uimită de uşoara forță care îmi purta brațul, afirma bolnava.

Scanned with OKEN Scanner

Pseudohalucinații olfactive, gustative, haptice și cenestezice (viscerale)

Se caracterizează prin aceeași coloratură afectivă ce rezultă din convingerea că acestea sunt impuse din exterior, au același conținut ca și halucinațiile adevărate și sunt sursa unor deliruri de influență sau persecuție din partea unor dușmani imaginari.

Ca și în cazul halucinațiilor adevărate, pseudohalucinațiile apar împotriva voinței bolnavului, în mod spontan. Având caracter parasenzorial, pseudohalucinațiile nu mai sunt proiectate în afară și de aceea nu mai sunt atât de pregnante ca halucinațiile adevărate – deoarece ceea ce se petrece pe plan mintal – în afara simțurilor nu poate fi tot atât de bine cunoscut.

Ca și în cazul reprezentării normale, și în pseudohalucinații există același plan mintal, aceeași lipsă de pregnanță, aceeași dificultate sau lipsă a exteriorizării lor.

Kandinski a observat că administrarea de opium sau Cannabis Indica accentuează fenomenul pseudohalucinator. La fel, pseudohalucinațiile se accentuează dacă se realizează o alcoolizare slabă spre deosebire de o alcoolizare masivă, care inhibă sau diminuează reprezentările pseudohalucinatorii. Acest fenomen se explică prin aceea că opiul, alcoolul, în cantități moderate, determină o inhibiție fazică moderată a creierului, o parabiotizare a structurilor cerebrale ceea ce favorizează accentuarea pseudohalucinațiilor, dacă avem în vedere că acestea nu sunt decât rezultanta aceluiași proces de inhibiție. Dacă toxicul este administrat în cantități mai mari și în corelație cu starea inițială a activității nervoase superioare, atunci va avea loc o adâncire a fenomenelor de inhibiție și, ca atare, dispariția pseudohalucinațiilor.

Pe de altă parte, aceste experimente prezintă o importanță particulară din punctul de vedere al expertizei medico-legale psihiatrice, fapt care explică de ce consumul moderat de băuturi alcoolice determină bolnavii cu pseudohalucinații să comită acte de periculozitate socială cu implicații medico-legale, uneori deosebit de grave la acțiunea unor incitații banale.

Fenomene pseudohalucinatorii sunt descrise de Gib Mihăiescu astfel:

Scanned with OKEN Scanner

„– Mă crezi, domnişoara Eleonora, că dacă mai trăia el, nu mai trăiam eu...

Negrişor sări ca ars de la ferastră. Cine vorbise? El privi speriat la cei doi, dar aceia cuvântau duşi în lumea povestirilor. Ei nu mai existau aici, căci ochii lor deveniseră extraordinar de mari şi ei se concentraseră în întregime în ochii aceia. Ei se dăduseră atât de mult unul ascultării celuilalt, că parcă erau înlănţuiţi în cea mai impudică îmbrăţişare, iar Negrişor întoarse capul scârbit...

– Spune drept, Negrişor, te-ai fi aruncat?

Cine, cine îi şoptea necontenit această grozăvie? Negrişor văzu dinainte-i pe un alt Negrişor, stând în spaţiu, picior peste picior deasupra prăpastiei şi întrebîndu-l calm:

– Spune drept, Negrişor, te-ai fi aruncat?

Apoi, Negrişorul viziune, păstrându-şi poziţia comodă, se lăsă jos spre fundul abisului şi dispăru în urletul maşinii, care încetă pentru un moment zarva ce făcea, ca să se audă căderea câtorva lemne aruncate în grămadă, răsunând sonor, parcă măciuci de cioban sfărmându-se de pavaj.

Iată căscătura zidurilor, crescute parcă din asfalt, desluşindu-se sub el: iată în spate strigoiul înviat, trăind: iată rânjetul învârtitor al ferăstroaicei chemându-l! Oare ea l-a crezut atunci! Oare zâmbeşte acum?... Doamne! şi iată acuma, el nu va mai îndrăzni să se lase nici măcar până la distanţa aceea formidabilă de câţiva milimetri, de cădere!... Aşa de repede s-au întors!... şi s-au potrivit toate... aşa de repede!... Numai ameţeala... a da, ameţeala... Dar unde-i ameţeala aceea? Totuşi numai aceea poate fi singura scăpare... el se va aşeza până la o unghie departe de vârtejul gravitaţiei şi pe urmă va fi treaba ameţelii...” (Gib Mihăescu, *Femeia de ciocolată,* Ed. „Scrisul Românesc”, Craiova, 1984, p. 45-46).

Sindromul Kandinski-Clérambault

Pseudohalucinaţiile se încadrează în sindromul de automatism mintal Kandinski-Clérambault întâlnit atât în psihozele predominant endogene, ca şi în cele predominant exogene, atât în perioada de debut, dar mai ales în psihozele cronice cu evoluţie îndelungată – la tineri şi, deopotrivă, la persoanele în vârstă. Bolnavul, percepând cel mai frecvent

Scanned with OKEN Scanner

pseudohalucinațiile verbale în interiorul capului sau în alte părți ale corpului, ajunge uneori la un delir de influență sau de persecuție constituit din fenomene de furt, de ecou și sonorizare a gândirii, gesturi forțate sau inhibate, dând impresia că este forțat a gândi sau a vorbi într-un anumit fel etc. *Sindromul Kandinski-Clérambault* este lipsit de specificitate nosologică și se consideră că apare mai ales în schizofrenie, dar când se constituie are un prognostic nefavorabil, cristalizând dar și adâncind unele trăsături psihopatologice negative premorbide.

Fenomenele de automatism mental nu constituie o particularitate specifică sindromului Kandinski-Clérambault, dacă avem în vedere că neintervenția voinței caracterizează actele psihice normale ca și activitatea diferitelor structuri morfo-funcționale cerebrale și psihice. *Leibniz spunea că „sufletul este un automat spiritual". P. Janet considera că automatismul activității umane elementare este inseparabil de inteligență și conștiință, de aici automatismul psihologic.*

În altă ordine de idei, desfășurarea automatică a unui simptom – așa cum observă H. Ey – nu aparține în mod intrinsec simptomului decât dacă este integrat într-o conduită personală și i se acordă o anumită semnificație, normală sau patologică.

Activitatea psihică normală, cu structurile sale psihice complexe, funcționează în afara controlului voinței, și chiar al conștiinței. De aici deducem că automatismul psihologic nu reprezintă în sine un proces patologic, ci unul normal asupra căruia au insistat Janet, Freud, Bergson, etc.

H. Ey scrie în manualul său de psihiatrie că: *„automatismul psihologic este o infrastructură care nu se eliberează decât scăpând de controlul suprastructurii... Dar în organizarea însăși a câmpului fenomenal al conștiinței, această împingere a automatismului și imaginarului intră însă ca o forță ce amenință fără încetare conștiința. Imaginarul și inconștientul sunt totdeauna virtuali în câmpul conștiinței și totdeauna gata de a introduce iluzia și eroarea în percepția realului când ele nu se substituie aoestuia ca în reverie".*

*Automatismul mintal este o „**tulburare moleculară**" a gândirii elementare care, la debutul său, se manifestă sub forma unor fenomene psihopatologice ca „**mentism, intuiții, devidaj al gândirii și amintirilor**, fără o cauzalitate ideică, gânduri devansate sau retroactive, cuvinte*

Scanned with OKEN Scanner

explozive, jocuri silabice, fără sens şi, aşa cum arată R. Mallet, urmează procesele ideo-verbale (întruziuni mentale), comunicări ale actelor şi amintirilor, întrebări, gânduri care-şi răspund, acestea din urmă marcând etapa către halucinaţii". „Nediferenţiate la început, gândurile devin gradual auditive sau verbo-motrice" pentru ca apoi, vocile să se constituie ca „obiective, individualizate, tematice", temele fiind formate de către delir. Cu halucinaţiile ideo-verbale, G. de Clérambault face să între în sindromul de automatism mintal halucinaţiile senzitive şi halucinaţiile motrice. ***Triplul automatism psihic, senzitiv şi motor****, aşa cum va fi descris mai jos, este adevărat că este rezultatul unor elaborări profunde intra-psihice, a perturbării nivelului de conştiinţă în ce priveşte corelarea real-imaginar, îndeosebi în ce priveşte coordonarea semnificaţiilor care nu sunt de la început relaxate şi de aici îndoiala, anxietatea sau pasivitatea iniţială şi tranzitorie a comportamentului atitudinal ideo-afectiv al pacientului. De aici şi manifestările obsedante pe care le întâlnim în debutul unor psihoze cronice delirante sistematizate sau nu paralogic. Fenomenul obsesiv, în aceste cazuri, este însă total diferit de cel întâlnit în nevroza obsesivă unde anxietatea se organizează, polarizându-se şi cristalizându-se în jurul ideii obsedante, în timp ce în psihozele cronice delirante obsesia scade şi se detensionează din punct de vedere afectiv, devine mai săracă, lipsită de energetica, tonusului conferit acesteia de procesele afective. Fenomenele de automatism operează disociaţia molară a conştiinţei şi a suprastructurilor psihice în mod particular în schizofrenie, ceea ce face ca structurile inferioare să se comporte ca superstructuri pe o conştiinţă clară, dar morbidă, disociată în ansamblul său şi penetrabilă tuturor eflorescenţelor subjacente cărora li se supune în mod pasiv, asimilându-le ca fiind proprii si proiectându-le din planul subiectivităţii în cel al realităţii, ca o realitate mai reală decât realitatea însăşi.*

Există în psihismul uman mecanisme şi structuri care continuă să funcţioneze chiar şi atunci când conştiinţa nu mai este vigilă, ca de exemplu în stările crepusculare, după cum în cazul fenomenelor obsesivo-fobice, chiar în prezenţa unei depline conştiinţe, îşi desfăşoară activitatea automatic fără ca prin aceasta să se ajungă la alterarea discernământului şi a perturbării semnificaţiilor acestor simptome. În acelaşi timp, psihicul uman este alcatuit din structuri cantitativ diferite ale căror mecanisme au o ierarhizare ce ţine de evoluţia biologică şi psihogenetică – filogenetică şi

Scanned with OKEN Scanner

ontogenetică – ca şi de experienţa de viaţă socială a fiecărui individ care restructurează şi recondiţionează funcţiile psihice inferioare, şlefuindu-le, perfecţionîndu-le permanent. Mai mult, exista fenomene psihice anterioare conştiinţei, structuri non-conştiente, arhi– şi paleopsihice care nu se reduc la fiziologie dar a căror funcţionare, cu tot controlul riguros pe care-l instituie conştiinţa; supra-eul, au o desfăşurare preconştientă sau subconştientă. De la actele reflexe cele mai simple până la instinct şi acte impulsive, de la vis şi imaginar până la actul conştient, voluntar şi raţional, activitatea psihică cunoaste mecanisme cu desfăşurare automatică în care conştiinţa asigură integrarea diferitelor nivele psihice la nivelul unor tensiuni psihologice care se unifică în unitatea dinamică pe care o reprezintă personalitatea.

H. Jackson scria: „Eu susţin că boala nu produce decât simptome mintale negative, răspunzând disoluţiei, şi că toate simptomele mintale pozitive complexe (iluzii, halucinaţii, deliruri şi conduite extravagante) sunt rezultatul activităţii elementelor nervoase neafectate de procesul patologic... Ideile cele mai absurde şi acţiunile extravagante ale alienaţilor sunt supravieţuiri a stărilor lor cel mai bine adaptate... Iluziile etc. (ale unui alienat) nu sunt cauzate de boală, ci sunt rezultatul activităţii a ceea ce rămâne din el (a ceea ce boala a scutit), a tot ceea ce există din el: iluziile sale etc., sunt spiritul său".

G.W.F. Hegel, în *Filozofia Spiritului*, raportându-se la particularităţile psihozei, arăta încă din 1845 (deci înainte de H. Jackson), că în *psihoză* se ajunge atunci când conştiinţa reflectată cade pe treapta *eului neputincios, pasiv*, această prăbuşire în care *„eul concret pierde stăpânirea absolută peste întregul sistem al determinaţiilor sale – este privat de capacitatea de a pune tot ce-i parvine în suflet, la locul potrivit, de facultatea de a-şi rămâne, în fiecare din reprezentările sale, complet prezent sieşi, – se lasă prizonier al unei reprezentări particulare, doar subiective, este scos din aceasta afară din sine, deplasat din cerntrul realităţii sale, şi dobândeşte – întrucât el păstrează încă, în acelaşi timp, o conştiinţă a realităţii sale – două centre – unul în restul conştiinţei sale rezonabile, – celălalt în reprezentarea sa deranjată..." (p. 170)*, pentru ca, mai departe, referindu-se la *„tratamentul psihic"* în psihozele, inclusiv delirante, să-i sublinieze eficacitatea *„...deoarece în aceste stări sufleteşti există încă o viaţă a conştiinţei şi, alături de nebunie care priveşte o*

Scanned with OKEN Scanner

***reprezentare particulară**, subzistă ei, conştiinta ei, conştiința pe care un doctor îndemânatec este capabil să o dezvolte într-o **forță** în stare să domine acea particularitate morbidă*" (p. 181). Această coexistența a ceea ce este alienat în conştiință, ca şi a ceea ce este rațional în aceasta, a fost subliniată de către psihiatrul francez Pinel, arată Hegel.

H. Jackson, chiar dacă a cunoscut sau nu aceste opinii – ale lui Ph. Pinel sau ale lui Hegel – ceea ce subliniază în concepția sa despre disoluția funcțională de la nivelele superioare spre cele inferioare, concordă cu opiniile epocii, iar psihoproductivitatea patologică este desigur, o izbucnire a elementelor nivelului inferior, dar aceste elemente sunt prelucrate de ceea ce rămâne normal în conştiința morbidă şi de aici afirmația că iluziile, halucinațiile nu sunt cauzate de boala în mod direct, ci de ceea ce a rămas normal, neatins încă de boala. De aici şi concluzia stranie promovată uneori şi pe care n-o putem accepta că boala psihică şi, îndeosebi, psihozele operează o disoluție globală a conştiinței. În plus, este de amintit că bolnavii psihici păstrează încă o importantă conştiință morală.

Fără a neglija punctul de vedere al disoluției funcționale jacksoniene, observăm că în bolile psihice are loc o perturbare parțială, morală sau nu, a celor mai fine şi evoluate funcții de reglare psihică – conştiința – cu imensa ei încărcătură biosemantică şi de noo-semnificații şi simboluri, cu ajutorul cărora integrează funcțiile şi structurile subjacente, inclusiv cele inconştiente ale psihicului uman. În momentul când conştiința este perturbată, scapă de sub controlul său mecanismele subjacente şi, atunci, automatismele nu mai sunt integrate în mod concordant la nivelul tensiunii psihologice unice care conectează personalitatea la semnificațiile şi tensiunile exigențelor realității individuale, sociale şi naturale.

Tulburarea psihică majoră realizează dezinserția socială prin procesul de alienare, de disjuncție dintre trebuințe, aptitudini şi atitudini, perturbând semnificațiile care definesc dinamic personalitatea sub aspectele sale integrative.

G. de Clérambault, definind automatismul psihologic, scria în 1927: *„Sub termenul de automatism, eu înțeleg tendința gândirii de a o lua înainte, de a prezice acțiunile, o furtună bruscă verbală, tendința la fenomene psiho-motorii. Acestora eu le opun halucinațiilor auditive, obiectivate, vocile individualizate, care au un conținut tematic*".

Scanned with OKEN Scanner

Sindromul de automatism mintal se centrează pe apariția involuntară, „mecanică", stranie și icoercibilă a unor impresii, idei și amintiri care se impun subiectului din afara lui și totodată în el însuși, în care se creează o a doua personalitate, nu concordantă primei, ci în „dizidență" cu ea.

Sindromul Kandinski-Clérambault regrupează în întriorul său diferitele modalități de gândire xenopatică care se asimilează cu sindromul de acțiune exterioară a lui H. Claude, constituit din halucinații auditive, delir de influență, convingerea unor gânduri impuse pe care bolnavul le consideră că sunt consecința unor acțiuni exterioare exercitate asupra lui de la distanță, fenomene care apar în schizofrenie ca și în psihozele cronice halucinatorii.

Sub termenul de automatism mintal, G. de Clérambault a descris:

1. **Automatisme senzitivo-senzoriale** constituite din senzații parazite, halucinații senzitivo-senzoriale (vizuale, tactile, olfactive, gustative și, îndeosebi, cenestezice, în particular în sfera genitală cu senzații dureroase sau voluptuoase), cu caracter anideic, însoțite uneori de sentimentul de posedare a organelor, bolnavii având convingerea că aceste tulburari apar în urma acțiunii asupra persoanei lor prin curenți electrici, raze, unde etc. (*fenomene de tranzitivism*).

2. **Automatisme psiho-motorii** care constau din gesturi și acte parazite, mișcări care se realizează în mod involuntar, motivate prin acțiunea unei forțe exterioare sau impresii kinestezice ale organelor vocale care-l obligă pe bolnav să vorbească sau să scrie automat sau forțat cuvinte sau fraze, și impresia în același timp a modificării timbrului vocii etc.

3. **Automatisme ideo-verbale**. Dat fiind faptul că tulburările de reprezentare au legătură cu gândirea și limbajul, fenomenele de gândire xenopatică și tranzitivism – elemente ale nucleului delirant – se asociază cu perturbările pseudohalucinatorii. Aceasta face pe bolnavi să considere că „părerile", „vocile înterioare", „sugestiile mintale", halucinațiile noetico-afective le sunt impuse, fapte care se traduc simultan pe planul gândirii, limbajuiui și actelor, exprimându-se sub formă de halucinații psihice, transmitere, enunțare, comentarii, ecou, furt și ghicire a gândurilor, jocuri de cuvinte, formulări jaculatorii etc.

Asocierea automatismului mintal cu automatismul senzitivo-senzorial și cu automatismul motor a fost denumită de G. de Clérambault

Scanned with OKEN Scanner

triplul automatism *care corespunde – după opinia sa – procesului organic automatic cu evoluție progresivă care atinge trei regiuni de rezistență:* ***zona ideatorie, senzitivă*** **şi** ***motrice****. „Solidaritatea triplului automatism, se explică, fără îndoială, prin identitățile structurale, constituind cauzele de apel comune".*

De aceea, în cadrul automatismelor ideatorii, vom distinge, preciza G. de Clérambault.

a) **Triplul automatism psiho-motor, senzitivo-senzorial şi ideo-verbal care se manifestă în planul limbajului îndeosebi** prin: fenomene de elocuțiune spontană (*automatism motor*), creînd jocuri silabice, *psitacisme* (de la gr, psittakos = papagal) şi care constau în repetarea cuvintelor, frazelor şi, uneori, a unor noțiuni pe care bolnavul nu le înțelege, fenomene verbale parcelare, cuvinte jaculatorii întâmplătoare etc., la aceasta adăugându-se eventual formularea ideo-verbală spontană (*automatism ideo-verbal*) care se raportează la limbajul interior, însoțite de rnentism (defilare rapidă, penibilă şi incoercibilă a ideilor), senzația că gândirea se goleşte automatic, fenomen considerat de bolnav ca rezultat al unei influențe externe (*automatism ideatoriu*).

b. **Triplul ecou automatic al gândirii, lecturii şi actelor care se desfăşoară pe planul gândirii în mod predominant** şi este cunoscut sub numele de *fenomenul dedublării mecanice a gândirii* şi care constă în aceea că *gândirea* este repetată, *lectucra* de asemenea, se enunță şi se comentează gesturile, intențiile, actele dupa formularea lor în acțiunea în curs sau anticipându-le. Fenomenul de sonorizare sau de ecou al gândirii proprii se realizează prin intermediul pseudohalucinațiilor *verbale, parasenzoriale obiective, individualizate şi tematice*. Bolnavii pot avea convingerea delirantă a deschiderii gândirii, a ghicirii gândurilor (*simptomul penetrabilității*), a unei gândiri forțate, a desfăşurării forțate a amintirilor, impuse forțat (*simptomul desfăşurării amintirilor*), conversații nesonorizate, furt al gândirii, de depunere, sedimentare a gândirii, de *publicitate a gândurilor*, de povestirea visurilor (*vise impuse).*

G. de Clérambault considera că sindromul descris de el are o individualitate autonomă şi primitivă, iar debutul său se face prin apariția unei simptomatologii a cărei finețe a fost descrisă de autor sub denumirea de *micul atomatism mintal* şi care constă din: apariția unor tulburări subtile de ideație şi limbaj interior, umbre anticipative indiscernabile ale unui

Scanned with OKEN Scanner

raționalism morbid, enunțări de acte, vidul gândirii, emancipări și veleități abstracte, ideale, golirea mută a amintirilor.

Debutul sindromului este non-senzorial, așa cum observăm, și constă din dezvoltarea progresivă a unor componente ideative, psihopatologic neo-formative, care învadează treptat personalitatea bolnavului. Ulterior, apar tulburarile senzitivo-senzoriale și halucinațiile auditive. Pe baza acestor perturbări are loc apoi dezvoltarea unei ideații secundare, autonome, coerente și progresive care constituie, în final, sindromul propriu-zis. Sindromul se caracterizează, după G. de Clérambault, prin anideismul și atematismul său, prin înstrăinarea gândirii nediferențiate ce se asociază cu elemente senzitive sau plurisenzoriale vagi și fragmentare. Dar aceste trăsături survin în perioada organizării sindromului de automatism mental.

„Micul automatism psihic – scrie G. de Clérambault – este începutul tulburărilor în perioada tardivă a evoluției lente și maligne. Halucinațiile auditive depline apar dintr-o dată și în cazurile cu dezvoltare rapidă și lezare difuză" (Ann. med. psychol, 1927, p. 20).

Delirul, care după Clérambault, este autonom, primitiv, ar fi anideic și atematic. „Delirul propriu-zis nu este decât reacția obligatorie a unui intelect care raționează, și adesea intact, la fenomenele care ies din subconștientul său" și menționează că „datele majore ale delirului intră pe cale halucinatorie în conștiință... personalitatea conștientă nu intervine decât secundar în deliruri".

Kurt Schneider menționează ca necesare în diagnosticul schizofreniei *„simptomele de prim rang"* care constau în experiențele subiective psihopatologice, dintre care primele șapte corespund automatismului mintal (publicitatea gândurilor, audiția vocilor sub formă de propuneri și de replici, auzirea de voci care însoțesc remarcile acțiunilor bolnavilor, experiențe corporale de influență, furt al gândirii și alte influențe ale gândirii, difuziunea gândirii, percepția delirantă, precum și tot ceea ce este făcut și influențat de alții în domeniul sentimentelor, tendințelor (pulsiunilor) și a voinței" (K. Schneider, *Psychopathologie clinique*, Ed. Nauwelaerts, Paris, 1957, p. 140).

Automatismul mintal Kandinski-Clérambault apare nu numai în cazul schizofreniei, dar caracterizează, de asemenea, psihozele cronice halucinatorii, delirurile cronice.

Scanned with OKEN Scanner

A.V. Snejnevski (în O.V. Kerbikov şi colab., *Manual de Psihiatrie*, Ed. Medghiz, Moscova, 1956), sistematizează sindromul Kandinski-Clérambault după cum urmează:

1. **Automatismul asociativ** care constă în afluenţă abundentă involuntară de idei şi imagini cu desfăşurare rapidă (*mentism*) pe care pacientul le consideră gânduri străine, provocate, fabricate din exterior şi care se exprimă prin:

a) **simptomul penetrabilităţii** – gânduri străine, provocate, repetarea gândurilor bolnavului şi cunoaşterea de către toţi a ceea ce bolnavul gândeşte;

b) **simptomul desfăşurării amintirilor** – amintiri figurative, impuse, forţate;

c) **simptomul ecoului gândirii** – sonorizarea sau repetarea sonoră a gândurilor bolnavului;

d) **simptomul viselor impuse** – expunerea viselor bolnavului.

2. **Automatismul cenestopatic** constă din senzaţii polimorfe, penibile sub formă de arsuri, răceală, presiune, excitaţie sexuală, oprirea sau dictarea urinării, defecării, pseudohalucinaţii olfactive sau gustative.

3. **Automatismul kinestezic** constă în înstrăinarea mişcărilor şi acţiunilor care se fac nu după voinţa bolnavului, ci sub influenţa externă. Aici sunt cuprinse *pseudohalucinaţiile verbo-motorii şi impulsiunile verbale.*

Sindromul de automatism mental se asociază cu *delir de persecuţie*, *sentiment de posedare* (sunt jucării, obiecte în mâna persecutorilor), *delir de influenţă* (se află sub influenţa unor persoane, grupuri, organizaţii, institue de cercetare, centre de comandă de unde sunt dirijaţi prin raze, hipnoză, curent electric, unde electromagnetice, raze cosmice, raze laser, ultrasunete, microunde, raze sau energie atomică etc. prin care li se transmit şi li se cunosc sentimentele, gândurile, acţiunile, sau li se înregistrează pe magnetofoane, maşini de calcul, radiolocatoare, bănci de înregistrare a datelor, gândurilor etc., sau li se produc durerile, impotenţa sexuală etc., sunt transformaţi în animale, obiecte (*delir de metamorfoză*), sau li se trimit microbi, virusuri, boli (*delir obsesiv*) sau că sunt dedublaţi, nemaiexistând un bolnav la fel ca el (*delir de dedublare*) sau că vor să-i facă binele (*delir de influenţă binefăcătoare*). La aceasta se adaugă *amintirile pseudo-halucinatorii* care constau în sentimentul că uitarea a încetat aducându-şi

Scanned with OKEN Scanner

aminte din copilărie false amintiri pe care le cred reale, şi *tranzitivismul* în sensul că bolnavul este convins că pseudohalucinaţiile pe care le percepe şi influenţele pe care le suferă sunt cunoscute de toată lumea.

La început, când simptomatologia este amorfă, bolnavul este pasiv, inert, apoi devine iritat, ostil, când sindromul se organizează evoluând către o schizofrenie sau către un delir cronic sistematizat paralogic, cu conţinut negalomaniac, persecutat-persecutor, religios, politic, fantastic, erotoman, imaginativ, de influenţă, de posesiune etc.

Sindromul Kandinski-Clérambault se desfăşoară pe fondul unei conştiinţe clare ca şi în cazul unei conştiinţe onirice (*automatism mental oniric*) de natură înfecţioasă, toxică (alcoolism) etc. Acest sindrom poate apare în diferitele etape ale bolii psihice, sub o formă tranzitorie, remitentă sau paroxistică, începând cu perioada iniţială manifestă până în perioadele de cristalizare, de structurare sau de cronicizare a tulburărilor psihopatologice, luând uneori un aspect masiv şi difuz, atestând rezistenţa la teurapeutică, ca şi inerţia mecanismelor compensatorii patofiziologice.

Cel mai frecvent, sindromul Kandinski-Clérambault apare sub forma automatismelor ideatorii la care se asociază componentele senzitivo-senzoriale şi motorii.

Automatismele motorii au o apariţie episodică în cadrul sindromului Kandinski-Clérambault. Automatismele ideo-verbale sau verbo-motorii sunt dificile de încadrat în sindromul Kandinski-Clérambault, îndeosebi atunci când apar în cadrul schizofreniei catatonice unde este atât de bine cunoscut negativismul bolnavilor şi dificultatea de a-l identifica.

Instalarea acestui sindrom poate fi marcată de apariţia ideilor delirante de diferite tipuri, sistematizate sau nesistematizate. În cazul unor deliruri cu caracter megalomaniac sau erotic, se poate asocia cu manifestări afective de tip hipertimic expansiv. Se întâlnesc, de asemenea, cazuri de sindrom Kandinski-Clérambault a căror conţinut se poate schimba în cursul evoluţiei bolii. Conţinutul sindromului de automatism psihic, instalarea ca şi evoluţia sa se organizează în funcţie de particularităţile temperamental-caracteriale, educative şi întelectuale a bolnavului, de starea iniţială a activităţii nervoase superioare, ca şi de caracterul evoluţiei bolii. Ritmul invaziei patologice a personalităţii merge paralel cu cel al masivităţii (*Legea masivităţi*), sistematizarea delirantă fiind mai frecventă la vârstele înaintate (*legea vârsţei*).

Scanned with OKEN Scanner

Sindromul Kandinski-Clérambault este cuprins în cadrul Delirurilor cronice la psihoza halucinatorie cronică, după O.M.S.

În DSM III, în glosar este definită ideea delirantă de influență cu următorii termeni: „Delirul în care senzațiile, impulsurile, gîndurile sau acțiunile sunt resimțite ca nefiind proprii subiectului, dar impuse printr-o formă exterioară... Nu trebuie conchis asupra prezenței acestui simptom decât atunci când subiectul resimte voința sa, gândurile sau senzațiile sale ca fiind sub controlul unei forțe exterioare".

Ca valoare clinică, apariția unui sindrom de automatism psihic în cursul evoluției unei boli psihice atestă inerția sau defectivitatea constelației dinamice compensatorii, arhitecturale şi energetice, a mecanismelor pato-fiziologice, ceea ce impune o terapeutică adecvată şi diferențiată pentru fiecare caz în parte.

Din punct de vedere teoretic, sindromul Kandinski-Clérambault atestă complexitatea şi pluralitatea căilor de trecere de la percepție şi reprezentare la gândire, a componentelor ideatorii ale proceselor psihice de reprezentare ca şi a legăturilor indisolubile dintre limbaj şi reprezentare, dintre limbă şi gândire, cu încărcătura lor atât de bogată în simboluri şi semnificații.

Scanned with OKEN Scanner